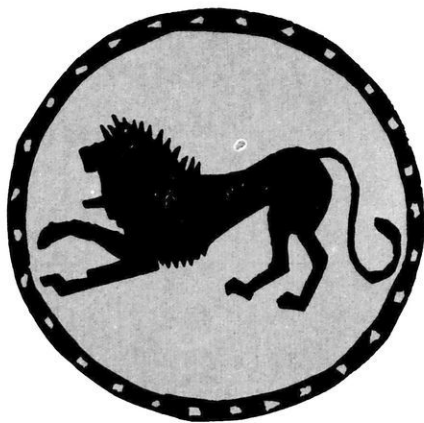

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ
ΕΛΛΗΝΙΚΑ

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ - ΑΘΗΝΑ 1979

ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ
(ΕΚΛΟΓΕΣ)

*Ἡ εἰσαγωγή, οἱ περιλήψεις καὶ οἱ ἐρμηνευτικὲς σημειώσεις μετα-
γλωττίστηκαν ἀπὸ τὸ φιλόλογο καθηγητὴ Ε. Φραγκίσκο μὲ τὴ συμ-
βολὴ τοῦ Συμβούλου τοῦ Κ.Ε.Μ.Ε. Δ. Σακκά.*

ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΦΡΑΓΚΙΣΚΟΥ

ΞΕΝΟΦΩΝΤΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ

(ΕΚΛΟΓΕΣ)

Α΄ ΛΥΚΕΙΟΥ

ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΣ ΕΚΔΟΣΕΩΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ

ΑΘΗΝΑ 1979

ΔΙΑΜΟΡΦΩΣΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

1. Ἡ ζωή τοῦ Ξενοφῶντα

Ὁ Ξενοφῶν, γιὸς τοῦ Γρύλλου καὶ τῆς Διοδώρας, γεννήθηκε στὴν Ἀθήνα τὸ 434 π.Χ. Καταγόταν ἀπὸ ἀριστοκρατικὴ καὶ πλούσια οἰκογένεια. Στὴ νεανικὴ του ἡλικία ἦταν πιστὸς μαθητὴς τοῦ φιλόσοφου Σωκράτη, ἀπὸ τὴ διδασκαλία τοῦ ὁποίου πάρα πολὺ ὠφελήθηκε.

Τὸ 401 π.Χ. ἄφησε τὴν Ἀθήνα, μετὰ ἀπὸ πρόσκληση τοῦ φίλου του Προξένου τοῦ Βοιωτοῦ, καὶ πῆγε κοντὰ στὸν νεώτερο Κύρο, σὲ Σάρδεις τῆς Λυδίας, ὅταν αὐτὸς ἐτοιμαζόταν νὰ ἐκστρατεύσει ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρταξέρξη, βασιλιᾶ τότε τοῦ περσικοῦ κράτους. Στὴν ἐκστρατεία αὐτὴ πῆρε μέρος ὁ Ξενοφῶν ὡς ἀπλὸς ἰδιώτης. Μετὰ τὸ θάνατο ὁμοῦ τοῦ Κύρου, στὴ μάχη κοντὰ στὰ Κούναξα, καὶ τὴ δολοφονία τῶν Ἑλλήνων στρατηγῶν ἐκλέχτηκε στρατηγὸς καὶ κατόρθωσε μὲ πολὺ μεγάλους κόπους καὶ κινδύνους νὰ ὀδηγήσει τὸ στρατὸ τῶν «μυρίων» (10 000 περίπου) Ἑλλήνων ἀπὸ τὰ βᾶθη τῆς Ἀσίας στὸν Εὐξείνιο Πόντο καὶ κατόπι στὴ Θράκη, ὅπου βοήθησε τὸν ἡγεμόνα τῆς Σεύθη ἀπὸ ἐκεῖ ἐτοιμαζόταν νὰ ξαναγυρίσει στὴν Ἀθήνα. Ἦλθαν ὁμοῦ οἱ φίλοι του καὶ τὸν ἔπεισαν νὰ προσχωρήσει μὲ τὸ στρατὸ του στὸν σπαρτιατικὸ στρατὸ, ποῦ τότε μὲ τὸν Θίβρωννα ἐπικεφαλῆς πολεμοῦσε στὴ Μ. Ἀσία κατὰ τῶν Περσῶν. Ἐπειτα, ὅταν τὸ 396 π.Χ. ἦλθε στὴν Ἀσία ἄλλος στρατηγός, ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης Ἀγησίλαος, γιὰ νὰ συνεχίσει τὸν πόλεμο ἐναντίον τῶν Περσῶν, ὁ Ξενοφῶν ἐντάχθηκε στὸ ἐπιτελεῖο του καὶ ἔγινε στενὸς φίλος του.

Ἀρῶν πολέμησε στὴν Ἀσία μαζὶ μὲ τοὺς Σπαρτιάτες γιὰ τὴν ἀπελευθέρωση τῶν ἐλληνικῶν πόλεων, ἐπέστρεψε στὴν Ἑλλάδα ἀκολουθώντας τὸν Ἀγησίλαο καὶ πολέμησε μαζὶ του στὴν Κορώνεια (394

π.Χ.) έναντίον τῶν συμπατριωτῶν του Ἀθηναίων, ποῦ ἦταν σύμμαχοι τότε τῶν Θηβαίων.

Γιὰ τὴ συμμαχία του αὐτὴ με τοὺς Σπαρτιάτες, τοὺς ἐχθροὺς τῆς πατρίδας του, οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἐξόρισαν, ἐνῶ οἱ Σπαρτιάτες τοῦ παραχώρησαν ὡς δῶρο ἓνα κτῆμα στὸν Σκιλλοῦντα τῆς Ἡλίδας, κοντὰ στὴν Ὀλυμπία. Ἐκεῖ ἐζῆσε ὁ Ξενοφῶν πάνω ἀπὸ εἴκοσι χρόνια με τὴ γυναίκα του Φιλισία καὶ τοὺς δυὸ γιούς του, τὸν Γρύλλο καὶ τὸν Διόδωρο, ἀσχολούμενος με τὸ κυνήγι, τὴ γεωργία καὶ τὴ συγγραφικὴ ἐργασία.

Μετὰ τὴ μάχη ὅμως στὰ Λεῦκτρα, ὅπου νικῆθηκαν οἱ Λακεδαιμόνιοι ἀπὸ τοὺς Θηβαίους, ἐκδιώχτηκε ἀπὸ τὸν Σκιλλοῦντα (370 π.Χ.) καὶ κατέφυγε στὴν Κόρινθο. Κατὰ τὴ διαμονή του στὴν Κόρινθο οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἀνακάλεσαν ἀπὸ τὴν ἐξορία, ἀλλὰ ὁ Ξενοφῶν δὲν ἐπανῆλθε στὴν Ἀθήνα. Πέθανε στὴν Κόρινθο τὸ 355 π.Χ., σὲ ἡλικία 80 περὶπου ἐτῶν.

2. Τὰ ἑλληνικὰ τοῦ Ξενοφῶντα

Τὸ δεῦτερο σπουδαῖο ἱστορικὸ ἔργο, ποῦ ἔγραψε ὁ Ξενοφῶν μετὰ ἀπὸ τὴν «Κύρου Ἀνάβαση», εἶναι τὰ **Ἑλληνικὰ** (ἑλληνικὰ πράγματα, ἱστορία). Καὶ τὸ σύγγραμμα αὐτὸ χωρίζεται σὲ ἑπτὰ βιβλία. Στὰ δύο πρῶτα ὁ Ξενοφῶν περιγράφει τὰ γεγονότα τῶν ἑπτὰ τελευταίων χρόνων τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (411 - 404 π.Χ.), συνεχίζοντας ἔτσι τὴν ἱστορία τοῦ Θουκυδίδη, τοῦ κατ' ἐξοχὴν ἱστορικοῦ τῆς μακροχρόνιας ἐκείνης διαμάχης ἀνάμεσα στὴν Ἀθήνα καὶ τὴ Σπάρτη (431 - 404 π.Χ.). Τὰ ὑπόλοιπα πέντε βιβλία ἀναφέρονται στὴν περίοδο ἀπὸ τὸ τέλος τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου ὡς τὴ μάχη τῆς Μαντινείας (404 - 362 π.Χ.). Ἀναλυτικότερα, τὰ περιστατικὰ ποῦ ἐξιστοροῦνται στὰ «Ἑλληνικὰ» εἶναι, κατὰ βιβλίον, τὰ ἀκόλουθα :

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ

Οἱ Ἀθηναῖοι, ὕστερα ἀπὸ τὴ συμφορὰ τῆς Σικελίας (413 π.Χ.), κατόρθωσαν ν' ἀνασυγκροτήσουν τίς ναυτικὲς δυνάμεις τους κι ἄρχισαν νὰ διεκδικοῦν ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτες τὴν ἡγεμονία στὴ θάλασσα. Σιγὰ σιγὰ ὁ στόλος τους ἐξασφάλισε τὴν κυριαρχία τῶν θαλάσσιων δρόμων στὸ βόρειο Αἰγαῖο, νίκησε σὲ ναυμαχίες ἰσχυρὰ τμήματα τοῦ ἀντίπαλου

στόλου στην Ἄβυδο καὶ στην Κύζικο κ' ἔγινε κύριος τοῦ Ἑλλησποντοῦ καὶ τῆς Προποντίδας.

Στις ἐπιτυχίες αὐτὲς συνέβαλε πολὺ ὁ Ἀλκιβιάδης, πού τὴν ἐποχὴ ἐκείνη βροκόταν στὴ Μ. Ἀσία. Προετοιμάζοντας δηλαδὴ ὁ ἐξόριστος πολιτικός τὴν ἐπιστροφή του στὴν Ἀθήνα, ἐνίσχυσε τὸ ναυτικὸ τῶν Ἀθηναίων μὲ μοίρα πολεμικῶν σκαφῶν, τὴν ὁποία συγκρότησε μὲ χρήματα τοῦ Πέρση σατράπη Τισσαφέρνη. Ἀκόμη ἔλαβε μέρος πολὺ δραστήρια στὶς νικηφόρες ναυμαχίες τῆς Ἀβύδου καὶ τῆς Κυζίκου καὶ κατέλαβε τὸ Βυζάντιο πού τὸ κατεῖχαν οἱ Σπαρτιάτες.

Παρ' ὅλα ὅμως τὰ κατορθώματα τῶν Ἀθηναίων στὴ θάλασσα ἡ θέση τους στὴ στεριά ἦταν δύσκολη. Ὁ βασιλιάς τῆς Σπάρτης Ἅγις εἶχε κυριεύσει ἀπὸ τὸ 413 τῆ Δεκεία καὶ ἀπὸ ἐκεῖ ἐφάρμοζε ἓνα πολὺ στενὸ καὶ ἐξαντλητικὸ ἀποκλεισμὸ τῆς Ἀθήνας.

Στὸ μεταξὺ μὲ ψήφισμα τῆς Ἐκκλησίας τοῦ δήμου ὁ Ἀλκιβιάδης ἀνακλήθηκε ἀπὸ τὴν ἐξορία καὶ ἐπέστρεψε στὴν Ἀθήνα θριαμβευτικά. Ἀμέσως μετὰ οἱ Ἀθηναῖοι τοῦ ἀνέθεσαν τὴν ἀρχηγία τῶν χερσαίων καὶ ναυτικῶν δυνάμεων μὲ ἀπεριόριστη ἐξουσία. Στὴ διαχείριση ὅμως τῶν ἐξουσιῶν αὐτῶν ὁ δραστήριος στρατηγὸς καὶ ναύαρχος ἀτύχησε. Ὁ ἀθηναϊκὸς στόλος σὲ μιὰ ναυμαχία κοντὰ στὴν Ἐφεσο (407 π.Χ.) κ' ἐνῶ ὁ ἀρχηγὸς του ἀπουσίαζε, νικήθηκε ἀπὸ τὸ Λακεδαιμόνιο ναύαρχο Λύσανδρο. Ὅσοτετα ἀπ' αὐτὸ ὁ Ἀλκιβιάδης ξανάπεσε σὲ δυσμένεια. Ἄν καὶ δὲν ἦταν υπεύθυνος γιὰ τὴν ἧττα. Οἱ Ἀθηναῖοι διόρισαν δέκα ἄλλους στρατηγούς καὶ ὁ Ἀλκιβιάδης ἀποσύρθηκε σὲ μιὰ ἰδιόκτητη περιοχὴ στὴ Χερσόνησο τῆς Καλλιπόλεως.

Τὸ καλοκαίρι τοῦ 406 οἱ Ἀθηναῖοι στρατηγοὶ συνάντησαν κοντὰ στὶς Ἀργινοῦσες τὸ σπαρτιατικὸ στόλο μὲ τὸ νέο διοικητὴ του ναύαρχο Καλλικρατίδα. Στὴ ναυμαχία πού ἀκολούθησε πέτυχαν σπουδαία νίκη. Μεγάλο μέρος τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου καταστράφηκε καὶ ὁ ἴδιος ὁ ναύαρχος πνίγηκε. Ἄλλ' οἱ νικητὲς Ἀθηναῖοι στρατηγοὶ δὲν χάρηκαν τὴ δόξα ἀπὸ τὸ λαμπρὸ κατόρθωμά τους. Κατηγορήθηκαν ὅτι παραμέλησαν νὰ περισυλλέξουν τοὺς ναυαγούς, σύρθηκαν σὲ δίκη στὴν Ἐκκλησία τοῦ δήμου καὶ καταδικάσθηκαν σὲ θάνατο.

BIBΛΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

Λίγο μετὰ τὴ ναυμαχία τῶν Ἀργινοῦσῶν οἱ Σπαρτιάτες, ἐπειδὴ ὁ νόμος τοὺς ἐμπόδιζε νὰ ἀναθέσουν τὴν ἀρχηγία τοῦ στόλου δυὸ φορές

στό ίδιο πρόσωπο, διόρισαν ναύαρχο τυπικά τὸν Ἄρακο, στὴν πραγματικότητα ὅμως τὸν «ἐπιστολέα» του (ὑποναύαρχο) Λύσανδρο.

Ὁ Λύσανδρος τὸ 405 κατευθύνθηκε μὲ τὸ στόλο του στὰ μικρασιατικά παράλια, ἀλλ' ἀπέφευγε ν' ἀντιμετωπίσει τὸ ἀνοικτὸ πέλαγος τὸν ἀθηναϊκὸ στόλο, πού ἦταν ἰσχυρότερος ἀπὸ τὸ σπαρτιατικὸ. Μὲ ἐπιδέξιους ἐλιγμούς κατόρθωσε ἀπὸ τὰ παράλια τῆς Ἰωνίας νὰ εἰσχωρήσει στὰ στενὰ τοῦ Ἑλλησποντου καὶ ν' ἀγκυροβολήσει πρῶτα στὴν Ἄβυδο κ' ἔπειτα στὴ Λάμψακο, πόλεις τῆς μικρασιατικῆς παραλίας. Οἱ Ἀθηναῖοι τὸν ἀκολουθοῦσαν ἀπὸ κοντὰ καὶ μὲ 180 πολεμικὰ πλοῖα ἀγκυροβόλησαν στοὺς Αἰγὸς Ποταμούς, στὴν εὐρωπαϊκὴ ἀκτὴ τοῦ Ἑλλησποντου. Σὲ λίγες μέρες στὴ θέση ἐκείνη συντελέσθηκε τὸ μεγαλύτερο δράμα ὅλου τοῦ πολέμου. Ὑστερα ἀπὸ αἰφνιδιαστικὴ ἐπίθεση τοῦ Λύσανδρου, κ' ἐνῶ τὰ ἀθηναϊκὰ πληρώματα βρισκόνταν στὴ στεριά, ὁλόκληρος σχεδὸν ὁ ἀθηναϊκὸς στόλος ἔπεσε στὰ χέρια τῶν Σπαρτιατῶν. Ἡ συμφορὰ ἦταν αὐτὴ τῆ φορὰ ἀνεπανόρθωτη γιὰ τοὺς Ἀθηναίους. Ὁ μακροχρόνιος κ' ἐξαντλητικὸς πόλεμος ἔληγε ἔτσι ὀριστικά. Κάτω ἀπὸ τὴν πίεση τῶν πραγμάτων οἱ Ἀθηναῖοι ἀναγκάσθηκαν νὰ ὑπογράψουν εἰρήνη σύμφωνη μὲ τὴν ἐπιθυμία τῶν νικητῶν. Οἱ διατάξεις τῆς συνθήκης τοὺς ὑποχρέωναν : α) νὰ γκρεμίσουν τὰ μακρὰ τείχη καὶ τὰ ὄχυράματα τοῦ Πειραιᾶ, β) νὰ παραδώσουν στοὺς νικητὲς τὸ στόλο τους ἐκτὸς ἀπὸ δώδεκα πλοῖα, γ) νὰ δεχθοῦν τὴν ἐπάνοδο τῶν πολιτικῶν ἐξορίστων καὶ δ) νὰ μποῦν στὴ συμμαχία τῶν Σπαρτιατῶν. Μὲ τὴν υποστήριξη τῶν νικητῶν τὸ δημοκρατικὸ πολίτευμα τῆς Ἀθήνας καταλύθηκε κι ἡ ἐξουσία περιῆλθε στὰ χέρια τῶν τριάκοντα τυράννων. Ἀλλὰ τὸ σκληρὸ καὶ αἰμοσταγὲς καθεστῶς τους δὲν διατηρήθηκε πολὺ. Ὑστερα ἀπὸ ζωὴ ὀκτώ περίπου μηνῶν ἀνατράπηκε ἀπὸ τὸ Θρασύβουλο καὶ τοὺς ἄλλους ἐξόριστους δημοκρατικούς Ἀθηναίους, πού εἶχαν καταφύγει σὲ γειτονικὲς πόλεις τῆς Ἀττικῆς.

BIBΛIO TPITO

Ἀφοῦ ὁ Πελοποννησιακὸς πόλεμος τερματίσθηκε αἴσια γιὰ τὰ σπαρτιατικὰ ὅπλα, ἡ Σπάρτη, σὰν ἡγέτιδα πόλη τῆς Ἑλλάδας, ἔγινε δικαιοματικὰ προστάτιδα τῶν ἐλληνικῶν πόλεων. Σ' αὐτὸ στηρίχθηκαν οἱ ἰωνικὲς πόλεις, πού εἶχαν ἤδη ὑπαχθεῖ στὴ σατραπεία τοῦ Τισσαφέρνη κ' ἔνωσαν τὴν καταπίεσή του. ὕταν ζήτησαν τὴν ἐπέμβαση τῶν Λακεδαιμονίων. Οἱ Σπαρτιατὲς δέχθηκαν πρόθυμα τὴν πρόσκληση. Στρα-

τιωτικές τους δυνάμεις με το στρατηγό Θίμβρωνα στην αρχή, αργότερα τον Δερκυλίδα και τελευταία με το βασιλιά 'Αγησίλαο αποβιβάσθηκαν στην 'Ιωνία, νίκησαν επανειλημμένα το στρατό της πανίσχυρης μοναρχίας των Περσών κ' έφεραν σε δύσκολη θέση τους σατράπες του «μεγάλου βασιλέως» 'Αρταξέρξη.

BIBΛΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Στο μεταξύ το μίσος κι η αντίζηλία για τη Σπάρτη συνένωσαν έναντιον της τις σημαντικότερες πόλεις της κυρίως 'Ελλάδας, την 'Αθήνα, τη Θήβα, την Κόρινθο και το 'Αργος. Οι Λακεδαιμόνιοι μπροστά στον επικείμενο κίνδυνο αναγκάσθηκαν ν' ανακαλέσουν τον 'Αγησίλαο από την 'Ιωνία.

Σε λίγο οι πεδιάδες της Κορίνθου και της Βοιωτίας γίνονται θέατρα αιματηρότατων συγκρούσεων ανάμεσα στους 'Ελληνες. 'Ο άγώνας με έναλλασσόμενες φάσεις διεξάγεται σκληρός κι αμείλικτος. Οι συνασπισμένοι σύμμαχοι, μολονότι νικήθηκαν στη Νεμέα και στην Κορώνεια (394 π.Χ.), κρατούν σταθερά τις θέσεις τους γύρω από τον 'Ισθμό.

Ταυτόχρονα με τα γεγονότα στη στεριά διαδραματίζονται άλλα στη θάλασσα. 'Ο 'Αθηναίος ναύαρχος Κόνων, διοικώντας τον περσικό στόλο, νικά σε ναυμαχία τις ναυτικές δυνάμεις των Σπαρτιατών κοντά στην Κυίδα της Μ. 'Ασίας (394 π.Χ.). 'Αμέσως μετά πλέει με ισχυρό στόλο στην Πελοπόννησο κ' ερημώνει τα παράλια της. 'Αργότερα γυρίζει στην 'Αθήνα, όπου με χρήματα του σατράπη Φαρνάβαζου ξανακτίζει τα τείχη της πόλης.

Στη συνέχεια οι Λακεδαιμόνιοι στέλνουν στη Μ. 'Ασία τον 'Ανταλκίδα, για να διαπραγματευθεί με το βασιλιά των Περσών τη σύναψη ειρήνης. Οι διαπραγματεύσεις κράτησαν καιρό, γιατί οι 'Αθηναίοι αρνούνταν να πάρουν μέρος σ' αυτές κ' εξακολουθούσαν τον άγώνα τους έναντιον των Σπαρτιατών.

BIBΛΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Στο διάστημα που ο 'Ανταλκίδας διαπραγματευόταν την ειρήνη με τους Πέρσες, τα παράλια της 'Αττικής αντιμετώπισαν επανειλημμένες επιθέσεις και καταστροφές από το σπαρτιατικό στόλο και ο έπισιτισμός της 'Αθήνας διακόπηκε έντελως. 'Η 'Αθήνα κινδύνευσε έτσι για άλλη μιá φορά. Κάτω από την πίεση των περιστάσεων οι 'Αθηναίοι

και οι σύμμαχοί τους δέχθηκαν να υπογράψουν την περιβόητη («Ανταλκίδειο ειρήνη») (386 π.Χ.), που τους έρωσε της επέβαλε στους «Έλληνες ὁ ἴδιος ὁ «μέγας βασιλεύς». Σύμφωνα μ' αὐτούς, ὅλες οἱ ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας καὶ ἀπὸ τὰ νησιά οἱ Κλαζομένες καὶ ἡ Κύπρος περιέρχονταν στὴν κυριαρχία τοῦ βασιλιᾶ τῶν Περσῶν. Οἱ ἄλλες ἑλληνικὲς πόλεις ἀφήνονταν αὐτόνομες ἐκτὸς ἀπὸ τὰ νησιά Λήμνο, Ἴμβρο καὶ Σκύρο, πού σὰν παλιὲς ἀθηναϊκὲς κτήσεις παρέμεναν στὴν κυριαρχία τῶν Ἀθηναίων. Τὴν ἐποπτεία γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ τῆς συνθήκης εἶχαν ὁ «μέγας βασιλεύς» καὶ ἡ Σπάρτη.

Ἄλλ' ἡ ἡσυχία πού ἐπικράτησε στὴν Ἑλλάδα μετὰ τὴν Ἀνταλκίδεια εἰρήνην δὲν διατηρήθηκε γιὰ πολὺ. Τὸ 382 οἱ Σπαρτιάτες, ὕστερα ἀπὸ πρόσκληση τῶν Θηβαίων ἀριστοκρατικῶν, κατέλαβαν αἰφνιδιαστικὰ τὴ Θήβα, ἐγκατέστησαν σπαρτιατικὴ φρουρὰ στὴν ἀκρόπολή της, τὴν Καδμεία, κατέλυσαν τὸ δημοκρατικὸ πολίτευμα κ' ἐπέβαλαν ὀλιγαρχία. Οἱ ἀφοσιωμένοι στὸ προηγούμενο καθεστῶς Θηβαῖοι κατέφυγαν τότε στὴν Ἀθήνα, ὅπου ὀργάνωσαν συνωμοσία, γιὰ ν' ἀνατρέψουν τὸ νέο πολίτευμα τῆς πατρίδας τους : μπῆκαν κρυφὰ στὴ Θήβα, σκότωσαν τοὺς ἀρχηγούς τῶν ὀλιγαρχικῶν κὶ ἀνάγκασαν τὴ σπαρτιατικὴ φρουρὰ νὰ ἐγκαταλείψει τὴν Καδμεία.

Μετὰ τὰ γεγονότα αὐτὰ οἱ Λακεδαιμόνιοι ἔκαναν ἐπανεπιλημμένες ἐκστρατεῖες ἐναντίον τῆς Θήβας, ἀλλ' οἱ ἐπιτυχίες τους ἦταν ἀσήμαντες. Οἱ Θηβαῖοι κατάφεραν νὰ παρασύρουν στὸν πόλεμο καὶ τοὺς Ἀθηναίους, πού μὲ τὸ στόλο τους κατέστρεφαν τὰ παράλια τῆς Πελοποννήσου.

BIBAIΟ ΕΚΤΟ

Τὸ 374 ὁ θηβαϊκὸς στρατὸς πραγματοποιοῖσε εἰσβολὴ στὴ Φωκίδα. Ἡ Σπάρτη ἔστειλε τότε ἐναντίον του τὸ βασιλιᾶ Κλεόμβροτο. Αὐτὸς ἀνάγκασε τοὺς Θηβαίους νὰ ἐπιστρέψουν στὴν πόλη τους, γιὰ νὰ ὀργανώσουν τὴν ἀμυνά της. Συγχρόνως οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ ἐπειδὴ ἔβλεπαν μὲ δυσφορία τὴν αὐξανόμενη δύναμη τῆς Θήβας καὶ γιὰτὶ δὲν μπορούσαν νὰ κρατοῦν σὲ διαρκὴ κίνηση τὸ στόλο τους, προχώρησαν σὲ σύναψη εἰρήνης μὲ τοὺς Λακεδαιμόνιους. Ἀργότερα σύστησαν καὶ στοὺς Θηβαίους νὰ στείλουν καὶ δικούς τους ἀντιπρόσωπους στὴ Σπάρτη, γιὰ νὰ θέσουν τέρμα στὸ συνεχιζόμενο πόλεμο. Ἡ πρόταση ἔγινε δεκτὴ κ' ἔτσι υπογράφηκε εἰρήνη, κυριότερη διάταξη τῆς ὁποίας ἦταν ν' ἀποστρατευθοῦν οἱ δυνάμεις ὅλων τῶν μερῶν καὶ νὰ δοθεῖ αὐτονομία στίς

πόλεις. Οί Θηβαῖοι ὅμως ἄλλαξαν γρήγορα γνώμη κ' ἐζήτησαν ν' ἀποδεσμευθοῦν ἀπὸ τὶς ὑποχρεώσεις τῆς συνθήκης. Τότε ὁ Κλεόμβροτος πῆρε διαταγὴ νὰ παραμείνει στὴ Βοιωτία καὶ νὰ ἐπιβληθεῖ στοὺς Θηβαίους μὲ τὰ ὄπλα.

Ἡ σύγκρουση ἀνάμεσα στοὺς ἀντιπάλους ἔγινε στὰ Λεῦκτρα τῆς Βοιωτίας (371 π.Χ.). Ἡ ἀνώτερη τακτικὴ τοῦ Θηβαίου ἡγέτη Ἐπαμεινώνδα ἐπικράτησε ἀποφασιστικά. Οἱ Σπαρτιάτες ὑπέστησαν ὀδυνηρὴ ἤττα. Ἀνάμεσα στὶς ἀπώλειες συγκαταλεγόταν καὶ ὁ ἴδιος ὁ βασιλιάς τους Κλεόμβροτος.

Τὸ ἀποτέλεσμα τῆς μάχης εἶχε βαρὺ ἀντίκτυπο γιὰ τὴ σπαρτιατικὴ ἡγεμονία. Ἡ μιὰ μετὰ τὴν ἄλλη οἱ σύμμαχοι πόλεις τῆς Πελοποννήσου ἀποχώρησαν ἀπὸ τὴ συμμαχία, ἐκτὸς ἀπὸ τὸν Φλειοῦντα, ἐνῶ οἱ εἰλωτες καὶ οἱ περιόικοι ξεσηκώθηκαν σὲ ἐξανάσταση. Πέρα ἀπ' αὐτὰ οἱ Μαντινεῖς, οἱ Ἀργεῖοι καὶ οἱ Ἡλεῖοι συνασπίσθηκαν ἐναντίον τῆς Σπάρτης, κάλεσαν σ' ἐνίσχυση τοὺς Θηβαίους καὶ βάδισαν πρὸς τὴ Λακωνικὴ. Οἱ Σπαρτιάτες μὲ δυσκολία κατόρθωσαν ν' ἀποκρούσουν τοὺς ἐπιδρομεῖς καὶ σ' αὐτὸ τοὺς βοήθησαν οἱ Ἀθηναῖοι, ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶχαν ζητήσει ἐνισχύσεις.

ΒΙΒΛΙΟ ΕΒΔΟΜΟ

Τὸν ἐπόμενο χρόνο (370 π.Χ.) οἱ Θηβαῖοι, ποὺ ὀνειρεύονταν τὴν ἡγεμονία τῆς Ἑλλάδας, κινήθηκαν ν' ἀποκτήσουν τὴν εὐνοια καὶ τὴν ὑποστήριξη τοῦ βασιλιᾶ τῶν Περσῶν. Ἔτσι ἔστειλαν πρεσβεῖα στὰ Σοῦσα μὲ ἐπικεφαλῆς τὸν Πελοπίδα. Ἀργότερα ἐπιχείρησαν νέα ἐκστρατεία στὴν Πελοπόννησο μὲ τὸν Ἐπαμεινώνδα. Κ' ἐνῶ ἡ πρώτη προσπάθεια ἀπέτυχε στὸ σκοπὸ τῆς, ἡ ἐπιδρομὴ στὴν Πελοπόννησο εἶχε σὰν ἀποτέλεσμα νὰ ἐνισχυθεῖ ἡ συμμαχία τῆς Θήβας μὲ μερικὲς πελοποννησιακὲς πόλεις, νὰ προσθεθεῖ σ' αὐτὴν ἡ Ἀχαΐα καὶ νὰ ἐγκατασταθοῦν θηβαϊκὲς φρουρὲς στὶς συμμαχικὲς πόλεις.

Ἀπὸ ἐδῶ καὶ πέρα γιὰ μακρὸ χρονικὸ διάστημα σταματοῦν οἱ ἐκστρατεῖες τῶν Θηβαίων στὴν Πελοπόννησο. Τὸ 362 ὅμως ὁ Ἐπαμεινώνδας βρῆκε νέα ἀφορμὴ, γιὰ νὰ ἐπέμβει στὰ ἐκεῖ πράγματα. Οἱ ταμίαι δηλαδὴ τῶν ἀρχαίων τοῦ «κοινοῦ» τῶν Ἀρχαίων (τῆς ὁμοσπονδίας τῶν ἀρχαδικῶν πόλεων), στὴν προσπάθειά τους νὰ συγκαλύψουν τὴν ὑποπτη διαχείριση τοῦ ταμείου, ζήτησαν τὴ βοήθεια τῆς Θήβας,

ώστε να προστατευθεί τάχα ή ύφιστάμενη συμμαχία με όρισμένες αρκαδικές πόλεις. Οί Μαντινεῖς ἐξ ἄλλου συμβούλευσαν τοὺς Θηβαίους ν' ἀφήσουν τοὺς Ἀρκαδὲς νὰ λύσουν μόνοι τοὺς τὶς ἐσωτερικὲς τοὺς διαφορὲς, ἀλλ' ἡ σύστασή τοὺς δὲν εἰσακούσθηκε. Ὁ Ἐπαμεινώνδας μὲ ἀρκετὲς δυνάμεις πραγματοποιοῖσε τὴν εἰσβολὴν εἰς τὴν Πελοπόννησον, καταφέροντας νὰ προελάσει εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ μὲ καταπληκτικὴ αἰφνιδιαστικὴ ἐνέργεια νὰ βρεθεῖ μπροστὰ εἰς τὴν Σπάρτην, σὲ στιγμὴν ποὺ ἦταν ἔρημη ἀπὸ ὑπερασπιστὰς. Ἐγκαιρὸς ὡστόσο ἐλιγμὸς τῶν σπαρτιατικῶν δυνάμεων μὲ ἡγήτη τοὺς τὸ βασιλεὺς Ἀγησίλαον καὶ τὸ νεαρὸ γιό του Ἀρχίδαμον ἔσωσε τὴν ἀτείχιστην πόλιν.

Ὑστερα ἀπὸ τὴν ἀποτυχίαν αὐτὴν ὁ Ἐπαμεινώνδας ἀναγκάσθηκε νὰ ὑποχωρήσει εἰς τὴν Ἀρκαδίαν καὶ νὰ δώσει τὴν μάχην τῆς Μαντινείας. Ἡ σύγκρουσις ἦταν σκληρὴ, ἀλλ' ἔμεινε ἀμείρωτη. Ἐν τῇ κρίσει τῆς μάχης, κ' ἐνῶ ἡ νίκη εἶχε ἀρχίσει νὰ κλίνει μὲ τὸ μέρος τῶν Θηβαίων, ὁ Ἐπαμεινώνδας σκοτώθηκε. Ἔτσι καὶ οἱ δύο ἀντίπαλοι θεωροῦσαν τοὺς ἑαυτοὺς τοὺς νικητὰς, «ἀκρισίαν δὲ καὶ ταραχὴν ἔτι πλείων μετὰ τὴν μάχην ἐγένετο ἢ πρόσθεν ἐν τῇ Ἑλλάδι» (μετὰ ἀπὸ τὴν μάχην ἀκόμη μεγαλύτερη σύγχυσις καὶ ἀναταραχὴ ἐπικράτησε εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπὸ πρὶν).

ΜΕΡΟΣ Α΄

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ

ΤΑ ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΧΡΟΝΙΑ ΤΟΥ ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΙΑΚΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

1. Οἱ συγκρούσεις τοῦ σπαρτιατικοῦ μὲ τὸν ἀθηναϊκὸ στόλο γύρω ἀπὸ τὴ Λέσβο. Ἡ ναυμαχία στὶς Ἀργινοῦσες (406 π.Χ.)

(6, 1 - 28, 32 - 38)

Τῶ δ' ἐπιόντι ἔτει οἱ Λακεδαιμόνιοι τῷ Λυσάνδρῳ παρε- § 1 - 3
ληλυθότος ἤδη τοῦ χρόνου ἔπεμψαν ἐπὶ τὰς ναῦς Καλλικρα-
τίδαν. Ὅτε δὲ παρεδίδου ὁ Λύσανδρος τὰς ναῦς, ἔλεγε τῷ
Καλλικρατίδᾳ, ὅτι θαλαττοκράτωρ τε παραδιδοίῃ καὶ ναυ-
μαχίᾳ νενικηκώς. Ὁ δὲ αὐτὸν ἐκέλευσεν ἐξ Ἐφέσου ἐν ἀρι-
στερᾷ Σάμου παραπλεύσαντα, οὓ ἦσαν αἱ τῶν Ἀθηναίων
νῆες, ἐν Μιλήτῳ παραδοῦναι τὰς ναῦς, καὶ ὁμολογήσειν θα-
λαττοκρατεῖν. Οὐ φάσκοντος δὲ τοῦ Λυσάνδρου πολυπρα-
γμονεῖν ἄλλου ἄρχοντος, αὐτὸς ὁ Καλλικρατίδας, πρὸς αἷς
παρὰ Λυσάνδρου ἔλαβε ναυσί, προσεπλήρωσεν ἐκ Χίου καὶ
Ῥόδου καὶ ἄλλοθεν ἀπὸ τῶν συμμάχων πεντήκοντα ναῦς.
Ταύτας δὲ πάσας ἀθροίσας, οὔσας τετταράκοντα καὶ ἑκατόν,
παρσκευάζετο ὡς ἀπαντησόμενος τοῖς πολεμίοις.

Καταμαθὼν δ' ὑπὸ τῶν Λυσάνδρου φίλων καταστασια- § 4
ζόμενος, οὐ μόνον ἀπροθύμως ὑπηρετούστων, ἀλλὰ καὶ δια-
θροούντων ἐν ταῖς πόλεσιν, ὅτι Λακεδαιμόνιοι μέγιστα πα-
ραπίπτειν ἐν τῷ διαλλάττειν τοὺς ναυάρχους, πολλάκις ἀνε-
πιτηδείων γιγνομένων καὶ ἄρτι συνιέντων τὰ ναυτικὰ καὶ
ἀθροίσεις ὡς χρηστέον οὐ γιγνωσκόντων, ἀπίρους θαλάτ-

της πέμποντες και ἀγνώτας τοῖς ἐκεῖ, κινδυνεύοιέν τέ τι παθεῖν διὰ τοῦτο· ἐκ τούτου δὴ ὁ Καλλικρατίδας συγκαλέσας τοὺς Λακεδαιμονίων ἐκεῖ παρόντας ἔλεγεν αὐτοῖς τοιάδε.

§ 5

«Ἐμοὶ μὲν ἀρκεῖ οἴκοι μένειν και εἶτε Λύσανδρος εἶτε ἄλλος τις ἐμπειρότερος περὶ τὰ ναυτικά βούλεται εἶναι, οὐ κωλύω τὸ κατ' ἐμέ· ἐγὼ δ' ὑπὸ τῆς πόλεως ἐπὶ τὰς ναῦς πεμφθεὶς οὐκ ἔχω τί ἄλλο ποιῶ ἢ τὰ κελεύόμενα, ὡς ἂν δύνωμαι κράτιστα. Ὑμεῖς δὲ πρὸς ἃ ἐγὼ τε φιλοτιμοῦμαι και ἡ πόλις ἡμῶν αἰτιάζεται, (ἴστε γὰρ αὐτὰ ὡσπερ και ἐγώ), συμβουλευέτε τὰ ἄριστα ὑμῖν δοκοῦντα εἶναι περὶ τοῦ ἐμὲ ἐνθάδε μένειν ἢ οἴκαδε ἀποπλεῖν ἐροῦντα τὰ καθεστῶτα ἐνθάδε».

§ 6 - 7

Οὐδενὸς δὲ τολμήσαντος ἄλλο τι εἰπεῖν ἢ τοῖς οἴκοι πείθεσθαι ποιεῖν τε ἐφ' ἃ ἦκοι, ἐλθὼν παρὰ Κῦρον ἤπει μισθὸν τοῖς ναύταις· ὁ δὲ αὐτῷ εἶπε δύο ἡμέρας ἐπισχεῖν. Καλλικρατίδας δὲ ἀχθεσθεὶς τῇ ἀναβολῇ και ταῖς ἐπὶ τὰς θύρας φοιτήσεσιν, ὀργισθεὶς και εἰπὼν ἀθλιωτάτους εἶναι τοὺς Ἕλληνας, ὅτι βαρβάρους κολακεύουσιν ἐνεκα ἀργυρίου, φάσκων τε, ἂν σωθῇ οἴκαδε, κατά γε τὸ αὐτοῦ δυνατὸν διαλλάξειν Ἀθηναίους και Λακεδαιμονίους, ἀπέπλευσεν εἰς Μίλητον· κάκειθεν πέμψας τριήρεις εἰς Λακεδαίμονα ἐπὶ χρήματα, ἐκκλησίαν ἀθροίσας τῶν Μιλησίων τάδε εἶπεν.

§ 8 - 11

«Ἐμοὶ μὲν, ὦ Μιλήσιοι, ἀνάγκη τοῖς οἴκοι ἄρχουσι πείθεσθαι· ὑμᾶς δὲ ἐγὼ ἀξιῶ προθυμοτάτους εἶναι εἰς τὸν πόλεμον διὰ τὸ οἰκοῦντας ἐν βαρβάροις πλεῖστα κακὰ ἤδη ὑπ' αὐτῶν πεπονθέναι· δεῖ δ' ὑμᾶς ἐξηγεῖσθαι τοῖς ἄλλοις συμμάχοις, ὅπως ἂν τάχιστα τε και μάλιστα βλάπτωμεν τοὺς πολεμίους, ἕως ἂν οἱ ἐκ Λακεδαίμονος ἦκωσιν, οὓς ἐγὼ ἐπεμψα χρήματα ἄξοντας, ἐπεὶ τὰ ἐνθάδε ὑπάρχοντα Λύσανδρος Κύρω ἀποδοῦς ὡς περιττὰ ὄντα οἴγεται· Κῦρος δὲ ἐλθόντος ἐμοῦ ἐπ' αὐτὸν ἀεὶ ἀνεβάλλετό μοι διαλεχθῆναι,

ἐγὼ δ' ἐπὶ τὰς ἐκείνου θύρας φοιτᾶν οὐκ ἐδυνάμην ἐμαυτὸν πείσαι. Ὑπισχοῦμαι δ' ὑμῖν ἀντὶ τῶν συμβάντων ἡμῖν ἀγαθῶν ἐν τῷ χρόνῳ, ᾧ ἂν ἐκεῖνα προσδεχώμεθα, χάριν ἀξίαν ἀποδώσειν. Ἀλλὰ σὺν τοῖς θεοῖς δεῖξωμεν τοῖς βαρβάροις, ὅτι καὶ ἄνευ τοῦ ἐκείνους θαυμάζειν δυνάμεθα τοὺς ἐχθροὺς τιμωρεῖσθαι».

Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' εἶπεν, ἀνιστάμενοι πολλοὶ καὶ μάλιστα § 12-15 αἰτιαζόμενοι ἐναντιοῦσθαι δεδιότες εἰσηγοῦντο πόρον χρημάτων καὶ αὐτοὶ ἐπαγγελλόμενοι ἰδίᾳ. Λαβὼν δὲ ταῦτα ἐκεῖνος καὶ ἐκ Χίου πενταδραχμίαν ἐκάστῳ τῶν ναυτῶν ἐφοδιασάμενος ἔπλευσε τῆς Λέσβου ἐπὶ Μήθυμναν πολεμίαν οὔσαν. Οὐ βουλομένων δὲ τῶν Μηθυμναίων προσχωρεῖν, ἅτ' ἐμφροῦρων ὄντων Ἀθηναίων καὶ τῶν τὰ πράγματα ἐχόντων ἀττικίζόντων, προσβαλὼν αἰρεῖ τὴν πόλιν κατὰ κράτος. Τὰ μὲν οὖν χρήματα πάντα διήρπασαν οἱ στρατιῶται, τὰ δὲ ἀνδράποδα πάντα συνήθροισεν ὁ Καλλικρατίδας εἰς τὴν ἀγοράν· καὶ κελευόντων τῶν συμμάχων ἀποδόσθαι καὶ τοὺς Μηθυμναίους οὐκ ἔφη ἑαυτοῦ γε ἄρχοντος οὐδένα Ἑλλήνων εἰς τὸ ἐκείνου δυνατὸν ἀνδραποδισθῆναι. Τῇ δ' ὑστεραία τοὺς μὲν ἐλευθέρους ἀφῆκε, τοὺς δὲ τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς καὶ τὰ ἀνδράποδα τὰ δοῦλα πάντα ἀπέδοτο. Κόνωνι δὲ εἶπεν, ὅτι παύσει αὐτὸν θαλαττοκρατοῦντα· κατιδὼν δὲ αὐτὸν ἀναγόμενον ἅμα τῇ ἡμέρᾳ, ἐδίωκεν ὑποτεμνόμενος τὸν εἰς Σάμιον πλοῦν, ὅπως μὴ ἐκεῖσε φύγοι.

Κόνων δ' ἔφευγε ταῖς ναυσὶν εὖ πλεούσαις διὰ τὸ ἐκ § 16-18 πολλῶν πληρωμάτων εἰς ὀλίγας ἐκλελέχθαι τοὺς ἀρίστους ἐρέτας, καὶ καταφεύγει εἰς Μυτιλήνην τῆς Λέσβου καὶ σὺν αὐτῷ τῶν δέκα στρατηγῶν Λέων καὶ Ἐρασινίδης. Καλλικρατίδας δὲ συνεισέπλευσεν εἰς τὸν λιμένα, διώκων ναυσὶν ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα. Κόνων δὲ ὡς ἔφθη ὑπὸ τῶν πολεμίων κατακωλυθείς, ἠναγκάσθη ναυμαχῆσαι πρὸς τῷ λιμένι καὶ

19
ἀπώλεσε ναῦς τριάκοντα· οἱ δὲ ἄνδρες εἰς τὴν γῆν ἀπέφυγον· τὰς δὲ λοιπὰς τῶν νεῶν, τετταράκοντα οὔσας, ὑπὸ τῷ τείχει ἀνείλκυσε. Καλλικρατίδας δὲ ἐν τῷ λιμένι ὀρμισάμενος ἐπολιόρκει ἐνταῦθα τὸν ἔκπλουον ἔχων καὶ κατὰ γῆν μεταπεμφάμενος τοὺς Μηθυμναίους πανδημεὶ καὶ ἐκ τῆς Χίου τὸ στρατεύμα διαβιβάσας· χρήματά τε παρὰ Κύρου αὐτῷ ἤλθεν.

§ 19 - 20

Ὁ δὲ Κόνων ἐπεὶ ἐπολιορκεῖτο καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν καὶ σίτου οὐδαμῶθεν ἦν εὐπορῆσαι, οἱ δὲ ἄνθρωποι πολλοὶ ἐν τῇ πόλει ἦσαν καὶ οἱ Ἀθηναῖοι οὐκ ἐβοήθουν διὰ τὸ μὴ πυνθάνεσθαι ταῦτα, καθελκύσας τῶν νεῶν τὰς ἄριστα πλεούσας δύο ἐπλήρωσε πρὸ ἡμέρας, ἐξ ἀπασῶν τῶν νεῶν τοὺς ἀρίστους ἐρέτας ἐκλέξας καὶ τοὺς ἐπιβάτας εἰς κοίλην ναῦν μεταβιβάσας καὶ τὰ παραρρύματα παραβαλῶν. Τῆν μὲν οὖν ἡμέραν οὕτως ἀνεῖχον, εἰς δὲ τὴν ἑσπέραν, ἐπεὶ σκότος εἶη, ἐξεβίβαζεν, ὡς μὴ καταδήλους εἶναι τοὺς πολεμίους ταῦτα ποιοῦντας. Πέμπτη δὲ ἡμέρα εἰσθέμενοι σῖτα μέτρια, ἐπειδὴ ἤδη μέσον ἡμέρας ἦν καὶ οἱ ἐφορμοῦντες ὀλιγώρως εἶχον καὶ ἔνιοι ἀνεπαύοντο, ἐξέπλευσαν ἔξω τοῦ λιμένος καὶ ἡ μὲν ἐπὶ Ἑλλησπόντου ὤρμησεν, ἡ δὲ εἰς τὸ πέλαγος.

§ 21 - 23

Τῶν δ' ἐφορμούντων, ὡς ἕκαστοι ἦνυτον, τὰς τε ἀγκύρας ἀποκόπτοντες καὶ ἐγειρόμενοι ἐβοήθουν τεταραγμένοι, τυχόντες ἐν τῇ γῆ ἀριστοποιούμενοι· εἰσβάντες δὲ ἐδίωκον τὴν εἰς τὸ πέλαγος ἀφορμήσασαν, καὶ ἅμα τῷ ἡλίῳ δύνοντι κατέλαβον, καὶ κρατήσαντες μάχη, ἀναδησάμενοι ἀπῆγον εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτοῖς ἀνδράσιν· ἡ δ' ἐπὶ τοῦ Ἑλλησπόντου φυγοῦσα ναῦς διέφυγε καὶ ἀφικομένη εἰς τὰς Ἀθήνας ἐξαγγέλλει τὴν πολιορκίαν. Διομέδων δὲ βοηθῶν Κόνωνι πολιορκουμένῳ δώδεκα ναυσὶν ὤρμισατο εἰς τὸν εὐριπον τὸν τῶν Μυτιληναίων. Ὁ δὲ Καλλικρατίδας ἐπιπλεύσας αὐτῷ ἐξαίφνης δέκα μὲν τῶν νεῶν ἔλαβε, Διομέδων δ' ἔφυγε τῇ τε αὐτοῦ καὶ ἄλλῃ.

Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι τὰ γεγενημένα καὶ τὴν πολιορκίαν ἐπεὶ § 24 - 25
 ἤκουσαν, ἐψηφίσαντο βοηθεῖν ναυσὶν ἑκατὸν καὶ δέκα εἰσ-
 βιβάζοντες τοὺς ἐν τῇ ἡλικίᾳ ὄντας ἅπαντας καὶ δούλους καὶ
 ἐλευθέρους· καὶ πληρώσαντες τὰς δέκα καὶ ἑκατὸν ἐν τριά-
 κοντα ἡμέραις ἀπῆραν· εἰσέβησαν δὲ καὶ τῶν ἰππέων πολλοί.
 Μετὰ ταῦτα ἀνήχθησαν εἰς Σάμον, κάκειθεν Σαμίας ναῦς
 ἔλαβον δέκα· ἤθροισαν δὲ καὶ ἄλλας πλείους ἢ τριάκοντα
 παρὰ τῶν ἄλλων συμμάχων εἰσβαίνειν ἀναγκάσαντες ἅπαν-
 τας, ὁμοίως δὲ καὶ εἴ τινες αὐτοῖς ἔτυχον ἔξω οὔσαι· ἐγένοντο
 δὲ αἱ πᾶσαι πλείους ἢ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν.

Ὁ δὲ Καλλικρατίδας ἀκούων τὴν βοήθειαν ἤδη ἐν Σάμῳ § 26 - 28
 οὔσαν, αὐτοῦ μὲν κατέλιπε πεντήκοντα ναῦς καὶ ἄρχοντα Ἐ-
 τεόνικον, ταῖς δὲ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν ἀναχθεὶς ἐδειπνοποιεῖτο
 τῆς Λέσβου ἐπὶ τῇ Μαλέᾳ ἄκρα ἀντίον τῆς Μυτιλήνης. Τῇ
 δ' αὐτῇ ἡμέρᾳ ἔτυχον καὶ οἱ Ἀθηναῖοι δειπνοποιοῦμενοι ἐν
 ταῖς Ἀργινούσαις· αὗται δὲ εἰσὶν ἀντίον τῆς Λέσβου. Τῆς δὲ
 νυκτὸς ἰδὼν τὰ πυρά, καὶ τινῶν αὐτῷ ἐξαγγελιάντων, ὅτι οἱ
 Ἀθηναῖοι εἶεν, ἀνήγετο περὶ μέσας νύκτας, ὡς ἐξαπιναιῶς
 προσπέσοι· ὕδωρ δ' ἐπιγενόμενον πολὺ καὶ βρονταὶ διεκάλυ-
 σαν τὴν ἀναγωγὴν. Ἐπεὶ δὲ ἀνέσχεν, ἅμα τῇ ἡμέρᾳ ἔπλει ἐπὶ
 τὰς Ἀργινούσας. Εἶχε δὲ τὸ δεξιὸν κέρασ Καλλικρατίδας. Οἱ
 δ' Ἀθηναῖοι ἀντανήγοντο εἰς τὸ πέλαγος.

Ἐρμῶν δὲ Μεγαρεὺς ὁ τῷ Καλλικρατίδᾳ κυβερνῶν εἶπε § 32
 πρὸς αὐτόν, ὅτι εἴη καλῶς ἔχον ἀποπλεῦσαι. Αἱ γὰρ τριήρεις
 τῶν Ἀθηναίων πολλῶ πλείονες ἦσαν. Καλλικρατίδας δὲ εἶ-
 πεν, ὅτι ἡ Σπάρτη οὐ δέος, μὴ κάκιον οἰκῆται αὐτοῦ ἀπο-
 θανόντος, φεύγειν δὲ αἰσχροὺς εἶναι.

Μετὰ ταῦτα ἐναυμάχησαν χρόνον πολὺν, πρῶτον μὲν § 33 - 34
 ἀθροαί, ἔπειτα δὲ διεσκεδασμένοι. Ἐπεὶ δὲ Καλλικρατίδας τε
 ἐμβαλοῦσης τῆς νεῶς ἀποπεσὼν εἰς τὴν θάλατταν ἠφανίσθη,
 Πρωτόμαχος τε καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ τῷ δεξιῷ τὸ εὐώνυμον ἐνί-

κησαν, ἐντεῦθεν φυγή τῶν Πελοποννησίων ἐγένετο εἰς Χίον, πλείστων δὲ καὶ εἰς Φώκαιαν· οἱ δὲ Ἀθηναῖοι πάλιν εἰς τὰς Ἀργινοῦσας κατέπλευσαν. Ἀπώλοντο δὲ τῶν μὲν Ἀθηναίων νῆες πέντε καὶ εἴκοσιν αὐτοῖς ἀνδράσιν ἐκτὸς ὀλίγων τῶν πρὸς τὴν γῆν προσενεχθέντων, τῶν δὲ Πελοποννησίων Λακωνικάι μὲν ἑννέα, τῶν πασῶν οὐσῶν δέκα, τῶν δ' ἄλλων συμμαχῶν πλείους ἢ ἐξήκοντα.

§ 35 Ἐδοξε δὲ τοῖς τῶν Ἀθηναίων στρατηγοῖς ἑπτὰ μὲν καὶ τετταράκοντα ναυσὶ Θηραμένη τε καὶ Θρασύβουλον τριηράρχους ὄντας καὶ τῶν ταξιάρχων τινὰς πλεῖν ἐπὶ τὰς καταδεδυκυίας ναῦς καὶ τοὺς ἐπ' αὐτῶν ἀνθρώπους, ταῖς δὲ ἄλλαις ἐπὶ τὰς μετ' Ἐτεονίκου τῆ Μυτιλήνῃ ἐφορμούσας. Ταῦτα δὲ βουλομένους ποιεῖν ἄνεμος καὶ χειμῶν διεκόλυσεν αὐτοὺς μέγας γενόμενος· τρόπαιον δὲ στήσαντες αὐτοῦ ἠύλιζοντο, τῷ δ' Ἐτεονίκῳ ὁ ὑπηρετικὸς κέλῃς πάντα ἐξήγγειλε τὰ περὶ τὴν ναυμαχίαν.

§ 36 - 37 Ὁ δὲ αὐτὸν πάλιν ἐξέπεμψεν εἰπὼν τοῖς ἐνοῦσι σιωπῇ ἐκπλεῖν καὶ μηδενὶ διαλέγεσθαι, παραχρῆμα δὲ αὖθις πλεῖν εἰς τὸ ἑαυτῶν στρατόπεδον ἐστεφανωμένους καὶ βοῶντας, ὅτι Καλλικρατίδας νενίκηκε ναυμαχῶν καὶ ὅτι αἱ τῶν Ἀθηναίων νῆες ἀπολώλασιν ἅπασαι· καὶ οἱ μὲν ταῦτ' ἐποίουν· αὐτὸς δέ, ἐπειδὴ ἐκεῖνοι κατέπλεον, ἔθυε τὰ εὐαγγέλια, καὶ τοῖς στρατιώταις παρήγγειλε δειπνοποιεῖσθαι, καὶ τοῖς ἐμπόροις τὰ χρήματα σιωπῇ ἐνθεμένους εἰς τὰ πλοῖα ἀποπλεῖν εἰς Χίον (ἦν δὲ τὸ πνεῦμα οὐριον), καὶ τὰς τριήρεις τὴν ταχίστην. Αὐτὸς δὲ τὸ πεζὸν ἀπῆγεν εἰς τὴν Μήθυμναν, τὸ στρατόπεδον ἐμπρήσας.

§ 38 Κόνων δὲ καθελκύσας τὰς ναῦς, ἐπεὶ οἱ τε πολέμιοι ἀπεδεδράκεσαν καὶ ὁ ἄνεμος εὐδίαίτερος ἦν, ἀπαντήσας τοῖς Ἀθηναίοις ἤδη ἀνηγγμένοις ἐκ τῶν Ἀργινοῦσῶν ἔφρασε τὰ περὶ τοῦ Ἐτεονίκου. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι κατέπλευσαν εἰς τὴν

Μυτιλήνην, ἐκεῖθεν δ' ἐπανάηχθησαν εἰς τὴν Χίον καὶ οὐδὲν διαπραξάμενοι ἀπέπλευσαν ἐπὶ Σάμου.

2. Ἀνάκληση τῶν νικητῶν στρατηγῶν στὴν Ἀθήνα.
Δίκη καὶ καταδίκη τους σὲ θάνατο

(7, 1 - 15, 34)

Οἱ δ' ἐν οἴκῳ τούτους μὲν τοὺς στρατηγοὺς ἔπαυσαν § 1 - 3
πλὴν Κόνωνος· πρὸς δὲ τούτῳ εἶλοντο Ἀδείμαντον καὶ τρίτον Φιλοκλέα. Τῶν δὲ ναυμαχησάντων στρατηγῶν Πρωτόμαχος μὲν καὶ Ἀριστογένης οὐκ ἀπῆλθον εἰς Ἀθήνας, τῶν δὲ ἐξ καταπλευσάντων, Περικλέους καὶ Διομέδοντος καὶ Λυσίου καὶ Ἀριστοκράτους καὶ Θρασύλλου καὶ Ἐρασινίδου, Ἀρχέδημος ὁ τοῦ δήμου τότε προεστηκώς ἐν Ἀθήναις καὶ τῆς διωβελίας ἐπιμελόμενος Ἐρασινίδῃ ἐπιβολὴν ἐπιβαλῶν κατηγορεῖ ἐν δικαστηρίῳ, φάσκων ἐξ Ἑλλησπόντου αὐτὸν ἔχειν χρήματα ὄντα τοῦ δήμου· κατηγορεῖ δὲ καὶ περὶ στρατηγίας· καὶ ἔδοξε τῷ δικαστηρίῳ δῆσαι τὸν Ἐρασινίδην. Μετὰ δὲ ταῦτα ἐν τῇ βουλῇ διηγοῦντο οἱ στρατηγοὶ περὶ τε τῆς ναυμαχίας καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ χειμῶνος. Τιμοκράτους δ' εἰπόντος, ὅτι καὶ τοὺς ἄλλους χρὴ δεθέντας εἰς τὸν δῆμον παραδοθῆναι, ἡ βουλὴ ἔδησε.

Μετὰ δὲ ταῦτα ἐκκλησίᾳ ἐγένετο, ἐν ἣ τῶν στρατηγῶν § 4
κατηγοροῦν ἄλλοι τε καὶ Θηραμένης μάλιστα δίκαιον εἶναι αὐτούς λόγον ὑποσχεῖν, διότι οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ναυαγούς. Ὅτι μὲν γὰρ οὐδενὸς ἄλλου καθήπτοντο, ἐπιστολὴν ἐπεδείκνυ μαρτύριον, ἣν ἔπεμψαν οἱ στρατηγοὶ εἰς τὴν βουλὴν καὶ εἰς τὸν δῆμον, ἄλλο οὐδὲν αἰτιώμενοι ἢ τὸν χειμῶνα.

Μετὰ ταῦτα δὲ οἱ στρατηγοὶ βραχέως ἕκαστος ἀπελογή- § 5 - 7
σατο, (οὐ γὰρ προὔτεθη σφίσι λόγος κατὰ τὸν νόμον), καὶ τὰ

πεπραγμένα διηγοῦντο, ὅτι αὐτοὶ μὲν ἐπὶ τοὺς πολεμίους πλέοιεν, τὴν δὲ ἀναίρεσιν τῶν ναυαγῶν προστάξειαν τῶν τριηράρχων ἀνδράσιν ἱκανοῖς καὶ ἐστρατηγηκόσιν ἤδη, Θηραμένει καὶ Θρασυβούλῳ καὶ ἄλλοις τοιούτοις· καὶ εἴπερ γέ τινας δέοι, περὶ τῆς ἀναιρέσεως οὐδένα ἄλλον ἔχειν αὐτοὺς αἰτιάσασθαι ἢ τούτους, οἷς προσετάχθη. Καὶ οὐχ ὅτι γε κατηγοροῦσιν ἡμῶν, ἔφασαν, ψευσόμεθα φάσκοντες αὐτοὺς αἰτίους εἶναι, ἀλλὰ τὸ μέγεθος τοῦ χειμῶνος εἶναι τὸ κωλύσαν τὴν ἀναίρεσιν. Τούτων δὲ μάρτυρας παρείχοντο τοὺς κυβερνήτας καὶ ἄλλους τῶν συμπλεόντων πολλούς. Τοιαῦτα λέγοντες ἐπειθον τὸν δῆμον· ἐβούλοντο δὲ πολλοὶ τῶν ἰδιωτῶν ἐγγυᾶσθαι ἀνιστάμενοι· ἔδοξε δὲ ἀναβαλέσθαι εἰς ἑτέραν ἐκκλησίαν (τότε γὰρ ὀψὲ ἦν καὶ τὰς χειρας οὐκ ἂν καθεώρων), τὴν δὲ βουλήν προβουλευσασαν εἰσενεγκεῖν, ὅτῳ τρόπῳ οἱ ἄνδρες κρίνοιτο.

§ 8 Μετὰ δὲ ταῦτα ἐγίγνετο Ἀπατούρια, ἐν οἷς οἱ τε πατέρες καὶ οἱ συγγενεῖς σύνεισι σφίσιν αὐτοῖς. Οἱ οὖν περὶ τὸν Θηραμένη παρεσκεύασαν ἀνθρώπους μέλανα ἱμάτια ἔχοντας καὶ ἐν χρῶ κεκαρμένους πολλοὺς ἐν ταύτῃ τῇ ἑορτῇ, ἵνα πρὸς τὴν ἐκκλησίαν ἤκοιεν, ὡς δὴ συγγενεῖς ὄντες τῶν ἀπολωλότων, καὶ Καλλιξενον ἐπεισαν ἐν τῇ βουλῇ κατηγορεῖν τῶν στρατηγῶν.

§ 9 - 10 Ἐντεῦθεν ἐκκλησίαν ἐποίουν, εἰς ἣν ἡ βουλή εἰσήνεγκε τὴν ἑαυτῆς γνώμην Καλλιξενου εἰπόντος τήνδε· «Ἐπειδὴ τῶν τε κατηγορούντων κατὰ τῶν στρατηγῶν καὶ ἐκεῖνων ἀπολογουμένων ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκκλησίᾳ ἀκηκόασι, διαψηφίσασθαι Ἀθηναίους ἅπαντας κατὰ φυλάς· θεῖναι δὲ εἰς τὴν φυλὴν ἐκάστην δύο ὑδρίας· ὑφ' ἐκάστη δὲ τῇ φυλῇ κήρυκα κηρύττειν, ὅτῳ δοκοῦσιν ἀδικεῖν οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνελόμενοι τοὺς νικήσαντας ἐν τῇ ναυμαχίᾳ εἰς τὴν προτέραν ψηφίσασθαι, ὅτῳ δὲ μὴ, εἰς τὴν ὑστέραν· ἂν δὲ δόξωσιν ἀδικεῖν, θανάτῳ

ζημιῶσαι καὶ τοῖς ἔνδεκα παραδοῦναι καὶ τὰ χρήματα δημοσιεῦσαι, τὸ δ' ἐπιδέκατον τῆς θεοῦ εἶναι».

Παρῆλθε δέ τις εἰς τὴν ἐκκλησίαν φάσκων ἐπὶ τεύχους § 11 - 13 ἀλφίτων σωθῆναι· ἐπιστέλλειν δ' αὐτῷ τοὺς ἀπολλυμένους, ἐὰν σωθῆ, ἀπαγγεῖλαι τῷ δήμῳ, ὅτι οἱ στρατηγοὶ οὐκ ἀνείλοντο τοὺς ἀρίστους ὑπὲρ τῆς πατρίδος γενομένους. Τὸν δὲ Καλλίξενον προσεκαλέσαντο παράνομα φάσκοντες γεγραφέναι Εὐρυπτόλεμός τε ὁ Πεισιάνακτος καὶ ἄλλοι τινές. Τοῦ δὲ δήμου ἔνιοι ταῦτα ἐπήρουν, τὸ δὲ πλῆθος ἐβόα δεινὸν εἶναι, εἰ μὴ τις ἑάσει τὸν δῆμον πράττειν, ὃ ἂν βούληται. Καὶ ἐπὶ τούτοις εἰπόντος Λυσίσκου καὶ τούτους τῇ αὐτῇ ψήφῳ κρίνεσθαι, ἤπερ καὶ τοὺς στρατηγούς, ἐὰν μὴ ἀφῶσι τὴν κλῆσιν, ἐπεθορύβησε πάλιν ὁ ὄχλος, καὶ ἠναγκάσθησαν ἀφιέναι τὰς κλήσεις.

Τῶν δὲ πρυτάνεων τινῶν οὐ φασκόντων προθήσειν τὴν § 14 - 15 διαψήφισιν παρὰ τὸν νόμον, αὖθις Καλλίξενος ἀναβάς κατηγόρει αὐτῶν τὰ αὐτά. Οἱ δὲ ἐβόων καλεῖν τοὺς οὐ φάσκοντας. Οἱ δὲ πρυτάνεις φοβηθέντες ὠμολόγουν πάντες προθήσειν πλὴν Σωκράτους τοῦ Σωφρονίσκου· οὗτος δ' οὐκ ἔφη ἄλλ' ἢ κατὰ νόμον πάντα ποιήσειν.

Καὶ μετὰ ταῦτα κατεψηφίσαντο τῶν ναυμαχησάντων § 34 στρατηγῶν ὀκτώ ὄντων· ἀπέθανον δὲ οἱ παρόντες ἕξ. Καὶ οὐ πολλῷ χρόνῳ ὕστερον μετέμελε τοῖς Ἀθηναίοις, καὶ ἐψηφίσαντο, οἵτινες τὸν δῆμον ἐξηπάτησαν, προβολὰς αὐτῶν εἶναι καὶ ἐγγυητὰς καταστῆσαι, ἕως ἂν κριθῶσιν, εἶναι δὲ καὶ Καλλίξενον τούτων. Προὐβλήθησαν δὲ καὶ ἄλλοι τέτταρες καὶ ἐδέθησαν ὑπὸ τῶν ἐγγυησαμένων. Ὑστερον δὲ στάσεώς τινος γενομένης, ἐν ἣ Κλεοφῶν ἀπέθανεν, ἀπέδρασαν οὗτοι, πρὶν κριθῆναι· Καλλίξενος δὲ κατελθὼν ὅτε καὶ οἱ ἐκ Πειραιῶς εἰς τὸ ἄστυ, μισούμενος ὑπὸ πάντων λιμῷ ἀπέθανεν.

ΒΙΒΛΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ

3. Ὁ Λύσανδρος ἀρχηγὸς τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου. Ἡ πανω- λεθρία τῶν Ἀθηναίων στοὺς Αἰγὸς Ποταμοὺς (405 π.Χ.)

(1, 1 - 7, 10 - 30, 2, 1 - 2)

1 § 1

Οἱ δὲ ἐν τῇ Χίῳ μετὰ τοῦ Ἐτεονίκου στρατιῶται ὄντες, ἕως μὲν θέρος ἦν, ἀπὸ τε ὥρας ἐτρέφοντο καὶ ἐργαζόμενοι μισθοῦ κατὰ τὴν χώραν· ἐπεὶ δὲ χειμῶν ἐγένετο καὶ τροφὴν οὐκ εἶχον γυμνοὶ τε ἦσαν καὶ ἀνυπόδητοι, συνίσταντο ἀλλήλοις καὶ συνετίθεντο ὡς τῇ Χίῳ ἐπιθησόμενοι· οἷς δὲ ταῦτα ἀρέσκοι, κάλαμον φέρειν ἐδόκει, ἵνα ἀλλήλους μάθοιεν, ὅποσοι εἶησαν.

§ 2 - 4

Πυθόμενος δὲ τὸ σύνθημα ὁ Ἐτεόνικος, ἠπόρει μὲν, τί χρῆτο τῷ πράγματι διὰ τὸ πλῆθος τῶν καλαμηφόρων· τὸ τε γὰρ ἐκ τοῦ ἐμφανοῦς ἐπιχειρῆσαι σφαλερὸν ἐδόκει εἶναι, μὴ εἰς τὰ ὄπλα ὀρμήσωσι καὶ τὴν πόλιν κατασχόντες καὶ πολέμιοι γενόμενοι ἀπολέσωσι πάντα τὰ πράγματα, ἂν κρατήσωσι, τὸ τ' αὖ ἀπολλύναι ἀνθρώπους συμμάχους πολλοὺς δεινὸν ἐφαίνετο εἶναι, μὴ τινα καὶ εἰς τοὺς ἄλλους Ἕλληνας διαβολὴν σχοῖεν καὶ οἱ στρατιῶται δύσνοι πρὸς τὰ πράγματα ὦσιν. Ἀναλαβὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ ἄνδρας πεντεκαίδεκα ἐγχειρίδια ἔχοντας ἐπορεύετο κατὰ τὴν πόλιν· καὶ ἐντυχὼν τινι ὀφθαλμιῶντι ἀνθρώπῳ ἀπιόντι ἐξ ἰατρείου, κάλαμον ἔχοντι, ἀπέκτεινε, θορύβου δὲ γενομένου καὶ ἐρωτῶντων τινῶν, διὰ τί ἀπέθανεν ὁ ἄνθρωπος, παραγγέλλειν ἐκέλευεν ὁ Ἐτεό-

νικος, ὅτι τὸν κάλαμον εἶχε. Κατὰ δὲ τὴν παραγγελίαν ἐρρίπτουν πάντες, ὅσοι εἶχον τοὺς καλάμους, ἀεὶ ὁ ἀκούων δεδιώς, μὴ ὀφθεῖη ἔχων.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἐτεόνικος συγκαλέσας τοὺς Χίους χρή- § 5
ματα ἐκέλευσε συνενεγεῖν, ὅπως οἱ ναῦται λάβωσι μισθὸν καὶ μὴ νεωτερίσωσί τι· οἱ δὲ εἰσήνεγκαν· ἅμα δὲ εἰς τὰς ναῦς ἐσήμησεν εἰσβαίνειν· προσιών δὲ ἐν μέρει παρ' ἐκάστην ναῦν παρεθάρρυνέ τε καὶ παρήγει πολλά, ὡς τοῦ γεγενημένου οὐδὲν εἰδώς, καὶ μισθὸν ἐκάστῳ μηνὸς διέδωκε.

Μετὰ δὲ ταῦτα οἱ Χῖοι καὶ οἱ ἄλλοι σύμμαχοι συλλε- § 6 - 7
γέντες εἰς Ἐφεσον, ἐβουλεύσαντο περὶ τῶν ἐνεστηκότων πραγμάτων πέμπειν εἰς Λακεδαίμονα πρέσβεις ταῦτά τε ἐροῦντας καὶ Λύσανδρον αἰτήσοντας ἐπὶ τὰς ναῦς, εὖ φερόμενον παρὰ τοῖς συμμάχοις κατὰ τὴν προτέραν ναυαρχίαν, ὅτε καὶ τὴν ἐν Νοτίῳ ἐνίκησε ναυμαχίαν. Καὶ ἀπεπέμφθησαν πρέσβεις, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ παρὰ Κύρου ταῦτά λέγοντες ἄγγελοι. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἔδωσαν τὸν Λύσανδρον ὡς ἐπιστολέα, ναύαρχον δὲ Ἀρακόν· οὐ γὰρ νόμος αὐτοῖς δις τὸν αὐτὸν ναυαρχεῖν· τὰς μέντοι ναῦς παρέδωσαν Λυσάνδρῳ.

Τῷ δ' ἐπιόντι ἔτει Λύσανδρος ἀφικόμενος εἰς Ἐφεσον § 10 - 12
μετεπέμψατο Ἐτεόνικον ἐκ Χίου σὺν ταῖς ναυσὶ, καὶ τὰς ἄλλας πάσας συνήθροισεν, εἴ ποῦ τις ἦν, καὶ ταύτας τ' ἐπεσκεύαζε καὶ ἄλλας ἐν Ἀντάνδρῳ ἐναυπηγεῖτο. Ἐλθὼν δὲ παρὰ Κύρον χρήματα ἤτει· ὁ δ' αὐτῷ εἶπεν, ὅτι τὰ μὲν παρὰ βασιλέως ἀνηλωμένα εἶη, καὶ ἔτι πλείω πολλῶν δεικνύων ὅσα ἕκαστος τῶν ναυάρχων ἔχοι, ὅμως δ' ἔδωκε· λαβὼν δὲ ὁ Λύσανδρος τ' ἀργύριον, ἐπὶ τὰς τριήρεις τριηράρχους ἐπέστησε καὶ τοῖς ναύταις τὸν ὀφειλόμενον μισθὸν ἀπέδωκε. Παρεσκευάζοντο δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοὶ πρὸς τὸ ναυτικὸν ἐν τῇ Σάμῳ.

Κῦρος δ' ἐπὶ ταῦτοις μετεπέμψατο Λύσανδρον, ἐπεὶ αὐ- § 13 - 14

τῷ παρὰ τοῦ πατρὸς ἦκεν ἄγγελος λέγων, ὅτι ἀρρωστῶν ἐκεῖ-
νον καλοίη, ὧν ἐν Θαμνηρίοις τῆς Μηδίας ἐγγὺς Καδουσίων,
ἐφ' οὓς ἐστράτευσεν ἀφεστῶτας. Ἦκοντα δὲ Λύσανδρον οὐκ
εἶα ναυμαχεῖν πρὸς Ἀθηναίους, ἐὰν μὴ πολλῶ πλείους ναῦς
ἔχη· εἶναι γὰρ ἔλεγε χρήματα πολλά καὶ βασιλεῖ καὶ αὐτῷ,
ὥστε τούτου ἕνεκεν πολλὰς πληροῦν. Παρέδειξε δ' αὐτῷ πάν-
τας τοὺς φόρους τοὺς ἐκ πόλεων, οἳ αὐτῷ ἴδιοι ἦσαν, καὶ
περιττὰ χρήματα ἔδωκε· καὶ ἀναμνήσας ὡς εἶχε φιλίας πρὸς
τε τὴν τῶν Λακεδαιμονίων πόλιν καὶ πρὸς Λύσανδρον ἰδίᾳ
ἀνέβαινε παρὰ τὸν πατέρα.

§ 15 Λύσανδρος δ', ἐπεὶ αὐτῷ Κῦρος πάντα παραδούς τὰ αὐ-
τοῦ πρὸς τὸν πατέρα ἀρρωστοῦντα μετάπεμπος ἀνέβαινε,
μισθὸν διαδιδούς τῇ στρατιᾷ ἀνήχθη τῆς Καρίας εἰς τὸν Κε-
ράμειον κόλπον. Καὶ προσβαλὼν πόλει τῶν Ἀθηναίων συμ-
μάχῳ ὄνομα Κεδρεΐαις, τῇ ὑστεραία προσβολῇ κατὰ κράτος
αἰρεῖ καὶ ἐξηνδραπόδισεν· ἦσαν δὲ μειζοβάρβαροι οἱ ἐνοι-
κοῦντες. Ἐκείθεν δ' ἀπέπλευσεν εἰς Ῥόδον.

§ 16 Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἐκ τῆς Σάμου ὀρμώμενοι τὴν βασιλέως
κακῶς ἐποίουν, καὶ ἐπὶ τὴν Χίον καὶ τὴν Ἐφεσον ἐπέπλεον,
καὶ παρεσκευάζοντο πρὸς ναυμαχίαν, καὶ στρατηγούς πρὸς
τοῖς ὑπάρχουσι προσείλοντο Μένανδρον, Τυδέα, Κηφισόδοτον.

§ 17 - 21 Λύσανδρος δ' ἐκ τῆς Ῥόδου παρὰ τὴν Ἰωνίαν ἐκπλεῖ
πρὸς τὸν Ἑλλάσποντον πρὸς τε τῶν πλοίων τὸν ἔκπλεον καὶ
ἐπὶ τὰς ἀφεστηκυίας αὐτῶν πόλεις. Ἀνήγοντο δὲ καὶ οἱ Ἀθη-
ναῖοι ἐκ τῆς Χίου πελάγιοι· ἡ γὰρ Ἀσία πολεμία αὐτοῖς
ἦν. Λύσανδρος δ' ἐξ Ἀβύδου παρέπλει εἰς Λάμψακον σύμ-
μαχον οὔσαν Ἀθηναίων· καὶ οἱ Ἀβυθῆνοι καὶ οἱ ἄλλοι πα-
ρῆσαν πεζῇ· ἡγεῖτο δὲ Θώραξ Λακεδαιμόνιος· προσβαλόν-
τες δὲ τῇ πόλει αἰροῦσι κατὰ κράτος, καὶ διήρπασαν οἱ στρα-
τιῶται οὔσαν πλουσίαν καὶ οἴνου καὶ σίτου καὶ τῶν ἄλλων
ἐπιτηδείων πλήρη· τὰ δὲ ἐλεύθερα σώματα πάντα ἀφῆκε Λύ-

σανδρος· οἱ δ' Ἀθηναῖοι κατὰ πόδας πλέοντες ὠρμίσαντο τῆς Χερρονήσου ἐν Ἐλαιοῦντι ναυσὶν ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν· ἐνταῦθα δὴ ἀριστοποιουμένοις αὐτοῖς ἀγγέλλεται τὰ περὶ Λάμφακον, καὶ εὐθὺς ἀνήχθησαν εἰς Σηστόν, ἐκεῖθεν δ' εὐθὺς ἐπισιτισάμενοι ἔπλευσαν εἰς Αἰγὸς ποταμούς ἀντίον τῆς Λαμφάκου· διέχει δ' ὁ Ἑλλήσποντος ταύτη σταδίους ὡς πεντεκαίδεκα. Ἐνταῦθα δὲ ἐδειπνοποιοῦντο.

Λύσανδρος δὲ τῇ ἐπιούσῃ νυκτί, ἐπεὶ ὄρθρος ἦν, ἐσήμη- § 22 - 24
 νεν εἰς τὰς ναῦς ἀριστοποιησαμένους εἰσβαίνειν, πάντα δὲ παρασκευασάμενος ὡς εἰς ναυμαχίαν καὶ τὰ παραβλήματα παραβαλὼν, προεῖπεν, ὡς μηδεὶς κινήσοιτο ἐκ τῆς τάξεως μηδὲ ἀνάξοιτο. Οἱ δὲ Ἀθηναῖοι ἅμα τῷ ἡλίῳ ἀνίσχοντι ἐπὶ τῷ λιμένι παρετάξαντο ἐν μετώπῳ ὡς εἰς ναυμαχίαν. Ἐπεὶ δὲ οὐκ ἀντανήγαγε Λύσανδρος καὶ τῆς ἡμέρας ὄψῃ ἦν, ἀπέπλευσαν πάλιν εἰς τοὺς Αἰγὸς ποταμούς. Λύσανδρος δὲ τὰς ταχίστας τῶν νεῶν ἐκέλευσεν ἔπεσθαι τοῖς Ἀθηναίοις, ἐπειδὴν δὲ ἐκβῶσι, κατιδόντας ὅ,τι ποιοῦσιν, ἀποπλεῖν καὶ αὐτῷ ἐξαγγεῖλαι. Καὶ οὐ πρότερον ἐξεβίβασεν ἐκ τῶν νεῶν, πρὶν αὐταὶ ἦκον. Ταῦτα δ' ἐποίει τέτταρας ἡμέρας· καὶ οἱ Ἀθηναῖοι ἐπανάγηγοντο.

Ἀλκιβιάδης δὲ κατιδὼν ἐκ τῶν τειχῶν τοὺς μὲν Ἀθη- § 25 - 26
 ναίους ἐν αἰγιαλῷ ὀρμοῦντας καὶ πρὸς οὐδεμιᾶ πόλει, τὰ δ' ἐπιτήδεια ἐκ Σηστοῦ μετιόντας πεντεκαίδεκα σταδίους ἀπὸ τῶν νεῶν, τοὺς δὲ πολεμίους ἐν λιμένι καὶ πρὸς πόλει ἔχοντας πάντα, οὐκ ἐν καλῷ ἔφη αὐτοὺς ὀρμεῖν, ἀλλὰ μεθορμίσαι εἰς Σηστόν παρήνει πρὸς τε λιμένα καὶ πρὸς πόλιν. «Οὐ ὄντες ναυμαχήσετε», ἔφη, «ὅταν βούλησθε». Οἱ δὲ στρατηγοί, μάλιστα δὲ Τυδεὺς καὶ Μένανδρος, ἀπιέναι αὐτὸν ἐκέλευσαν· αὐτοὶ γὰρ νῦν στρατηγεῖν οὐκ ἐκείνον. Καὶ ὁ μὲν ὤχετο.

Λύσανδρος δ', ἐπεὶ ἦν ἡμέρα πέμπτη ἐπιπλέουσι τοῖς § 27
 Ἀθηναίοις, εἶπε τοῖς παρ' αὐτοῦ ἐπομένοις, ἐπειδὴν κατίδω-

σιν αὐτοὺς ἐκβεβηκότας καὶ ἐσκεδασμένους κατὰ τὴν Χερρόνησον, ὅπερ ἐποίουν πολὺ μᾶλλον καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τὰ τε σιτία πόρρωθεν ὠνούμενοι καὶ καταφρονούντες δὴ τοῦ Λυσάνδρου, ὅτι οὐκ ἀντανῆγεν, ἀποπλέοντας τοῦμπαλιν παρ' αὐτὸν ἄραι ἀσπίδα κατὰ μέσον τὸν πλοῦν· οἱ δὲ ταῦτα ἐποίησαν, ὡς ἐκέλευσε. Λύσανδρος δ' εὐθύς ἐσήμηνε τὴν ταχίστην πλεῖν· συμπαρῆει δὲ καὶ Θώραξ τὸ πεζὸν ἔχων.

§ 23 - 29

Κόνων δὲ ἰδὼν τὸν ἐπίπλου, ἐσήμηнен εἰς τὰς ναῦς βοθηεῖν κατὰ κράτος. Διεσκεδασμένων δὲ τῶν ἀνθρώπων, αἱ μὲν τῶν νεῶν δίκροτοι ἦσαν, αἱ δὲ μονόκροτοι, αἱ δὲ παντελῶς κεναί· ἡ δὲ Κόνωνος καὶ ἄλλαι περὶ αὐτὸν ἑπτὰ πλήρεις ἀνήχθησαν ἀθρόαι καὶ ἡ Πάραλος, τὰς δ' ἄλλας πάσας Λύσανδρος ἔλαβε πρὸς τῇ γῆ. Τοὺς δὲ πλείστους ἄνδρας ἐν τῇ γῆ συνέλεξεν· οἱ δὲ καὶ ἔφυγον εἰς τὰ τειχύδρια. Κόνων δὲ ταῖς ἐννέα ναυσὶ φεύγων, ἐπεὶ ἔγνω τῶν Ἀθηναίων τὰ πράγματα διεφθαρμένα, κατασχὼν ἐπὶ τὴν Ἀβαρνίδα τὴν Λαμφάκου ἄκραν ἔλαβεν αὐτόθεν τὰ μεγάλα τῶν Λυσάνδρου νεῶν ἰστία. Καὶ αὐτὸς μὲν ὀκτώ ναυσὶν ἀπέπλευσε παρ' Εὐαγόραν εἰς Κύπρον, ἡ δὲ Πάραλος εἰς τὰς Ἀθήνας ἀπαγγελοῦσα τὰ γεγονότα.

§ 30

Λύσανδρος δὲ τὰς τε ναῦς καὶ τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τᾶλλα πάντα εἰς Λάμφακον ἀπήγαγεν, ἔλαβε δὲ καὶ τῶν στρατηγῶν ἄλλους τε καὶ Φιλοκλέα καὶ Ἀδείμαντον. Τῇ δ' ἡμέρᾳ, ἣ ταῦτα κατειργάσατο, ἔπεμψε Θεόπομπον τὸν Μιλήσιον ληστήν εἰς Λακεδαίμονα ἀπαγγελοῦντα τὰ γεγονότα, ὃς ἀφικόμενος τριταῖος ἀπήγγειλεν.

2, § 1 - 2

Ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν τῇ Λαμφάκῳ κατεστήσατο, ἔπλει ἐπὶ τὸ Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα. Οἱ δ' αὐτὸν ὑπεδέχοντο, τοὺς τῶν Ἀθηναίων φρουροὺς ὑποσπόνδους ἀφέντες. Οἱ δὲ προδόντες Ἀλκιβιάδῃ τὸ Βυζάντιον τότε μὲν ἔφυγον εἰς τὸν Πόντον, ὕστερον δ' εἰς Ἀθήνας καὶ ἐγένοντο Ἀθηναῖοι. Λύσανδρος

δὲ τοὺς τε φρουροὺς τῶν Ἀθηναίων καὶ εἴ τινα που ἄλλον ἴδοι Ἀθηναῖον ἀπέπεμπεν εἰς τὰς Ἀθήνας διδοὺς ἐκεῖσε μόνον πλέουσιν ἀσφάλειαν, ἄλλοσε δ' οὐ, εἰδὼς ὅτι, ὅσῳ ἂν πλείους συλλεγῶσιν εἰς τὸ ἄστυ καὶ τὸν Πειραιᾶ, τοσοῦτω θῶπτον τῶν ἐπιτηδείων ἔνδεια ἔσοιτο. Καταλιπὼν δὲ Βυζαντίου καὶ Καλχηδόνος Σθενέλκον ἀρμοστήν Λάκωνα, αὐτὸς ἀποπλεύσας εἰς Λάμψακον τὰς ναῦς ἐπεσκευάζεν.

4. Ἡ ἐντύπωση τῆς καταστροφῆς στὴν Ἀθήνα

(2, 3 - 4)

Ἐν δὲ ταῖς Ἀθήναις τῆς Παράλου ἀφικομένης νυκτὸς § 3 - 4 ἐλέγετο ἡ συμφορὰ, καὶ οἰμωγὴ ἐκ τοῦ Πειραιῶς διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν εἰς ἄστυ διῆκεν, ὁ ἕτερος τῶ ἐτέρῳ παραγγέλων· ὥστ' ἐκείνης τῆς νυκτὸς οὐδεὶς ἐκοιμήθη, οὐ μόνον τοὺς ἀπολωλότας πενθοῦντες, ἀλλὰ πολὺ μᾶλλον ἔτι αὐτοὶ ἑαυτούς, πείσεσθαι νομίζοντες οἷα ἐποίησαν Μηλίους τε Λακεδαιμονίων ἀποίκους ὄντας κρατήσαντες πολιορκίᾳ καὶ Ἰστιαίας καὶ Σκιωναίους καὶ Τορωναίους καὶ Αἰγινήτας καὶ ἄλλους πολλοὺς τῶν Ἑλλήνων. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ἣ ἔδοξε τοὺς τε λιμένας ἀποχῶσαι πλὴν ἑνὸς καὶ τὰ τείχη εὐτρεπίζειν καὶ φυλακὰς ἐφιστάναι καὶ τᾶλλα πάντα ὡς εἰς πολιορκίαν παρασκευάζειν τὴν πόλιν. Καὶ οὗτοι μὲν περὶ ταῦτα ἦσαν.

5. Πολιορκία τῆς Ἀθήνας. Οἱ διαπραγματεύσεις γιὰ τὴν εἰρήνην

(2, 5 - 8, 10 - 19)

Λύσανδρος δ' ἐκ τοῦ Ἑλλησπόντου ναυσὶ διακοσίαις ἀφι- § 5 - 7 κόμενος εἰς Λέσβον κατεσκευάσατο τὰς τε ἄλλας πόλεις ἐν αὐτῇ καὶ Μυτιλήνῃ· εἰς δὲ τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία ἔπεμψεν

Ἐτεόνικον δέκα τριήρεις ἔχοντα, ὃς τὰ ἐκεῖ πάντα πρὸς Λακεδαιμονίους μετέστησεν. Εὐθύς δὲ καὶ ἡ ἄλλη Ἑλλάς ἀφειστήκει Ἀθηναίων μετὰ τὴν ναυμαχίαν πλὴν Σαμίων· οὗτοι δὲ σφαγὰς τῶν γνωρίμων ποιήσαντες κατεῖχον τὴν πόλιν. Λύσανδρος δὲ μετὰ ταῦτα ἔπεμψεν ἄγγελον πρὸς Ἄγιν τε εἰς Δεκέλειαν καὶ εἰς Λακεδαίμονα ἐροῦντα, ὅτι προσπλεῖ σὺν διακοσίαις ναυσί.

§ 8

Λακεδαιμόνιοι δ' ἐξῆσεν πανδημεὶ καὶ οἱ ἄλλοι Πελοποννήσιοι πλὴν Ἀργείων, παραγγείλαντος τοῦ ἐτέρου Λακεδαιμονίων βασιλέως Πausανίου. Ἐπεὶ δ' ἅπαντες ἠθροίσθησαν, ἀναλαβὼν αὐτοὺς πρὸς τὴν πόλιν ἐστρατοπέδευσεν ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ τῷ καλουμένῳ γυμνασίῳ. Λύσανδρος δὲ ἀφικόμενος εἰς Αἴγινα ἀπέδωκε τὴν πόλιν Αἰγινήταις, ὅσους ἐδύνατο πλείστους αὐτῶν ἠθροίσας, ὡσαύτως δὲ καὶ Μηλίους καὶ τοῖς ἄλλοις, ὅσοι τῆς αὐτῶν ἐστέροντο. Μετὰ δὲ τοῦτο δρώσας Σαλαμῖνα ὠρμίσατο πρὸς τὸν Πειραιᾶ ναυσὶ πεντήκοντα καὶ ἑκατόν, καὶ τὰ πλοῖα εἶργε τοῦ εἴσπλου.

§ 10 - 12

Οἱ δ' Ἀθηναῖοι πολιορκούμενοι κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν ἠπόρουν, τί χρῆ ποιεῖν, οὔτε νεῶν οὔτε συμμαχῶν αὐτοῖς ὄντων οὔτε σίτου· ἐνόμιζον δὲ οὐδεμίαν εἶναι σωτηρίαν μὴ παθεῖν, ἃ οὐ τιμωρούμενοι ἐποίησαν, ἀλλὰ διὰ τὴν ὕβριν ἠδίκουν ἀνθρώπους μικροπολίτας ἐπ' οὐδεμιᾷ αἰτίᾳ ἑτέρα ἢ ὅτι ἐκείνοις συνεμάχουν. Διὰ ταῦτα τοὺς ἀτίμους ἐπιτίμους ποιήσαντες ἐκαρτέρουν, καὶ ἀποθνησκόντων ἐν τῇ πόλει λιμῶ πολλῶν οὐ διελέγοντο περὶ διαλλαγῆς. Ἐπεὶ δὲ παντελῶς ἤδη ὁ σῆτος ἐπελελοίπει, ἔπεμψαν πρέσβεις παρ' Ἄγιν, βουλόμενοι σύμμαχοι εἶναι Λακεδαιμονίοις ἔχοντες τὰ τεῖχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καὶ ἐπὶ τούτοις συνθήκας ποιεῖσθαι. Ὁ δὲ αὐτοὺς εἰς Λακεδαίμονα ἐκέλευεν ἰέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος αὐτός. Ἐπεὶ δ' ἀπήγγειλαν οἱ πρέσβεις ταῦτα τοῖς Ἀθηναίοις, ἔπεμψαν αὐτοὺς εἰς Λακεδαίμονα.

Οἱ δ' ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ πλησίον τῆς Λακωνικῆς § 13
καὶ ἐπίθοντο οἱ ἔφοροι αὐτῶν, ἃ ἔλεγον, ὄντα οἷάπερ καὶ
πρὸς Ἄγιν, αὐτόθεν αὐτοὺς ἐκέλευον ἀπιέναι, καὶ εἴ τι δέον-
ται εἰρήνης, κάλλιον ἦκειν βουλευσαμένους.

Οἱ δὲ πρέσβεις ἐπεὶ ἦκον οἴκαδε καὶ ἀπήγγειλαν ταῦτα § 14 - 15
εἰς τὴν πόλιν, ἀθυμία ἐνέπεσε πᾶσιν· ὦντο γὰρ ἀνδραποδι-
σθήσεσθαι, καὶ ἕως ἄν πέμπωσιν ἑτέρους πρέσβεις, πολλοὺς
τῶ λιμῶ ἀπολεῖσθαι. Περὶ δὲ τῶν τειχῶν τῆς καθαιρέσεως
οὐδεὶς ἐβούλετο συμβουλευεῖν. Ἀρχέστρατος γὰρ εἰπὼν ἐν τῇ
βουλῇ Λακεδαιμονίοις κράτιστον εἶναι, ἐφ' οἷς προὔκαλοῦντο,
εἰρήνην ποιεῖσθαι ἐδέθη· προὔκαλοῦντο δὲ τῶν μακρῶν τει-
χῶν ἐπὶ δέκα σταδίους καθελεῖν ἑκατέρου. Ἐγένετο δὲ ψήφι-
σμα μὴ ἐξεῖναι περὶ τούτου συμβουλευεῖν.

Τοιούτων δὲ ὄντων Θηραμένης εἶπεν ἐν ἐκκλησίᾳ ὅτι, § 16 - 17
εἰ βούλονται αὐτὸν πέμψαι παρὰ Λύσανδρον, εἰδὼς ἤξει Λα-
κεδαιμονίους πότερον ἐξανδραποδίσασθαι τὴν πόλιν βουλόμε-
νοι ἀντέχουσι περὶ τῶν τειχῶν ἢ πίστεως ἕνεκα. Πειμφθεὶς
δὲ διέτριβε παρὰ Λυσάνδρῳ τρεῖς μῆνας καὶ πλέον, ἐπιτηρῶν
ὅποτε Ἀθηναῖοι ἔμελλον διὰ τὸ ἐπιλειοπέναί τὸν σῆτον ἄ-
παντα, ὅ,τι τις λέγοι ὁμολογήσειν. Ἐπεὶ δὲ ἦκε τετάρτῳ μηνί,
ἀπήγγειλεν ἐν ἐκκλησίᾳ, ὅτι αὐτὸν Λύσανδρος τέως μὲν κατέ-
χοι, εἶτα κελεύει εἰς Λακεδαίμονα ἰέναι· οὐ γὰρ εἶναι κύριος
ῶν ἐρωτῶτο ὑπ' αὐτοῦ, ἀλλὰ τοὺς ἐφόρους.

Μετὰ ταῦτα ἤρθεη πρεσβευτῆς εἰς Λακεδαίμονα αὐτο- § 18 - 19
κράτῳρ δέκατος αὐτός. Λύσανδρος δὲ τοῖς ἐφόροις ἔπεμψεν
ἄγγελοῦντα μετ' ἄλλων Λακεδαιμονίων Ἀριστοτέλῃ φυγάδα
Ἀθηναῖον ὄντα, ὅτι ἀποκρίναιτο Θηραμένει ἐκείνου κύριους
εἶναι εἰρήνης καὶ πολέμου. Θηραμένης δὲ καὶ οἱ ἄλλοι πρέ-
σβεις ἐπεὶ ἦσαν ἐν Σελλασίᾳ, ἐρωτώμενοι δέ, ἐπὶ τίνι λόγῳ
ἦκοιεν, εἶπον, ὅτι αὐτοκράτορες περὶ εἰρήνης, μετὰ ταῦτα οἱ
ἔφοροι καλεῖν ἐκέλευον αὐτούς.

6. Οί ὄροι τῆς εἰρήνης.

(2, 20 - 23)

§ 20

Ἐπεὶ δ' ἤκον, ἐκκλησίαν ἐποίησαν, ἐν ἣ ἀντέλεγον Κορίνθιοι καὶ Θηβαῖοι μάλιστα, πολλοὶ δὲ καὶ ἄλλοι τῶν Ἑλλήνων, μὴ σπένδεσθαι Ἀθηναίοις, ἀλλ' ἐξαιρεῖν. Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφρασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι, ἀλλ' ἐποιοῦντο εἰρήνην, ἐφ' ᾧ τὰ τε μακρὰ τεῖχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας καὶ τὰς ναῦς πλὴν δώδεκα παραδόντας καὶ τοὺς φυγάδας καταγαγόντας τὸν αὐτὸν ἐχθρὸν καὶ φίλον νομίζοντας Λακεδαιμονίοις ἔπεσθαι καὶ κατὰ γῆν καὶ κατὰ θάλατταν, ὅποι ἂν ἤγῳνται.

§ 21 - 23

Θηραμένης δὲ καὶ οἱ σὺν αὐτῷ πρέσβεις ἐπανάφερον ταῦτα εἰς τὰς Ἀθήνας. Εἰσιόντας δ' αὐτοὺς ὄχλος περιεχεῖτο πολὺς, φοβούμενοι μὴ ἄπρακτοι ἦκοιεν· οὐ γὰρ ἔτι ἐνεχώρει μέλλειν διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἀπολλυμένων τῷ λιμῷ. Τῇ δὲ ὑστεραία ἀπήγγελλον οἱ πρέσβεις, ἐφ' οἷς οἱ Λακεδαιμόνιοι ποιοῦντο τὴν εἰρήνην· προηγόρει δὲ αὐτῶν Θηραμένης, λέγων, ὡς χρὴ πείθεσθαι Λακεδαιμονίοις καὶ τὰ τεῖχη περιαιρεῖν. Ἀντειπόντων δὲ τινῶν αὐτῷ, πολὺ δὲ πλειόνων συνεπαινεσάντων, ἔδοξε δέχεσθαι τὴν εἰρήνην. Μετὰ δὲ ταῦτα Λύσανδρός τε κατέπλει εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ οἱ φυγάδες κατήσαν καὶ τὰ τεῖχη κατέσκαπτον ὑπ' ἀνηλεεινῶν πολλῇ προθυμίᾳ, νομίζοντες ἐκείνην τὴν ἡμέραν τῇ Ἑλλάδι ἔρχειν τῆς ἐλευθερίας.

ΒΙΒΛΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑ ΤΩΝ ΣΠΑΡΤΙΑΤΩΝ ΣΤΗ Μ. ΑΣΙΑ

7. Ὁ Ἀγησίλαος στή Μ. Ἀσία (396 π.Χ.). Ἀνακωχή μέ τόν Τισσαφέρνη

(4, 1 - 10)

Μετά δέ ταῦτα Ἡρώδας τις Συρακόσιος ἐν Φοινίκῃ ὦν § 1
μετά ναυκλήρου τινός καί ἰδὼν τριήρεις Φοινίσσας τὰς μὲν
καταπλεούσας ἄλλοθεν, τὰς δὲ καί αὐτοῦ πεπληρωμένας, τὰς
δὲ καί ἔτι κατασκευαζομένας, προσακούσας δὲ καί τοῦτο, ὅτι
τριακοσίας αὐτὰς δέοι γενέσθαι, ἐπιβάς ἐπὶ τὸ πρῶτον ἀνα-
γόμενον πλοῖον εἰς τὴν Ἑλλάδα ἐξήγγειλε τοῖς Λακεδαιμο-
νίοις ὡς βασιλέως καί Τισσαφέρνους τὸν στόλον τοῦτον πα-
ρασκευαζομένων· ὅποι δέ, οὐδὲν ἔφη εἰδέναι.

Ἄνεπτερωμένων δὲ τῶν Λακεδαιμονίων καί τοὺς συμ- § 2
μάχους συναγόντων καί βουλευομένων, τί χρῆ ποιεῖν, Λύσαν-
δρος νομίζων καί τῷ ναυτικῷ πολὺ περιέσεσθαι τοὺς Ἑλ-
ληνας καί τὸ πεζὸν λογιζόμενος ὡς ἐσώθη τὸ μετὰ Κύρου
ἀναβάν, πείθει τὸν Ἀγησίλαον ὑποστῆναι, ἂν αὐτῷ δῶσι
τριάκοντα μὲν Σπαρτιατῶν, εἰς δισχιλίους δὲ τῶν νεοδαμώ-
δων, ἑξακισχιλίους δὲ τὸ σύνταγμα τῶν συμμάχων, στρα-
τεύεσθαι εἰς τὴν Ἀσίαν. Πρὸς δὲ τούτῳ τῷ λογισμῷ καί αὐ-
τὸς συνεξελθεῖν αὐτῷ ἐβούλετο, ὅπως τὰς δεκαρχίας τὰς κατα-
σταθείσας ὑπ' ἐκείνου ἐν ταῖς πόλεσιν, ἐκπεπτωκυίας δὲ διὰ
τοὺς ἐφόρους, οἱ τὰς πατρίους πολιτείας παρήγγειλαν, πάλιν
καταστήσειε μετ' Ἀγησιλάου.

Ἐπαγγεिलाμένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου τὴν στρατείαν, διδύ- § 3 - 4

ασί τε οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὅσαπερ ᾗτησε, καὶ ἐξαμήνου σῆτον. Ἐπεὶ δέ, θυσάμενος ὅσα ἔδει, καὶ τᾶλλα καὶ τὰ διαβατήρια, ἐξῆλθε, ταῖς μὲν πόλεσι διαπέμψας ἀγγέλους προεῖπεν, ὅσους τε δέοι ἐκασταχόθεν πέμπεσθαι καὶ ὅποι παρεῖναι, αὐτὸς δ' ἐβουλήθη ἐλθὼν θῆσαι ἐν Αὐλίδι, ἔνθαπερ ὁ Ἄγαμέμνων, ὅτ' εἰς Τροίαν ἔπλει, ἐθύετο. Ὡς δ' ἐκεῖ ἐγένετο, πυθόμενοι οἱ βοιώπαρχοι, ὅτι θῆσαι, πέμψαντες ἰππέας τοῦ τε λοιποῦ εἶπαν μὴ θῆειν καί, οἷς ἐνέτυχον ἱεροῖς τεθυμένοις, διέρριψαν ἀπὸ τοῦ βωμοῦ. Ὁ δ' ἐπιμαρτυρόμενος τοὺς θεοὺς καὶ ὀργιζόμενος, ἀναβάς ἐπὶ τὴν τριήρη ἀπέπλει. Ἀφικόμενος δὲ ἐπὶ Γεραστόν καὶ συλλέξας ἐκεῖ, ὅσον ἐδύνατο τοῦ στρατεύματος πλεῖστον, εἰς Ἔφεσον τὸν στόλον ἐποιεῖτο.

§ 5 Ἐπεὶ δὲ ἐκεῖσε ἀφίκετο, πρῶτον μὲν Τισσαφέρνης πέμψας ἤρετο αὐτόν, τίνας δεόμενος ἦκοι. Ὁ δ' εἶπεν αὐτονόμως καὶ τὰς ἐν Ἀσίᾳ πόλεις εἶναι, ὥσπερ καὶ τὰς ἐν τῇ παρ' ἡμῖν Ἑλλάδι. Πρὸς ταῦτ' εἶπεν ὁ Τισσαφέρνης· «Εἰ ποῖνον θέλεις σπείσασθαι, ἕως ἂν ἐγὼ πρὸς βασιλέα πέμψω, οἶμαι ἂν σε ταῦτα διαπραξάμενον ἀποπλεῖν, εἰ βούλοιο». «Ἀλλὰ βουλοίμην ἂν», ἔφη, «εἰ μὴ οἰοίμην γε ὑπὸ σοῦ ἐξαπατᾶσθαι. Ἄλλ' ἕξεστιν», ἔφη, «σοὶ τούτων πίστιν λαβεῖν ἢ μὴν ἀδόλως σοῦ πράττοντος ταῦτα μηδὲν τῆς σῆς ἀρχῆς ἀδικήσιν ἐν ταῖς σπονδαῖς».

§ 6 Ἐπὶ τούτοις ῥηθεῖσι Τισσαφέρνης ὤμοσε τοῖς πεμφθεῖσι πρὸς αὐτόν Ἡριππίδα καὶ Δερκυλίδα καὶ Μεγίλλω ἢ μὴν πράξειν ἀδόλως τὴν εἰρήνην, ἐκεῖνοι δὲ ἀντόμοσαν ὑπὲρ Ἀγησίλαου Τισσαφέρνει ἢ μὴν ταῦτα πράττοντος αὐτοῦ ἐμπεδώσειν τὰς σπονδάς. Ὁ μὲν δὴ Τισσαφέρνης, ἃ ὤμοσεν, εὐθύς ἐψεύσατο· ἀντὶ γὰρ τοῦ εἰρήνην ἔχειν στράτευμα πολὺ παρὰ βασιλέως, πρὸς ᾧ εἶχε πρόσθεν, μετεπέμπετο. Ἀγησίλαος δέ, καίπερ αἰσθανόμενος ταῦτα, ὅμως ἐνέμενε ταῖς σπονδαῖς.

§ 7 Ὡς δὲ ἡσυχίαν τε καὶ σχολὴν ἔχων ὁ Ἀγησίλαος διέτριβε

ἐν τῇ Ἐφέσῳ ἅτε συντεταραγμένων ἐν ταῖς πόλεσι τῶν πολι-
τειῶν καὶ οὔτε δημοκρατίας ἔτι οὔσης, ὥσπερ ἐπ' Ἀθηναίων,
οὔτε δεκαρχίας, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Λυσάνδρου, ἅτε γινώσκοντες
πάντες τὸν Λύσανδρον προσέκειντο αὐτῷ ἀξιοῦντες διαπρατ-
τεσθαι αὐτὸν παρ' Ἀγησιλάου, ὧν ἐδέοντο· καὶ διὰ ταῦτα
αἰὲ παμπληθῆς ὄχλος θεραπεύων αὐτὸν ἠκολούθει, ὥστε ὁ μὲν
Ἀγησίλαος ἰδιώτης ἐφαίνετο, ὁ δὲ Λύσανδρος βασιλεὺς.

Ἔτι μὲν οὖν ἔμνηνε καὶ τὸν Ἀγησίλαον ταῦτα, ἐδήλω- § 8
σεν ὕστερον· οἷ γε μὴν ἄλλοι τριάκοντα ὑπὸ τοῦ φθόνου οὐκ
ἐσίγων, ἀλλ' ἔλεγον πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ὡς παράνομα ποιοίη
Λύσανδρος τῆς βασιλείας ὀγκηρότερον διάγων. Ἐπεὶ δὲ καὶ
ἤρξατο προσάγειν τινὰς τῷ Ἀγησιλάῳ ὁ Λύσανδρος, πάντας
οἷς γνοίη αὐτὸν συμπράττοντά τι, ἤττωμένους ἀπέπεμπεν.
Ὡς δ' αἰὲ τὰ ἐναντία, ὧν ἐβούλετο, ἀπέβαινε τῷ Λυσάνδρῳ,
ἔγνω δὴ τὸ γινόμενον· καὶ οὔτε ἐπεσθαι ἑαυτῷ εἶα ὄχλον τοῖς
τε συμπρᾶξαι τι δεομένοις σαφῶς ἔλεγεν, ὅτι ἔλαττον ἐξοίεν,
εἰ αὐτὸς παρείη.

Βαρέως δὲ φέρων τῇ ἀτιμίᾳ προσελθὼν εἶπεν· «ᾧ Ἀγη- § 9
σίλαε, μειοῦν μὲν ἄρα σὺ γε τοὺς φίλους ἠπίστω». «Ναὶ μὰ
Δί», ἔφη, «τούς γε βουλομένους ἐμοῦ μείζους φαίνεσθαι· τοὺς
δέ γε αὐξόντας, εἰ μὴ ἐπισταίμην ἀντιτιμᾶν, αἰσχυνοίμην ἄν».·
Καὶ ὁ Λύσανδρος εἶπεν· «Ἄλλ' ἴσως καὶ μᾶλλον εἰκότα σὺ
ποιεῖς ἢ ἐγὼ ἐπραττον· τάδε οὖν μοι ἐκ τοῦ λοιποῦ χάρισαι·
ὅπως ἂν μὴτ' αἰσχύνομαι ἀδυνατῶν παρὰ σοὶ μὴτ' ἐμποδῶν
σοι ὦ, ἀπόπεμψόν ποί με· ὅπου γὰρ ἂν ὦ, πειράσομαι ἐν
καιρῷ σοὶ εἶναι».

Εἰπόντος δὲ ταῦτα ἔδοξε καὶ τῷ Ἀγησιλάῳ οὕτω ποιῆ- § 10
σαι, καὶ πέμπειν αὐτὸν ἐφ' Ἑλλησπόντου. Ἐκεῖ δὲ ὁ Λύσαν-
δρος αἰσθόμενος Σπιθριδάτην τὸν Πέρσην ἐλαττούμενόν τι ὑπὸ
Φαρναβάζου διαλέγεται αὐτῷ καὶ πείθει ἀποστῆναι ἔχοντα
τούς τε παῖδας καὶ τὰ περὶ αὐτὸν χρήματα καὶ ἰππέας ὡς

διακοσίους· καὶ τὰ μὲν ἄλλα κατέλιπεν ἐν Κυζίκῳ, αὐτὸν δὲ καὶ τὸν υἱὸν ἀναβιβασάμενος ἤκεν ἄγων πρὸς Ἀγησίλαον· ἰδὼν δὲ ὁ Ἀγησίλαος ἤσθη τε τῇ πράξει καὶ εὐθὺς ἀνεπυθάνετο περὶ τῆς Φαρβαβάζου χώρας τε καὶ ἀρχῆς.

8. Καταπάτηση τῆς ἀνακωχῆς ἀπὸ τὸν Τισσαφέρην. Ἡ μάχη στὸν Πακτωλὸ

(4, 11 - 24)

§ 11

Ἐπεὶ δὲ μέγα φρονήσας ὁ Τισσαφέρηνς ἐπὶ τῷ καταβάντι στρατεύματι παρὰ βασιλέως προεῖπεν Ἀγησίλαῳ πόλεμον, εἰ μὴ ἀπίοι ἐκ τῆς Ἀσίας, οἱ μὲν ἄλλοι σύμμαχοι καὶ Λακεδαιμονίων οἱ παρόντες ἀχθουσθέντες φανεροὶ ἐγένοντο, νομίζοντες ἐλάττω τὴν παροῦσαν εἶναι δύναμιν Ἀγησίλαῳ τῆς βασιλέως παρασκευῆς· Ἀγησίλαος δὲ μάλα φαιδρῶ τῷ προσώπῳ ἀπαγγεῖλαι Τισσαφέρηνι τοὺς πρέσβεις ἐκέλευσεν, ὡς πολλὴν χάριν αὐτῷ ἔχοι, ὅτι ἐπιορκήσας αὐτὸς μὲν πολεμίους τοὺς θεοὺς ἐκτήσατο, τοῖς δ' Ἕλλησι συμμάχους ἐποίησεν. Ἐκ δὲ τούτου εὐθὺς τοῖς μὲν στρατιώταις παρήγγειλε συσκευάζεσθαι ὡς εἰς στρατείαν, ταῖς δὲ πόλεσιν, εἰς ἃς ἀνάγκη ἦν ἀφικνεῖσθαι στρατευομένῳ ἐπὶ Καρίαν, προεῖπεν ἀγορὰν παρασκευάζειν. Ἐπέστειλε δὲ καὶ Ἰωσι καὶ Αἰολεῦσι καὶ Ἕλλησποντίοις πέμπειν πρὸς ἑαυτὸν εἰς Ἐφεσον τοὺς συστρατευσομένους.

Ὁ Τισσαφέρηνς, καὶ ὅτι ἵππικὸν οὐκ εἶχεν ὁ Ἀγησίλαος, ἡ δὲ Καρία ἄριππος ἦν, καὶ ὅτι ἠγγεῖτο αὐτὸν ὀργίζεσθαι αὐτῷ διὰ τὴν ἀπάτην, τῷ ὄντι νομίσας ἐπὶ τὸν αὐτοῦ οἶκον εἰς Καρίαν αὐτὸν ὀρμήσειν, τὸ μὲν πεζὸν ἅπαν διεβίβασεν ἐκεῖσε, τὸ δ' ἵππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρου πεδίον περιῆγε, νομίζων ἰκανὸς εἶναι καταπατῆσαι τῇ ἵππῳ τοὺς Ἕλληνας.

πρὶν εἰς τὰ δύσιππα ἀφικέσθαι. Ὁ δὲ Ἀγχισίλαος ἀντὶ τοῦ ἐπὶ Καρίαν ἰέναι εὐθὺς τάναντία ἀποστρέψας ἐπὶ Φρυγίας ἐπορεύετο, καὶ τὰς τ' ἐν τῇ πορείᾳ πόλεις κατεστρέφετο καὶ ἐμβαλὼν ἀπροσδοκῆτοις παμπληθῆ χρήματα ἐλάμβανεν.

Καὶ τὸν μὲν ἄλλον χρόνον ἀσφαλῶς διεπορεύετο. Οὐ πόρ- § 13-14
ρω δ' ὄντος Δασκυλείου προΐοντες αὐτοῦ οἱ ἵππεῖς ἤλαυνον ἐπὶ λόφον τινά, ὡς προΐδοιεν, τί τᾶμπροσθεν εἴη· κατὰ τύχην δὲ τινα καὶ οἱ τοῦ Φαρναβάζου ἵππεῖς ὄντες παρόμοιοι τοῖς Ἑλλησι τὸν ἀριθμὸν, πεμφθέντες ὑπὸ Φαρναβάζου ἤλαυνον καὶ οὗτοι ἐπὶ τὸν αὐτὸν τοῦτον τὸν λόφον. Ἰδόντες δὲ ἀλλήλους οὐδὲ τέτταρα πλέθρα ἀπέχοντας, τὸ μὲν πρῶτον ἔστησαν ἀμφοτέροι, οἱ μὲν Ἑλληνες ἵππεῖς ὡσπερ φάλαγξ ἐπὶ τεττάρων παρατεταγμένοι, οἱ δὲ βάρβαροι τοὺς πρώτους οὐ πλέον ἢ εἰς δώδεκα ποιήσαντες, τὸ βάθος δ' ἐπὶ πολλῶν. Ἐπειτα μέντοι πρόσθεν ὤρμησαν οἱ βάρβαροι. Ὡς δ' εἰς χεῖρας ἤλθον, ὅσοι μὲν τῶν Ἑλλήνων ἐπαισάν τινας, πάντες συνέτριψαν τὰ δόρατα, οἱ δὲ Πέρσαι κρανέϊνα παλτὰ ἔχοντες ταχὺ δώδεκα μὲν ἵππεας, δύο δὲ ἵππους ἀπέκτειναν. Ἐκ δὲ τούτου ἐτρέφθησαν οἱ Ἑλληνες ἵππεῖς. Βοηθήσαντος δὲ Ἀγχισίλαου σὺν τοῖς ὀπλίταις, πάλιν ἀπεχώρουν οἱ βάρβαροι καὶ εἷς αὐτῶν ἀποθνήσκει.

Γενομένης δὲ ταύτης τῆς ἵππομαχίας, θυομένῳ τῷ Ἀγχισίλαῳ τῇ ὑστεραίᾳ ἐπὶ προόδῳ ἄλοβα γίγνεται τὰ ἱερά. Τού- § 15
του μέντοι φανέντος στρέψας ἐπορεύετο ἐπὶ θάλατταν. Γιγνώσκων δὲ ὅτι, εἰ μὴ ἵππικὸν ἱκανὸν κτήσαιτο, οὐ δυνήσοιτο κατὰ τὰ πεδία στρατεῦσθαι, ἔγνω τοῦτο κατασκευαστέον εἶναι, ὡς μὴ δραπετεύοντα πολεμεῖν δεοί. Καὶ τοὺς μὲν πλουσιωτάτους ἐκ πασῶν τῶν ἐκεῖ πόλεων ἵπποτροφεῖν κατέλεξε· προειπὼν δέ, ὅστις παρέχοιτο ἵππον καὶ ὄπλα καὶ ἄνδρα δόκιμον, ὅτι ἐξέσται αὐτῷ μὴ στρατεῦσθαι, ἐποίησεν οὕτω

ταῦτα συντόμως πράττεσθαι, ὥσπερ ἂν τις τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ ἀποθανούμενον προθύμως ζητοίη.

§ 16 - 17 Ἐκ δὲ τούτου, ἐπειδὴ ἔαρ ὑπέφαινε, συνήγαγε μὲν ἅπαν τὸ στράτευμα εἰς Ἔφεσον, ἀσκήσαι δ' αὐτὸ βουλόμενος ἄθλα προϋθῆκε ταῖς τε ὀπλιτικαῖς τάξεσιν, ἥτις ἀριστα σωμαμάτων ἔχοι, καὶ ταῖς ἱππικαῖς, ἥτις κράτιστα ἵππευοι καὶ πελτασταῖς δὲ καὶ τοξόταις ἄθλα προϋθῆκεν, ὅσοι κράτιστοι πρὸς τὰ προσήκοντα ἔργα φανεῖεν. Ἐκ τούτου δὲ παρῆν ὄραν τὰ μὲν γυμνάσια πάντα μεστὰ ἀνδρῶν τῶν γυμναζομένων, τὸν δὲ ἵππόδρομον τῶν ἵππαζομένων, τοὺς δὲ ἀκοντιστὰς καὶ τοὺς τοξότας μελετῶντας. Ἀξίαν δὲ καὶ ὄλην τὴν πόλιν, ἐν ἧ ἦν θεάς ἐποίησεν· ἥ τε γὰρ ἀγορὰ ἦν μεστή παντοδαπῶν καὶ ἵππων καὶ ὄπλων ὠνίων, οἳ τε χαλκοτύποι καὶ οἱ τέκτονες καὶ οἱ χαλκεῖς καὶ οἱ σκυτοτόμοι καὶ οἱ ζωγράφοι πάντες πολεμικὰ ὄπλα κατεσκευάζον, ὥστε τὴν πόλιν ὄντως οἶεσθαι πολέμου ἐργαστήριον εἶναι.

§ 18 - 19 Ἐπερρώσθη δ' ἂν τις καὶ ἐκεῖνο ἰδὼν, Ἀγησίλαον μὲν πρῶτον, ἔπειτα δὲ καὶ τοὺς ἄλλους στρατιώτας ἐστεφανωμένους ἀπὸ τῶν γυμνασίων ἀπιόντας καὶ ἀνατιθέντας τοὺς στεφάνους τῇ Ἀρτέμιδι. Ὅπου γὰρ ἄνδρες θεοὺς μὲν σέβοντο, τὰ δὲ πολεμικὰ ἀσκοῖεν, πειθαρχεῖν δὲ μελετῶεν, πῶς οὐκ εἰκότως ἐνταῦθα πάντα μεστὰ ἐλπίδων ἀγαθῶν εἶναι; Ἡγούμενος δὲ καὶ τὸ καταφρονεῖν τῶν πολεμίων βώμην τινὰ ἐμβάλλειν πρὸς τὸ μάχεσθαι, προεῖπε τοῖς κήρυξι τοὺς ὑπὸ τῶν ληστῶν ἀλισκομένους βαρβάρους γυμνοὺς πωλεῖν. Ὀρῶντες οὖν οἱ στρατιῶται λευκοὺς μὲν διὰ τὸ μηδέποτε ἐκδύεσθαι, μαλακοὺς δὲ καὶ ἀπόνους διὰ τὸ ἀεὶ ἐπ' ὄχημάτων εἶναι, ἐνόμισαν οὐδὲν διοίσειν τὸν πόλεμον, ἢ εἰ γυναιξὶ δέοι μάχεσθαι.

§ 20 - 21 Ἐν δὲ τούτῳ τῷ χρόνῳ καὶ ὁ ἐνιαυτὸς ἤδη, ἀφ' οὗ ἐξέπλευσεν ὁ Ἀγησίλαος, διεληλύθει, ὥστε οἱ μὲν περὶ Λύσαν-

δρον τριάκοντα οἶκαδε ἀπέπλεον, διάδοχοι δ' αὐτοῖς οἱ περὶ Ἑριππίδαν παρῆσαν. Τούτων Ξενοκλέα μὲν καὶ ἄλλον ἔταξεν ἐπὶ τοὺς ἰππέας, Σκύθην δὲ ἐπὶ τοὺς νεοδαμώδεις ὀπλίτας, Ἑριππίδαν δ' ἐπὶ τοὺς Κυρείους, Μύγδωνα δὲ ἐπὶ τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων στρατιώτας, καὶ προεῖπεν αὐτοῖς, ὡς εὐθύς ἡγήσοιτο τὴν συντομωτάτην ἐπὶ τὰ κράτιστα τῆς χώρας, ὅπως αὐτόθεν οὕτω τὰ σώματα καὶ τὴν γνώμην παρασκευάζοιτο ὡς ἀγωνιούμενοι. Ὁ μὲντοι Τισσαφέρνης ταῦτα μὲν ἐνόμισε λέγειν αὐτὸν πάλιν βουλόμενον ἐξαπατῆσαι, εἰς Καρίαν δὲ νῦν τῷ ὄντι ἐμβαλεῖν, καὶ τό τε πεζὸν καθάπερ τὸ πρόσθεν εἰς Καρίαν διεβίβασε καὶ τὸ ἵππικὸν εἰς τὸ Μαιάνδρου πεδῖον κατέστησεν· ὁ δ' Ἀγησίλαος οὐκ ἐψεύσατο, ἀλλ' ὥσπερ προεῖπεν, εὐθύς εἰς τὸν Σαρδιανὸν τόπον ἐνέβαλε.

Καὶ τρεῖς μὲν ἡμέρας δι' ἐρημίας πολεμίων πορευόμενος § 22 · 23
πολλὰ τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ εἶχε, τῇ δὲ τετάρτῃ ἤκον οἱ τῶν πολεμίων ἰππεῖς. Καὶ τῷ μὲν ἄρχοντι τῶν σκευοφόρων εἶπεν ὁ ἡγεμὼν διαβάντι τὸν Πακτωλὸν ποταμὸν στρατοπεδεύεσθαι, αὐτοὶ δὲ κατιδόντες τοὺς τῶν Ἑλλήνων ἀκολούθους ἐσπαρμένους εἰς ἀρπαγὴν πολλοὺς αὐτῶν ἐπέκτειναν. Αἰσθόμενος δὲ Ἀγησίλαος βοηθεῖν ἐκέλευσε τοὺς ἰππέας. Οἱ δ' αὖ Πέρσαι ὡς εἶδον τὴν βοήθειαν, ἠθροίσθησαν καὶ ἀντιπαρετάξαντο παμπληθεσί τῶν ἰππέων τάξεσιν. Ἐνθα δὴ ὁ Ἀγησίλαος γιγνώσκων, ὅτι τοῖς μὲν πολεμίοις οὕτω παρεῖη τὸ πεζόν, αὐτῷ δὲ οὐδὲν ἀπειὴ τῶν παρεσκευασμένων, καιρὸν ἡγήσατο μάχην συνάψαι, εἰ δύναιτο. Σφαγιασάμενος οὖν τὴν μὲν φάλαγγα εὐθύς ἤγεν ἐπὶ τοὺς παρατεταγμένους ἰππέας, ἐκ δὲ τῶν ὀπλιτῶν ἐκέλευσε τὰ δέκα ἀφ' ἡβῆς θεῖν ὁμόσε αὐτοῖς, τοῖς δὲ πελτασταῖς εἶπε δρόμῳ ὑψηγεῖσθαι. Παρήγγειλε δὲ καὶ τοῖς ἰππεύσιν ἐμβάλλειν, ὡς αὐτοῦ τε καὶ παντὸς τοῦ στρατεύματος ἐπομένου.

Τοὺς μὲν δὴ ἰππέας ἐδέξαντο οἱ Πέρσαι· ἐπεὶ δ' ἅμα § 24

πάντα τὰ δεινὰ παρῆν, ἐνέκλιναν, καὶ οἱ μὲν αὐτῶν εὐθύς ἐν τῷ ποταμῷ ἔπεσον, οἱ δ' ἄλλοι ἔφευγον. Οἱ δ' Ἕλληνες ἐπακολουθοῦντες αἰρούσι καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν. Καὶ οἱ μὲν πελτασταί, ὡσπερ εἰκός, εἰς ἀρπαγὴν ἐτράποντο· ὁ δ' Ἀγησίλαος κύκλω πάντα καὶ φίλια καὶ πολέμια περιεστρατοπεδεύσατο. Καὶ ἄλλα τε πολλὰ χρήματα ἐλήφθη, ἃ ἠῦρε πλέον ἢ ἑβδομήκοντα τάλαντα, καὶ αἱ κάμηλοι δὲ τότε ἐλήφθησαν, ἃς Ἀγησίλαος εἰς τὴν Ἑλλάδα ἀπήγαγεν.

9. Θανάτωση τοῦ Τισσαφέρην. Ἀνάθεση τὸν Ἀγησίλαο καὶ τῆς ἀρχηγίας τοῦ ναυτικοῦ

(4, 25 - 27)

§ 25 - 26 "Ὅτε δ' αὕτη ἡ μάχη ἐγένετο, Τισσαφέρηνς ἐν Σάρδεσιν ἔτυχεν ὦν· ὥστε ἤτιῶντο οἱ Πέρσαι προδεδόσθαι ὑπ' αὐτοῦ. Γνοὺς δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Περσῶν βασιλεὺς Τισσαφέρηνν αἴτιον εἶναι τοῦ κακῶς φέρεσθαι τὰ ἑαυτοῦ, Τιθραύστην καταπέμψας ἀποτέμνει αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν. Τοῦτο δὲ ποιήσας ὁ Τιθραύστης πέμπει πρὸς τὸν Ἀγησίλαον πρέσβεις λέγοντας· «ὦ Ἀγησίλαε, ὁ μὲν αἴτιος τῶν πραγμάτων καὶ ὑμῖν καὶ ἡμῖν ἔχει τὴν δίκην· βασιλεὺς δὲ ἀξιοῖ σὲ μὲν ἀποπλεῖν οἴκαδε, τὰς δ' ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις αὐτονόμους οὖσας τὸν ἀρχαῖον δασμὸν αὐτῷ ἀποφέρειν». Ἀποκριναμένου δὲ τοῦ Ἀγησιλάου, ὅτι οὐκ ἂν ποιήσεις ταῦτα ἄνευ τῶν οἴκοι τελῶν, «Σὺ δ' ἄλλά, ἕως ἂν πύθῃ τὰ παρὰ τῆς πόλεως, μεταχώρησον», ἔφη, «εἰς τὴν Φαρναβάζου, ἐπειδὴ καὶ ἐγὼ τὸν σὸν ἐχθρὸν τετιμώρημαι». «Ἔως ἂν τοῖνον», ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, «ἐκεῖσε πορεύωμαι, δίδου δὲ τῇ στρατιᾷ τὰ ἐπιτήδεια». Ἐκεῖνῳ μὲν δὲ ὁ Τιθραύστης δίδωσι τριάκοντα τάλαντα· ὁ δὲ λαβὼν ἦει ἐπὶ τὴν Φαρναβάζου Φρυγίαν.

§ 27 - 29 "Ὅντι δ' αὐτῷ ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ὑπὲρ Κύμης ἔρχεται ἀπὸ

τῶν οἴκοι τελῶν ἄρχειν καὶ τοῦ ναυτικοῦ, ὅπως γινώσκουσι, καὶ καταστήσασθαι ναύαρχον ὄντινα αὐτὸς βούλοιο. Τοῦτο δ' ἐποίησαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τοιῶδε λογισμῶ, ὡς, εἰ ὁ αὐτὸς ἀμφοτέρων ἄρχοι, τό τε πεζὸν πολὺ ἂν ἰσχυρότερον εἶναι, καθ' ἓν οὔσης τῆς ἰσχύος ἀμφοτέροις, τό τε ναυτικόν, ἐπιφανομένου τοῦ πεζοῦ, ἔνθα δέοι. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος πρῶτον μὲν ταῖς πόλεσι παρήγγειλε ταῖς ἐν ταῖς νήσοις καὶ ταῖς ἐπιθαλαττιδίαις τριήρεις ποιεῖσθαι, ὁπόσας ἐκάστη βούλοιο τῶν πόλεων. Καὶ ἐγένοντο καιναί, ἐξ ὧν αἱ τε πόλεις ἐπηγγείλαντο καὶ οἱ ἰδιῶται ἐποιοῦντο χαρίζεσθαι βουλόμενοι, ὡς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. Πείσανδρον δὲ τὸν τῆς γυναικὸς ἀδελφὸν ναύαρχον κατέστησε, φιλότιμον μὲν καὶ ἔρρωμένον τὴν ψυχὴν, ἀπειρότερον δὲ τοῦ παρασκευάζεσθαι ὡς δεῖ. Καὶ Πείσανδρος μὲν ἀπελθὼν τὰ ναυτικὰ ἔπραττεν. Ὁ δ' Ἀγησίλαος, ὡσπερ ὤρμησεν, ἐπὶ τὴν Φρυγίαν ἐπορεύετο.

10. Συνασπισμὸς τῶν ἑλληνικῶν πόλεων ἐναντίον τῆς Σπάρτης

(5, 1 - 2)

Ὁ μέντοι Τιθραύστης, καταμαθεῖν δοκῶν τὸν Ἀγησί- § 1 - 2
 λαον καταφρονοῦντα τῶν βασιλέως πραγμάτων καὶ οὐδαμῆ
 διανοούμενον ἀπιέναι ἐκ τῆς Ἀσίας, ἀλλὰ μᾶλλον ἐλπίδας
 ἔχοντα μεγάλας αἰρήσειν βασιλέα, ἀπορῶν, τί χρῆτο τοῖς
 πράγμασι, πέμπει Τιμοκράτην τὸν Ῥόδιον εἰς Ἑλλάδα, δούς
 χρυσίον εἰς πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου, καὶ κελεύει πειρᾶ-
 σθαι πιστὰ τὰ μέγιστα λαμβάνοντα διδόναι τοῖς προεστηκό-
 σιν ἐν ταῖς πόλεσι, ἐφ' ὧτε πόλεμον ἐξοίσειν πρὸς Λακεδαι-
 μονίους. Ἐκεῖνος δ' ἐλθὼν δίδωσιν ἐν Θήβαις μὲν Ἄνδρο-
 κλείδα τε καὶ Ἴσμηγία καὶ Γαλαξειδώρω, ἐν Κορίνθῳ δὲ Τι-
 μολάω τε καὶ Πολυάνθει, ἐν Ἄργει δὲ Κύλωνί τε καὶ τοῖς

μετ' αὐτοῦ. Ἀθηναῖοι δέ, καὶ οὐ μεταλαβόντες τούτου τοῦ χρυσίου, ὅμως πρόθυμοι ἦσαν εἰς τὸν πόλεμον. Οἱ μὲν δὴ δεξάμενοι τὰ χρήματα εἰς τὰς οἰκείας πόλεις διέβαλλον τοὺς Λακεδαιμονίους· ἐπεὶ δὲ ταύτας εἰς μῖσος αὐτῶν προήγαγον, συνίστασαν καὶ τὰς μεγίστας πόλεις πρὸς ἀλλήλας.

ΒΙΒΛΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

Η ΛΗΞΗ ΤΗΣ ΕΚΣΤΡΑΤΕΙΑΣ ΣΤΗ Μ. ΑΣΙΑ

11. Ὁ Ἀγησίλαος στὴ Φρυγία. Συνάντησή του μετὸν Φαρνάβαζο

(1, 1 - 3, 15 - 39, 41)

Ὁ δὲ Ἀγησίλαος, ἐπεὶ ἀφίκετο ἅμα μετοπώρῳ εἰς τὴν § 1 - 3
τοῦ Φαρναβάζου Φρυγίαν, τὴν μὲν χώραν ἔκαε καὶ ἐπόρθει,
πόλεις δὲ τὰς μὲν βία, τὰς δ' ἐκούσας προσελάμβανε. Λέγοντος
δὲ τοῦ Σπιθριδάτου, ὡς, εἰ ἔλθοι πρὸς τὴν Παφλαγονίαν σὺν
αὐτῷ, Ὅτυν, τὸν τῶν Παφλαγόνων βασιλέα, καὶ εἰς λόγους
ἄξιοι καὶ σύμμαχον ποιήσοι, προθύμως ἐπορεύετο, πάλαι τού-
του ἐπιθυμῶν, τοῦ ἀφιστάναι τι ἔθνος ἀπὸ βασιλέως. Ἐπεὶ δὲ
ἀφίκετο εἰς τὴν Παφλαγονίαν, ἦλθεν Ὅτυς καὶ συμμαχίαν
ἐποιήσατο· καὶ γὰρ καλούμενος ὑπὸ βασιλέως οὐκ ἀνεβεβήκει.
Πείσαντος δὲ τοῦ Σπιθριδάτου κατέλιπε τῷ Ἀγησιλάῳ Ὅτυς
χιλίους μὲν ἰππέας, δισχιλίους δὲ πελταστάς.

Μετὰ δὲ ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος ἐπὶ Δασκυλείου ἀπεπορεύε- § 15 - 16
το, ἔνθα καὶ τὰ βασίλεια ἦν Φαρναβάζῳ καὶ κῶμαι περὶ αὐτὰ
πολλαὶ καὶ μεγάλαι καὶ ἄφθονα ἔχουσαι τὰ ἐπιτήδεια καὶ
θῆραι αἱ μὲν ἐν περιειργμένοις παραδείσοις, αἱ δὲ καὶ ἐν ἀνα-
πεπταμένοις τόποις, πάγκαλαι. Παρέρρει δὲ καὶ ποταμὸς παν-
τοδαπῶν ἰχθύων πλήρης. Ἦν δὲ καὶ τὰ πτηνὰ ἄφθονα τοῖς
ὀρνιθεῦσαι δυναμένοις. Ἐνταῦθα μὲν δὴ διεχειμάζε, καὶ αὐτό-
θεν καὶ σὺν προνομαῖς τὰ ἐπιτήδεια τῇ στρατιᾷ λαμβάνων.

Καταφρονητικῶς δὲ ποτε καὶ ἀφυλάκτως διὰ τὸ μηδὲν § 17 - 19

πρότερον ἐσφάλλθαι λαμβανόντων τῶν στρατιωτῶν τὰ ἐπιτήδεια, ἐπέτυχεν αὐτοῖς ὁ Φαρνάβαζος κατὰ τὸ πεδῖον ἐσπαρμένοις, ἄρματα μὲν ἔχων δύο δρεπανηφόρα, ἰππέας δὲ ὡς τετρακοσίους. Οἱ δ' Ἕλληνες ὡς εἶδον αὐτὸν προσελαύνοντα, συνέδραμον ὡς εἰς ἑπτακοσίους· ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ προστησάμενος τὰ ἄρματα, αὐτὸς δὲ σὺν τοῖς ἰππεῦσιν ὄπισθεν γενόμενος ἐλαύνειν εἰς αὐτοὺς ἐκέλευσεν. Ὡς δὲ τὰ ἄρματα ἐμβαλόντα διεσκέδασε τὸ ἄθρόον, ταχὺ οἱ ἰππεῖς κατέβαλον ὡς εἰς ἑκατὸν ἀνθρώπους, οἱ δ' ἄλλοι κατέφυγον πρὸς Ἀγρησίλαον· ἐγγὺς γὰρ ἔτυχε σὺν τοῖς ὀπλίταις ὢν.

§ 20 - 21

Ἐκ δὲ τούτου τρίτῃ ἢ τετάρτῃ ἡμέρᾳ αἰσθάνεται ὁ Σπιθριδάτης τὸν Φαρνάβαζον ἐν Καυῆ κώμῃ μεγάλη στρατοπεδεύμενον, ἀπέχοντα στάδια ὡς ἐξήκοντα καὶ ἑκατὸν, καὶ εὐθὺς λέγει πρὸς τὸν Ἡριππίδαν. Καὶ ὁ Ἡριππίδας, ἐπιθυμῶν λαμπρὸν τι ἐργάσασθαι, αἰτεῖ τὸν Ἀγρησίλαον ὀπλίτας τε εἰς δισχιλίους καὶ πελταστάς ἄλλους τοσοῦτους καὶ ἰππέας τοὺς τε Σπιθριδάτου καὶ τοὺς Παφλαγόνας καὶ τῶν Ἑλλήνων ὀπόσους πείσειεν.

§ 22 - 25

Ἐπεὶ δὲ ὑπέσχετο αὐτῷ, ἐθύετο. Καὶ ἅμα δείλη καλλιερησάμενος κατέλυσε τὴν θυσίαν. Ἐκ δὲ τούτου δειπνήσαντας παρήγγειλε παρεῖναι πρόσθεν τοῦ στρατοπέδου. Σκότος δὲ γενομένου οὐδ' οἱ ἡμίσεις ἐκάστων ἐξῆλθον. Ὅπως δὲ μή, εἰ ἀποτρέποιτο, καταγελῶεν αὐτοῦ οἱ ἄλλοι τριάκοντα, ἐπορεύετο σὺν τῇ δυνάμει, ἣν εἶχεν. Ἄμα δὲ τῇ ἡμέρᾳ ἐπιπεσὼν τῇ Φαρναβάζου στρατοπεδείᾳ, τῆς μὲν προφυλακῆς αὐτοῦ Μυσῶν ὄντων πολλοὶ ἔπεσον, αὐτοὶ δὲ διαφεύγουσι· τὸ δὲ στρατόπεδον ἀλίσκεται, καὶ πολλὰ μὲν ἐκπώματα καὶ ἄλλα δὴ οἷα Φαρναβάζου κτήματα, πρὸς δὲ τούτοις σκεύη πολλὰ καὶ ὑποζύγια σκευοφόρα. Διὰ γὰρ τὸ φοβεῖσθαι μή, εἴ που κατασταίῃ, κυκλωθεῖς πολιορκοῖτο, ἄλλοτε ἄλλη τῆς χώρας ἀπῆει, ὥσπερ οἱ νομάδες, καὶ μάλα ἀφανίζων τὰς στρατοπεδεύσεις.

Ἐπει δὲ τὰ ληφθέντα χρήματα ἀπήγαγον οἱ τε Παφλα- § 26 - 28
 γόνες καὶ ὁ Σπιθριδάτης, ὑποστήσας Ἡριππίδας ταξίαρχους
 καὶ λοχαγούς ἀφείλετο ἅπαντα τὸν τε Σπιθριδάτην καὶ τοὺς
 Παφλαγόνους, ἵνα δὴ πολλὰ ἀπαγάγοι τὰ αἰχμάλωτα τοῖς λα-
 φροπόλοις. Ἐκεῖνοι μέντοι ταῦτα παθόντες οὐκ ἤνεγκαν,
 ἀλλ' ὡς ἀδικηθέντες καὶ ἀτιμασθέντες νυκτὸς συσκευασάμε-
 νοι ὄχοντο ἀπιόντες εἰς Σάρδεις πρὸς Ἀριαῖον, πιστεύσαν-
 τες, ὅτι καὶ ὁ Ἀριαῖος ἀποστάς βασιλεύς ἐπολέμησεν αὐτῷ.
 Ἀγησιλάῳ μὲν δὴ τῆς ἀπολείψεως τοῦ Σπιθριδάτου καὶ τοῦ
 Μεγαβάτου καὶ τῶν Παφλαγόνων οὐδὲν ἐγένετο βαρύτερον
 ἐν τῇ στρατείᾳ.

Ἦν δὲ τις Ἀπολλοφάνης Κυζικηνός, ὃς καὶ Φαρναβάζω § 29 - 31
 ἐτύγγανεν ἐκ παλαιοῦ ξένος ὧν καὶ Ἀγησιλάῳ κατ' ἐκεῖνον
 τὸν χρόνον ἐξενώθη. Οὗτος οὖν εἶπε πρὸς τὸν Ἀγησίλαον, ὡς
 οἶοιτο συναγαγεῖν αὐτῷ ἂν εἰς λόγους περὶ φιλίας Φαρνάβα-
 ζον. Ὡς δ' ἤκουσεν αὐτοῦ, σπονδὰς λαβὼν καὶ δεξιὰν παρῆν
 ἄγων τὸν Φαρνάβαζον εἰς συγκείμενον χωρίον, ἔνθα δὴ Ἀγη-
 σίλαος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν τριάκοντα χαμαὶ ἐν πόσῃ τινὶ κατα-
 κείμενοι ἀνέμενον· ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἤκεν ἔχων στολὴν πολλοῦ
 χρυσοῦ ἄξιαν. Ὑποτιθέντων δὲ αὐτῷ τῶν θεραπόντων ῥαπτὰ,
 ἐφ' ὧν καθίζουσιν οἱ Πέρσαι μαλακῶς, ἤσχυνθη ἐντροφῆσαι,
 ὁρῶν τοῦ Ἀγησιλάου τὴν φαυλότητα· κατεκλίθη οὖν καὶ αὐ-
 τός, ὥσπερ εἶχε, χαμαί. Καὶ πρῶτα μὲν ἀλλήλους χαίρειν
 προσεῖπον· ἔπειτα τὴν δεξιὰν προτείναντος τοῦ Φαρναβάζου
 ἀντιπροὔτεινε καὶ ὁ Ἀγησίλαος.

Μετὰ δὲ τοῦτο ἤρξατο τοῦ λόγου ὁ Φαρνάβαζος· καὶ γὰρ § 32 - 33
 ἦν πρεσβύτερος· «ὦ Ἀγησίλαε καὶ πάντες οἱ παρόντες Λα-
 κεδαιμόνιοι, ἐγὼ ὑμῶν, ὅτε τοῖς Ἀθηναίοις ἐπολεμεῖτε, φίλος
 καὶ σύμμαχος ἐγενόμην, καὶ τὸ μὲν ναυτικὸν τὸ ὑμέτερον χρή-
 ματα παρέχων ἰσχυρὸν ἐποίουν, ἐν δὲ τῇ γῆ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ
 ἵππου μαχόμενος μεθ' ὑμῶν εἰς τὴν θάλατταν κατεδίωκον

τούς πολεμίους, καὶ διπλοῦν, ὥσπερ Τισσαφέρνους, οὐδὲν πώποτέ μου οὔτε ποιήσαντος οὔτ' εἰπόντος πρὸς ὑμᾶς ἔχοιτ' ἂν κατηγορῆσαι· τοιοῦτος δὲ γενόμενος νῦν οὕτω διάκειμαι ὑφ' ὑμῶν, ὡς οὐδὲ δεῖπνον ἔχω ἐν τῇ ἐμαυτοῦ χώρᾳ, εἰ μὴ τι, ὧν ἂν ὑμεῖς λίπητε, συλλέξομαι, ὥσπερ τὰ θηρία. Ἄ δέ μοι ὁ πατήρ καὶ οἰκήματα καλὰ καὶ παραδείσους καὶ δένδρων καὶ θηρίων μεστούς κατέλιπεν, ἐφ' οἷς ἡύφραινόμεν, ταῦτα πάντα ὁρῶ τὰ μὲν κατακεκομμένα, τὰ δὲ κατακεκαυμένα. Εἰ οὖν ἐγὼ μὴ γιγνώσκω μήτε τὰ ὄσια μήτε τὰ δίκαια, ὑμεῖς δὲ διδάξατέ με, ὅπως ταῦτ' ἐστὶ ἀνδρῶν ἐπισταμένων χάριτας ἀποδιδόναι».

§ 34 - 36

Ἄ δέ μοι ὁ πατήρ καὶ οἰκήματα καλὰ καὶ παραδείσους καὶ δένδρων καὶ θηρίων μεστούς κατέλιπεν· οἱ δὲ τριάκοντα πάντες μὲν ἐπησχύνθησαν αὐτὸν καὶ ἐσιώπων· ὁ δὲ Ἀγησίλαος χρόνῳ ποτὲ εἶπεν· «Ἄλλ' οἶμαι μὲν σε, ὦ Φαρνάβαζε, εἰδέναι, ὅτι καὶ ἐν ταῖς Ἑλληνικαῖς πόλεσι ξένοι ἀλλήλοις γίγνονται ἄνθρωποι. Οὗτοι δέ, ὅταν αἱ πόλεις πολέμιοι γένωνται, σὺν ταῖς πατρίσι καὶ τοῖς ἐξενωμένοις πολεμοῦσι καί, ἂν οὕτω τύχωσιν, ἔστιν ὅτε καὶ ἀπέκτειναν ἀλλήλους. Καὶ ἡμεῖς οὖν νῦν βασιλεῖ τῷ ὑμέτερω πολεμοῦντες πάντα ἠναγκάσμεθα τὰ ἐκείνου πολέμια νομίζειν· σοὶ γε μέντοι φίλοι γενέσθαι περὶ παντός ἂν ποιησαίμεθα. Καὶ εἰ μὲν ἀλλάξασθαί σε ἔδει ἀντὶ δεσπότου βασιλέως ἡμᾶς δεσπότας, οὐκ ἂν ἔγωγέ σοι συνεβούλευον· νῦν δὲ ἔξεστί σοι μεθ' ἡμῶν γενομένῳ μηδένα προσκυνοῦντα μηδὲ δεσπότην ἔχοντα ζῆν καρπούμενον τὰ σαυτοῦ. Καίτοι ἐλεύθερον εἶναι ἐγὼ μὲν οἶμαι ἀντάξιον εἶναι τῶν πάντων χρημάτων· οὐδὲ μέντοι τοῦτό σε κελεύομεν, πένητα μὲν, ἐλεύθερον δ' εἶναι, ἀλλ' ἡμῖν συμμάχοις χρώμενον αὔξειν μὴ τὴν βασιλέως, ἀλλὰ τὴν σαυτοῦ ἀρχήν, τοὺς νῦν ὁμοδούλους σοι καταστρεφόμενον, ὥστε σοὺς ὑπηκόους εἶναι· καίτοι, εἰ ἅμα ἐλεύθερός τ' εἴης καὶ πλούσιος γένοιο, τίνος ἂν δέοις μὴ οὐχὶ πάμπαν εὐδαίμων εἶναι;»

«Οὐκοῦν», ἔφη ὁ Φαρνάβαζος, «ἀπλῶς ὑμῖν ἀποκρί- § 37
νωμαι, ἅπερ ποιήσω;» («Πρέπει γοῦν σοῦ. «Ἐγὼ τοίνυν»,
ἔφη, «ἐὰν βασιλεὺς ἄλλον μὲν στρατηγὸν πέμπῃ, ἐμὲ δὲ ὑπή-
κοον ἐκείνου τάττῃ, βουλήσομαι ὑμῖν καὶ φίλος καὶ σύμμαχος
εἶναι· ἐὰν μὲντοι μοι τὴν ἀρχὴν προστάτῃ, (τοιούτῳν τι, ὡς
ἔοικε, φιλοτιμία ἐστίν), εὖ χρὴ εἰδέναι, ὅτι πολεμήσω ὑμῖν,
ὡς ἂν δύνωμαι ἄριστα).

Ἐκούσας ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος ἐλάβετο τῆς χειρὸς αὐτοῦ § 38
καὶ εἶπεν· «Εἴθ', ὦ λῶστε, τοιοῦτος ὢν φίλος ἡμῖν γένοιτο.
Ἐν δ' οὖν ἐπίστω, ὅτι νῦν τε ἄπειμι, ὡς ἂν δύνωμαι τάχιστα,
ἐκ τῆς σῆς χώρας, τοῦ τε λοιποῦ, κἂν πόλεμος ᾖ, ἕως ἂν ἐπ'
ἄλλον ἔχωμεν στρατεύεσθαι, σοῦ τε καὶ τῶν σῶν ἀφελόμεθα).

Τούτων δὲ λεχθέντων διέλυσε τὴν σύνοδον. Καὶ ὁ μὲν § 39-40
Φαρνάβαζος ἀναβάς ἐπὶ τὸν ἵππον ἀπήει, ὁ δὲ ἐκ τῆς Παρα-
πίτας οὐδὲ αὐτοῦ, καλῶς ὢν, ὑπολειφθεὶς καὶ προσδραμὼν
«Ξένον σε», ἔφη, «ὦ Ἀγησίλαε, ποιούμεαι». «Ἐγὼ δὲ γε
δέχομαι». «Μέμνησο τοίνυν», ἔφη. Καὶ εὐθὺς τὸ παλτόν,
(εἶχε δὲ καλόν), ἔδωκε τῷ Ἀγησιλάῳ. Ὁ δὲ δεξιόμενος φά-
λαρα ἔχοντος περὶ τῷ ἵππῳ Ἰδαίου τοῦ γραφέως ἀγκυλα περι-
ελὼν ἀντέδωκεν αὐτῷ. Τότε μὲν οὖν ὁ παῖς ἀναπηδήσας ἐπὶ
τὸν ἵππον μετεδίωκε τὸν πατέρα.

Καὶ τότε δὴ, ὡσπερ εἶπε πρὸς τὸν Φαρνάβαζον, εὐθὺς § 41
ἀπεπορεύετο ἐκ τῆς χώρας· σχεδὸν δὲ καὶ ἕαρ ἤδη ὑπέφαινον.
Ἀφικόμενος δὲ εἰς Θήβης πεδίον κατεστρατοπεδεύσατο περὶ
τὸ τῆς Ἀστυρηνῆς Ἀρτέμιδος ἱερόν, καὶ ἐκεῖ, πρὸς ᾧ εἶχε,
συνέλεγε πανταχόθεν παμπληθὲς στράτευμα. Παρεσκευάζετο
γὰρ πορευσόμενος, ὡς δύναιτο, ἀνωτάτω, νομίζων, ὅποσα
ὑπισθεν ποιήσαιτο ἔθνη, πάντα ἀποστήσειν βασιλέως.

12. Ἀνάκληση τοῦ Ἀγησίλαου ἀπὸ τῆ Μ. Ἀσία

(2, 1 - 8)

- § 1 - 2 Ἀγησίλαος μὲν δὴ ἐν τούτοις ἦν. Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι, ἐπεὶ σαφῶς ἤσθοντο τὰ τε χρήματα ἐληλυθότα εἰς τὴν Ἑλλάδα καὶ τὰς μεγίστας πόλεις συνεστηκυίας ἐπὶ πολέμῳ πρὸς ἑαυτούς, ἐν κινδύνῳ τε τὴν πόλιν ἐνόμισαν καὶ στρατεύειν ἀναγκαῖον ἠγήσαντο εἶναι. Καὶ αὐτοὶ μὲν ταῦτα παρεσκευάζοντο, εὐθύς δὲ καὶ ἐπὶ τὸν Ἀγησίλαον πέμπουσιν Ἐπικυδίδαν. Ὁ δ' ἐπεὶ ἀφίκετο, τὰ τε ἄλλα διηγεῖτο, ὡς ἔχοι, καὶ ὅτι ἡ πόλις ἐπιστέλλοι αὐτῷ βοηθεῖν ὡς τάχιστα τῇ πατρίδι.
- § 3 - 4 Ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἐπεὶ ἤκουσε, χαλεπῶς μὲν ἠνεγκεν ἐνθυμούμενος καὶ οἶων τιμῶν καὶ οἶων ἐλπίδων ἀποστεροῖτο, ὅμως δὲ συγκαλέσας τοὺς συμμάχους ἐδήλωσε τὰ ὑπὸ τῆς πόλεως παραγγελόμενα, καὶ εἶπεν, ὅτι ἀναγκαῖον εἶη βοηθεῖν τῇ πατρίδι· «ἐὰν μέντοι ἐκεῖνα καλῶς γένηται, εὖ ἐπίστασθε», ἔφη, «ὡ ἄνδρες σύμμαχοι, ὅτι οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι ὑμῶν, ἀλλὰ πάλιν παρέσομαι πράξων, ὧν ὑμεῖς δεῖσθε». Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα πολλοὶ μὲν ἐδάκρυσαν, πάντες δ' ἐψηφίσαντο βοηθεῖν μετ' Ἀγησίλαου τῇ Λακεδαιμόνι. Εἰ δὲ καλῶς τάκει γένοιτο, λαβόντες αὐτὸν πάλιν ἤκειν εἰς τὴν Ἀσίαν. Καὶ οἱ μὲν συνεσκευάζοντο ὡς ἀκολουθήσοντες.
- § 5 - 6 Ὁ δὲ Ἀγησίλαος ἐν μὲν τῇ Ἀσίᾳ κατέλιπεν Εὐξενον ἀρμοστήν καὶ φρουροὺς παρ' αὐτῷ οὐκ ἔλαττον τετρακισχιλίων, ἵνα δύναιτο διασφᾶζειν τὰς πόλεις· αὐτὸς δὲ ὄρων, ὅτι πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν μένειν ἐπεθύμουν μᾶλλον ἢ ἐφ' Ἑλληνας στρατεύεσθαι, βουλόμενος ὡς βελτίστους καὶ πλείστους ἄγειν μεθ' ἑαυτοῦ, ἄθλα προὔθηκε ταῖς πόλεσιν, ἧτις ἄριστον στρατευμα πέμποι, καὶ τῶν μισθοφόρων τοῖς λοχαγοῖς, ὅστις εὐοπλότατον λόχον ἔχων στρατεύοιτο καὶ ὀπλιτῶν καὶ τοξοτῶν καὶ πελταστῶν· προεῖπε δὲ καὶ τοῖς ἰππάρχοις, ὅστις

εὐπιποτάτην καὶ εὐοπλοτάτην τάξιν παρέχοιτο, ὡς καὶ τούτοις νικητήριον δώσω. Τὴν δὲ κρίσιν ἔφη ποιήσῃ, ἐπεὶ διαβαίησαν ἐκ τῆς Ἀσίας εἰς τὴν Εὐρώπην, ἐν Χερρονήσῳ, ὅπως εὖ εἰδείησαν, ὅτι τοὺς στρατευομένους δεῖ εὐκρινεῖν.

Ἦν δὲ τὰ ἄθλα τὰ μὲν πλεῖστα ὄπλα ἐκπεπονημένα εἰς § 7
κόσμον καὶ ὀπλιτικά καὶ ἵππικά· ἦσαν δὲ καὶ στέφανοι χρυσοῖ. Τὰ δὲ πάντα ἄθλα οὐκ ἔλαττον ἐγένοντο ἢ ἀπὸ τεττάρων ταλάντων. Τοσοῦτων μέντοι ἀναλωθέντων, παμπόλλων χρημάτων ὄπλα εἰς τὴν στρατιάν κατεσκευάσθη.

Ἐπεὶ δὲ διέβη τὸν Ἑλλήσποντον, κριταὶ κατέστησαν Λα- § 8
κεδαιμονίων μὲν Μένασκος καὶ Ἑριππίδας καὶ Ὀρσιππος, τῶν συμμάχων εἰς ἀπὸ πόλεως. Καὶ Ἀγγσίλαος μὲν ἐπεὶ τὴν κρίσιν ἐποίησεν, ἔχων τὸ στράτευμα ἐπορεύετο τὴν αὐτὴν ὁδόν, ἥνπερ βασιλεὺς, ὅτε ἐπὶ Ἑλλάδα ἐστράτευεν.

13. Ἀποστολὴ τοῦ Ἀνταλκίδα στὴ Μ. Ἀσία. Διαπραγματεύσεις μετὰ τὴν βασιλιὰ τῶν Περσῶν γιὰ εἰρήνην

(8, 12 - 16)

Οἱ δὲ Λακεδαιμόνιοι ἀκούοντες, ὅτι Κόνων καὶ τὸ τεῖ- § 12 - 13
χος τοῖς Ἀθηναίοις ἐκ τῶν βασιλέως χρημάτων ἀνορθοίη καὶ τὸ ναυτικὸν ἀπὸ τῶν ἐκείνου τρέφων τὰς τε νήσους καὶ τὰς ἐν τῇ ἡπείρῳ παρὰ θάλατταν πόλεις Ἀθηναίοις εὐτρεπίζοι, ἐνόμισαν, εἰ ταῦτα διδάσκοιεν Τιρίβαζον βασιλέως ὄντα στρατηγόν, ἢ καὶ ἀποστῆσαι ἂν πρὸς ἑαυτοὺς τὸν Τιρίβαζον ἢ παῦσαι γ' ἂν τὸ Κόνωνος ναυτικὸν τρέφοντα. Γινόντες δὲ οὕτω, πέμπουσιν Ἀνταλκίδα πρὸς τὸν Τιρίβαζον, προστάξαντες αὐτῷ ταῦτα διδάσκειν καὶ πειρᾶσθαι εἰρήνην τῇ πόλει ποιεῖσθαι πρὸς βασιλέα. Αἰσθόμενοι δὲ ταῦτα οἱ Ἀθηναῖοι ἀντιπέμπουσι πρέσβεις μετὰ Κόνωνος Ἑρμογένη καὶ Δίωνα καὶ Καλλισθένη καὶ Καλλιμέδοντα. Συμπαρεκάλεσαν δὲ καὶ

ἀπὸ τῶν συμμάχων πρέσβεις καὶ παρεγένοντο ἀπὸ τε Βοιωτῶν καὶ Κορίνθου καὶ Ἄργους.

§ 14 Ἐπεὶ δ' ἐκεῖ ἦσαν, ὁ μὲν Ἀνταλκίδας ἔλεγε πρὸς τὸν Τιρίβαζον, ὅτι εἰρήνης δεόμενος ἦκοι τῇ πόλει πρὸς βασιλέα καὶ ταύτης οἴασπερ βασιλεὺς ἐπεθύμει· τῶν τε γὰρ ἐν τῇ Ἄσι· Ἑλληνίδων πόλεων Λακεδαιμονίους βασιλεῖ οὐκ ἀντιποιεῖσθαι τὰς τε νήσους ἀπάσας καὶ τὰς ἄλλας πόλεις ἀρκεῖν σφίσι· αὐτονόμους εἶναι. «Καίτοι», ἔφη, «τοιαῦτα ἐθελόντων ἡμῶν, τίνας ἂν ἔνεκα πρὸς ἡμᾶς βασιλεὺς πολεμοίη ἢ χρήματα δαπανώη; καὶ γὰρ οὐδ' ἐπὶ βασιλέα στρατεύεσθαι δυνατὸν οὔτε Ἀθηναίοις, μὴ ἡγουμένων ἡμῶν, οὔθ' ἡμῖν, αὐτονόμων οὐσῶν τῶν πόλεων».

§ 15 Τῷ μὲν δὴ Τιρίβαζω ἀκούοντι ἰσχυρῶς ἤρεσκον οἱ τοῦ Ἀνταλκίδου λόγοι· τοῖς δὲ ἐναντίοις λόγοι ταῦτ' ἦν· οἳ γε γὰρ Ἀθηναῖοι ἐφοβοῦντο συνθέσθαι αὐτονόμους εἶναι τὰς νήσους, μὴ Λήμνου καὶ Ἰμβρου καὶ Σκύρου στερηθεῖεν, οἳ τε Θηβαῖοι, μὴ ἀναγκασθεῖσαν ἀφεῖναι τὰς Βοιωτίας πόλεις αὐτονόμους, οἳ τ' Ἄργεῖοι, οἳ ἐπεθύμουν, οὐκ ἐνόμιζον ἂν τὴν Κόρινθον δύνασθαι ὡς Ἄργος ἔχειν τοιούτων συνθηκῶν καὶ σπονδῶν γενομένων. Αὕτη μὲν ἡ εἰρήνη οὕτως ἐγένετο ἀτελής, καὶ ἀπῆλθον οἵκαδε ἕκαστος.

§ 16 Ὁ μέντοι Τιρίβαζος τὸ μὲν ἄνευ βασιλείας μετὰ Λακεδαιμονίων γενέσθαι οὐκ ἀσφαλές αὐτῷ ἠγεῖτο εἶναι. Λάθρα γε μέντοι ἔδωκε χρήματα Ἀνταλκίδῃ, ὅπως ἂν πληρωθέντος ναυτικοῦ ὑπὸ Λακεδαιμονίων οἳ τε Ἀθηναῖοι καὶ οἱ σύμμαχοι αὐτῶν μᾶλλον τῆς εἰρήνης προσδέοιντο, καὶ τὸν Κόνωνα ὡς ἀδικοῦντά τε βασιλέα καὶ ἀληθῆ λεγόντων Λακεδαιμονίων εἶρξε. Ταῦτα δὲ ποιήσας ἀνέβαινε πρὸς βασιλέα φράσαι, ἃ τε λέγοιεν οἱ Λακεδαιμόνιοι καὶ ὅτι Κόνωνα συνειληφώς εἶη ὡς ἀδικοῦντα καὶ ἐρωτήσων, τί χρῆ ποιεῖν περὶ τούτων ἀπάντων.

ΒΙΒΛΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Α΄ Η ΑΝΤΑΛΚΙΔΕΙΑ ΕΙΡΗΝΗ (386 π.Χ.)

14. Ἀποδοχή τῶν ὄρων τῆς εἰρήνης ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους καὶ τοὺς συμμάχους

(1, 25 - 36)

Ὁ δὲ Ἀνταλκίδας κατέβη μὲν μετὰ Τιριβάζου διαπεπρα- § 25 - 26
γμένος συμμαχεῖν βασιλέα, εἰ μὴ ἐθέλοιεν Ἀθηναῖοι καὶ οἱ
σύμμαχοι χρῆσθαι τῇ εἰρήνῃ, ἣ αὐτὸς ἔλεγεν· ὡς δ' ἤκουσε
Νικόλοχον σὺν ταῖς ναυσὶ πολιορκεῖσθαι ἐν Ἀβύδῳ ὑπὸ Ἴφι-
κράτους καὶ Διοτίμου, πεζῇ ὤχητο εἰς Ἀβυδον. Ἐκεῖθεν δὲ
λαβὼν τὸ ναυτικὸν ἀνήγετο, διασπείρας λόγον ὡς μετα-
πεμπομένων τῶν Καλχηδονίων· ὀρμισάμενος δὲ ἐν Περ-
κώτῃ ἤσυχίαν εἶχεν. Αἰσθόμενοι δὲ οἱ περὶ Δημαίνετον καὶ
Διονύσιον καὶ Λεόντιχον καὶ Φανίαν ἐδίωκον αὐτὸν τὴν ἐπὶ
Προκοννήσου. Ὁ δ', ἐπεὶ ἐκεῖνοι παρέπλευσαν, ὑποστρέψας
εἰς Ἀβυδον ἀφίκετο· ἠκηκόει γάρ, ὅτι προσπλέει Πολύξενος
ἄγων τὰς ἀπὸ Συρακουσῶν καὶ Ἰταλίας ναῦς εἴκοσιν, ὅπως
ἀναλάβοι καὶ ταύτας.

Ἐκ δὲ τούτου Θρασύβουλος ὁ Κολλυτεὺς ἔχων ναῦς ὀκτώ § 27
ἔπλει ἀπὸ Θράκης, βουλόμενος ταῖς ἄλλαις ἀττικάῖς ναυσὶ
συμμεῖξαι. Ὁ δὲ Ἀνταλκίδας, ἐπεὶ αὐτῶν οἱ σκοποὶ ἐσήμηναν,
ὅτι προσπλέοιεν τριήρεις ὀκτώ, ἐμβιβάσας τοὺς ναύτας εἰς
δώδεκα ναῦς τὰς ἄριστα πλεούσας καὶ προσπληρώσασθαι κε-
λεύσας, εἴ τις ἐνεδεῖτο, ἐκ τῶν καταλειπομένων, ἐνήδρευεν,
ὡς ἐδύνατο ἀφανέστατα. Ἐπεὶ δὲ παρέπλεον, ἐδίωκεν· οἱ δὲ
ιδόντες ἔφευγον. Τὰς μὲν οὖν βραδύτατα πλεούσας ταῖς ἄρι-
στα πλεούσαις ταχὺ κατειλήφει· παραγείλας δὲ τοῖς πρωτό-

πλοῖς τῶν μεθ' αὐτοῦ μὴ ἐμβαλεῖν ταῖς ὑστάταις, ἐδίωκε τὰς προεχούσας· ἐπεὶ δὲ ταύτας ἔλαβεν, ἰδόντες οἱ ὕστεροι ἀλίσκον- μένους σφῶν αὐτῶν τοὺς πρόπλους ὑπ' ἀθυμίας καὶ τῶν βρα- δυτέρων ἤλίσκοντο. "Ὡσθ' ἤλωσαν ἅπασαι.

§ 28

Ἐπεὶ δ' ἤλθον αὐτῷ αἱ τε ἐκ Συρακουσῶν νῆες εἴκοσιν, ἤλθον δὲ καὶ αἱ ἀπὸ Ἰωνίας, ὅσῃς ἐγκρατῆς ἦν Τιρίβαζος, συνεπληρώθησαν δὲ καὶ ἐκ τῆς Ἀριοβαρζάνου, (καὶ γὰρ ἦν ξένος ἐκ παλαιοῦ τῷ Ἀριοβαρζάνει), ὁ δὲ Φαρνάβαζος ἤδη ἀνακεκλημένος ὤχετο ἄνω, ὅτε δὴ καὶ ἡγάγετο γυναῖκα τὴν βασιλέως θυγατέρα, ὁ Ἀνταλκίδας γενομέναις ταῖς πάσαις ναυσὶ πλείοσιν ἢ ὀγδοήκοντα ἐκράτει τῆς θαλάττης· ὥστε καὶ τὰς ἐκ τοῦ Πόντου ναῦς Ἀθήναζε μὲν ἐκώλυε καταπλεῖν, εἰς δὲ τοὺς ἑαυτῶν συμμάχους κατῆγεν.

§ 29 - 30

Οἱ μὲν οὖν Ἀθηναῖοι, ὀρῶντες μὲν πολλὰς τὰς πολεμίας ναῦς, φοβούμενοι δέ, μὴ ὡς πρότερον καταπολεμηθεῖσαν, συμμάχου Λακεδαιμονίοις βασιλέως γεγεννημένου, πολιορκού- μενοι δ' ἐκ τῆς Αἰγίνης ὑπὸ ληστῶν, διὰ ταῦτα μὲν ἰσχυρῶς ἐπεθύμουν τῆς εἰρήνης. Οἱ δ' αὖ Λακεδαιμόνιοι, φρουροῦντες μόρα μὲν ἐν Λεχαίῳ, μόρα δ' ἐν Ὀρχομενῷ, φυλάττοντες δὲ τὰς πόλεις, αἷς μὲν ἐπίστευον, μὴ ἀπόλοιτο, αἷς δὲ ἠπίστουν, μὴ ἀποσταῖεν, πράγματα δ' ἔχοντες καὶ παρέχοντες περὶ τὴν Κόρινθον, χαλεπῶς ἔφερον τῷ πολέμῳ. Οἱ γε μὴν Ἀργεῖοι εἰδότες φρουράν τε πεφασμένην ἐφ' ἑαυτοὺς καὶ γινώσκον- τες, ὅτι ἢ τῶν μηνῶν ὑποφορὰ οὐδὲν ἔτι σφᾶς ὠφελήσει, καὶ οὗτοι εἰς τὴν εἰρήνην πρόθυμοι ἦσαν. "Ὡσθ', ἐπεὶ παρήγγειλεν ὁ Τιρίβαζος παρεῖναι τοὺς βουλομένους ὑπακοῦσαι τῇ εἰρήνῃ, ἦν βασιλεὺς καταπέμποι, ταχέως πάντες παρεγένοντο. Ἐπεὶ δὲ συνῆλθον, ἐπιδείξας ὁ Τιρίβαζος τὰ βασιλέως σημεῖα ἀνε- γίνωσκε τὰ γεγραμμένα· εἶχε δὲ ὧδε.

§ 31

Ἄρταξέρξης βασιλεὺς νομίζει δίκαιον τὰς μὲν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πόλεις ἑαυτοῦ εἶναι καὶ τῶν νήσων Κλαζομενάς καὶ

Κύπρον, τὰς δὲ ἄλλας Ἑλληνίδας πόλεις καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας αὐτονομίους ἀφεῖναι πλὴν Λήμνου καὶ Ἴμβρου καὶ Σκύρου· ταύτας δέ, ὡς περὶ τὸ ἀρχαῖον, εἶναι Ἀθηναίων. Ὅποιοι δὲ ταύτην τὴν εἰρήνην μὴ δέχονται, τοῦτοις ἐγὼ πολέμησω μετὰ τῶν ταῦτά βουλομένων καὶ πεζῆ καὶ κατὰ θάλατταν καὶ ναυσὶ καὶ χρήμασιν».

Ἀκούσαντες οὖν ταῦτα οἱ ἀπὸ τῶν πόλεων πρέσβεις ἀ- § 32
πήγγελλον ἐπὶ τὰς ἑαυτῶν ἕκαστοι πόλεις. Καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ὤμνυσαν ἐμπεδώσειν ταῦτα, οἱ δὲ Θηβαῖοι ἠξίουσαν ὑπὲρ πάντων Βοιωτῶν ὀμνύναι. Ὁ δὲ Ἀγησίλαος οὐκ ἔφη δέξασθαι τοὺς ὄρκους, ἐὰν μὴ ὀμνύωσιν, ὡς περὶ τὰ βασιλείως γράμματα ἔλεγεν, αὐτονομίους εἶναι καὶ μικρὰν καὶ μεγάλην πόλιν. Οἱ δὲ τῶν Θηβαίων πρέσβεις ἔλεγον, ὅτι οὐκ ἐπεσταλμένα σφίσι ταῦτ' εἶη. «Ἴτε τοίνυν», ἔφη ὁ Ἀγησίλαος, «καὶ ἐρωτᾶτε· ἀπαγγέλλετε δ' αὐτοῖς καὶ ταῦτα, ὅτι, εἰ μὴ ποιήσουσι ταῦτα, ἔκσπονδοὶ ἔσονται». Οἱ μὲν δὴ ὄχοντο.

Ὁ δὲ Ἀγησίλαος διὰ τὴν πρὸς Θηβαίους ἔχθραν οὐκ § 33
ἔμελλεν, ἀλλὰ πείσας τοὺς ἐφόρους εὐθύς ἐθύετο. Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο τὰ διαβατήρια, ἀφικόμενος εἰς τὴν Τεγέαν διέπεμπε μὲν τῶν ἵππέων κατὰ τοὺς περιόικους ἐπισπεύσοντας, διέπεμπε δὲ καὶ ξιναγούς εἰς τὰς πόλεις. Πρὶν δὲ αὐτὸν ὄρμηθῆναι ἐκ Τεγέας, παρῆσαν οἱ Θηβαῖοι λέγοντες, ὅτι ἀφίᾳσι τὰς πόλεις αὐτονομίους. Καὶ οὕτω Λακεδαιμόνιοι μὲν οἴκαδε ἀπῆλθον, Θηβαῖοι δ' εἰς τὰς σπονδὰς εἰσελθεῖν ἠναγκάσθησαν αὐτονομίους ἀφέντες τὰς Βοιωτίας πόλεις.

Οἱ δ' αὖ Κορίνθιοι οὐκ ἐξέπεμπον τὴν τῶν Ἀργείων § 34
φρουράν. Ἀλλ' ὁ Ἀγησίλαος καὶ τοῦτοις προεῖπε, τοῖς μὲν, εἰ μὴ ἐκπέμψοιεν τοὺς Ἀργείους, τοῖς δέ, εἰ μὴ ἀπίοιεν ἐκ τῆς Κορίνθου, ὅτι πόλεμον ἐξοίσει πρὸς αὐτούς. Ἐπεὶ δὲ φοβηθέντων ἀμφοτέρων ἐξῆλθον οἱ Ἀργεῖοι καὶ αὐτὴ ἐφ' αὐτῆς ἡ τῶν Κορινθίων πόλις ἐγένετο, οἱ μὲν σφαγεῖς καὶ οἱ μεταί-

τιοι τοῦ ἔργου αὐτοὶ γνόντες ἀπῆλθον ἐκ τῆς Κορίνθου· οἱ δ' ἄλλοι πολῖται ἐκόντες κατεδέχοντο τοὺς πρόσθεν φεύγοντας.

§ 35 Ἐπεὶ δὲ ταῦτ' ἐπράχθη καὶ ὠμωμόκεσαν αἱ πόλεις ἐμμενεῖν ἐν τῇ εἰρήνῃ, ἣν κατέπεμψε βασιλεύς, ἐκ τούτου διελύθη μὲν τὰ πεζά, διελύθη δὲ καὶ τὰ ναυτικά στρατεύματα. Λακεδαιμονίοις μὲν δὴ καὶ Ἀθηναίοις καὶ τοῖς συμμάχοις οὕτω μετὰ τὸν ὕστερον πόλεμον τῆς καθαιρέσεως τῶν Ἀθήνησι τειχῶν αὕτη πρώτη εἰρήνη ἐγένετο.

§ 36 Ἐν δὲ τῷ πολέμῳ μᾶλλον ἀντιρρόπως τοῖς ἐναντίοις πράττοντες οἱ Λακεδαιμόνιοι πολὺ ἐνδοξότεροι ἐγένοντο ἐκ τῆς ἐπ' Ἀνταλκίδου εἰρήνης καλουμένης. Προστάται γὰρ γενόμενοι τῆς ὑπὸ βασιλέως καταπεμφθείσης εἰρήνης καὶ τὴν αὐτονομίαν ταῖς πόλεσι πράττοντες προσέλαβον μὲν σύμμαχον Κόρινθον, αὐτονόμους δὲ ἀπὸ τῶν Θηβαίων τὰς Βοιωτίας πόλεις ἐποίησαν, οὐπερ πάλαι ἐπεθύμουν, ἔπαυσαν δὲ καὶ Ἀργείους Κόρινθον σφετεριζομένους, φρουρὰν φήναντες ἐπ' αὐτούς, εἰ μὴ ἐξίσιεν ἐκ Κορίνθου.

B. Ο ΑΓΩΝΑΣ ΑΝΑΜΕΣΑ ΣΤΗ ΣΠΑΡΤΗ ΚΑΙ ΤΗ ΘΗΒΑ

15. Ἐκστρατεία τῶν Λακεδαιμονίων στὴν Ὀλυμπο. Κατάληψη τῆς Θήβας. Παραβίαση τῆς Ἀνταλκίδειας εἰρήνης (382 π.Χ.)

(2, 24 - 32, 35 - 36, 4, 1)

2 § 24 Ἐκ δὲ τούτου ἐκπέμπουσιν οἱ Λακεδαιμόνιοι Εὐδαμίδα καὶ σὺν αὐτῷ νεοδαμώδεις τε καὶ τῶν περιοίκων καὶ τῶν Σκιριτῶν ἄνδρας ὡς δισχιλίους. Ὁ μέντοι Εὐδαμίδας ἐξίων ἐδεήθη τῶν ἐφόρων μετιέναι Φοιβίδα τὸν ἀδελφὸν ἀθροίσαντα τοὺς ὑπολειπομένους τῶν ἑαυτῷ προστεταγμένων· αὐτὸς δέ, ἐπεὶ ἀφίκετο εἰς τὰ ἐπὶ Θράκης χωρία, ταῖς μὲν δεομέναις τῶν πόλεων φρουροὺς ἔπεμπε, Ποτεΐδαιαν δὲ καὶ προσέλαβεν ἐ-

κοῦσαν, σύμμαχον ἤδη ἐκείνων οὖσαν, καὶ ἐντεῦθεν ὀρμώμενος ἐπολέμει ὥσπερ εἰκὸς τὸν ἐλάττω ἔχοντα δύναμιν.

Ὁ δὲ Φοιβίδας ἐπεὶ ἠθροίσθησαν αὐτῷ οἱ ὑπολειφθέντες § 25 - 27 τοῦ Εὐδαμίδου, λαβὼν αὐτοὺς ἐπορεύετο. Ὡς δ' ἐγένετο ἐν Θήβαις, ἐστρατοπεδεύσαντο μὲν ἔξω τῆς πόλεως περὶ τὸ γυμνάσιον· στασιαζόντων δὲ τῶν Θηβαίων, πολεμαρχοῦντες μὲν ἐτύγχανον Ἰσμηνίας τε καὶ Λεοντιάδης, διάφοροι δὲ ὄντες ἀλλήλοις καὶ ἀρχηγὸς ἐκάτερος τῶν ἐταιρειῶν. Ὁ μὲν οὖν Ἰσμηνίας διὰ τὸ μῖσος τῶν Λακεδαιμονίων οὐδὲ ἐπλησίαζε τῷ Φοιβίδᾳ· ὁ μὲντοι Λεοντιάδης ἄλλως τε ἐθεράπευεν αὐτὸν καὶ, ἐπεὶ εἰσωκλειώθη, ἔλεγε τάδε : «Ἐξεστὶ σοι, ὦ Φοιβίδα, τῆδε τῆ ἡμέρᾳ μέγιστα ἀγαθὰ τῆ σεαυτοῦ πατρίδι ὑπουργήσαι· ἐὰν γὰρ ἀκολουθήσης ἐμοὶ σὺν τοῖς ὀπλίταις, εἰσάξω σε ἐγὼ εἰς τὴν ἀκρόπολιν· τούτου δὲ γενομένου νόμιζε τὰς Θήβας παντάπασιν ὑπὸ Λακεδαιμονίοις καὶ ἡμῖν τοῖς ὑμετέροις φίλοις ἔσσεσθαι. Καίτοι νῦν μὲν, ὡς ὄραξ, ἀποκεκήρυκται μηδένα μετὰ σοῦ στρατεύειν Θηβαίων ἐπ' Ὀλυνθίους, ἐὰν δέ γε σὺ ταῦτα μεθ' ἡμῶν πράξης, εὐθύς σοι ἡμεῖς πολλοὺς μὲν ὀπλίτας, πολλοὺς δὲ ἰππέας συμπέμψομεν. Ὡστε πολλῇ δυνάμει βοηθήσεις τῷ ἀδελφῷ καί, ἐν ᾧ μέλλει ἐκεῖνος Ὀλυνθον καταστρέφεσθαι, σὺ κατεστραμμένος ἔσει Θήβας, πολὺ μείζω πόλιν Ὀλύνθου».

Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Φοιβίδας ἀνεκουφίσθη· καὶ γὰρ § 28 - 29 ἦν τοῦ λαμπρόν τι ποιῆσαι πολὺ μᾶλλον ἢ τοῦ ζῆν ἐραστής· οὐ μὲντοι λογιστικὸς γε οὐδὲ πάνυ φρόνιμος ἐδόκει εἶναι. Ἐπεὶ δὲ ὠμολόγησε ταῦτα, προορμῆσαι μὲν αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὥσπερ συνεσκευασμένος ἦν, εἰς τὸ ἀπιέναι· «ἠνίκα δ' ἂν ἦ καιρὸς, πρὸς σὲ ἤξω ἐγώ», ἔφη ὁ Λεοντιάδης, «καὶ αὐτὸς σοι ἡγήσομαι». Ἐν ᾧ δὲ ἡ μὲν βουλή ἐκάθητο ἐν τῇ ἐν ἀγορᾷ στοᾷ διὰ τὸ τὰς γυναῖκας ἐν τῇ Καδμείᾳ θεσμοφοριάζειν, θέρους δὲ ὄντος καὶ μεσημβρίας πλείστη ἦν ἐρημία ἐν ταῖς ὁδοῖς,

ἐν τούτῳ προσελάσας ἐφ' ἵππου ὁ Λεοντιάδης ἀποστρέφει τε τὸν Φοιβίδαν καὶ ἡγεῖται εὐθύς εἰς τὴν ἀκρόπολιν, καταστήσας δ' ἐκεῖ τὸν Φοιβίδαν καὶ τοὺς μετ' αὐτοῦ καὶ παραδούς τὴν βαλανάγραν αὐτῶ τῶν πυλῶν καὶ εἰπὼν μηδένα παριέναι εἰς τὴν ἀκρόπολιν, ὄντινα μὴ αὐτὸς κελεύοι, εὐθύς ἐπορεύετο πρὸς τὴν βουλήν.

§ 30 - 31

Ἐλθὼν δὲ εἶπε τάδε· «Ὅτι μὲν, ὦ ἄνδρες, Λακεδαιμόνιοι κατέχουσι τὴν ἀκρόπολιν, μηδὲν ἀθυμεῖτε· οὐδενὶ γάρ φασι πολέμιοι ἤκειν, ὅστις μὴ πολέμου ἐρᾷ. Ἐγὼ δὲ τοῦ νόμου κελεύοντος ἐξεῖναι πολεμάρχῳ λαβεῖν, εἴ τις δοκεῖ ἄξια θανάτου ποιεῖν, λαμβάνω τουτονὶ Ἴσμηνίαν ὡς πολεμοποιούντα. Καὶ ὑμεῖς δέ, οἱ λοχαγοὶ τε καὶ οἱ μετὰ τούτων τεταγμένοι, ἀνίστασθε καὶ λαβόντες ἀπαγάγετε τοῦτον, ἔνθα εἴρηται». Οἱ μὲν δὴ εἰδότες τὸ πρᾶγμα παρῆσάν τε καὶ ἐπέιθοντο καὶ συνελάμβανον· τῶν δὲ μὴ εἰδόντων ἐναντίων δὲ ὄντων τοῖς περὶ Λεοντιάδην, οἱ μὲν ἔφυγον εὐθύς ἔξω τῆς πόλεως δείσαντες, μὴ ἀποθάνοιεν· οἱ δὲ καὶ οἴκαδε πρῶτον ἀπεχώρησαν· ἐπεὶ δὲ εἰργμένον τὸν Ἴσμηνίαν ἦσθοντο ἐν τῇ Καδμείᾳ, τότε δὴ ἀπεχώρησαν εἰς τὰς Ἀθήνας οἱ ταῦτὰ γινώσκοντες Ἄνδροκλείδα τε καὶ Ἴσμηνία μάλιστα τριακόσιοι.

§ 32

Ὡς δὲ ταῦτ' ἐπέπρακτο, πολέμαρχον μὲν ἀντὶ Ἴσμηνίου ἄλλον εἶλοντο, ὁ δὲ Λεοντιάδης εὐθύς εἰς Λακεδαίμονα ἐπορεύετο. Ἡῦρε δ' ἐκεῖ τοὺς μὲν ἐφόρους καὶ τῆς πόλεως τὸ πλῆθος χαλεπῶς ἔχοντας τῷ Φοιβίδᾳ, ὅτι οὐ προσταχθέντα ὑπὸ τῆς πόλεως ταῦτα ἐπεπράχει· ὁ μέντοι Ἀγησίλαος ἔλεγεν, ὅτι, εἰ μὲν βλαβερὰ τῇ Λακεδαίμονι πεπραχῶς εἴη, δίκαιον εἶη ζημιοῦσθαι· εἰ δὲ ἀγαθὰ, ἀρχαῖον εἶναι νόμιμον ἐξεῖναι τὰ τοιαῦτα αὐτοσχεδιάζειν· «αὐτὸ οὖν τοῦτ' », ἔφη, «προσῆκει σκοπεῖν, πότερον ἀγαθὰ ἢ κακὰ ἐστὶ τὰ πεπραγμένα».

§ 35 - 36

Ἀκούουσι ταῦτα τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔδοξε τὴν τε ἀκρόπολιν, ὥσπερ κατέιληπτο, φυλάττειν καὶ Ἴσμηνία κρίσιν ποι-

ἦσαι. Ἐκ δὲ τούτου πέμπουσι δικαστὰς Λακεδαιμονίων μὲν τρεῖς, ἀπὸ δὲ τῶν συμμαχίδων ἓνα ἀφ' ἐκάστης μικρᾶς καὶ μεγάλης πόλεως. Ἐπεὶ δὲ συνεκαθίζετο τὸ δικαστήριον, τότε δὴ κατηγορεῖτο τοῦ Ἴσμηνίου καὶ ὡς βαρβαρίζοι καὶ ὡς ξένος τῷ Πέρσῃ ἐπ' οὐδενὶ ἀγαθῷ τῆς Ἑλλάδος γεγεννημένος εἶη καὶ ὡς τῶν παρὰ βασιλέως χρημάτων μετειληφὼς εἶη καὶ ὅτι τῆς ἐν τῇ Ἑλλάδι ταραχῆς πάσης ἐκεῖνός τε καὶ Ἄνδροκλείδας αἰτιώτατοι εἶεν. Ὁ δὲ ἀπελογεῖτο μὲν πρὸς πάντα ταῦτα, οὐ μέντοι ἔπειθέ γε τὸ μὴ οὐ μεγαλοπράγμων τε καὶ κακοπράγμων εἶναι. Καὶ ἐκεῖνος μὲν κατεψηφίσθη καὶ ἀποθνήσκει. Οἱ δὲ περὶ Λεοντιάδην εἶχόν τε τὴν πόλιν καὶ τοῖς Λακεδαιμονίοις ἔτι πλείω ὑπέρετουν ἢ προσετάττετο αὐτοῖς.

Πολλὰ μὲν οὖν ἂν τις ἔχοι καὶ ἄλλα λέγειν καὶ Ἑλλη- 4 § 1
νικά καὶ βαρβαρικά, ὡς θεοὶ οὔτε τῶν ἀσεβούντων οὔτε τῶν ἀνόσια ποιούντων ἀμελοῦσι· νῦν γε μὴν λέξω τὰ προκείμενα. Λακεδαιμόνιοί τε γὰρ οἱ ὁμόσαντες αὐτονόμους ἐάσειν τὰς πόλεις, τὴν ἐν Θήβαις ἀκρόπολιν κατασχόντες, ὑπ' αὐτῶν μόνων τῶν ἀδικηθέντων ἐκολάσθησαν, πρότερον ὑπ' οὐδενὸς τῶν πώποτε ἀνθρώπων κρατηθέντες, τοὺς τε τῶν πολιτῶν εἰσαγαγόντας εἰς τὴν ἀκρόπολιν αὐτοὺς καὶ βουλευθέντας Λακεδαιμονίοις δουλεύειν τὴν πόλιν, ὥστε αὐτοὶ τυραννεῖν, τὴν τούτων ἀρχὴν ἐπτὰ μόνον τῶν φυγόντων ἤρκεσαν καταλῦσαι.

B I B Λ Ι Ο Ε Κ Τ Ο

16. Ἡ μάχη στὰ Λευκτρα (371 π.Χ.)

(4, 1 - 16)

§ 1 - 2 Ἐκ δὲ τούτου οἱ μὲν Ἀθηναῖοι τάς τε φρουράς ἐκ τῶν πόλεων ἀπήγγον καὶ Ἴφικράτη καὶ τὰς ναῦς μετεπέμποντο καί, ὅσα ὕστερον ἔλαβε μετὰ τοὺς ὄρκους τοὺς ἐν Λακεδαίμονι γενομένους, πάντα ἠνάγκασαν ἀποδοῦναι, Λακεδαιμόνιοι μὲντοι ἐκ μὲν τῶν ἄλλων πόλεων τοὺς τε ἄρμοστὰς καὶ τοὺς φρουροὺς ἀπήγαγον, Κλεόμβροτον δὲ ἔχοντα τὸ ἐν Φωκεῦσι στράτευμα καὶ ἐπερωτῶντα τὰ οἴκοι τέλη, τί χρὴ ποιεῖν, ἐκέλευσαν μὴ διαλύειν τὸ στράτευμα, ἀλλ' εὐθύς ἄγειν ἐπὶ τοὺς Θηβαίους, εἰ μὴ αὐτονόμους ἀφίοιεν τὰς πόλεις.

§ 3 Ὁ δὲ Κλεόμβροτος, ἐπεὶ ἤσθετο τοὺς Θηβαίους οὐχ ὅπως τὰς πόλεις ἀφιέντας, ἀλλ' οὐδὲ τὸ στράτευμα διαλύοντας, οὕτως δὴ ἄγει τὴν στρατιάν εἰς τὴν Βοιωτίαν. Καὶ ἦ μὲν οἱ Θηβαῖοι ἐμβαλεῖν αὐτὸν ἐκ τῶν Φωκέων προσεδόκων καὶ ἐπὶ στενῷ τινι ἐφύλαττον, οὐκ ἐμβάλλει· διὰ Θισβῶν δὲ ὀρεινὴν καὶ ἀπροσδόκητον πορευθεὶς ἀφικνεῖται εἰς Κρεῦσιν καὶ τὸ τεῖχος αἰρεῖ καὶ τριῆρεις τῶν Θηβαίων δώδεκα λαμβάνει. Ταῦτα δὲ ποιήσας καὶ ἀναβάς ἀπὸ τῆς θαλάττης ἐστρατοπεδεύσατο ἐν Λευκτροῖς τῆς Θεσπικῆς.

§ 4 - 5 Οἱ δὲ Θηβαῖοι ἐστρατοπεδεύσαντο ἐπὶ τῷ ἀπαντικρῷ λόφῳ οὐ πολὺ διαλείποντες, οὐδένας ἔχοντες συμμάχους ἀλλ' ἦ τοὺς Βοιωτοὺς. Ἐνθα δὴ τῷ Κλεομβρότῳ οἱ μὲν φίλοι προσιόντες ἔλεγον. «ὦ Κλεόμβροτε, εἰ ἀφήσεις τοὺς Θηβαίους ἄνευ μάχης, κινδυνεύσεις ὑπὸ τῆς πόλεως τὰ ἔσχατα παθεῖν. Ἀναμνησθήσονται γάρ σου καὶ ὅτι εἰς Κυνὸς κεφαλὰς ἀφικόμενος οὐδὲν τῆς χώρας τῶν Θηβαίων ἐδήλωσας καὶ ὅτε ὕστερον

στρατεύων ἀπεκρούσθης τῆς ἐμβολῆς, Ἄγησιλάου ἀεὶ ἐμβάλ-
λοντος διὰ τοῦ Κιθαιρῶνος. Εἴπερ οὖν ἦ σαυτοῦ κήδει ἢ τῆς πα-
τρίδος ἐπιθυμεῖς, ἀκτέον ἐπὶ τοὺς ἄνδρας». Οἱ μὲν φίλοι τοιαῦτα
ἔλεγον· οἱ δ' ἐναντίοι («Νῦν δὴ»), ἔφασαν, «δηλώσει ὁ ἀνὴρ, εἰ τῶ
ἔντι κήδεται τῶν Θηβαίων, ὥσπερ λέγεται». Ὁ μὲν δὲ Κλεόμ-
βροτος ταῦτα ἀκούων παρωξύνετο πρὸς τὸ μάχην συνάπτειν.

Τῶν δ' αὖ Θηβαίων οἱ προεστῶτες ἐλογίζοντο, ὡς, εἰ 6 § 7
μὴ μαχοῖντο, ἀποστήσονται μὲν αἱ περιοικίδες αὐτῶν πόλεις,
αὐτοὶ δὲ πολιορκήσονται· εἰ δὲ μὴ ἔξοι ὁ δῆμος ὁ Θηβαίων τὰ-
πιτήδεια, ὅτι κινδυνεύσει καὶ ἡ πόλις αὐτοῖς ἐναντία γενέσθαι.
Ἄτε δὲ καὶ πεφευγότες πρόσθεν πολλοὶ αὐτῶν, ἐλογίζοντο
κρεῖττον εἶναι μαχομένους ἀποθνήσκειν ἢ πάλιν φεύγειν. Πρὸς
δὲ τούτοις παρεθάρρυνε μὲν τι αὐτοὺς καὶ ὁ χρησμὸς ὁ λεγό-
μενος, ὡς δέοι ἐνταῦθα Λακεδαιμονίους ἠττηθῆναι. Ἀπηγγέλ-
λετο δὲ καὶ ἐκ τῆς πόλεως αὐτοῖς, ὡς οἱ τε νεώ πάντες αὐτό-
ματοι ἀνεώγοντο, αἱ τε ἰέρειαι λέγοιεν, ὡς νίκην οἱ θεοὶ φαί-
νοιεν. Ἐκ δὲ τοῦ Ἡρακλείου καὶ τὰ ὄπλα ἔφασαν ἀφανῆ εἶναι,
ὡς τοῦ Ἡρακλέους εἰς τὴν μάχην ἐξωρητημένον. Τινὲς μὲν δὲ
λέγουσιν, ὡς ταῦτα πάντα τεχνάσματα ἦν τῶν προεστηκότων.

Εἰς δ' οὖν τὴν μάχην τοῖς μὲν Λακεδαιμονίοις πάντα 8 § - 9
τάναντία ἐγίγνετο, τοῖς δὲ πάντα καὶ ὑπὸ τῆς τύχης κατωρ-
θοῦτο. Ἦν μὲν γὰρ μετ' ἄριστον τῶ Κλεομβρότῳ ἢ τελευ-
ταία βουλή περὶ τῆς μάχης· ἐν δὲ τῇ μεσημβρίᾳ ὑποπινόντων
καὶ τὸν οἶνον παροξύναι τι αὐτοὺς ἔλεγον. Ἐπεὶ δὲ ὠπλί-
ζοντο ἐκάτεροι καὶ πρόδηλον ἦν, ὅτι μάχη ἔσοιτο, πρῶτον
μὲν ἀπιέναι ὠρημένων ἐκ τοῦ Βοιωτίου στρατεύματος τῶν
τὴν ἀγορὰν παρεσκευακότων καὶ σκευοφόρων τινῶν καὶ τῶν
οὐ βουλομένων μάχεσθαι, περιόντες κύκλῳ οἱ τε μετὰ τοῦ
Ἰέρωνος μισθοφόροι καὶ οἱ τῶν Φωκέων πελτασταὶ καὶ τῶν
ἰππέων Ἡρακλεῶται καὶ Φλειάσιοι ἐπιθέμενοι τοῖς ἀπιοῦσιν
ἐπέστρεψάν τε αὐτοὺς καὶ κατεδίωξαν πρὸς τὸ στρατόπεδον τὸ

τῶν Βοιωτῶν· ὥστε πολὺ μὲν ἐποίησαν μεῖζόν τε καὶ ἄθροώτερον ἢ πρόσθεν τὸ τῶν Βοιωτῶν στράτευμα. Ἐπειτα δέ, ἅτε καὶ πεδίου ὄντος τοῦ μεταξύ, προὔτάξαντο μὲν τῆς ἑαυτῶν φάλαγγος οἱ Λακεδαιμόνιοι τοὺς ἵππεας, ἀντετάξαντο δ' αὐτοῖς καὶ οἱ Θηβαῖοι τοὺς ἑαυτῶν.

§ 10 - 11 Ἦν δὲ τὸ μὲν τῶν Θηβαίων ἵππικόν μεμελετηκὸς διὰ τε τὸν πρὸς Ὀρχομενίους πόλεμον καὶ διὰ τὸν πρὸς Θεσπιάας, τοῖς δὲ Λακεδαιμονίοις κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον πονηρότατον ἦν τὸ ἵππικόν· ἔτρεφον μὲν γὰρ τοὺς ἵππους οἱ πλουσιώτατοι· ἐπεὶ δὲ φρουρὰ φανθείη, τότε ἤκην ὁ συντεταγμένος· λαβῶν δ' ἂν τὸν ἵππον καὶ ὄπλα, ὅποια δοθείη αὐτῷ, ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἂν ἐστρατεύετο· τῶν δ' αὖ στρατιωτῶν οἱ τοῖς σώμασιν ἀδυνατώτατοι καὶ ἥκιστα φιλότιμοι ἐπὶ τῶν ἵππων ἦσαν· τοιοῦτον μὲν οὖν τὸ ἵππικόν ἑκατέρων ἦν.

§ 12 Τῆς δὲ φάλαγγος τοὺς μὲν Λακεδαιμονίους ἔφασαν εἰς τρεῖς τὴν ἐνωμοτίαν ἄγειν· τοῦτο δὲ συμβαίνειν αὐτοῖς οὐ πλέον ἢ εἰς δώδεκα τὸ βάθος. Οἱ δὲ Θηβαῖοι οὐκ ἔλαττον ἢ ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων συνεστραμμένοι ἦσαν, λογιζόμενοι, ὡς, εἰ νικήσειαν τὸ περὶ τὸν βασιλέα, τὸ ἄλλο πᾶν εὐχεύρωτον ἔσοιτο.

§ 13 Ἐπεὶ δὲ ἤρξατο ἄγειν ὁ Κλεόμβροτος πρὸς τοὺς πολεμίους, πρῶτον μὲν, πρὶν καὶ αἰσθῆσθαι τὸ μετ' αὐτοῦ στράτευμα, ὅτι ἠγοῖτο, καὶ δὴ καὶ οἱ ἵππεῖς συνεβεβλήκεισαν καὶ ταχῆς ἤπτηντο οἱ τῶν Λακεδαιμονίων· φεύγοντες δὲ ἐνεπεπτώκεισαν τοῖς ἑαυτῶν ὀπλίταις, ἔτι δὲ ἐνέβαλλον οἱ τῶν Θηβαίων λόχοι· ὅμως δέ, ὡς οἱ μὲν περὶ τὸν Κλεόμβροτον τὸ πρῶτον ἐκράτουν τῇ μάχῃ, σαφεῖ τούτῳ τεκμηρίῳ γνοίη τις ἂν· οὐ γὰρ ἂν ἐδύνατο αὐτὸν ἀνελέσθαι καὶ ζῶντα ἐπενεγκεῖν, εἰ μὴ οἱ πρὸ αὐτοῦ μαχόμενοι ἐπεκράτουν ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ.

§ 14 Ἐπεὶ μέντοι ἀπέθανε Δείνων τε πολέμαρχος καὶ Σφοδρίας τῶν περὶ δαμοσίαν καὶ Κλεώνυμος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, καὶ οἱ μὲν ἵπποι καὶ οἱ συμφορεῖς τοῦ πολεμάρχου καλούμενοι, οἳ τε ἄλ-

λοι ὑπὸ τοῦ ὄχλου ὠθούμενοι ἀνεχώρουν, οἱ δὲ τοῦ εὐωνύμου ὄντες τῶν Λακεδαιμονίων, ὡς ἐώρων τὸ δεξιὸν ὠθούμενον, ἐνέκλιναν· ὅμως δὲ πολλῶν τεθνεώτων καὶ ἡττημένοι, ἐπεὶ διέβησαν τὴν τάφρον, ἢ πρὸ τοῦ στρατοπέδου ἔτυχεν οὔσα αὐτοῖς, ἔθεντο τὰ ὅπλα κατὰ χώραν, ἔνθεν ὠρμητο. Ἦν μέντοι οὐ πάνυ ἐν ἐπιπέδῳ, ἀλλὰ πρὸς ὀρθίῳ μᾶλλον τι τὸ στρατόπεδον. Ἐκ δὲ τούτου ἦσαν μὲν τινες τῶν Λακεδαιμονίων, οἱ ἀφόρητον τὴν συμφορὰν ἡγούμενοι τὸ τε τρόπαιον ἔφασαν χρῆναι κωλύειν ἰστάναι τοὺς πολεμίους, τοὺς τε νεκροὺς μὴ ὑποσπόνδους, ἀλλὰ διὰ μάχης πειραῖσθαι ἀναιρεῖσθαι.

Οἱ δὲ πολέμαρχοι, ὀρῶντες μὲν τῶν συμπάντων Λακε- § 15
 δαιμονίων τεθνεώτας ἐγγὺς χιλίους, ὀρῶντες δ' αὐτῶν Σπαρ-
 τιατῶν, ὄντων τῶν ἐκεῖ ὡς ἑπτακοσίων, τεθνηκότας περὶ τε-
 τρακοσίους, αἰσθανόμενοι δὲ τοὺς συμμάχους πάντας μὲν
 ἀθύμως ἔχοντας πρὸς τὸ μάχεσθαι, τινὰς δ' αὐτῶν οὐδὲ ἀχθο-
 μένους τῷ γεγενημένῳ, συλλέξαντες τοὺς ἐπικαιροτάτους
 ἐβουλεύοντο, τί χρῆ ποιεῖν· ἐπεὶ δὲ πᾶσιν ἐδόκει ὑποσπόνδους
 τοὺς νεκροὺς ἀναιρεῖσθαι, οὕτω δὴ ἔπεμψαν κήρυκα περὶ
 σπονδῶν. Οἱ μέντοι Θηβαῖοι μετὰ ταῦτα καὶ τρόπαιον ἐστή-
 σαντο καὶ τοὺς νεκροὺς ὑποσπόνδους ἀπέδουσαν.

Γενομένων δὲ τούτων, ὁ μὲν εἰς τὴν Λακεδαίμονα ἀγγε- § 16
 λῶν τὸ πάθος ἀφικνεῖται γυμνοπαιδιῶν τε οὔσης τῆς τελευ-
 ταίας καὶ τοῦ ἀνδρικοῦ χοροῦ ἔνδον ὄντος· οἱ δὲ ἔφοροι, ἐπεὶ
 ἤκουσαν τὸ πάθος, ἐλυποῦντο μὲν, ὡσπερ, οἶμαι, ἀνάγκη·
 τὸν μέντοι χορὸν οὐκ ἐξήγαγον, ἀλλὰ διαγωνίσασθαι εἶων.
 Καὶ τὰ μὲν ὀνόματα πρὸς τοὺς οἰκείους ἐκάστου τῶν τεθνεώ-
 των ἀπέδουσαν· προσεῖπον δὲ ταῖς γυναῖξιν μὴ ποιεῖν κραυγὴν,
 ἀλλὰ σιγῇ τὸ πάθος φέρειν. Τῇ δ' ὑστεραία ἦν ὄρα, ὧν μὲν
 ἐτέθνασαν οἱ προσήκοντες, λιπαροὺς καὶ φαιδρούς ἐν τῷ φα-
 νεῳ ἀναστρεφομένους, ὧν δὲ ζῶντες ἡγγελμένοι ἦσαν, ὀλίγους
 ἂν εἶδες, τούτους δὲ σκυθρωποὺς καὶ ταπεινοὺς περιμόντας.

17. Συνασπισμὸς πελοποννησιακῶν πόλεων καὶ τῆς Ἀθήνας ἐναντίον τῶν Θηβαίων. Ἡ τελευταία εἰσβολὴ τοῦ Ἐπαμεινώνδας στὴν Πελοπόννησο. Ἡ μάχη στὴ Μαντίνεια (362 π.Χ.)

(5, 1 - 27)

§ 1 - 3 Ὡς δὲ ταῦτα ἀπηγγέλθη πρὸς τε τὸ κοινὸν τῶν Ἀρκάδων καὶ κατὰ πόλεις, ἐκ τούτου ἀνελογίζοντο Μαντινεῖς τε καὶ τῶν ἄλλων Ἀρκάδων οἱ κηδόμενοι τῆς Πελοποννήσου, ὡσαύτως δὲ καὶ Ἡλεῖοι καὶ Ἀχαιοί, ὅτι οἱ Θηβαῖοι δῆλοι εἶεν βουλόμενοι ὡς ἀσθενεστάτην τὴν Πελοπόννησον εἶναι, ὡς ρᾶστα αὐτὴν καταδουλώσαιντο· τί γὰρ δὴ πολεμεῖν ἡμᾶς βούλονται ἢ ἵνα ἡμεῖς μὲν ἀλλήλους κακῶς ποιῶμεν, ἐκείνων δ' ἀμφοτέροι δεώμεθα; ἢ τί, λεγόντων ἡμῶν, ὅτι οὐ δεώμεθα αὐτῶν ἐν τῷ παρόντι, παρασκευάζονται ὡς ἐξιόντες; οὐ δῆλον, ὡς ἐπὶ τῷ κακῶν τι ἐργάζεσθαι ἡμᾶς στρατεύειν παρασκευάζονται; ἔπεμπον δὲ καὶ Ἀθήναζε βοηθεῖν κελύοντες· ἐπορεύθησαν δὲ καὶ εἰς Λακεδαίμονα πρέσβεις ἀπὸ τῶν ἐπαρίτων, παρακαλοῦντες Λακεδαιμονίους, εἰ βούλοιντο, κοινῇ διακωλύειν, ἂν τινες ἴωσι καταδουλωσόμενοι τὴν Πελοπόννησον. Περὶ μέντοι ἡγεμονίας αὐτόθεν διεπράττοντο, ὅπως ἐν τῇ ἑαυτῶν ἕκαστοι ἡγήσονται.

§ 4 - 5 Ἐν ὅσῳ δὲ ταῦτα ἐπράττετο, Ἐπαμεινώνδας ἐξῆλει Βοιωτοὺς ἔχων πάντας καὶ Εὐβοέας καὶ Θετταλῶν πολλοὺς παρὰ τε Ἀλεξάνδρου καὶ τῶν ἐναντίων αὐτῷ. Φωκεῖς μέντοι οὐκ ἠκολούθουν, λέγοντες, ὅτι συνθῆκαι σφίσιν αὐτοῖς εἶεν, εἴ τις ἐπὶ Θήβας ἴοι, βοηθεῖν ἐπ' ἄλλους δὲ στρατεύειν οὐκ εἶναι ἐν ταῖς συνθήκαις. Ὁ μέντοι Ἐπαμεινώνδας ἐλογίζετο καὶ ἐν Πελοποννήσῳ σφίσιν ὑπάρχειν Ἀργεῖους τε καὶ Μεσσηνίους

καὶ Ἀρκάδων τοὺς τὰ σφέτερα φρονοῦντας. Ἦσαν δ' οὗτοι Τεγεᾶται καὶ Μεγαλοπολιῖται καὶ Ἀσεᾶται καὶ Παλλαντιεῖς καὶ εἴ τινας δὴ πόλεις διὰ τὸ μικραὶ τε εἶναι καὶ ἐν μέσαις ταύταις οἰκεῖν ἠναγκάζοντο· ἐξῆλλθε μὲν δὴ ὁ Ἐπαμεινώνδας διὰ ταχέων.

Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο ἐν Νεμέᾳ, ἐνταῦθα διέτριβεν ἐλπίζων § 6 τοὺς Ἀθηναίους παριόντας λήψεσθαι καὶ λογιζόμενος μέγα ἂν τοῦτο γενέσθαι τοῖς μὲν σφετέροις συμμάχοις εἰς τὸ ἐπιρρῶσαι αὐτούς, τοῖς δὲ ἐναντίοις εἰς τὸ εἰς ἀθυμίαν ἐμπεσεῖν, ὡς δὲ συνελόντι εἶπεῖν, πᾶν ἀγαθὸν εἶναι Θηβαίοις ὅ,τι ἐλαττοῖντο Ἀθηναῖοι. Ἐν δὲ τῇ διατριβῇ αὐτοῦ ταύτῃ συνῆσαν πάντες οἱ ὁμοφρονοῦντες εἰς τὴν Μαντίνειαν.

Ἐπεὶ μέντοι ὁ Ἐπαμεινώνδας ἤκουσε τοὺς Ἀθηναίους § 7 τὸ μὲν κατὰ γῆν πορεύεσθαι ἀπεγνωκένας, κατὰ θάλατταν δὲ παρασκευάζεσθαι ὡς διὰ Λακεδαίμονος βοηθήσοντας τοῖς Ἀρκάσιν, οὕτω δὴ ἀφορμήσας ἐκ τῆς Νεμέας ἀφικνεῖται εἰς τὴν Τεγέα.

Εὐτυχῆ μὲν οὖν οὐκ ἂν ἔγωγε φήσαιμι τὴν στρατηγίαν § 8 αὐτῷ γενέσθαι· ὅσα μέντοι προνοίας ἔργα καὶ τόλμης ἐστίν, οὐδὲν μοι δοκεῖ ὁ ἀνὴρ ἐλλιπεῖν. Πρῶτον μὲν γὰρ ἔγωγε ἐπαινώ αὐτοῦ, ὅτι τὸ στρατόπεδον ἐν τῷ τείχει τῶν Τεγεατῶν ἐποιήσατο, ἐνθ' ἐν ἀσφαλεστέρω τε ἦν ἢ εἰ ἔξω ἐστρατοπεδεύετο καὶ τοῖς πολεμίοις ἐν ἀδηλοτέρῳ ὅ,τι πράττειτο. Καὶ παρασκευάζεσθαι δέ, εἴ του ἔδειτο, ἐν τῇ πόλει ὄντι εὐπορώτερον ἦν. Τῶν δ' ἐτέρων ἔξω στρατοπεδευομένων ἐξῆν ὄρᾶν, εἴτε τι ὀρθῶς ἐπράττετο εἴτε τι ἡμάρτανον. Καὶ μὴν οἰόμενος κρείττων τῶν ἀντιπάλων εἶναι, ὁπότε ὀρώφῃ χωρίοις πλεονεκτοῦντας αὐτούς, οὐκ ἐξήγετο ἐπιτίθεσθαι.

Ὅρῶν δὲ οὔτε πόλιν αὐτῷ προσχωροῦσαν οὐδεμίαν τὸν § 9 - 10 τε χρόνον προβαίνοντα, ἐνόμισε πρακτέον τι εἶναι· εἰ δὲ μή, ἀντὶ τῆς πρόσθεν εὐκλείας πολλὴν ἀδοξίαν προσεδέγετο. Ἐπεὶ

οὖν κατεμάνθανε περὶ μὲν τὴν Μαντίνειαν τοὺς ἀντιπάλους πεφυλαγμένους, μεταπεμπομένους δὲ Ἀγησίλαόν τε καὶ πάντας τοὺς Λακεδαιμονίους, καὶ ἤσθετο ἐξεστρατευμένον τὸν Ἀγησίλαον καὶ ὄντα ἤδη ἐν τῇ Πελλάγη, δειπνοποιησάμενος καὶ παραγγείλας ἠγεῖτο τῷ στρατεύματι εὐθὺς ἐπὶ Σπάρτην. Καὶ εἰ μὴ Κρῆς θεία τινὶ μοίρᾳ προσελθὼν ἐξήγγειλε τῷ Ἀγησίλαῳ προσιὸν τὸ στρατεύμα, ἔλαβεν ἂν τὴν πόλιν ὥσπερ νεοττιὰν παντάπασιν ἔρημον τῶν ἀμυνομένων. Ἐπεὶ μέντοι προφυθόμενος ταῦτα ὁ Ἀγησίλαος ἔφθη εἰς τὴν πόλιν ἀπελθὼν, διαταξάμενοι οἱ Σπαρτιᾶται ἐφύλαττον, καὶ μάλα ὀλίγοι ὄντες· οἳ τε γὰρ ἵππεῖς αὐτοῖς πάντες ἐν Ἀρκαδίᾳ ἀπῆσαν καὶ τὸ ξενικὸν καὶ τῶν λόγων δώδεκα ὄντων οἱ τρεῖς.

§ 11 - 13

Ἐπεὶ δὲ ἐγένετο Ἐπαμεινώνδας ἐν τῇ πόλει τῶν Σπαρτιατῶν, ὅπου μὲν ἔμελλον ἔν τε ἰσοπέδῳ μαχεῖσθαι καὶ ἀπὸ τῶν οἰκιῶν βληθῆσεσθαι, οὐκ εἰσῆει ταῦτη, οὐδ' ὅπου γε μηδὲν πλέον μαχεῖσθαι τῶν ὀλίγων πολλοὶ ὄντες· ἐνθα δὲ πλεονεκτεῖν ἂν ἐνόμιζε, τοῦτο λαβὼν τὸ χωρίον κατέβαινε καὶ οὐκ ἀνέβαινε εἰς τὴν πόλιν. Τὸ γε μὴν ἐντεῦθεν γενόμενον ἐξεστὶ μὲν τὸ θεῖον αἰτιᾶσθαι, ἐξεστὶ δὲ λέγειν ὡς τοῖς ἀπονενοημένοις οὐδεὶς ἂν ὑποσταίη. Ἐπεὶ γὰρ ἠγεῖτο Ἀρχίδαμος οὐδὲ ἑκατὸν ἔχων ἄνδρας καὶ διαβάς, ὕπερ ἐδόκει τι ἔχειν κώλυμα, ἐπορεύετο πρὸς ὄρθιον ἐπὶ τοὺς ἀντιπάλους, ἐνταῦθα δὲ οἱ πῦρ πνέοντες, οἱ νενικηκότες τοὺς Λακεδαιμονίους, οἱ τῷ παντὶ πλείονες, καὶ προσέτι ὑπερδέξια χωρία ἔχοντες οὐκ ἐδέξαντο τοὺς περὶ τὸν Ἀρχίδαμον, ἀλλ' ἐγκλίνουσι· καὶ οἱ μὲν πρῶτοι τῷ Ἐπαμεινώνδου ἀποθνήσκουσιν. Ἐπεὶ μέντοι ἀγαλλόμενοι τῇ νίκῃ ἐδίωξαν οἱ ἐνδοθεν παρρωτέρω τοῦ καιροῦ, οὗτοι αὖ ἀποθνήσκουσιν· περιεγέγραπτο γάρ, ὡς ἔοικεν, ὑπὸ τοῦ θείου, μέχρι ὅσου νίκη ἐδέδοτο αὐτοῖς. Καὶ ὁ μὲν δὴ Ἀρχίδαμος τρόπαιόν τε ἴστατο, ἐνθα ἐπεκράτησε, καὶ τοὺς ἐνταῦθα πεσόντας τῶν πολεμίων ὑποσπόνδους ἀπεδίδου.

Ὁ δ' Ἐπαμεινώνδας λογιζόμενος, ὅτι βοηθήσειεν οἱ Ἄρ- § 14
 κάδες εἰς τὴν Λακεδαιμόνα, ἐκείνοις μὲν οὐκ ἐβούλετο καὶ
 πᾶσι Λακεδαιμονίοις ὁμοῦ γενομένοις μάχεσθαι, ἄλλως τε καὶ
 εὐτυχηκόσι, τῶν δὲ ἀποτετυχηκότων· πάλιν δὲ πορευθεὶς, ὡς
 ἐδύνατο τάχιστα, εἰς τὴν Τεγέαν τοὺς μὲν ὀπλίτας ἀνέπαυσε,
 τοὺς δ' ἰππέας ἐπεμφεν εἰς τὴν Μαντίνειαν, δεηθεὶς αὐτῶν
 προσκαρτερῆσαι καὶ διδάσκων ὡς πάντα μὲν εἰκὸς ἔξω εἶναι
 τὰ τῶν Μαντινέων βοσκήματα, πάντας δὲ τοὺς ἀνθρώπους,
 ἄλλως τε καὶ σίτου συγκομιδῆς οὐσῆς. Καὶ οἱ μὲν ὦχοντο.

Οἱ δ' Ἀθηναῖοι ἰππεῖς ὀρμηθέντες ἐξ Ἐλευσίνος ἐδειπνο- § 15
 ποιήσαντο μὲν ἐν Ἴσθμῳ, διελθόντες δὲ τὰς Κλεωνὰς ἐτύγ-
 χανον προσιώντες εἰς τὴν Μαντίνειαν καὶ καταστρατοπεδευ-
 σάμενοι ἐντὸς τείχους ἐν ταῖς οἰκίαις. Ἐπεὶ δὲ δῆλοι ἦσαν
 προσελθόντες οἱ πολέμιοι, ἐδέοντο οἱ Μαντινεῖς τῶν Ἀθη-
 ναίων ἰππέων βοηθῆσαι, εἴ τι δύναιτο· ἔξω γὰρ εἶναι καὶ τὰ
 βοσκήματα πάντα καὶ τοὺς ἐργάτας, πολλοὺς δὲ καὶ παῖδας
 καὶ γεραιτέρους τῶν ἐλευθέρων. Ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ Ἀθη-
 ναῖοι ἐχβοηθοῦσιν, ἔτι ὄντες ἀνάριστοι καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἵπποι.

Ἐνταῦθα δὴ τούτων αὖ τὴν ἀρετὴν τίς οὐκ ἂν ἀγασθεῖη; § 16-17
 οἷ καὶ πολὺ πλείονας ὀρῶντες τοὺς πολεμίους καὶ ἐν Κορίνθῳ
 δυστυχήματος γεγενημένου τοῖς ἰππεῦσιν, οὐδὲν τούτων ὑπε-
 λογίσαντο, οὐδ' ὅτι καὶ Θηβαίοις καὶ Θετταλοῖς τοῖς κρατί-
 στοῖς ἰππεῦσιν εἶναι δοκοῦσιν ἔμελλον μάχεσθαι, ἀλλ' αἰσχυ-
 νόμενοι εἰ παρόντες μηδὲν ὠφελήσειαν τοὺς συμμάχους, ὡς
 εἶδον τάχιστα τοὺς πολεμίους, συνέρραζαν, ἐρῶντες ἀνασώ-
 σασθαι τὴν πατρίαν δόξαν. Καὶ μαχόμενοι αἴτιοι μὲν ἐγέ-
 νοντο τὰ ἔξω πάντα σωθῆναι τοῖς Μαντινεῦσιν, αὐτῶν δὲ
 ἀπέθανον ἄνδρες ἀγαθοί, καὶ ἀπέκτειναν δὲ δῆλον ὅτι τοιού-
 τους· οὐδὲν γὰρ οὕτω βραχὺ ὄπλον ἐκάτεροι εἶχον, ὧ οὐκ
 ἐξικνούντο ἀλλήλων. Καὶ τοὺς μὲν φίλους νεκροὺς οὐκ
 ἀφείντο, τῶν δὲ πολεμιῶν ἐνίοις ὑποσπόνδους ἀπέδωσαν.

§ 18 Ὁ δ' αὖ Ἐπαμεινώνδας ἐνθυμούμενος ὅτι ὀλίγων μὲν ἡμερῶν ἀνάγκη ἔσοιτο ἀπιέναι διὰ τὸ ἐξήκειν τῇ στρατείᾳ τὸν χρόνον, εἰ δὲ καταλείψοι ἐρήμους, οἷς ἦλθε σύμμαχος, ἐκεῖνοι πολιορκήσονται ὑπὸ τῶν ἀντιπάλων, αὐτὸς δὲ λευμασμένος τῇ ἑαυτοῦ δόξῃ παντάπασιν ἔσοιτο, ἡττημένος μὲν ἐν Λακεδαιμόνι σὺν πολλῶ ὀπλιτικῶ ὑπ' ὀλίγων, ἡττημένος δὲ ἐν Μαντινείᾳ ἵππομαχίᾳ, αἴτιος δὲ γεγεννημένος διὰ τὴν εἰς Πελοπόννησον στρατείαν τοῦ συνεστάναι Λακεδαιμονίους καὶ Ἀρκάδας καὶ Ἀγαιούς καὶ Ἡλείους καὶ Ἀθηναίους, ἠγγήσατο οὐ δυνατὸν εἶναι ἀμαχεῖ παρελθεῖν, λογιζόμενος ὅτι, εἰ μὲν νικῶν, πάντα ταῦτα ἀναλύσοιτο· εἰ δὲ ἀποθάνοι, καλὴν τὴν τελευτὴν ἐνόμισεν ἔσεσθαι πειρωμένῳ τῇ πατρίδι ἀρχὴν Πελοποννήσου καταλιπεῖν.

§ 19 - 20 Τὸ μὲν οὖν αὐτὸν τοιαῦτα διανοεῖσθαι οὐ πάνυ μοι δοκεῖ θαυμαστὸν εἶναι· φιλοτίμων γὰρ ἀνδρῶν τὰ τοιαῦτα διανοήματα· τὸ μὲντοι τὸ στράτευμα παρεσκευασμέναι ὡς πόνον τε μηδὲνα ἀποκάνειν μήτε νυκτὸς μήτε ἡμέρας, κινδύνου τε μηδενὸς ἀφίστασθαι, σπάνιά τε τὰ ἐπιτήδεια ἔχοντας ὅμως πείθεσθαι ἐθέλειν, ταῦτά μοι δοκεῖ θαυμαστότερα εἶναι· καὶ γάρ, ὅτε τὸ τελευταῖον παρήγγειλεν αὐτοῖς παρασκευάζεσθαι ὡς μάχης ἐσομένης, προθύμως μὲν ἐλευκούντο οἱ ἵππεῖς τὰ κράνη κελεύοντος ἐκείνου, ἐπεγράφοντο δὲ καὶ οἱ τῶν Ἀρκάδων ὀπλίται ῥόπαλα ὡς Θηβαῖοι ὄντες, παντες δὲ ἡκονῶντο καὶ λόγγας καὶ μαχαίρας καὶ ἐλαμπρύνοντο τὰς ἀσπίδας.

§ 21 - 22 Ἐπεὶ μὲντοι οὕτω παρεσκευασμένους ἐξήγαγεν, ἄξιον αὖ κατανοῆσαι, ἃ ἐποίησε. Πρῶτον μὲν γάρ, ὥσπερ εἰκός, συνετάττετο· τοῦτο δὲ πράττων σαφηνίζειν ἐδόκει, ὅτι εἰς μάχην παρεσκευάζετο· ἐπεὶ γε μὴν ἐτέτακτο αὐτῶ τὸ στράτευμα ὡς ἐβούλετο, τὴν μὲν συντομωτάτην πρὸς τοὺς πολεμίους οὐκ ἔγηγε, πρὸς δὲ τὰ πρὸς ἐσπέραν ἔρη κατ' ἀντιπέρασ τῆς Τεγέας ἤγειτο· ὥστε δόξαν παρεῖχε τοῖς πολεμίοις μὴ ποιήσεσθαι

μάχην ἐκείνη τῇ ἡμέρᾳ· καὶ γὰρ δὴ ὡς πρὸς τῷ ὕρει ἐγένετο, ἐπεὶ ἐξετάθη αὐτῷ ἡ φάλαγξ, ὑπὸ τοῖς ὑψηλοῖς ἔθετο τὰ ὄπλα, ὥστε εἰκάσθῃ στρατοπεδευομένῳ. Τοῦτο δὲ ποιήσας ἔλυσε μὲν τῶν πλείστων πολεμίων τὴν ἐν ταῖς ψυχαῖς πρὸς μάχην παρασκευήν, ἔλυσε δὲ τὴν ἐν ταῖς συντάξεσιν. Ἐπεὶ γε μὴν παραγαγὼν τοὺς ἐπὶ κέρως πορευομένους λόχους εἰς μέτωπον ἰσχυρὸν ἐποίησατο τὸ περὶ ἑαυτὸν ἔμβολον, τότε δὴ ἀναλαβεῖν παραγαγείλας τὰ ὄπλα ἤγειτο· οἱ δ' ἠκολούθουν. Οἱ δὲ πολέμιοι, ὡς εἶδον παρὰ δόξαν ἐπιόντας, οὐδεὶς αὐτῶν ἠσυχίαν ἔχειν ἐδύνατο, ἀλλ' οἱ μὲν ἔθειον εἰς τὰς τάξεις, οἱ δὲ παρετάττοντο, οἱ δὲ ἵππους ἐχαλίνουν, οἱ δὲ θώρακας ἐνεδύοντο, πάντες δὲ πεισομένοις τι μᾶλλον ἢ ποιήσουσι ἐώκεσαν.

Ὁ δὲ τὸ στράτευμα ἀντίπρωρον ὥσπερ τριήρη προσῆγε, § 23 - 24
 νομίζων, ὅπῃ ἐμβαλὼν διακόψειε, διαφθερεῖν ὅλον τὸ τῶν ἐναντίων στράτευμα· καὶ γὰρ δὴ τῷ μὲν ἰσχυροτάτῳ παρεσκευάζετο ἀγωνίζεσθαι, τὸ δὲ ἀσθενέστατον πόρρω ἀπέστησεν, εἰδώς, ὅτι ἠττηθὲν ἀθυμίαν ἂν παράσχοι τοῖς μεθ' ἑαυτοῦ, ρώμην δὲ τοῖς πολεμίοις. Καὶ μὴν τοὺς ἵππέας οἱ μὲν πολέμιοι ἀντιπαρετάζαντο, ὥσπερ ὀπλιτῶν φάλαγγα βάθος ἐφεξῆς καὶ ἔρημον πεζῶν ἀμίππων. Ὁ δὲ Ἐπαμεινώνδας αὖ καὶ τοῦ ἵππικοῦ ἔμβολον ἰσχυρὸν ἐποίησατο καὶ ἀμίππους πεζοὺς συντάξεν αὐτοῖς, νομίζων τὸ ἵππικὸν ἐπεὶ διακόψειεν, ὅλον τὸ ἀντίπαλον νενικηκῶς ἔσεσθαι· μάλα γὰρ χαλεπὸν εὐρεῖν τοὺς ἐθελήσαντας μένειν, ἐπειδὴν τινες φεύγοντας τῶν ἑαυτῶν ὀρώσι· καὶ ὅπως μὴ ἐπιβοηθῶσιν οἱ Ἀθηναῖοι ἀπὸ τοῦ εὐωνύμου κέρατος ἐπὶ τὸ ἐχόμενον, κατέστησεν ἐπὶ γηλόφων τινῶν ἐναντίους αὐτοῖς καὶ ἵππέας καὶ ὀπλίτας, φόβον βουλόμενος καὶ τούτοις παρέχειν, ὡς, εἰ βοηθήσοιεν, ὅπισθεν οὗτοι ἐπικείσονται αὐτοῖς. Τὴν μὲν δὴ συμβολὴν οὕτως ἐποίησατο, καὶ οὐκ ἐψεύσθη τῆς ἐλπίδος· κρατήσας γὰρ ἦ προσέβαλεν, ὅλον ἐποίησε φεύγειν τὸ τῶν ἐναντίων.

§ 25 Ἐπεὶ γε μὴν ἐκεῖνος ἔπεσεν, οἱ λοιποὶ οὐδὲ τῇ νίκῃ ὀρθῶς ἔτι ἐδυνάσθησαν χρῆσασθαι, ἀλλὰ φυγούσης μὲν αὐτοῖς τῆς ἐναντίας φάλαγγος οὐδένα ἀπέκτειναν οἱ ὀπλίται οὐδὲ προῆλθον ἐκ τοῦ χωρίου, ἔνθα ἡ συμβολὴ ἐγένετο· φυγόντων δ' αὐτοῖς καὶ τῶν ἱππέων, ἀπέκτειναν μὲν οὐδ' οἱ ἱππεῖς διώκοντες οὔτε ἱππέας, οὔθ' ὀπλίτας, ὥσπερ δὲ ἠττώμενοι περροβημένων διὰ τῶν φυγόντων πολεμίων διέπεσον. Καὶ μὴν οἱ ἄμιπποι καὶ οἱ πελτασταὶ συννενικηκότες τοῖς ἱππεῦσιν ἀφίκοντο μὲν ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου ὡς κρατοῦντες, ἐκεῖ δ' ὑπὸ τῶν Ἀθημαίων οἱ πλεῖστοι αὐτῶν ἀπέθανον.

§ 26 - 27 Τούτων δὲ πραχθέντων τούναντίον ἐγεγένητο, οὗ ἐνόμισαν πάντες ἄνθρωποι ἔσεσθαι· συνελθλυθίας γὰρ σχεδὸν ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀντιτεταγμένων, οὐδεὶς ἦν, ὅστις οὐκ ᾔετο, εἰ μάχῃ ἔσοιτο, τοὺς μὲν κρατήσαντας ἄρξαι, τοὺς δὲ κρατηθέντας ὑπηκόους ἔσεσθαι. Ὁ δὲ θεὸς οὕτως ἐποίησεν, ὥστε ἀμφοτέροι μὲν τρόπαιον ὡς νενικηκότες ἐστήσαντο, τοὺς δὲ ἴσταμένους οὐδέτεροι ἐκώλυον, νεκροὺς δὲ ἀμφοτέροι μὲν ὡς νενικηκότες ὑποσπόνδους ἀπέδωκαν, ἀμφοτέροι δὲ ὡς ἠττημένοι ὑποσπόνδους ἀπελάμβανον, νενικηκέναι δὲ φάσκοντες ἑκάτεροι οὔτε χώρᾳ οὔτε πόλει οὔτ' ἀρχῇ οὐδέτεροι οὐδὲν πλέον ἔχοντες ἐφάνησαν ἢ πρὶν τὴν μάχην γενέσθαι· ἀκρισία δὲ καὶ ταραχὴ ἔτι πλείων μετὰ τὴν μάχην ἐγένετο ἢ πρόσθεν ἐν τῇ Ἑλλάδι. Ἐμοὶ μὲν δὴ μέχρι τούτου γραφῆσθαι· τὰ δὲ μετὰ ταῦτα ἴσως ἄλλῳ μελήσει.

ΜΕΡΟΣ Β΄

ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΕΣ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

ΒΙΒΛΙΟ ΠΡΩΤΟ

(6, 1 - 28, 32 - 38)

§ 1 - 3. τῷ ἐπιόντι ἔτει· δηλαδή τὴν ἀνοιξή τοῦ 406 π.Χ. — **παρεληλυθότος ἤδη τοῦ χρόνου**· ἔνν. τῆς θητείας τοῦ Λυσάνδρου ὡς ναυάρχου. Ὁ Α. εἶχε ἀναλάβει τὴ διοίκηση τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου τὸ φθινόπωρο τοῦ 408. — **ναυμαχία νενικηκῶς**· τὸν προηγούμενο χρόνο εἶχε νικήσει τὸ στόλο τῶν Ἀθηναίων στὸ Νότιο κοντὰ στὴν Ἔφεσο. Τὴν ἐποχὴ ἐκείνη ἀρχηγὸς τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου ἦταν ὁ Ἀλκιβιάδης· ἐπειδὴ ὅμως παρουσιάσθηκε ἀνάγκη νὰ ἀπουσιάσει στὴ Φώκεια, ἄφησε προσωρινὸ ἀντικαταστάτῃ του τὸν κυβερνήτῃ τῆς ναυαρχίδας Ἀντίοχο. Τοῦ ἔδωσε αὐστηρὰς διαταγὰς νὰ μὴ συγκρουστῆ ὅσο θὰ ἔλειπε, μὲ τὸ σπαρτιατικὸ στόλο, ποῦ ἦταν ἀγκυροβολημένος στὴν Ἔφεσο μὲ νάναρχο τὸν Λύσανδρο. Ὁ Ἀντίοχος ὅμως παράκουσε τὶς ἐντολὰς τοῦ Ἀλκιβιάδου, παρασύρθηκε σὲ ἀπερίσκεπτη ναυμαχία καὶ νικήθηκε. — οὐ· ἐπίρρ. = ὅπου. — οὐ φημι ἀρνιέμαι. — **πολυπραγμονέω - ὦ ἀνακατεύομαι** σὲ ζένας ὑποθέσεις. — **πρὸς αἰς ... ἔλαβε ναυσί = πρὸς ταῖς ναυσί ἄς ἔλαβε** ἐκτὸς ἀπὸ τὰ πλοῖα ποῦ πῆρε. — **προσπληρώω - ὦ ἐπανδρώνω** μὲ πρόσθετα πληρώματα. — **ἀπαντάω - ὦ τινι** συναντῶ κάποιον.

§ 4. **καταστασιάζομαι ὑπὸ τινος** βρίσκω ἀντίδραση ἀπὸ κάποιον γιὰ πολιτικούς λόγους. — **διαθροέω - ὦ διαδίδω**. — **παραπίπτω** πέφτω ἔξω, κάνω λάθος. — **διαλλάττω τοὺς ναυάρχους** ἀλλάζω τοὺς ναυάρχους. — **γιγνομένων**· ἔνν. ναυάρχων. — **ἄρτι** μόλις πρὶν ἀπὸ λίγο. — **συνίημι τὰ ναυτικά** μαθαίνω τὴ ναυτικὴ τέχνη. — **ἀγνώω, ὤτος** ἀγνωστος. — **τοῖς ἐκεῖ**· δηλαδή στὰ μέρη, ὅπου τοὺς στέλλουν. — **παθεῖν τι**· δηλαδή ἀτύχημα, ἤττα.

§ 5. **τό κατ' ἐμὲ ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ μένα** γιατί στὴν παραμονὴ τοῦ Λυσ. ὡς ναυάρχου τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου δὲν ἦταν ἐμπόδιο ὁ Καλλιμαχίδης, ἀλλ' ὁ νόμος ποῦ ἀπαγόρευε νὰ γίνῃ τὸ ἴδιο πρόσωπο

δυσ φορὸς ναύαρχος (Βιβλ. Β', 1, 7). — πρὸς ἃ σχετικὰ μὲ ὅσα. — φιλοτιμέομαι - οὔμαι δείχνω ζῆλο. — αἰτιάζομαι κατηγοροῦμαι.

§ 6 - 7. ἐφ' ἃ ἦκει αὐτὰ γιὰ τὰ ὅποια εἶχε ἔλθει. — παρὰ Κῦρον· τὸ γνωστὸ ἀπὸ τὴν Κύρου Ἀνάβασι· ὁ Κύρος, ὅπως οἱ ἄλλοι σατράπες καὶ ὁ ἴδιος ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, ἦταν φίλος τῶν Σπαρτιατῶν στὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο καὶ τοὺς ἐνίσχυε οἰκονομικά. — ἐπέχω περιμένω. — ἄχθομαι δυσανασχετῶ, στενοχωριέμαι. — θύραι κατοικία. — φοιτήσεις συγγές ἐπισκέψεις. — κατὰ γε τὸ αὐτοῦ δυνατόν ὅσο τουλάχιστο αὐτὸς μπορεῖ, ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ δύναμή του.

§ 8 - 11. πεπονθέναι· παρκαείμενος τοῦ πάσχω. — ἐξηγοῦμαι τιτι δίνω τὸ παράδειγμα σὲ κάποιον. — οἶχομαι φεύγω, ἀναχωρῶ. — ἀντὶ τῶν συμβάντων ἡμῖν ἀγαθῶν σ' ἀντάλλαγμα γιὰ τὰ καλὰ ποὺ τυχόν θὰ μᾶς συμβοῦν, θὰ μᾶς βοοῦν. προσδέχομαι παραλαμβάνω, παίρνω στὰ χέρια. — ἐκεῖνα· τὰ χρήματα ποὺ ζήτησαν ἀπὸ τὴ Σπάρτη. — ἀποδίδωμι χάριν τιτι ἀνταποδίδω χάρις, ἀνταμεῖβο κάποιον. — ἀξία ἀντάξια.

§ 12 - 15. οἱ αἰτιαζόμενοι δηλαδὴ οἱ φίλοι τοῦ Λυσ. — ἐναντιόομαι - οὔμαι ἀντιδρῶ. — εἰσηγέομαι - οὔμαι προτείνω. — πόρος χρημάτων τρόπος νὰ βρεθοῦν χρήματα. — καὶ αὐτοὶ καὶ οἱ ἴδιοι. — ἐπαγγέλλομαι ὑπόσχομαι. ἐπαγγελόμενοι· δηλ. νὰ δώσουν χρήματα. — ἰδίᾳ ἀπὸ τὰ δικὰ τους. — ἐφοδιάζομαί τιτι τι δίνω κάτι σὲ κάποιον γιὰ τίς ἀνάγκες του. — οἱ ἐμφρουροὶ ἢ φρουρά. — οἱ τὰ πράγματα ἔχοντες οἱ ἔχοντες τὴν ἐξουσία, οἱ διοικητὲς τῆς πόλης. — ἀττικίζω εἶμαι φίλος, σύμμαχος τῶν Ἀθηναίων. — κατὰ κράτος μὲ τὴ βία. — ἀποδίδομαί τι πουλάω κάτι. — εἰς τὸ ἐκεῖνον δυνατόν ὅσο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὴ δύναμή του. — Ἀθηναίων φρουροὺς ποὺ ἦταν δοῦλοι. — καθοράω - ὦ διακρίνω καθορά, παρατηρῶ. — ἀνάγομαι ἀνοίγομαι στὸ πέλαγος. — ὑποτέμνομαι προσπαθῶ νὰ ἀποκόψω.

§ 16 - 18. διὰ τὸ ... ἐκλελέχθαι ἐπειδὴ εἶχαν ἐκλεγεῖ. — ἐρέτης κωπηλάτης. — ὡς ἔφθη (ἄρ. τοῦ φθάνω) κατακωλυθεῖς ἐπειδὴ οἱ ἔχθροι πρόλαβαν καὶ τοῦ ἔκοψαν τὸ δρόμο. — ἀποφεύγω εἰς τὴν γῆν χυτώνω στὴ στεριά. — ὑπὸ τῷ τείχει κάτω ἀπὸ τὸ τεῖχος.

γιατί στο λιμάνι τῆς Μυτιλήνης δὲν μπορούσε νὰ μπεῖ, ἐπειδὴ ἦταν ὄχυρωμένο. — **ἀνέλκω** τραβῶ ἔξω. — **ἰριζομαι** ἀγκυροβολῶ. — **ἔκπλους** ἔξοδος, τὸ στόμιο τοῦ λιμανιοῦ. — **ἔχω** κρατῶ, φυλάγω. — **πανδημεῖ** μὲ ὅλο τὸ στρατό.

§ 19 - 20. **σίτος** τροφίμα. — **εὐπορῶ** τινος βρίσκω ἀρκετὴ ποσότητα ἀπὸ κάτι. — **καθέλκω** σύρω στὴ θάλασσα. — **πρὸ ἡμέρας** πρὶν νὰ ξημερώσει. — **ἐπιβάται** οἱ στρατιῶτες τῶν πλοίων (ἔχι οἱ κωπηλάτες ἢ οἱ ναῦτες). — **εἰς κοίλην ναῦν** στὸ κοίλωμα τοῦ πλοίου, στὸ ἀμπάρι. — **παραρρύματα** ἄλλοῦ **παραβλήματα** (Βιβλ. Β', 1, 22 - 24) ἦταν ἓνα εἶδος παραπετασμάτων, συνήθως ἀπὸ δέρμα, μὲ τὰ ὁποῖα σκέπαζαν τὰ πλευρὰ τῶν πλοίων, γιὰ νὰ μὴ βλέπουν οἱ ἀντίπαλοι τίς κινήσεις τῶν πληρωμάτων. — **παραβάλλω** τοποθετῶ, κρεμῶ. — **οὕτως ἀνεῖχον** τέτοιες προφυλάξεις ἔπαιρναν. — **ἔξεβίβαζεν** δηλ. τοὺς στρατιῶτες. — **εἰστίθεμαι** βάζω μέσα. — **ἐφορμέω - ὦ** ἐνεργῶ ἀποκλεισμό. — **ὀλιγώρως ἔχω** δὲν προσέχω, εἶμαι ξενόιαστος.

§ 21 - 23. **ἀνύτω** καταφέρνω. — **τεταραγμένοι** σὲ κατάσταση συγχύσεως. — **ἀριστοποιέομαι - οὔμαι** τρώγω τὸ μεσημεριανὸ (ἀριστον), γευματίζω. — **καταλαμβάνω** πιάνω, προλαβαίνω. — **κρατέω - ὦ** νικῶ. — **ἀναδέομαι - οὔμαι** δένω καὶ τραβῶ, ρυμουλκῶ. — **αὐτοῖς ἀνδράσιν** μὲ ὅλο τὸ πλήρωμα, αὐτανδρῆ. — **διέφυγε** μὲ κυβερνήτη τὸν Ἑρασινίδη. — **εὐριπος** πορθμός. — **τῶν Μυτιληναίων** ἡ ἀρχαία πόλη τῆς Μυτιλήνης βρισκόταν ἐπάνω σ' ἓνα μικρὸ νησί, ποὺ χωριζόταν ἀπὸ τὴ Λέσβο μὲ μικρὸ πορθμό. — **ἐπιπλέω** τινὶ πλέω ἐναντίον κάποιου.

§ 24 - 25. **τοὺς ἐν ἡλικίᾳ ὄντας** στὴν Ἀθήνα στρατεύονταν ἀπὸ τὸ 17ο ὠς τὸ 60ὸ ἔτος· οἱ πιὸ νέοι ἀπὸ τοὺς στρατεύσιμους (18 - 20), ὅπως καὶ οἱ πιὸ ἡλικιωμένοι (50 - 60), ἔμεναν μέσα στὰ σύνορα τῆς χώρας, γιὰ νὰ φρουροῦν τὰ τείχη καὶ τὰ ὄχυρὰ καὶ νὰ τηροῦν τὴν ἔννομη τάξη· οἱ στρατεύσιμοι ἀντίθετα τῶν ἐτῶν 20 - 50, ποὺ ἀποτελοῦσαν καὶ τὴν κυρίως στρατιωτικὴ δύναμη, στέλλονταν στὸ πολεμικὸ μέτωπο. — **ἀπαίρω** σηκώνω πανιά, ἀποπλέω. — **καὶ τῶν ἱππέων πολλοί** αὐτὸ γινόταν σὲ ἔκτακτες μόνο περιστάσεις. — **ἀνήχθησαν** τοῦ ρ. **ἀνάγομαι**. — **ἔξω οὔσαι** δηλ. μακριὰ ἀπὸ τὴν Ἀθήνα. Ἀνάμεσά τους συγκαταλέγονταν καὶ τὰ ἱερὰ πλοῖα Σαλαμινία, Πάραλος, Δηλιάς.

§ 26 - 28. αὐτοῦ ἐκεῖ· δηλ. στο λιμάνι τῆς Μυτιλήνης. — Ἐτεόνικον· Λακεδαιμόνιο νάυαρχο. Σ' αὐτὸν ἀναθέτει ὁ Καλλικρατίδης τὸ ἔργο νὰ ἐμποδίσῃ τὸν Κόνωνα νὰ βγεῖ ἀπὸ τὸ λιμάνι τῆς Μυτιλήνης καὶ νὰ ἐνωθεῖ μὲ τὸ στόλο, ποῦ ἐρχόταν σὲ βοήθειά του. — Ἀργινοῦσαι· συστάδα νησιῶν ἀνάμεσα στὴ Λέσβου καὶ στὴ Μ. Ἀσία. — Μαλέα ἄκρα· τὸ νότιο ἀκρωτήριο τῆς Λέσβου. — δειπνοποιοῦμαι τρώγω τὸ βραδυνὸ (δειπνον), δειπνῶ. — ἔξαπιναίως αἰφνιδιαστικά. — ὕδωρ ἐπιγίγνεται πέφτει βροχή. — ἀναγωγή ἔξοδος στ' ἀνοιχτά. — ἀνέσχεν· τὸ ὕδωρ = σταμάτησε ἡ βροχή. — ἀντανάγομαι βγαίνω στὸ πέλαγος ἐναντίον κάποιου.

§ 32. ὁ τῷ Καλλ. κυβερνῶν ὁ κυβερνήτης τοῦ πλοίου τοῦ Καλλ. — ἐστὶ καλῶς ἔχον εἶναι σωστό. — ἀποπλέω γυρίζω μὲ τὰ πλοῖα πίσω. — οὐ δέος· ἔνν. ἐστὶ = δὲν ὑπάρχει φόβος. — κακῶς οἰκοῦμαι δυστυχῶ.

§ 33 - 34. ἄθρόος ὄλος μαζί, συγκεντρωμένος. — διεσκεδασμένοι (τοῦ ρ. διασκεδάννυμαι) σκορπισμένες, σκόρπιες. — ἐμβάλλω ἐπιτίθεμαι, συγκρούω (ἐδῶ μὲ ἐχθρικό πλοῖο). — ἐντεῦθεν χρονικό = τότε. — εἰς Φώκαιαν πόλη τῆς Ἰωνίας. — πάλιν πίσω. — προσφέρομαι πρὸς τὴν γῆν ὕστερα ἀπὸ πάλι μὲ τὸ κύμα φτάνω στὴ στεριά.

§ 35. ἐπὶ τὰς καταδεδυκυίας ναῦς γιὰ νὰ σώσουν τὰ βυθισμένα πλοῖα. — χειμῶν γίγνεται σηκώνεται τρικυμία. — αὐλίζομαι στρατοπεδεύω. — ὑπηρετικός κέλης· μικρὸ πλοῖο τῆς ὑπηρεσίας, βοηθητικὸ τοῦ στόλου.

§ 36 - 37. τοῖς ἐνοῦσι· ἔνν. ἀνδράσι = στοὺς ἄνδρες ποῦ ἦταν μέσα. — διαλέγομαι συνομιλῶ, συζητῶ. — παραχρῆμα ἀμέσως. — ἔστεφανωμένους· γιατί οἱ κομιστὲς εὐχάριστων εἰδήσεων ἦταν στεφανωμένοι. — θύω τὰ εὐαγγέλια προσφέρω θυσία γιὰ τὸ εὐχάριστο ἄγγελμα. — τοῖς ἐμπόροις· τὰ στρατεύματα τῶν ἀρχαίων τὰ ἀκολουθοῦσαν πάντοτε ἔμποροι, γιὰ νὰ πωλοῦν στοὺς στρατιῶτες χρήσιμα εἶδη καὶ ν' ἀγοράζουν τὰ λάφυρα. — χρήματα πράγματα. — πλοῖον ἐμπορικὸ πλοῖο· λεγόταν καὶ ὀλκὰς καὶ στρογγύλον πλοῖον. — τὸ πνεῦμα οὐριον· ἔπνεε δηλ. βόρειος ἄνεμος. — τὴν ταχίστην· ἔνν.

ὄδον = τὸ γρηγορότερο. — **ἐμπρήσας** (τοῦ ρ. **ἐμπίμπρημι**) **βάζω** φωτιά, πυρπολῶ.

§ 38. ὁ **ἄνεμος εὐδιός ἐστι** ὁ ἄνεμος ἔχει μαλακώσει. — **φράζω** λέγω. — **ἐπανάγομαι** πλέω ἐναντίον τοῦ ἐχθροῦ. — **διαπράττομαι** τι κατορθώνω κάτι.

(7, 1 - 15, 34)

§ 1 - 3. **ἐν οἴκῳ** δηλ. οἱ Ἀθηναῖοι στὴν Ἀθήνα. — **πρὸς τοῦτω** ἔκτος ἀπ' αὐτόν. — ὁ **τοῦ δήμου προεστηκώς** δὲν πρόκειται γιὰ ἄνθρωπο ποὺ κατεῖχε κάποιο ἀξίωμα στὴν πολιτική, ἀλλὰ γιὰ πολιτικό ποὺ ἀσκούσε ἐπιρροή στο πλῆθος λόγω τῆς ἀναγνωρισμένης ἀξίας του. Λεγόταν συνήθως «προστάτης τοῦ δήμου». — **διωβελία** ἡ καταβολὴ ἀπὸ τὴν πολιτεία σὲ κάθε ἄπορο Ἀθηναῖο πολίτη δύο ὀβολῶν (δηλ. 1/3 τῆς δραχμῆς), γιὰ νὰ πληρώνει τὸ εἰσιτήριο τοῦ θεάτρου κατὰ τὶς ἡμέρες τῶν θεατρικῶν παραστάσεων. Τὰ χρήματα αὐτὰ τὰ ὀνόμαζαν γενικότερα **θεωρικά**. — **ἐπιβολή** πρόστιμο ποὺ ἐπέβαλλαν σ' ὅσους δὲ διαχειρίζονταν καλὰ τὴ δημόσια ὑπηρεσίαι ποὺ τοὺς ἀνέθεταν. — **ἐξ Ἑλλησπόντου** ἀπὸ τὶς πόλεις τοῦ Ἑλλ. — **ὄντα τοῦ δήμου** ἴσως προέρχονταν ἀπὸ πολεμικὴ λεία, γιὰ τὴ τὰ χρήματα ἢ λάφυρα ἀπὸ τέτοια πηγή ἀνήκαν στο δημόσιο. — **δέω - ὦ** ὀδηγῶ δέσμοιο στὴ φυλακή, φυλακίζω. — **δῆσαι** σὰν ὀφειλέτη τοῦ δημοσίου.

§ 4. **λόγον ὑπέχω** δίνω λόγο, λογοδοτῶ. — **διότι** γιατί, γιὰ ποῖο λόγο. — **ἀναιρέομαι - οὔμαι** τοὺς ναυαγούς περισυλλέγω τοὺς ναυαγούς καὶ τοὺς μεταφέρω γιὰ ταφή. — **καθάπτομαι** τινος κατηγορῶ, θεωρῶ κάποιον ἔνοχο. — **μαρτύριον** ἀπόδειξη. — **αἰτιάομαι - ὦμαι** θεωρῶ ὑπαίτιο.

§ 5 - 7. **προτίθεται λόγος τινί** δίνεται σὲ κάποιον τὸ δικαίωμα νὰ μιλήσει. — **κατὰ τὸν νόμον** ποὺ ὄριζε ὅτι κάθε κατηγορούμενος εἶχε στὴ διάθεσή του ὀρισμένο χρόνο, γιὰ ν' ἀπολογηθεῖ. — **τῶν τριηράρχων** στὴ ναυμαχία τῶν Ἀργινουσῶν ὁ Θηραμένης καὶ ὁ Θρασύβουλος δὲν ἦταν στρατηγοί, ἀλλ' ἀπλοὶ τριηράρχοι. Ὡστόσο δὲν στεροῦνταν στρατηγικῆς πείρας, γιὰ τὴ σὲ προηγούμενες περιόδους χρημάτισαν στρατηγοί. — **δέοι** ἐνν. **αἰτιάσασθαι**. — **ἔχω** + ἀπαρέμφ. =

μπορῶ. — **ἐγγυᾶσθαι** σύμφωνα με τὸ ἀττικὸ δίκαιο, ἂν ἀναλάμβαναν νὰ ἐγγυηθοῦν γιὰ τὸν κατηγορούμενο τρεῖς ἀξιόπιστοι πολῖτες, δὲν τὸν ἔβαζαν στὴ φυλακὴ. — **ἀναβαλέσθαι** τὴν ψηφοφορία. — **ὄψε** ἀργά. — **τὰς χεῖρας**: γιὰ τὶς ἀποφάσεις τὶς ἔπαιρναν με **χειροτονία**. δηλ. με ἀνάταση τῶν χειρῶν. — **προβουλεύω** λεγόταν γιὰ τὴ βουλὴ τῶν Πεντακοσίων καὶ σημαίνει: συντάσσω **προβούλευμα**, δηλ. σχέδιο νόμου. — **εἰσφέρω** προτείνω. — **εἰσενεγκεῖν** στὴν Ἐκκλησίᾳ τοῦ δήμου γιὰ ἐπιψήφιση. — **ὄτῳ τρόπῳ** = **τίνι τρόπῳ**. — **κρίνω** δικάζω.

§ 8. **Ἀπατούρια**: οἰκογενειακὴ γιορτὴ τῶν Ἀθηναίων ποῦ γινόταν τὸ μῆνα Πυανεψιώνα (Ὀκτώβριο - Νοέμβριο) καὶ διαρκοῦσε τρεῖς μέρες. — **σύνεισιν σφίσιν αὐτοῖς** συγκεντρώνονται (γιὰ νὰ γιορτάσουν). — **χρῶς** ἐπιδερμίδα. — **ἐν χρῶ** κεκαρμένους κουρεμένους σύρριζα (σὲ ἔνδειξη πένθους). — **ὡς δὴ συγγενεῖς ὄντες** σὰν συγγενεῖς.

§ 9-10. **Καλλιξένου εἰπόντος** με πρόταση τοῦ Κ. — **διαψηφίζομαι** ψηφίζω με τὴ σειρά. — **ὕδρια** ἓνα εἶδος κάλπης. — **ὄτῳ δοκοῦσιν ... οἱ στρατηγοὶ** γιὰ ὅποιον οἱ στρατηγοὶ κρίνονται. — **πρότερα** πρώτη. — **ὕστερα** ἐπόμενη, δεύτερη. — **εἰς τὴν ὑστέραν ψηφίσασθαι** παράνομα, ἀφοῦ ἡ ψηφοφορία ἔπρεπε νὰ διεξαχθεῖ μυστικῆ. — **ζημιόω** -ῶ τιμωρῶ. — **οἱ ἔνδεκα**: ἀρχὴ δέκα ἀνδρῶν, ποῦ ἐκλέγονταν κάθε χρόνο με κλήρωση (ἓνας ἀπὸ κάθε φυλὴ): σ' αὐτοὺς συμπεριλαμβάνεται καὶ ὁ γραμματέας ὡς ἑνδέκατος. Οἱ ἔνδεκα εἶχαν ἔργο τους νὰ ἐκτελοῦν τὶς σωματικὰς ποινές, ποῦ ἐπέβαλλε τὸ δικαστήριο. — **δημοσιεύω τὰ χρήματα** δημεύω τὴν περιουσία. — **τῆς θεοῦ**: ἔνν. τῆς Ἀθηνᾶς: τὸ ἓνα δέκατο δηλ. τῆς ἀξίας τῆς περιουσίας θὰ τὸ διέθεταν γιὰ τὴ συντήρησι τῶν ναῶν τῆς Ἀθηνᾶς.

§ 11 - 13. **παρέρχομαι εἰς τὴν ἐκκλησίαν** παυσιάζομαι μπροστὰ στὴ συνέλευσι τοῦ λαοῦ. — **τεῦχος ἀλφίτων** δοχεῖο γιὰ ἀλεύρι. — **ἐπιστέλλω** παραγγέλλω, δίνω ἐντολή. — **τοὺς ἀρίστους ... γενομένους** ποῦ δείχτηκαν παλληκάρια. — **προσκαλοῦμαι** τινὰ: στὴ δικαστικὴ γλώσσα = κατηγορῶ κάποιον μπροστὰ στὸ δικαστήριο. — **γράφω** προτείνω γραπτὰ. — **Εὐρυπτόλεμος**: συγγενὴς τοῦ Περικλή. ἕνας ἀπὸ τοὺς δικαζόμενους στρατηγούς. — **ἐπὶ τούτοις ὕστερα** ἀπ'

αυτά. — και τούτους· ένν. τόν Εύρυπτόλεμο και τούς ύποστηρικτές τῆς γνώμης του. — **κλήσις** κατηγορία. — **ἐπιθορυβέω** -ῶ ἐπιδοκίμαζω με θόρυβο.

§ 14 - 15. **τῶν πρυτάνεων** ἔτσι ὀνόμαζαν τούς 50 Ἀθηναίους πολίτες ἀπό τήν ἴδια φυλή, πού εἶχαν σάν ἔργο νά προεδρεύουν γιά 36 περίπου μέρες στίς συνελεύσεις τῆς Ἐκκλησίας τοῦ δήμου και τῆς βουλῆς τῶν Πεντακοσίων, τῆς ὁποίας ἦταν μέλη. Μιά και οἱ φυλές τῆς Ἀττικῆς ἦταν δέκα, κάθε φυλή με τούς πενήντα ἐκπροσώπους της ἀσκοῦσε τήν προεδρεία κατὰ τὸ 1/10 τοῦ ἔτους (**πρυτανεία**). Ὁ ἐπικεφαλῆς τῶν πρυτάνεων λεγόταν **ἐπιστάτης**, ἐκλεγόταν διαφορετικὸς κάθε μέρα και ἦταν ἓνα εἶδος προέδρου τῆς δημοκρατίας με προεδρικὴ θητεία 24 ὥρων. — **προτίθημι τὴν διαψήφισιν**: ἔκφραση πού τὴ χρησιμοποιοῦσαν οἱ πρυτάνεις και σήμαινε : προκαλῶ τὴν ψηφοφορία. — **παρὰ τὸν νόμον**: πού ὄριζε ὅτι καθένας ἔπρεπε νά δικασθεῖ ξεχωριστά. — **τὰ αὐτά**: δηλ. **τῇ αὐτῇ ψήφῳ κρίνεσθαι**, ὅπως πρότεινε ὁ Λυκίσκος και γιά τὸν Εύρυπτόλεμο. — **οἱ δὲ και ἄλλοι**. — **καλεῖν** = κατηγορεῖν. — **ὁμολογῶ** συμφωνῶ. — **Σωκράτης**: ὁ γνωστὸς φιλόσοφος (469 - 399 π.Χ.). Ὁ Σωκράτης παντοῦ και πάντα ἀντιμετώπιζε ἀλύγιστα και ἄφοβα τὸν κίνδυνο μπρὸς στὸ δίκαιο. — **ἀλλ' ἢ ... ποιήσιν** ἀλλὰ (δῆλωσε) ὅτι θά ἐνεργῆσει.

§ 34. **καταψηφίζομαι τινος καταδικάζω κάποιον σὲ θάνατο**. — **μεταμέλει μοι** μετανιώνω. — **ὕστερον**: τὸ 405 π.Χ. — **προβολῆ** (ἀπὸ τὸ ρ. **προβάλλω**): λεγόταν ἡ καταγγελία μπροστὰ στὴν Ἐκκλησία τοῦ δήμου ἐναντίον ἐκείνων πού πρόδιναν τὴν πόλη ἢ παρέσυραν τὸ δῆμο σὲ ἐπιπλοαίες και ἀνώφελες ἀποφάσεις. — **προβολάς αὐτῶν εἶναι** νά καταγγελλθοῦν αὐτοί. — **Κλεοφῶν**: δημαγωγὸς πού τὸν σκότωσαν οἱ ὀλιγαρχικοὶ κατὰ τὴν πολιορκία τῆς Ἀθήνας ἀπὸ τὸν Λύσανδρο. — **κατέρχομαι** γυρίζω ἀπὸ τὴν ἐξορία, ἐπαναπατρίζομαι. — **ὄτε και οἱ ἐκ Πειραιῶς εἰς τὸ ἄστυ**: ὁ Θρασύβουλος και οἱ δημοκρατικοὶ ὀπαδοί του, πού ἀνέτρεψαν τούς τριάκοντα τυράννους κι ἀποκατέστησαν τὸ δημοκρατικὸ πολίτευμα.

ΒΙΒΛΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

(1, 1 - 7, 10 - 30)

§ 1. οἱ ἐν Χίῳ κλπ. βλ. Βιβλ. Α', 6, 36 - 37. — τῆς ὥρας ἀπὸ τοὺς καρποὺς τῆς ἐποχῆς αὐτῆς τοῦ ἔτους. — μισθοῦ με ἡμερομίσθιο. — κατὰ χώραν στοὺς ἀγρούς. — συνίσταμαί τινι ἔρχομαι σὲ συνεννόησιν με κάποιον. — συντίθεμαί τινι συμφωνῶ με κάποιον. — ἐπιθυσόμενοι τοῦ ρ. ἐπιτίθεμαι.

§ 2 - 4. ἠπόρει. τί χρῶτο τῷ πράγματι βρισκόταν σὲ ἀμηχανία πῶς ν' ἀντιμετωπίσει τὴν κατάστασιν. — ἐπιχειρῆσαι. ἐνν. αὐτοῖς = νὰ τοὺς ἐπιτεθεῖ. — σφαλερὸν ἐπικίνδυνον. — ἀπολέσωσι πάντα τὰ πράγματα φέρουν τὴν καταστροφὴν σ' ὅλα. — τὸ τ' αὐ ἀπολλύναι καὶ ἀπὸ τὸ ἄλλο πάλι μέρος, τὸ νὰ ἐξουτώσουν. — διαβολὴ ἀφορμὴ γιὰ κακολογία. — σχοῖεν = παράσχοιεν. — δύσνους εἰμι πρὸς τι παίρνω ἐχθρικήν στάσιν ἀπέναντι σὲ κάτι. — ἐντυγχάνω τινὶ συναντῶ κάποιον. — ὀφθαλμιάω - ὦ ἔχω πάθησιν στὰ μάτια. — ἐξ ἰατροῦ στὴν ἀρχαία Ἑλλάδα ὑπῆρχαν γιατροὶ γιὰ ὅλας τὶς ἀρρώστειας. — κατὰ δὲ τὴν παραγγελίαν καὶ στὸ ἄκουσμα τῆς ἀνακοινώσεως. — αἰεὶ κάθε φορά. — μὴ ὀφθειῖ (ἀφ. τοῦ ρ. ὀρῶμαι) μὴ τὸν δοῦν.

§ 5. νεωτερίζω προκαλῶ ταρχές. — σημαίνω δίνω σῆμα, διαταγή. — ἐν μέρει με τῆ σειρά. — παραινέω - ὦ συμβουλεύω. — ὡς οὐδὲν εἰδῶς κάνοντας πῶς τάχα δὲν ἤξερε τίποτε (ἀπ' ὅτι εἶχε γίνεαι). — μηνὸς γιὰ ἓνα μῆνα.

§ 6 - 7. τὰ ἐνεστηκότα πράγματα ἢ τότε κατάστασιν τῶν πραγμάτων. — ἐπὶ τὰς ναῦς γιὰ τὴ διοίκηση τοῦ στόλου. — εὐ φέρομαι παρά τινι κερδίζω τὴν ἐκτίμησιν κάποιου. — κατὰ τὴν προτέραν ναυαρχίαν τὸ 408 - 406, ὅταν παρουσιάζεται γιὰ πρώτη φορά ὡς στρατηγὸς ἔμπειρος καὶ διπλωμάτης με ἐξαιρετὴ εὐστροφία. — ἐν Νοτίῳ τὸ Νότιο ἦταν πόλις κοντὰ στὴν Ἐφεσο. — ἐπιστολεὺς ὑποναύαρχος.

§ 10 - 12. τῷ ἐπιόντι ἔτει· πρόκειται γιὰ τὸ 27ο ἔτος τοῦ πολέμου (405 - 404 π.Χ.). — ἐν Ἀντάνδρῳ· ἡ Ἀντανδρος ἦταν πόλη στὸ μυχὸ τοῦ Ἀδραμυττηνοῦ κόλπου· ἡ ναυπήγηση τῶν πλοίων αὐτῶν γινόταν μὲ χρήματα τοῦ σατράπη τῆς Αἰολίδας καὶ Μικρῆς Φρυγίας Φαρνάβζου, ποὺ σ' ἔλη τὴ διάρκεια τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου βοήθησε ποικιλότροπα τοὺς Λακεδαιμόνιους. — τὰ παρὰ βασιλέως ἀνηλωμένα εἶη ὅσα εἶχε πάρει ἀπὸ τὸ βασιλεῖα εἶχαν ξοδευτεῖ. — ἔχοι = εἰλήφει ἤδη. — ἐπὶ τὰς τριήρεις· ποὺ ναυπηγήθηκαν πρὶν ἀπὸ λίγο. — ἐφίστημι τριηράρχους διορίζω τριηραρχούς. — οἱ τῶν Ἀθηναίων στρατηγοί· Κόνων, Ἀδείμαντος καὶ Φιλοκλῆς. — πρὸς τὸ ναυτικὸν μὲ τὸ ναυτικό.

§ 13 - 14. ἐπὶ τούτοις μετὰ ἀπ' αὐτά. — μετεπέμψατο· τὸ Μάρτιο τοῦ 405. — Θαμνήρια τῆς Μηδείας· στὰ νοτιοδυτικὰ παράλια τῆς Κασπίας θάλασσης. — Καδούσιοι· ἔθνος μηδικό. — ἀφρεστῶτες· τοῦ ρ. ἀφίσταμαι. — πολλάς· ἔνν. ναῦς. — πληροῦν· ἀπαρέμφ. τοῦ ρ. πληρῶ. — παραδείκνυμι δείχνω καὶ χορηγῶ. — ἴδιος προσωπικός, ἰδιαιτέρος. — περιττός ἀρκετός. — ὡς εἶχε φιλίας ποῖα φιλικὰ αἰσθήματα ἔτρεφε. Ὁ Κύρος σχεδιάζοντας πόλεμο ἐναντίον τοῦ ἀδελφοῦ του Ἀρταξέρξη προσπαθεῖ νὰ κερδίσει τὴ φιλία τῶν Λακεδαιμόνιων

§ 15. μετὰπεμπτος καλεσμένος. — Κεδρεῖαι ἢ Κεδραῖ· σημαντικὴ πόλη στὸ νότιο τμήμα τῆς Καρίας. — κατὰ κράτος μὲ τὴ βία, μὲ ἔφοδο. — δέ = γάρ. — ἔξανδραποδίζω ὑποδουλώνω. — μειξοβάρβαροι Ἑλληνες μὲ βαρβαρικὸ αἷμα (ἀπὸ ἐπιγαμίες μὲ τοὺς βαρβάρους).

§ 16. Χίον καὶ Ἐφρesson· τὰ συνηθισμένα ἀγκυροβόλια τοῦ σπαρτιατικοῦ στόλου. — πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι ἐκτός ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ὑπῆρχαν (βλ. § 10 - 12). — προσείλοντο· τοῦ ρ. προσαιρέομαι - οὔμαι ἐκλέγω ἐπιπλέον· ὑποκείμενο τοῦ προσείλοντο = οἱ Ἀθηναῖοι στὴν Ἀθήνα.

§ 17 - 21. παρὰ τὴν Ἴωνίαν κοντὰ στὰ παράλια τῆς Ἴωνίας. — πρὸς τῶν πλοίων τὸν ἔκπλουν· γιὰ νὰ ἐμποδίσει δηλ. τὰ πλοῖα νὰ μεταφέρουν σιτάρι ἀπὸ τίς χῶρες τοῦ Εὐξείνου Πόντου στὴν Ἀττική.

τὴν ὁποία εἶχε ἀποκλείσει ἀπὸ τῆ στεριά ὁ βασιλείας τῶν Σπαρτιατῶν
 "Ἄγις. — **πελάγιοι** πλέοντας στὸ ἀνοικτὸ πέλαγος. — **Ἄβυδος, Λάμψακος, Ἐλεοῦς, Σηστός** πόλεις στὸ στενὸ τοῦ Ἑλλάσποντου, οἱ δύο πρῶτες στὴ μικρασιατικὴ παραλία καὶ οἱ ἄλλες στὴν εὐρωπαϊκὴ.
 — **πάρειμι** (παρὰ + εἶμι) προχωρῶ παράπλευρα (ἐδῶ ἔνν. στὴ στεριά). — **ἐπιτήδεια** ἐφόδια (τροφῆς κλπ.). — **τὰ ἐλεύθερα σώματα** οἱ ἐλεύθεροι πολίτες. — **κατὰ πόδας** ἀπὸ κοντά, ἀπὸ πίσω. — **ἐπισιτίζομαι** ἐφοδιάζομαι μὲ τροφίμα. — **διέχει ὁ Ἑλλάσποντος** ἔχει πλάτος ὁ Ἑλλάσποντος. — **ταύτη** στὸ σημεῖο αὐτό.

§ 22 - 24. **εἰσβαίνειν** νὰ συνδεθεῖ μὲ τὸ εἰς τὰς ναῦς. — **παρὰβλήματα ἢ παραρρύματα** βλ. Βιβλ. Α', 6, 19 - 20. — **τάξις** θέση. — **ἀνέχει ἢ ἀνίσχει ὁ ἥλιος** ἀνατέλλει ὁ ἥλιος. — **ἐν μετώπῳ** σὲ μακριὰ μετωπικὴ γραμμὴ. — **ἀντανάγῳ** ἔνν. τὰς ναῦς ὁδηγῶ τὰ πλοῖα στ' ἀνοικτὰ ἐναντίον κάποιου. — **ὀψὲ τῆς ἡμέρας** ἀργὰ πρὸς τὸ βράδυ. — **ἐξεβίβασεν** ἔνν. τοὺς στρατιῶτες. — **αὐται** ποιές; — **ἐπανάγομαι** ἀνοίγομαι στὸ πέλαγος ἐναντίον κάποιου.

§ 25 - 26. **ἐκ τῶν τειχῶν** τὴν ὄχυρὴ αὐτὴ περιοχὴ εἶχε ἀποκτήσει ὁ Ἀλκιβιάδης τὸ 410 - 409 π.Χ., ὅταν πολέμουσε τοὺς Θράκες μὲ μισθοφόρους. Ἐδῶ ἀποσύρθηκε ὕστερα ἀπὸ τὴν ἥττα τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου στὸ Νότιο καὶ τὴ δυσμένεια, στὴν ὁποία περιέπεσε. — **αἰγιαλὸς** παραλία χωρὶς λιμάνι. — **ὀρμέω - ὦ** εἶμαι ἀγκυροβολημένος. — **πρὸς οὐδεμιᾶ πόλει** σὲ καμμιά πόλη κοντά. — **μετέρχομαι τὰ ἐπιτήδεια** πηγαίνω γιὰ ἀναζήτηση τροφῶν. — **οὐκ ἐν καλῷ**, ἔνν. χωρὶς = ὄχι σὲ καλὸ, κατάλληλο μέρος. — **μεθορμίσαι**. δηλ. τὰς ναῦς νὰ μετακινήσουν τὰ πλοῖα. — **οὐ** ἐπίρρ. = ὅπου, ἐκεῖ.

§ 27. **ἐπιπλέουσι τοῖς Ἀθηναίοις** ἀφότου οἱ Ἀθηναῖοι κινουῦνταν μὲ τὸ στόλο τους ἐναντίον τοῦ Λύσανδρου. — **τοῖς παρ' αὐτοῦ ἐπομένοις** σ' αὐτοὺς ποὺ ἔστειλε γιὰ νὰ παρακολουθοῦν (τοὺς Ἀθηναίους, § 24). — **ἐσκεδασμένους** τοῦ ρ. **σκεδάννυμαι** σκορπίζομαι. — **πολὺ μᾶλλον** ἀφότου πείσθησαν ὅτι ὁ Λύσανδρος δὲν σκέπτεται νὰ ναυμαχήσει. — **πόρρωθεν** ἀπὸ μακρινῆς ἀγορῆς. — **ὠνόμοι - οὔμαι** ἀγοράζω. — **τοῦμπαλιν** = **τὸ ἔμπαλιν** πρὸς τὰ πίσω. — **ἄραι** νὰ συνδεθεῖ μὲ τὸ εἶπε. — **κατὰ μέσον τὸν πλοῦν** στὸ μέσο τῆς διαδρομῆς. — **συμπάρειμι** προχωρῶ συγχρόνως.

§ 28 - 29. **ἐπίπλους** ἔφοδος τῶν πλοίων· **ἰδὼν τὸν ἐπίπλουν** ἀπὸ τῆ στεριά, ὅπου βρισκόταν καὶ ὁ ἴδιος. — **βοηθῶ εἰς τὰς ναῦς** σπεύδω νὰ σώσω τὰ πλοῖα. — **κατὰ κράτος**· ἐδῶ = μὲ ὅλη τῆ δύναμή τους. — **δίχροτοι ἦσαν** εἶχαν σὲ δυὸ μόνο σειρὲς κωπηλάτες· ἐπειδὴ δηλ. οἱ Ἀθηναῖοι βρέθηκαν διασκορπισμένοι στῆ στεριά, τὴν ὥρα πού ὁ Λύσανδρος ἔκανε τὴν ἔφοδο στὰ πλοῖα τους, λίγοι πρόφτασαν νὰ ἐπιβιβασθοῦν σ' αὐτά. Αὐτὸς ἦταν ὁ λόγος πού βρέθηκαν ἄλλα ἀπὸ τὰ πλοῖα μὲ δυὸ μόνο σειρὲς κωπηλάτες, ἄλλα μὲ μιὰ καὶ ἄλλα χωρὶς καθόλου πληρώματα. Κανονικὰ κάθε πλοῖο εἶχε τρεῖς σειρὲς κωπηλάτες (τριήρης). — **Πάραλος**· μιὰ ἀπὸ τίς ἱερὲς τριήρεις τῶν Ἀθηναίων. Ἡ Πάραλος, ἡ Σαλαμινία καὶ ἡ Δηλιάς χρησιμοποιοῦνταν γιὰ τὴ μετακίνηση τῶν πρεσβειῶν καὶ τῶν ἐπίσημων ἀντιπροσώπων τῆς Ἀθήνας, τῶν **θεωρῶν**, στὰ ἔθνηκὰ πανηγύρια· μὲ αὐτὲς ἐπίσης μεταφέρονταν οἱ διαταγὲς τῆς ἀθηναϊκῆς πολιτείας καὶ τὰ δημόσια χρήματα. Συνεπῶς εἶναι εὐνόητο ὅτι ἦταν ἐλαφρὰ ταχύπλοα σκάφη. — **πρὸς τῆ γῆ** κοντὰ καὶ πάνω στῆ στεριά. — **εἰς τὰ τειχύδρια**· τῆς Σηστοῦ. — **τὰ Ἀθηναίων πράγματα ἐφθαρμένα** ὅτι ἡ (ναυτικὴ) δύναμη τῶν Ἀθηναίων εἶχε καταστραφεῖ. — **κατέχω** κατευθύνομαι, πλησιάζω. — **τὰ μεγάλα ἰστία**· δηλ. τὰ πανιά τοῦ μεγάλου ἰστοῦ (καταρτιοῦ), γιατί οἱ ἀρχαῖοι, προκειμένου νὰ ναυμαχήσουν, ἄφηναν στὴν ξηρὰ τὰ μεγάλα ἰστία. Ὁ Κόνων λοιπὸν ἔδρασε παράτολμα, ἀλλὰ σωτήρια, ἀφοῦ θὰ ἦταν πιά δύσκολο νὰ τὸν καταδιώξουν τὰ σπαρτιατικὰ πλοῖα. — **παρ' Εὐαγόραν**· βασιλιὰ τῆς Σαλαμίνας τῆς Κύπρου.

§ 30. **τὰς ναῦς**· ὅλες ἦταν 180· ἐπομένως ἂν ἀφαιρέσουμε τὰ 9 πλοῖα πού γλύτωσαν, ἔπεσαν στὰ χέρια τοῦ Λύσανδρου 171. — **τοὺς αἰχμαλώτους**· ὑπολογίζονται σὲ πολλὲς χιλιάδες, ὅταν ληφθεῖ ὑπ' ὄψη ὅτι κάθε πολεμικὸ σκάφος εἶχε πλήρωμα 200 περίπου ἀνδρῶν. — **κατεργάζομαι** τι κατορθώνω, τελειώνω κάτι. — **τριταῖος** μετὰ ἀπὸ τρεῖς μέρες.

(2, 1 - 8, 10 - 19)

§ 1 - 2. **καθίσταμαί τι** τακτοποιῶ κάτι. — **κατεστήσατο**· ὁ Λύσανδρος μετὰ τὴν πανωλεθρία τῶν Ἀθηναίων στοὺς Αἰγὸς Ποταμούς ἐγκαθιστοῦσε στὶς συμμαχικὲς τοὺς πόλεις ὀλιγαρχίες δέκα ἀνδρῶν, τίς λεγόμενες **δεκαρχίες**. Αὐτὸ ἔκανε καὶ στῆ Λάμψακο. — **Βυζάντιον καὶ Καλχηδόνα** (σημερινὸ Κατίκιοῦ)· τὸ Βυζάντιο τὸ εἶχε

κυριεύσει ὁ Ἀλικυβιάδης μετ' προδοσίᾳ τὸ 409 καὶ τὴν Καλχηδόνα ὁ Θρασύβουλος. — **ὑποσπόνδους** ὕστερα ἀπὸ συμφωνίαν. — **ἐκεῖσε ... ἄλλοσε** γὰρ ἐκεῖ ... γὰρ ἄλλου. — **πλέουσιν** (μετοχή) ἂν ταξίδευαν. — **ἔνδεια** ἔλλειψη. — **ἄρμωστήν** ἔτσι ὀνομάζαν οἱ Λακεδαιμόνιοι τὸ διοικητὴ τοῦ διόριζαν σὲ ὑπὴκοη πόλη.

§ 3 - 4. **νυκτὸς** νύκτα. — **οἰμωγὴ** θρήνος, ὄδυρμός. — **διὰ τῶν μακρῶν τειχῶν**: ἔτσι ὀνομάζαν τὰ τεῖχη τοῦ προστάτευαν τὸ τμήμα τῆς Ἀττικῆς ἀνάμεσα στὴν Ἀθήνα - Πειραιά καὶ Φάληρο καὶ κατέληγαν τὸ ἓνα στὸν Πειραιά καὶ τὸ ἄλλο στὸ Π. Φάληρο. Τίς βάσεις καὶ τῶν δύο τειχῶν τίς εἶχε βάλει ὁ Κίμων (Κιμώνειον τεῖχος), ἀλλὰ τὰ ὀλοκλήρωσε ὁ Περικλῆς. Ὁ Περικλῆς μάλιστα γὰρ μεγαλύτερη ἀσφάλεια τοῦ χώρου ἀνάμεσα στὸν Πειραιά καὶ τὸ Φάληρο ἔκτισε ἀναμεταξύ τους καὶ τρίτο τεῖχος (**διὰ μέσου τεῖχος**). Βλ. γι' αὐτὰ τὸ σχεδιάγραμμα τοῦ βιβλίου. — **διήκω** φθάνω ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος στὸ ἄλλο. — **παραγγέλλων**: δηλ. τὴν συμφορὰν = **ἀναγγέλλων**. — **πείσεσθαι** τοῦ ρ. **πάσχω**. — **οἶα** σὰν αὐτὰ τοῦ. — **Μηλίου**, Ἰστιαίας, **Σκιωναίου**, **Τορωναίου**, **Αἰγινήτας**: οἱ Μηλίοι, ἐπειδὴ ἀποχώρησαν ἀπὸ τῆς συμμαχίας τῶν Ἀθηναίων στὴν περίοδο τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου (415 π.Χ.), τιμωρήθηκαν σκληρὰ: οἱ Ἰστιαεῖς ἐπίσης νικηθῆκαν τὸ 405 π.Χ. ἀπὸ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἐκδιώχτηκαν ἀπὸ τὴν πόλιν τους: οἱ Σκιωναῖοι καὶ Τορωναῖοι — κάτοικοι τῶν πόλεων Σκιώνης καὶ Τορώνης τῆς Χαλκιδικῆς —, ὅταν ἐπιχείρησαν ν' ἀποσπασθοῦν ἀπὸ τὴν ἀθηναϊκὴν συμμαχίαν κατὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον (420 π.Χ.), πλήρωσαν ἀκριβὰ τὴν ἀπόπειρά τους: οἱ Αἰγινήτες τέλος, ποὺ οἱ Ἀθηναῖοι τοὺς θεωροῦσαν ἀνέκαθεν ἐπικίνδυνους, ἐκπατρίστηκαν ἀπὸ τὴν νησί τους τὸ 434 π.Χ. — **τοὺς λιμένας ἀποχῶσαι** νὰ φράξουν μετ' ὅλα τὰ στόμια τῶν λιμανιῶν (δηλ. τοῦ Φαλήρου, τῆς Μουνυχίας — σημερινὸ Τουρκολίμανο — καὶ τῆς Ζέας — τώρα Πασαλιμάνι). — **πλὴν ἑνός**: τοῦ ἐμπορικοῦ δηλ. λιμανιοῦ ποὺ ὀνομαζόταν Ἐμπόριον (βλ. σχεδιάγραμμα). — **εὐτρεπιζῶ τὰ τεῖχη** ἐπισκευάζω τὰ τεῖχη. — **περὶ ταῦτα ἦσαν** μὲ αὐτὰ καταγίνονταν.

§ 5 - 7. **κατασκευάζομαι πόλιν** ρυθμίζω τὴν πολιτικὴν κατάστασιν σὲ μιὰ πόλιν: ἐδῶ ἡ ρυθμισὴ συνίστατο στὴν ἐγκατάστασιν δεκαρχιῶν. — **πρὸς Λακεδαιμονίους μετέστησε** ἄλλαξε τὸ πολίτευμα σύμφωνα μετ' ὃ συμφέρον τῶν Λ. — **τῶν γνωρίμων**: ἔτσι ὀνομαζόταν ἡ

πλούσια τάξη, οί άριστοκρατικοί. — πρὸς Ἄγιν· πού ἀπὸ τὸ 413 μὲ τῆ συμβουλή τοῦ ἐξόριστου Ἀλκιβιάδῃ πολιορκοῦσε στενά τὴν Ἀθήνα ἀπὸ τῆ Δεκέλεια.

§ 8. **ἔξειμι** ἐξέρχομαι, ἐκστρατεύω. — **πλὴν Ἀργείων** πού ἀπὸ τὸ 420 εἶχαν συμμαχικό δεσμό μὲ τοὺς Ἀθηναίους καὶ ἔμεναν πιστοὶ σ' αὐτόν. — **παραγγείλαντος** ἔνν. ἐξίεναι. — **ἐν τῇ Ἀκαδημείᾳ** πού βρισκόταν στὰ βόρεια τῆς Ἀθήνας, ΝΔ τοῦ Κολωνοῦ. — **τῆς αὐτῶν** ἔνν. χώρας. — **δηῶ - ὦ** λεηλατῶ, καταστρέφω. — **τὰ πλοῖα** τὰ φορτωμένα σιτάρι (σιταγωγά). — **εἴργω** ἐμποδίζω. — **εἰσπλους** εἴσσοδος στὸ λιμάνι.

§ 10 - 12. **τιμωρέομαι - οὔμαι** τιμωρῶ ἀπὸ ἐκδίκηση. — **διὰ τὴν ὕβριν** ἀπὸ τὸν τυφλὸ ἐγωισμό τους. — **μικροπολίτης** ὁ κάτοικος μικρῆς πόλης (ὅπως ἡ Αἴγινα, Μῆλος, Τωρώνη κλπ.). — **ἐκείνοις** δηλ. τοῖς Λακεδαιμονίοις. — **ἄτιμος** ὁ στερημένος τὰ πολιτικά δικαιώματά του ἀντίθετό του **ἐπίτιμος** = πολίτης μὲ ὅλα τὰ πολιτικά δικαιώματά του. — **καρτερῶ** ὑπομένω, βαστῶ· **ἐκαρτέρου**, δηλ. πολιορκούμενοι. — **διαλλαγή** συμφιλίωση, συμβιβασμός. — **ἐπὶ τούτοις** μὲ τοὺς ὅρους αὐτούς. — **εἶναι** τὸ ἀπαρέμφατο ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἐννοούμενο ἔλεγε. — **εἰμι κύριος** ἔχω τὴν ἐξουσία, τὴ δικαιοδοσία.

§ 13. **οἱ ἔφοροι** ἦταν 5 καὶ ἐκλέγονταν κάθε χρόνο· εἶχαν τὴν ἀνώτατη ἐξουσία στὴ σπαρτιατικὴ πολιτεία, ἀφοῦ καὶ οἱ ἴδιοι οἱ βασιλεῖς ἔπαιρναν διαταγὲς ἀπ' αὐτούς. — **αὐτόθεν** χρονικὸ = ἀμέσως. — **εἴ τι δέονται εἰρήνης** ἂν θέλουν πραγματικὰ εἰρήνη. — **ἤκειν** ἔνν. στὴ Σπάρτη. — **βουλευόμεαι** σκέπτομαι.

§ 14 - 15. **καθαίρεισι τειχῶν** γκρέμισμα, κατεδάφιση τειχῶν. — **προκαλέομαι - οὔμαι** προτείνω. — **ἐφ' οἷς προὔκαλοῦντο** μὲ τοὺς ὅρους μὲ τοὺς ὁποίους τοὺς πρότειναν ... — **εἰρήνην ποιῆσθαι** νὰ συνδυασθεῖ μὲ τὸ **Λακεδαιμονίοις**. — **δέομαι - οὔμαι** φυλακίζομαι. — **ἐπὶ δέκα σταδίους** σὲ ἑκτασὴ δέκα σταδίων· τὸ **στάδιον** (πληθυντικός: τὰ στάδια καὶ οἱ στάδιοι) ἦσαν ἴσο μὲ 185 περίπου μέτρα. — **καθελεῖν** (τοῦ ρ. **καθαιρῶ**) ἑκατέρου νὰ γκρεμίσουν ἓνα μέρος καθενός. — **ψήφισμα** πρόταση πού ἔχει ἐπικυρωθεῖ καὶ νομιμοποιηθεῖ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τοῦ δήμου. — **ἔξεστι** ἐπιτρέπεται, εἶναι δυνατό.

§ 16 - 17. τοιούτων δὲ ὄντων ἔνν. τῶν πραγμάτων ἐνῶ τέτοια ἦταν ἡ κατάστασις. — παρὰ Λύσανδρον· πού πολιορκοῦσε τότε τὴ Σάμο. — ἦκω· ἐδῶ = ἐπανήκω ἐπιστρέφω. — εἰδῶς ... πότερον ζέροντας γιὰ ποιὸ ἀπὸ τὰ δύο. — ἀντέχω περὶ τίνος ἐπιμένω, μένω ἀνένδοτος σὲ κάτι. — πίστις ἐγγύησι, ἀσφάλεια. — ἐπιτηρῶ περιμένω τὸν καιρὸ. — ὅ,τι τις λέγει ὅλα ὅσα λέει κανένα, ὅ,τι τοὺς προτείνουν. — ὁμολογέω - ὦ δέχομαι, συμφωνῶ. — τέως μέχρι τώρα. — κατέχω τινὰ κρατῶ κάποιον στὴν ἐξουσία μου, αἰχμάλωτό μου. — εἶτα· τὸ Μάρτιο τοῦ 404. — οὐ γὰρ εἶναι ἔνν. ἔλεγε.

§ 18 - 19. πρεσβευτὴς αὐτοκράτωρ πρεσβευτὴς μὲ ἀπεριόριστη ἐξουσία, μὲ ἀπόλυτη πληρεξουσιότητα. — δέκατος αὐτὸς ἐπικεφαλῆς ἑννέα ἄλλων.

(2, 20 - 23)

§ 20. σπένδομαι συνθηκολογῶ. — ἐξαιρέω - ὦ τι ἀφανίζω, καταστρέφω κάτι· ἐξαιρεῖν ἔνν. Ἀθήνας. — οὐ φημι ἀρνιέμαι. — ἀγαθὸν ἐργάζομαι προσφέρω ὑπηρεσία, εὐεργετῶ. — μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην κλπ. τί ὑπονοοῦν οἱ Σπαρτιάτες; — ἐφ' ᾧ + ἀπαρέμφ. μὲ τὸν ὄρο. — τὸν Πειραιᾶ τὸ τεῖχος τοῦ Πειραιᾶ. — κατάγω τινὰ ἐπαναφέρω κάποιον ἀπὸ τὴν ἐξορία, ἐπαναπατρίζω. — ἡγοῦμαι· ἐδῶ : ἐκστρατεύω.

§ 21 - 23. ταῦτα· δηλ. τοὺς ὄρους τῶν νικητῶν. — περιχεῖται ὄχλος τινὰ ξεχύνονται ἀπὸ παντοῦ πλήθη ἀνθρώπων γύρω ἀπὸ κάποιον. — οὐ ... ἔτι = οὐκέτι δὲν ... πιά. — ἐγχωρεῖ ἐπιτρέπεται. — μέλλω καθυστερῶ. — προηγορέω - ὦ τίνος παίρνω τὸ λόγο ἐκ μέρους κάποιου. — περιαιρέω - ὦ = καθαιρῶ. — Λύσανδρος κατέπλει· ἀφοῦ ἔλυσε τὴν πολιορκία τῆς Σάμου. Ἡ ἀφιξη τοῦ στόλου τοῦ Λ. στὸν Πειραιᾶ ἐγινε στὶς ἀρχὲς Ἀπριλίου τοῦ 404. — ὑπ' αὐλητρίδων κάτω ἀπὸ τοὺς ἦχους τῆς μουσικῆς καὶ τῶν τραγουδιῶν τῶν αὐλητρίδων. — ἀρχω τῆς ἐλευθερίας γίνομαι ἀρχὴ τῆς ἐλευθερίας.

ΒΙΒΛΙΟ ΤΡΙΤΟ

(4, 1 - 10)

§ 1. **μετὰ δὲ ταῦτα** ὕστερα ἀπὸ τὴ συνάψη ἀνακωχῆς ἀνάμεσα στὸ στρατηγὸ Δερκυλίδα, ποῦ εἶχε σταλεῖ ἀπὸ τὴ Σπάρτη νὰ βοηθήσει τὶς ἑλληνικὲς πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας, καὶ τοὺς σατράπες τοῦ Ἀρταξέρ-
ξη Τισσαφέρνη καὶ Φαρνάβαζο. — **ἐν Φοινίῃ ὧν** γιὰ τὶς ἐμπορικὲς ὑποθέσεις του. Ἡ Φοινίῃ ἦταν χώρα στὰ νότια τῆς Μ. Ἀσίας μὲ σύ-
νορα ἀνάμεσα στὴ Μεσόγειο καὶ τὸ ὄρος Λίβανο. — **ναύκληρος** πλοιο-
κτῆτης, ἐφοπλιστής. — **αὐτοῦ** ἐπίρρ. — ἐκεῖ. — **πληρώω - ῶ** ἐπαν-
δρώνω μὲ πληρώματα. — **ὅποι** γιὰ ποῖο μέρος, γιὰ ποῦ.

§ 2. **ἀναπτεροῦμαι ἀνησυχῶ ἀναπτερωμένων τῶν Λακε-
δαιμονίων** ἡ ἀνησυχία τους ἦταν δικαιολογημένη, ἀφοῦ μόλις πρὶν
ἀπὸ ἓνα χρόνο εἶχε κλειστεῖ ἡ ἀνακωχὴ μὲ τοὺς Πέρσες. — **περίεμι**
ὑπερέχω, πλεονεκτῶ. — **ὡς πῶς**. — **τὸ πεζὸν λογιζόμενος ὡς ἐσώθη**
ἡ σωτηρία τῶν μυρίων θεωρήθηκε καὶ ἦταν πράγματι ἀπόδειξη τῆς ἀδυ-
ναμίας τοῦ περσικοῦ κράτους. — **ὑφίσταμαι ἀναλαμβάνω**. — **τριά-
κοντα μὲν Σπαρτιατῶν** ὅσοι δηλ. στέλλονταν κανονικὰ μαζὶ μὲ τὸ
βασιλεῖα τῆς Σπάρτης στὶς ἐκστρατεῖες ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς χώρας,
γιὰ νὰ τοῦ χρησιμεύουν σὰν πολιτικοὶ καὶ στρατιωτικοὶ συγχρόνως σύμ-
βουλοι. — **νεοδαμῶδεις** λέξις σπαρτιατικὴ = εἰλωτες ποῦ ἀπε-
λευθερώθηκαν καὶ ἀπέκτησαν πολιτικὰ δικαιώματα, νέοι πολῖτες τῆς
Σπάρτης. — **σύνταγμα** στρατιωτικὸ αἶμα, στρατός. — **ἑξακισχιλίους**
μὲ ἑξὶ χιλιάδες ἄνδρες. — **συνεξέρχομαί τινα** ἐκστρατεύω μαζὶ μὲ
κάποιον. — **ὅπως τὰς δεκαρχίας ... πάλιν καταστήσει** τὶς δεκαρ-
χίες, τὶς ὁποῖες, ὅπως εἶδαμε (Βιβλ. Β', 2, 1 - 2), εἶχε ἐγκαταστή-
σει ὁ Λύσανδρος στὶς σύμμαχες πόλεις τῆς Ἀθήνας, κατάργησαν ἀρ-
γότερα οἱ ἔφοροι. Στὴν πράξιν τους αὐτὴ κινήθηκαν ἀφ' ἑνὸς ἀπὸ φθό-
νο γιὰ τὴν αἰγλή, ποῦ εἶχε ἀποκτήσει ὁ Λύσανδρος ὕστερα ἀπὸ τὸν
αἴσιο γιὰ τὴ Σπάρτη τερματισμὸ τοῦ Πελοποννησιακοῦ πολέμου, καὶ
ἀφ' ἑτέρου μὲ τὴν ὑποκίνηση τῶν βασιλέων, τῶν ὁποίων τὴν ἐξουσία
ὑπὸνόμευε ἤδη ὁ Λύσανδρος. — **οἱ ... παρήγγειλαν** μὲ τὸ Δερκυλίδα

— τὰς πατρίους πολιτείας παραγγέλλω δίνω διαταγή ν' ἀποκατασταθῶν τὰ πατροπαράδοτα πολιτεύματα.

§ 3 - 4. **ἐπαγγέλλομαι** τι γνωστοποιῶ (ὅτι ἀναλαμβάνω) κάτι. — **σῖτος**: ἐδῶ: ζωοτροφίες. — **καὶ τάλλα**: ἔνν. ἱερά, δηλ. τὶς θυσίαι πρὸς τιμὴν τοῦ **Διὸς ἀγήτορος**, ποῦ πρόσφεραν οἱ βασιλεῖς, ὅταν ἐπρόκειτο νὰ ἐκστρατεύσουν ἔξω ἀπὸ τὰ σύνορα τῆς χώρας τους. — **διαβατήρια** ἢ θυσία τῶν διχβατηρίων, ἢ θυσία γιὰ τὴν ἐξοδὸν γιὰτὶ σὲ κάθε ὑπερὸρια ἐκστρατεία ὁ βασιλεὺς θυσίαζε στὸ Δία καὶ στὴν Ἀθηνᾶ σὲ κάποιο σημεῖο τοῦ δρόμου πρὸς τὰ σύνορα, γιὰ νὰ ἐξαικρίβωσει τὴ θέλησή τους. — **ταῖς πόλεσι**: δηλ. ταῖς συμμαχικαῖς. — **ὄσους τε... καὶ ὅποι** = **πόσους τε ... καὶ ποῖ**. — **ἐκασταχόθεν** ἀπὸ κάθε πόλεως. — **ἐν Αὐλίδι**: μικρὴ παραλιακὴ πόλις τῆς Βοιωτίας (σημερινὸ Βαθῦ) ἀπέναντι ἀπὸ τὴν Εὐβοία. — **οἱ Βοιώταρχοι**: οἱ 11 ἀνώτεροι ἀρχηγοὶ τῆς Βοιωτικῆς ὁμοσπονδίας. — **εἶπαν μὴ θύειν**: γιὰτὶ δὲν ζήτησε τὴν ἄδειά τους, ἀφοῦ εἶχαν τὴν ἐποπτεία καὶ τοῦ ἱεροῦ τῆς Ἀρτεμῆς στὴν Αὐλίδα, καὶ γιὰτὶ δὲν χρησιμοποίησε στὴ θυσία, κατὰ τὴ συνήθεια, τὸν ἐντόπιον ἱερέα τῆς θεᾶς. — **ἐντυγχάνω τινὶ** συναντῶ, βρίσκω κάποιον. — **ἐπιμαρτύρομαι τοὺς θεοὺς** ἐπικαλοῦμαι τοὺς θεοὺς ὡς μάρτυρες. — **ὀργιζόμενος**: γιὰ τὴν ἀσέβεια ποῦ ἔδειξαν, ἀλλὰ κυρίως γιὰτὶ θεωροῦσε κακὸ οἰωνὸ τὴ διακοπὴ τῆς θυσίας. — **ἐπὶ Γεραστόν**: λιμάνι καὶ χωριὸ στὴ νότια ἄκρη τῆς Εὐβοίας (σημερινὴ Κάρυστος). Τὸ μέρος αὐτὸ εἶχε, φαίνεται, ὀρίσει ὁ Ἀγγησίλαος σὰν τόπο συγκεντρώσεως τῶν συμμάχων. — **ποιῶμαι τὸν στόλον** κατευθύνω με τὸ στόλο, πλέω.

§ 5. **ἐπεὶ ἐκέισε ἀφίκετο**: τὴν ἡνοιξή τοῦ 396 π.Χ. — **σπείσασθαι**: ἄφρ. τοῦ σπένδομαι συνθηκολογῶ. — **οἶομαι καὶ οἶμαι** νομίζω, φαντάζομαι. — **διαπράττομαι** τι πετυχαίνω, κατορθώνω κάτι. — **ταῦτα διαπραξάμενον**: δηλ. τὴν αὐτονομία τῶν πόλεων τῆς Ἀσίας. — **ἀλλὰ βουλοίμην**: στοὺς διαλόγους ὁ **ἀλλὰ** = **ναί**, βέβαια. — **ἔξεστιν ... σοὶ τούτων πίστιν λαβεῖν** εἶναι δυνατόν σὲ σένα νὰ πάρεις ἔνορκες διαβεβαιώσεις γι' αὐτά, μπορῶ νὰ σοῦ τὸ βεβαιώσω μὲ ὄρκον. — **ἢ μὴν** (μηδὲν ἀδικήσῃς) πραγματικά, ἀληθινὰ (καθόλου δὲν θὰ βλάψω). — **σοῦ πράττοντος ταῦτα**: ἂν δηλ. σκέπτεσαι νὰ τηρήσεις τὴν ἀνακωχή. — **τῆς σῆς ἀρχῆς**: δηλ. τῆς σατραπείας σου. — **ἐν ταῖς σπονδαῖς** στὴ διάρκειά τῆς ἀνακωχῆς.

§ 6. ἐπὶ τούτοις ρηθεῖσι μὲ βάση τίς συζητήσεις αὐτές. — ὀμνυμι ὀρκίζομαι. — τοῖς πεμφθεῖσι πρὸς αὐτόν· στίς Σάρδεις. — **καὶ Δερκυλίδα'** πού μετὰ τὴν ἄφιξή τοῦ Ἀγησίλαου ἀπετέλεσε μέλος τοῦ βασιλικοῦ συμβουλίου τῶν 30. Μέλη τοῦ συμβουλίου αὐτοῦ ἦταν ἐπίσης καὶ οἱ ἄλλοι δύο πρέσβεις Ἑριππίδας καὶ Μέγίλος. — **πράττω τὴν εἰρήνην** ἐνεργῶ νὰ γίνῃ ἡ εἰρήνη. — **ἐμπεδώ - ᾧ τὰς σπονδὰς** στερεώνω, τηρῶ ἀπαραβίβιστες τίς συνθήκες. — **πρὸς ᾧ εἶχε** ἐκτός ἀπὸ ἐκεῖνο πού εἶχε.

§ 7. **σχολὴν ἔχω ἔχω** ἐλεύθερο χρόνο, δὲν κάνω τίποτε. — **ἄτε συντεταραγμένων ... τῶν πολιτειῶν** ἐπειδὴ τὰ πολιτεύματα ἦταν ἄνω κάτω, εἶχαν ἀνατραπεῖ. — **ἄτε γινώσκοντες πάντες τὸν Λύσανδρον** γιατί, ὅπως εἶναι γνωστό, δύο φορές εἶχε ἔλθει ἐκεῖ σὰν ναύαρχος, τὸ 408/7 καὶ τὸ 406/5 π.Χ. Ἀλλὰ καὶ μετὰ τὴν πτώση τῆς Ἀθήνας ἔσπευσε ἐκεῖ μὲ τὸ στόλο κ' ἐγκυτέστησε τίς δεκαρχίες (§ 2). — **πρόσκειμαί τινι** πιέζω κάποιον μὲ παρακλήσεις. — **θεραπεύω τινὰ** περιποιούμι, προσφέρω τίς ὑπηρεσίες μου σὲ κάποιον. — **ιδιωτῆς** ἀπλὸς πολίτης.

§ 8. **ἔμηνε'** ἄρ. τοῦ ρ. **μαίνω** κάνω ἔξω φρενῶν, ἐξοργίζω. — **ἐδήλωσεν ἔγινε** φανερό. — **γε μὴν ὅμως.** — **οἱ ἄλλοι τριάκοντα** δηλ. ἐκτός ἀπὸ τὸ Λύσανδρο. — **τῆς βασιλείας** τοῦ βασιλιᾶ. — **ὀγκήρως** μεγάλοπρεπα. — **προσάγω τινὶ ὀδηγῶ,** παρουσιάζω σὲ κάποιον. — **συμπράττω τινὶ τι** βοηθῶ, ὑποστηρίζω κάποιον σὲ κάτι. — **ἠττωμένους** χωρὶς νὰ πετύχουν τὸ σκοπὸ τους, ἄπρακτους. — **ἀποβαίνει μοι τὰ ἐναντία** μοῦ ἔρχονται στὸ τέλος τὰ ἀντίθετα. — **δη πιά.** — **εἶα' παρατατ.** τοῦ ρ. **ἔάω - ᾧ** ἀφήνω, ἐπιτρέπω. — **ἔλαττον ἔχω** βρίσκομαι σὲ μειονεκτικὴ θέση, κινδυνεύω νὰ χάσω τὴν ὑπόθεσή μου.

§ 9. **τῇ ἀτιμίᾳ** γιὰ τὸν ἐξευτελισμό. — **μὲν = μὴν** πράγματι. — **ἄρα ὅπως ἀποδεικνύεται** τώρα. — **ἠπίστω' παρατατ.** τοῦ ρ. **ἐπίσταμαι** γνωρίζω καλὰ — **εἰκός, ὅτος** (πληθ. **εἰκότα**) λογικό, σωστό, δίκαιο. **ἢ ἐγὼ ἔπραττον'** ὑπαινίσσεται τίς προσπάθειές του γιὰ τὴν ἄνοδο τοῦ Ἀγησίλαου στὸ θρόνο. — **ἐκ τοῦ λοιποῦ** γιὰ τὸ μέλλον. — **χαρίζομαί τινι** κάνω χάρη σὲ κάποιον. — **ἀδυνατέω - ᾧ** δὲν ἔχω καμμιά

δύναμη. — ἐμποδῶν εἰμί τινι εἶμαι ἐμπόδιον σὲ κάποιον. — ἐν καιρῷ εἰμί τινι φαίνομαι χρήσιμος σὲ κάποιον.

§ 10. Σπιθιδράτην τὸν Πέρσην ὑποδιοικητὴν, ὅπως φαίνεται, στῆ σατραπεία τοῦ Φαρνάβαζου. — ἐλαττόομαι -οῦμαι μειώνομαι, παραγκωνίζομαι. — τοὺς ... παιῖδας· μιὰ κόρη κ' ἓνα γιό. — ἐν Κυζίκῳ· πόλη στὸν ἰσθμὸ τῆς χερσονήσου τῆς Προποντιίδας, κατεχόμενη τότε ἀπὸ τοὺς Σπαρτιάτες. — ἀναβιβασάμενος· δηλ. ἐπὶ ναῦν. — πρὸς Ἀγησίλαον. στὴν Ἔφεσο. — ἤσθη· ἀόρ. τοῦ ρ. ἤδομαι εὐχαριστιέμαι. — ἀναπυνθάνομαι ζητῶ πληροφορίες.

(4, 11 - 24)

§ 11. μέγα φρονῶ περφηανέομαι. — προεῖπεν· ἀόρ. τοῦ ρ. προαγορεύω ἀναγγέλλω, δηλώνω ρητά. — ἄχθομαι δυσφορῶ, στενοχωριέμαι. — συσκευάζομαι ἐτοιμάζομαι γιὰ ἀναχώρηση. — ἀνάγκη ἦν· ἐνν. αὐτῷ (τῷ Ἀγησίλῳ). — παρασκευάζω ἀγορὰν ἐτοιμάζω τροφίμα (γιὰ ἀγορά). — ἐπιστέλλω παραγγέλλω, δίνω ἐντολή.

§ 12. ὅτι γιατί. — ἄφιππος ἀκατάλληλος γιὰ τὸ ἵππικό. — ἠγέομαι -οῦμαι + ἀπαρέμφ. νομίζω. — τὸ πεζὸν ἄπαν· πού ἀνερχόταν σὲ 50 χιλιάδες. — τὸ ἵππικόν· πού εἶχε δύναμη 10 χιλιάδων ἵππέων. — εἰς Μαιάνδρου πεδίον· γιατί ἀπὸ ἐκεῖ θὰ περνοῦσε ὁ στρατὸς γιὰ νὰ φτάσει ἀπὸ τὴν Ἔφεσο στὴν Καρία. — περιάγω = ἄγω. — δύσιππα· ἐνν. χωρία μέρη ὅπου δύσκολα κινεῖται τὸ ἵππικό. — τάναντία ἀποστρέφω παίρνω ἀντίθετη κατεύθυνση. — ἐπὶ Φρυγίας· ὅπου «ἡ τοῦ Φαρναβάζου οἰκισις». — καταστρέφομαι ὑποτάσσω, ὑποδουλώνω. — ἐμβάλλω ἐπιτίθεμαι, εἰσβάλλω. — ἀπροσδοκῆτοίς· ἐνν. ταῖς πόλεσι.

§ 13 - 14. οἱ ἵππεῖς· κάπου 600· γιατί ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς 300 Ἀθηναίους καὶ μερικοὺς ἄλλους ἀπὸ τὶς ἑλληνικὲς πόλεις εἶχαν προστεθεῖ καὶ οἱ 200 ἵππεῖς τοῦ Σπιθιδάτη. — τέτταρα πλέθρα· τὸ πλέθρο ἦταν μέτρο μῆκους ἴσο μὲ 31 σημερινὰ μέτρα. — ὡσπερ φάλαγξ· γιατί ἡ λέξη λέγεται γιὰ τοὺς πεζοὺς. — ἐπὶ τεττάρων σὲ βάθος τεσσάρων ἀνδρῶν. — οἱ πρῶτοι ἢ πρώτη γραμμὴ, τὸ μέτωπο. — ἐπὶ πολλῶν σὲ πολλὰς σειρές, σὲ μακρὰς στήλες. — εἰς χεῖρας ἔρχομαι (εἶμι)

συγκρούομαι. — **κρανέϊνος** από ξύλο κρανιαῖς. — **τρέπομαι** (ὕπο τι-
νος) **τρέπομαι** σέ φυγή, νικιέμαι.

§ 15. **ἐπὶ προόδῳ** προκειμένου ν' ἀρχίσει τὴν προέλαση. — **ἄλο-
βα γίνεταί τὰ ἱερά** τὰ σπλάγχνα τοῦ ζώου παρουσιάζονται χωρὶς λο-
βὸ στὸ σηκῶτι = οἱ θυσιές ἔχουν δυσοίωνο ἀποτελεσμα. Τὴν ἔλλειψη
ἢ τὸ μικρὸ σχῆμα τῶν λοβῶν τοῦ σηκωτιοῦ τὸ θεωροῦσαν σημεῖο δυ-
σμένειας τῶν θεῶν. — **γιννώσκω** + ἀπαρέμφ. κρίνω. — **ὥς μὴ ...
δέοι** ὥστε νὰ μὴ εἶναι ἀνάγκη. — **καταλέγω τινά** καταγράφω κάποιον
σέ κατάλογο. — **ἄνδρα** δηλ. ἵππέα. — **δόκιμος** δοκιμασμένος, ἔμπει-
ρος. — **ἔξεστί μοι** μοῦ ἐπιτρέπεται, ἔχω τὸ δικαίωμα. — **ὥσπερ ἂν
τις ...προθύμως ζητοίῃ** μὲ ὅση ἀκριβῶς προθυμία θὰ ζητοῦσε κανεὶς
νὰ βρεῖ. — **τὸν ἀποθανούμενον** = **τὸν ἀποθανεῖν βουλόμενον**.

§ 16 - 17. **ὕποφαινει ἔαρ** ἀρχίζει νὰ φαίνεται ἡ ἀνοιξη. — **ἔαρ**
τοῦ 395 π.Χ. — **ἄθλα προτίθημι** προκηρύσσω βραβεῖα. — **ἄριστα
σώματος ἔχω** βρίσκομαι σέ ἄριστη σωματικὴ κατάσταση — **πελτα-
σταῖς** = **ἀκοντισταῖς**. Οἱ πελταστὲς κρατοῦσαν πέλτη, ξίφος καὶ
μικρὸ ἀκόντιο. — **πρὸς τὰ προσήκοντα ἔργα** ὅτις ἰδιάζουσες (στὰ στρα-
τιωτικὰ τους σώματα) ἀσκήσεις. — **πάρεστί μοι** ἔχω τὴ δυνατότητα,
τὴν εὐκαιρία. — **μελετάω -ῶ** γιὰ στρατὸ = **ἀσκοῦμαι** (ἢ μετοχὴ
μελετῶντας ἀπὸ τὸ ὄρᾱν). — **ἀξίαν... θέας** ἀξιοθέατη. — **ῶνιος** γιὰ
ἀγορά, γιὰ πούλημα. — **χαλκοτύπος** χαλκωματάς. — **τέκτων** ξυλουργός.
— **χαλκεύς** = **σιδηρεὺς** σιδηρουργός. — **σκυτοτόμος** τεχνίτης πού
κόβει καὶ κατεργάζεται τὰ δέρματα (**σκύτη**). — **οἱ σκυτοτόμοι καὶ
οἱ ζωγράφοι** οἱ σκυτοτόμοι κατασκεύαζαν τὰ δερμάτινα ἐξαρτήματα
τοῦ ὀπλισμοῦ (λουριά γιὰ τὶς ἀσπίδες, τὰ ξίφη κ.λ.π.) καὶ οἱ ζωγράφοι
στόλιζαν τὶς ἀσπίδες μὲ διάφορες ἀπεικονίσεις ἢ γράμματα. — **οἰεσθαί**
ὕποκειμένο **τινά**.

§ 18 - 19. **ἐπιρρώννυμαι** τονώνομαι ψυχικά, φρονηματίζομαι. —
τῇ Ἀρτέμιδι τῇ Ἐφεσίᾳ, τῆς ὁποίας ὁ ναός, ἕνα ἀπὸ τὰ ἑπτὰ θαύ-
ματα τοῦ κόσμου, πυρπολήθηκε ἀργότερα (356 π.Χ.) ἀπὸ τὸν Ἡρό-
στρατο. — **ἐμβάλλω ῥώμην** βάζω, ἐμπνέω θάρρος. — **τοῖς κήρυξι** πού
διαλαλοῦσαν τὴν ἀγοροπωλησίαν τῶν αἰχμαλώτων. — **ὕπο τῶν λη-
στῶν** τῶν Ἑλλήνων δηλ. στρατιωτῶν πού ἐξορμοῦσαν ἀπὸ τὴν Ἐφεσο

για λαφυραγωγία. — **άλισκομαι** (παθητικό του **αἰρῶ**) συλλαμβάνομαι, κυριεύομαι. — **μαλακός** μαλθακός, ἀφράτος. — **ἄπονος** ἀσκληραγωγῆτος. — **διοίσειν** μέλλων του ρ. **διαφέρω**.

§ 20 - 21. οἱ περὶ Ἑριπίδαν ἔτσι ὀνομάζει ὁ Ξενοφῶν τὸ νέο τριακονταμελὲς συμβούλιο τοῦ βασιλιᾶ, ὅπως ὀνόμαζε «οἱ περὶ Λύσανδρον» τὸ συμβούλιο τοῦ περασμένου χρόνου (396 - 395 π.Χ.), γιατί αὐτοὶ ἦταν οἱ ἐπισημότεροι. Πρέπει νὰ σημειωθεῖ ὅτι ὁ Ἑριπίδας ἦταν μέλος τοῦ βασιλικοῦ συμβουλίου καὶ τὸν προηγούμενο χρόνο καὶ ἤδη μετέχει ξανά σ' αὐτὸ καὶ μάλιστα σὰν ὁ πιὸ ἐπίσημος. Ἡ συμμετοχὴ του γιὰ δεύτερη φορά στὸ συμβούλιο ἴσως ὀφείλεται στὸν Ἀγησίλαο, ἀπὸ τὸν ὁποῖο, ἄγνωστο γιὰ ποιὸ λόγο, εἶχε σταλεῖ στὴ Σπάρτη ἀπ' ὅπου ξαναγύρισε πάλι πίσω στὴν Ἀσία. — **καὶ ἄλλον** πιθανῶς τὸν Ξενοφῶντα, ποὺ μέχρι τώρα ἦταν ἀρχηγὸς τῶν Κυρῆων. — **ἐπὶ τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων στρατιώτας** δηλ. αὐτοὺς ποὺ στρατολογήθηκαν ἀπὸ τίς συμμαχικὲς πόλεις τῆς Πελοποννήσου (πρβλ. § 3 - 4). — **ἡγήσοιτο τὴν συντομωτάτην** θὰ τοὺς ὀδηγήσει ἀπὸ τὸ συντομότερο δρόμο. — **ἐπὶ τὰ κράτιστα** (= **εὐφορώτατα**) τῆς χώρας· δηλ. στὴ Λυδία. — **αὐτόθεν** χρονικὸ = ἀπὸ ἐκείνη τὴ στιγμή. — **γνώμη** ψυχὴ, φρόνημα. — **ὡς ἀγωνιούμενοι** τελικὴ μετοχὴ. — **πάλιν** ὅπως τὸν προηγούμενο χρόνο (396), ὅταν μπῆκε στὴ Φρυγία, ἐνῶ ἄφηνε νὰ ὑπονοεῖται ὅτι θὰ ἐπιτεθεῖ στὴν Καρία (§ 11 «στρατευομένῳ ἐπὶ Καρίαν»). — **καθάπερ τὸ πρόσθεν** § 12 “τὸ μὲν πεζὸν ἅπαν διεβίβασεν ἐκεῖσε (ἐπὶ Καρίαν)” κλπ.

§ 22 - 23. δι' ἐρημίας = **διὰ χώρας ἐρήμης**. — **ἦκον οἱ τῶν πολεμίων ἱππεῖς** ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ Μαιάνδρου στὴν ἀριστερὴ ὄχθη τοῦ Πακτωλοῦ. — **ὁ ἡγεμῶν** τοῦ ἱππικοῦ τῶν Περσῶν. — **αὐτοὶ δέ** δηλ. ὁ ἀρχηγὸς μὲ τοὺς ἱππεῖς. — **τοὺς ἀκολούθους** δηλ. τοὺς ὑπῆρέτες ποὺ ἀκολουθοῦσαν τὸ στράτευμα. — **βοηθεῖν** ἐνν. αὐτοῖς (τοῖς ἀκολούθοις). — **αὐ** πάλι, ἀφ' ἑτέρου. — **παμπληθέσι ... τάξεσιν** σὲ πυκνὴ τάξη, σὲ μεγάλο βάθος. — **ἐνθα δὴ** τότε λοιπόν. — **οὐπω παρήν τὸ πεζὸν** δὲν παραβρισκόταν ἀκόμη τὸ πεζικὸ (γιατί, ὅπως εἶδαμε, τὸ εἶχε διαβιβάσει ὁ Τισσαφέρνης στὴν Καρία, § 20 - 21). — **τῶν παρεσκευασμένων** ἐνν. στρατιωτικῶν σωματίων. — **καιρὸς κατὰλληλη** εὐκαιρία. — **σφαγιάζομαι** θυσιάζω. — **τὰ δέκα** (δηλ. ἔτη)

ἀφ' ἥβης ὅποιοι εἶχαν δεκαετὴ στρατιωτικὴ ὑπηρεσία. Δεδομένου ὅτι ἡ ἥβη περιελάμβανε τὶς ἡλικίες ἀπὸ 18 ἕως 28 χρονῶν, μὲ τὸ "δέκα ἀφ' ἥβης" ἐννοοῦνται οἱ ἄνδρες ποὺ δυνάμην τὸ 30ὸ περίπου ἔτος τῆς ἡλικίας τους. Σύμφωνα μὲ ἄλλη ἐρμηνεία "τὰ δέκα ἀφ' ἥβης" = οἱ δέκα (πρῶτες) κλάσεις. — **θέω ὁμόσε τινὶ** τρέχω νὰ συγκρουσθῶ μὲ κάποιον. — **ὑφηγέομαι -οῦμαι** προηγοῦμαι, προπορεύομαι. — **ὥς ... ἐπομένου** ἔχοντας στὸ νοῦ τους ὅτι τοὺς ἀκολουθοῦν.

§ 24. δέχομαί τινα ἀντιμετωπίζω τὴν ὁρμή, τὴν ἐπίθεση κάποιου. — **πάντα τὰ δεινὰ παρῆν** ἦταν παρόντα, χρησιμοποιήθηκαν ὅλα τὰ τρομερὰ μέσα (δηλ. ἡ ἐπέλαση τῶν ἰππέων καὶ οἱ ἐπιθέσεις τῶν ὀπλιτῶν καὶ τῶν πελταστῶν). — **ἐγκλίνω** ὑποχωρῶ. — **καὶ τὸ στρατόπεδον αὐτῶν** στὴ δεξιὰ ὄχθη τοῦ Πακτωλοῦ, ποὺ τὸ φύλαγαν τὰ σκευοφόρα καὶ οἱ ἰππεῖς ποὺ εἶχαν καταφύγει ἐκεῖ. — **ὥσπερ εἰκὸς (ἦν)**· γιατί; — **καὶ φίλια καὶ πολέμια** καὶ φίλους (δηλ. τοὺς πελταστῆς) καὶ ἐχθρούς. — **περιστρατοπεδεύομαί τινα** κυκλώνω κάποιον μὲ στρατό. — **χρήματα** πράγματα, λάφυρα. — **ἃ ἤυρε** ποὺ ἐπίασαν τιμῆ.

(4, 25 - 29)

§ 25 - 26. ἐν Σάρδεσιν ἔτυχεν ὦν· γιατί μετὰ τὴ μετακίνηση τοῦ ἰππικοῦ του ἀπὸ τὴν πεδιάδα τοῦ Μαιάνδρου στὸν Πακτωλὸ ὁ Τισσαφέρνης κατέφυγε στὶς Σάρδεις, γιὰ νὰ ἐτοιμάσει ἀπὸ ἐκεῖ τὴν ἀμυνα τῆς πόλης, στὴν πραγματικότητα ὅμως γιατί φοβόταν τὴν πολεμικὴ ἐμπειρία καὶ τὴ γενναϊότητα τῶν Ἑλλήνων. — **αἰτιάσομαι -ῶμαι** θεωρῶ ὑπαίτιο, κατηγορῶ κάποιον. — **καὶ αὐτός**· ὅπως ὁ Φαρνάβαζος καὶ οἱ ἄλλοι Πέρσες ἐπίσημοι. — **τοῦ κακῶς φέρεσθαι τὰ ἑαυτοῦ** τοῦ ὅτι πῆγαινε ἄσχημα ἢ κατὰσταση τοῦ κράτους του. — **Τιθραύστην** χιλιάρχο τῆς βασιλικῆς σωματοφυλακῆς. — **τὰ πράγματα** οἱ ἐνοχλήσεις, οἱ μελᾶδες. — **ἔχω τὴν δίκην** τιμωροῦμαι δίκαια. — **ἀποφέρω** δίνω, καταβάλλω. — **τὰ οἴκοι τέλη** ἡ ἐξουσία, οἱ ἀρχές τοῦ τόπου· **ἄνευ τῶν οἴκοι τελῶν**· γιατί ὁ βασιλιάς δὲν μπορούσε νὰ ἐνεργήσει μὲ δικὴ του πρωτοβουλία, παρὰ μόνο ὕστερα ἀπὸ τὴ συγκατάθεση τῶν ἐφόρων. — **πύθη** ὑποτακτικὴ ἀορ. **ἐπυθόμην** τοῦ ρ. **πυνθάνομαι**. — **μεταχωρέω -ῶ** πηγαίνω σ' ἄλλη χώρα. — **ἦει** παρατατ. τοῦ ρ. **εἶμι**.

§ 27 - 29. τῷ ὑπὲρ (= πέραν) Κύμης· πόλης τῆς Αἰολίδας. — ἔρχεται ἔρχεται διαταγή (ὑποκ. τὸ ἄρχειν καὶ καταστήσασθαι). — καὶ τοῦ ναυτικοῦ· ἐνῶ μέχρι τότε ἡ ἐξουσία τοῦ στρατηγοῦ ποτὲ δὲν συνδυάσθηκε μὲ τὴν ἐξουσία τοῦ ναύαρχου. — ὡς ὅτι. — ἂν ... εἶναι = ἂν ... εἶη. — καθ' ἐν οὔσης τῆς ἰσχύος ἀμφοτέροις ὅταν ἡ δύναμη (= ἡ διοίκηση) καὶ τῶν δύο βρίσκεται στὰ χέρια ἐνός. — καὶ τὸ ναυτικόν· ἐνν. ἰσχυρότερον ἂν εἶη. — ἐπιφαίνομαι ἐμφανίζομαι ξεφινικά. — ἐπιθαλαττίδιος παραθαλάσσιος. — ἐπαγγέλλομαι ὑπόσχομαι. — χαρίζεσθαι· δηλ. τῷ Ἀγησιλάῳ. — φιλότιμος φιλόδοξος. — ἔρρωμένος τὴν ψυχὴν ρωμαλέος στὴν ψυχὴ. — τοῦ παρασκευάζεσθαι ὥστε νὰ προετοιμάζεται. — πράττω τὰ ναυτικὰ καταγίνομαι μὲ τὸ ναυτικόν, μὲ τὴ συγκρότηση τοῦ στόλου. — ὥσπερ ὥρμησε ὅπως ξεκίνησε.

(5, 1 - 2)

§ 1 - 2. καταμανθάνω καταλαβαίνω. — τῶν βασιλέως πραγμάτων = τῆς βασιλέως δυνάμεως. — οὐδαμῆ μὲ κανένα τρόπο. — διανοέομαι -οῦμαι σκέπτομαι. — αἰρέω -ῶ τινα· ἐδῶ : νικῶ. — χρῶμαι τοῖς πράγμασι χειρίζομαι τὰ πράγματα, ἀντιμετωπίζω τὴν κατάσταση. — εἰς πεντήκοντα τάλαντα ἀργυρίου ἀξίας 50 περίπου ἀργυρῶν ταλάντων. — πιστὰ ἐγγυήσεις. — οἱ προεστηκότες οἱ ἡγέτες. — ἐφ' ὧτε μὲ τὸν ὄρο. — ἐκφέρω πόλεμον κηρύσσω τὸν πόλεμο. — μεταλαμβάνω παίρνω μερίδιον· καὶ οὐ μεταλαβόντες = κáιπερ οὐ μεταλαβόντες. — οἰκείος δικός μου (σου, του ...). — πρόγω τινὰ εἰς μῖσός τινος παρασύρω ἕναν σὲ μίσος ἐναντίον κάποιου ἄλλου. — συνίστημι τὰς πόλεις ἐνώνω, συνασπίζω σὲ συμμαχία τίς πόλεις. — τὰς μεγίστας πόλεις· ὅπως ἡ Ἀθῆνα καὶ ἡ Θήβα.

ΒΙΒΛΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

(1, 1 - 3, 15 - 39, 41)

§ 1 - 3. ἄμα μετοπώρω (= φθινοπώρω): τοῦ 395 π.Χ. — πορθέω - ᾧ καταστρέφω. — εἰς λόγους ἄγω τινά τινα φέρνω κάποιον σ' ἐπαφή μὲ κάποιον ἄλλο γιὰ νὰ συζητήσουν· εἰς λόγους ἄξι· ἔνν. αὐτῶ (τῶ Ἀγησιλάω). — ἔθνος· καὶ ἔχει μόνον πόλεις, ὅπως μέ· χρι τότε. — οὐκ ἀνεβεβήκει· στὰ Σοῦσα. — πείσαντος· ἔνν. αὐτόν.

§ 15 - 16. ἀποπορεύομαι φεύγω, ἀναχωρῶ. — θῆραι ζῶα γιὰ κυνήγι. — περιείργομαι περιφράσσομαι. — ἀναπεπταμένος τόπος ἀνοικτὸς χώρος. — παρέρρει· κοντὰ στὰ ἀνάκτορα. — ὀρνητεύω κυνηγῶ πουλιά (ὄρνηθες). — αὐτόθεν ἀπὸ ἐδῶ. — προνομαί ὀργανωμένες στρατιωτικὲς ἐπιδρομὲς (σ' ἐχθρική χώρα γιὰ ἀρπαγὴ λείας).

§ 17 - 19. σφάλλομαι παθαίνω ἀτύχημα· διὰ τὸ μηδὲν πρότερον ἐσφάλθαι ἐπειδὴ δὲν εἶχαν πάθει πρὶν κανένα ἀτύχημα. — δρεπανηφόρα· τὰ γνωρίσαμε στὴν Κύρου Ἀνάβαση. — συνέδραμον = ἠθροίσθησαν καὶ ἀντιπαρετάξαντο (Βιβλ. Γ', 4, 22 - 23). — προσελάνω φτάνω ἐπιπτος. — εἰς ἑπτακοσίους πιθανῶς αὐτοὶ ἦταν φίλοι. — μέλλω καθυστερῶ. — ἐλαύνειν· ὑποκείμενο τὰ ἄρματα. — τὸ ἀθρόον τὸ συγκεντρωμένο πλῆθος, ἢ φάλαγγα τῶν (ἑπτακοσίων) Ἑλλήνων.

§ 20 - 21. λέγει· ἔνν. αὐτό. — τοὺς τε Σπιθριδάτου καὶ τοὺς Παφλαγόνας· δηλ. τοὺς διακόσιους τοῦ Σπιθριδάτη καὶ τοὺς χίλιους τοῦ Ὄτυ. — πείσειεν· ὁ Ἡριπίδας.

§ 22 - 25. καλλιερέω - ᾧ ἔχω καλοὺς οἰωνοὺς στὴ θυσία. — καταλύω τι τερματίζω κάτι. — παρεῖναι· ὑποκείμ. αὐτούς, δηλ. οὓς ἔδωκεν ὁ Ἀγησίλαος καὶ οὓς αὐτὸς ἔπεισεν. — ἐκάστων ἀπὸ κάθε στρατιωτικὸ σῶμα (τῶν ὀπλιτῶν, τῶν πελταστῶν, τῶν ἱππέων). — ἀποτρέπομαι γυρίζω πίσω. — ἐπιπεσὼν ... πολλοὶ ἔπεσον· συντακτικὴ ἀνωμαλία (ὀνομαστικὴ ἀπόλυτος): ἡ κανονικὴ σύνταξη θὰ

ἦταν : ἐπιπεσόντος (τοῦ Ἑριπίδου, γενικὴ ἀπόλυτος) πολλοὶ ἔπεσον. — αὐτοί· δηλ. ὁ Φαρνάβαζος καὶ ἡ φρουρὰ του. — ἔκπωμα ποτήρι. — καὶ ἄλλα δὴ κτήματα = καὶ ἄλλα κτήματα οἷα δὴ Φαρναβάζου ἦν πού ἦταν ἐπόμενο νὰ ἔχει ἄνθρωπος τοῦ ἀξιώματος τοῦ Φαρναβάζου. — διὰ γὰρ τὸ φοβεῖσθαι· τὸ γὰρ δικαιολογεῖ γιατί ὁ Φ. κουβαλοῦσε μαζί του τόσα ποτήρια καὶ ἄλλα πολύτιμα ἀντικείμενα καὶ σκευή. — καθίσταμαι ἐγκαθίσταμαι, μένω μόνιμα. ἄλλοτε ἄλλη πότε στὸ ἓνα καὶ πότε στὸ ἄλλο μέρος. — μάλα ἐντελῶς. — στρατοπέδευσις ἢ κάθε φορὰ θέση τοῦ στρατοπέδου.

§ 26 - 28. ὑφίστημί τινα τοποθετῶ κρυφὰ κάποιον. — ἀφείλετο· τοῦ ρ. ἀφαιροῦμαι. — τὰ αἰχμάλωτα τὰ λάφυρα. — τοῖς λαφυροπώλαις· πού ἀποτελοῦσαν εἰδικὴ ὑπηρεσία στὸ στρατό. — οὐκ ἠνεγκαν = οὐκ ἠνέσχοντο. — ἀτιμάζομαι ἐξευτελιζομαι. — οἰχομαι ἀπιῶν φεύγω γρήγορα, γίνομαι ἄφαντος. — πρὸς Ἀριαῖον· τὸ γνωστὸ ἀπὸ τὴν Κύρου Ἀνάβαση ὑπαρχο τοῦ Κύρου. — πιστεύω ἔχω ἐμπιστοσύνη. — ὅτι γιατί. — πιστεύσαντες (αὐτῶ) ὅτι ἐπολέμησεν αὐτῶ· ἐνῶ στὴν πραγματικότητά, ὅπως εἶδαμε στὴν Κύρου Ἀνάβαση, ἀμνηστεύθηκε καὶ συμφιλιώθηκε τελικὰ μὲ τὸ βασιλιὰ Ἀρταξέρξη. — ἀπόλειψις ἐγκατάλειψη, λιποταξία. — καὶ τοῦ Μεγαβάτου· τοῦ γιοῦ τοῦ Σπιθριδάτη (Βιβλ. Γ', 4, 10). — Ἀγησιλάω ... οὐδὲν ἐγένετο βαρύτερον τίποτε δὲν προξένησε μεγαλύτερη στενοχώρια στὸν Ἀγησίλαο.

§ 29 - 31. ξενόομαι -οῦμαι συνδέομαι μὲ φιλία μὲ κάποιον. — ἤκουσεν· ὁ Ἀγησίλαος. — σπονδὰς λαβῶν· ὁ Ἀπολλοφάνης ἀπὸ τὸν Ἀγησίλαο. — σπονδὰς λαμβάνω καὶ δεξιὰν παίρνω δῆλωση γιὰ ἀνακωχὴ καὶ ἐπίσημη διαβεβαίωση (μὲ χειραψία). — παρῆν = ἐπανῆκεν. — εἰς συγκεῖμενον χωρίον· σὲ συμφωνημένο μέρος. — πόα χορτάρι. — ὑποτίθημι βάζω κάτω, στρώνω. — ραπτὸν τὸ ἐπεξεργασμένο μὲ βελόνι, κεντητὸ χαλί. — ἐντροφῶ εἶμαι μαθηζόμενος στὴν καλοπέραση. — φαυλότης ἀπλότητα. — ὥσπερ εἶχε ἔτσι ὅπως ἦταν ντυμένος. — προσαγορεύω τινὰ χαιρεῖν προσφωνῶ κάποιον χαιρετίζοντάς τον, χαιρετίζω κάποιον.

§ 32 - 33. ὅτε τοὺς Ἀθηναίους ἐπολεμεῖτε· δηλ. στὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο, ὅταν καὶ ὁ Τισσαφέρνης καὶ ὁ Φαρνάβαζος καὶ ὁ

Κῦρος βοήθησαν με χρήματα κυρίως τῆ Σπάρτη. — **μαχόμενος μεθ' ὑμῶν** στή ναυμαχία τῆς Ἀβύδου (411 π.Χ.). Τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι νικήθηκαν καὶ κατέφυγαν στήν Ἀβυδο καὶ ὁ Φαρνάβαζος «παρεβόηθει καὶ ἐπεισβαίνων τῷ ἴππῳ εἰς τὴν θάλατταν μέχρι δυνατόν ἦν ἐμάχετο» (Βιβλ. Α', 1, 6). — **διπλοῦν** διπροσωπία, πονηριά. — **καὶ διπλοῦν ... κατηγορῆσαι** ἡ φυσικὴ σειρά τῶν λέξεων: **καὶ (οὐκ) ἔχοιτ' ἂν κατηγορῆσαι μου**, ὡσπερ **Τισσαφέρνους**, οὐδὲν διπλοῦν πώποτε οὔτε ποιήσαντος οὔτ' εἰπόντος πρὸς ὑμᾶς. — **πώποτε** ποτὲ μέχρι τώρα. — **ἔχω + ἀπαρέμφ.** = **δύναμαι**. — **οὕτω διάκειμαι** βρίσκομαι σὲ τέτοια κατάστασι. — **δεῖπνον**: ἐδῶ = ζωοτροφίες. — **εἰ μὴ** ἐκτός ἂν. — **εὐφραίνομαι** χαίρομαι, εὐχαριστιέμαι. — **τὸ ὄσιον** τὸ σύμφωνο με τὸ θεῖο νόμο, τὸ θεῖο δίκαιο. — **τὸ δίκαιον** τὸ σύμφωνο με τὸν ἀνθρώπινο νόμο, τὸ ἀνθρώπινο δίκαιο. — **δὲ τέλος πάντων**. — **ὅπως** πῶς, με ποιά λογική. — **ἔστι τινός τι** ταιριάζει σὲ κάποιον κάτι. — **ἐπίσταμαι** γνωρίζω καλά. — **ἀποδίδωμι χάριτας** ἀνταποδίδω τὴν εὐεργεσία.

§ 34 - 36. **χρόνῳ ποτὲ ὕστερα** ἀπὸ ἀρκετὴ ὥρα (γιατὶ ἡ δικαιολογία ἦταν δύσκολη). — **γένωνται** ἐνν. **ἀλλήλαις**. — **τοῖς ἐξενωμένοις** (παρακ. τοῦ ρ. **ξενοῦμαι**) ἐναντίον ἐκείνων με τοὺς ὁποίους ἔχουν συνδεθεῖ με φιλία. — **ἂν οὕτω τύχῳσιν** ἂν τύχει νὰ βρεθοῦν σὲ τέτοια (δυσάρεστη) θέσι. — **ἔστιν ὅτε** = ἐνίοτε. — **ἀπέκτειναν** = ἀποκτείνουσιν. — **περὶ παντός ποιῶμαι** κάνω τὸ πᾶν. — **ἀλλάξασθαί σε ἡμᾶς δεσπότης ἀντὶ βασιλέως δεσπότης** νὰ ἀλλάξεις καὶ νὰ κάνεις ἐμᾶς ἀφεντικὰ σου σ' ἀντικατάστασι τοῦ ἀφέντη βασιλιά σου. — **μηδένα προσκυνοῦντα**: οἱ Πέρσες μπροστὰ στὸ βασιλιά τους ἐπεφταν στὴ γῆ καὶ φιλοῦσαν τὸ χῶμα ποὺ πατοῦσε, ἐνῶ οἱ Ἕλληνες τὴν τιμὴ αὐτὴ τὴν ἀπένεμαν μόνο στοὺς θεοὺς. — **καρπόομαι -οὔμαι** καρπώνομαι, ἀπολαμβάνω. — **καίτοι** καὶ πραγματικά. — **ἐλεύθερον εἶναι** = τὸ ἐλεύθερον εἶναι (τινα). — **πένης φτωχός**. **ἡμῖν συμμάχοις χρώμενον** κάνοντάς μας συμμάχους σου. — **ὁ ὁμόδουλός τινι** ὁ σύντροφος κάποιου στὴ δουλεία. — **καταστρέφομαι** ὑποτάσσω. ὑποδουλώνω. — **δέω τινός ἔχω** ἀνάγκη, μοῦ λείπει κάτι. — **μὴ οὐχί... εἶναι** = ὥστε εἶναι. — **πάμπαν**: ἐπίρρ. = ἐντελῶς, ὁλοσδιόλου.

§ 37. οὐκοῦν λοιπόν. — ἀπλῶς ἀνυπόκριτα, εἰλικρινά. — ἄπερ ποιά, τί. — πρέπει σοι· σύμφωνα μετ' τὸ θάρρος τῆς γνώμης πού ἐδειξε μέχρι τότε. — γοῦν ἐξάπαντος. — πέμπτη. ἔνν. ἐφ' ὑμᾶς. — τὴν ἀρχὴν προστάττω τινὶ ἀναθέτω τῇ στρατηγίᾳ σὲ κάποιον. — ἔοικε μοιάζει, φαίνεται.

§ 38. λῶστος· ὑπερθετικὸς τοῦ ἀγαθὸς ἄριστος· σὲ προσφωνήσεις = καλέ μου φίλε, φίλτατε. — ἐπίστω· προστακτικὴ τοῦ ρ. ἐπίσταμαι. — ἄπειμι μέλλων τοῦ ρ. ἀπέρχομαι. — κἄν πόλεμος ἦ. ἔνν. μετ' τὸ βασιλιά. — ἕως ἂν ἔχωμεν ὅσο θὰ μπορούμε. — ἀφεξόμεθα· μέλλων τοῦ ρ. ἀπέχομαι.

§ 39. ὑπολείπομαι μένω πίσω. — προσδραμών· μτχ. ἀορ. τοῦ ρ. προσθέω τρέχω πρὸς τὸ μέρος κάποιου. — τοίνυν λοιπόν. — παλτόν (ἀπὸ τὸ ρ. πάλλω) μικρὸ περσικὸ ἀκόντιο. — φάλαρα· τὰ στολίδια στὸ μέτωπο καὶ στὰ σαγόνια τῶν ἀλόγων. — γραφεὺς γραμματέας. — περιελών· μτχ. ἀορ. τοῦ ρ. περιαιρῶ ἀφαιρῶ. — μεταδιώκω τινὰ τρέχω πίσω ἀπὸ κάποιον (γιὰ νὰ τὸν προφτάσω).

§ 41. δὴ πραγματικά. — ἔαρ· τοῦ 394 π.Χ. — Ἄστυρηνῆς Ἄρτεμιδος ἱερόν· τὸ ἐπώνυμο αὐτὸ εἶχε ἡ Ἄρτεμις ἀπὸ τὴν πόλη τῆς Μυσίας Ἄστυρα, ὅπου ὑπῆρχε ναὸς τῆς. — πρὸς ᾧ εἶχε ἐκτὸς ἀπὸ τὸ στρατεύμα πού εἶχε. — ἄνω πρὸς τὰ ἑπάνω, στὸ ἐσωτερικὸ τῆς Ἀσίας. — ὀπισθεν ποιοῦμαι ἀφήνω πίσω. — ἀφίστημι τινα ξεσηκώνω κάποιον ν' ἀποστατήσει.

(2. 1 - 8)

§ 1-2. εἰμί ἔν τινι ἀσχολοῦμαι μετ' κάτι. — τὰς μεγίστας πόλεις· Ἀθήνα, Θῆβα, Κόρινθο, Ἄργος. — συνίσταμαι ἐνώνομαι, συνασπίζομαι. — παρεσκευάζοντο ταῦτα· δηλ. τὰ ἀπαραίτητα γιὰ τὴν ἐκστρατεία. — τὰ τε ἄλλα διηγείτο ὡς ἔχει διηγόταν σὲ ποιά κατάσταση βρισκόνταν τὰ ἄλλα, γιὰ τὴν κατάσταση γενικά. — ἐπιστέλλω τινὶ παραγγέλλω, δίνω ἐντολὴ σὲ κάποιον.

§ 3-4. χαλεπῶς φέρω στενοχωριέμαι. — τοὺς συμμάχους· δηλ. τοὺς ἀντιπρόσωπους τῶν ἐλληνικῶν πόλεων τῆς Μ. Ἀσίας. — ἐκεῖνα· τὰ πράγματα στὴν Ἑλλάδα, ὁ πόλεμος πού ἐπρόκειτο νὰ διε-

ξαχθεῖ. — εὖ ἐπίστασθε· προστακτ. — οὐ μὴ ἐπιλάθωμαι ὑμῶν = οὐκ ἔστι δέος μὴ ἐπιλάθωμαι ὑμῶν δὲν ὑπάρχει φόβος νὰ σᾶς ξεχάσω. — πάλιν πάρειμι ἐπιστρέφω. — ψηφίζομαι ἀποφασίζω, διατυπῶνω σὲ ψήφισμα τὴν ἀπόφασή μου.

§ 5 - 6. Εὐξενον· ἓνα, φαίνεται, ἀπὸ τοὺς τριάντα συμβούλους του. — διασώζω προστατεύω. — οἱ πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν τῶν μισθοφόρων καὶ τῶν συμμάχων ἀπὸ τῆ Μ. Ἀσία. — ταῖς πόλεσιν = τῶν πόλεων ἐκείνη. — καὶ τῶν μισθοφόρων τοῖς λοχαγοῖς = καὶ ἐκείνῳ (ἐκ) τῶν λοχαγῶν τῶν μισθοφόρων. — εὐοπλος μὲ καλὸ ὄπλισμό. — καὶ τοῖς ὑπάρχοις = τῶν ὑπάρχων ἐκείνῳ. — εὐιππος μὲ καλὸ ἵππικό. — νικητήριον βραβεῖο γιὰ τὴ νίκη. — ὡς ... δώσων· ἀντὶ (προεῖπεν) ὡς δώσει. — ὅπως εὖ εἰδείσαν· δηλ. οἱ πόλεις, οἱ λοχαγοὶ καὶ οἱ ἵππαρχοι. — οἱ στρατευόμενοι οἱ στρατιῶτες. — εὐκρινῶ προσέχω πολὺ στὴν ἐκλογή· ὅτι τοὺς στρατευόμενους δεῖ εὐκρινεῖν· γιὰ τὴν ἀνακήρυξη τοῦ νικητῆ θὰ λαμβανόταν βέβαια ὑπ' ὄψη προπαντὸς ὁ καλὸς ὄπλισμὸς καὶ τὸ καλὸ ἵππικό τῶν λόχων καὶ τῶν τάξεων, ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἡ πειθαρχία, ἡ ἀντοχή καὶ ἡ κανονικότητα στίς κινήσεις τῶν στρατιωτῶν κατὰ τὴ διάρκεια τῆς πορείας. Γι' αὐτὸ ἔπρεπε νὰ καταβληθεῖ μεγάλη προσοχή στὴν ἐκλογή τῶν στρατιωτῶν.

§ 7. ἐκπονῶ κατεργάζομαι, κατασκευάζω. — ἐς κόσμον μὲ διακοσμήσεις. — καὶ ὀπλιτικά καὶ ἵππικά καὶ γιὰ τοὺς ὀπλίτες καὶ γιὰ τοὺς ἵππεῖς. — οὐκ ἔλαττον ἐγένετο ἢ ἀπὸ τεττάρων ταλάντων δὲν στοίχισαν λιγότερο ἀπὸ τέσσερα τάλαντα. — τοσοῦτων· δηλ. λίγων. — παμπόλλων χρημάτων μεγάλης χρηματικῆς ἀξίας.

§ 8. Μένασκος καὶ Ἑριπίδας καὶ Ὀρσιππος· ἀπὸ τὸ συμβούλιο τῶν 30. — ἦνπερ βασιλεύς· ὁ Ξέρξης.

(8, 12 - 16)

§ 12 - 13. τὸ τεῖχος ... ἀνορθοίη· τὸ 393 π.Χ. ὕστερα ἀπὸ νίκες τοῦ ἀθηναϊκοῦ στόλου καὶ τὴν ἐπάνοδο τοῦ Κόνωνα στὴν Ἀθήνα. Πότε καὶ ἀπὸ ποῖον εἶχαν γκρεμισθεῖ τὰ τεῖχη; — ἀπὸ τῶν ἐκείνου· δηλ. χρημάτων. — τὰς τε νήσους καὶ τὰς ἐν ἡπείρῳ παρὰ θάλατταν πό-

λεις· μετὰ τὴν ἤττα στὴν Κνίδο οἱ Σπαρτιάτες διατήρησαν στὴ Μ. Ἀσία μόνο τὴν Ἄβυδο (§ 3). "Ὅλες οἱ παράλιες πόλεις τῆς Μ. Ἀσίας (ἐν τῇ ἡπείρῳ) καὶ τὰ νησιὰ τοῦ Αἰγαίου πελάγους, ὅπου εἶχαν ἐγκατασταθεῖ Λακεδαιμόνιοι ἀρμοστές, κυριεύθηκαν ἀπὸ τὸν Κόνωνα, μὲ τὸν ὁποῖο συνεργαζόταν ὁ Φαρνάβαζος. — **εὐτρεπίζω** τινά τινι συμφιλιάνω κάποιον μὲ ἓναν ἄλλο. — **διδάσκω** πληροφωρῶ, ἐξηγῶ. — **Τιρίβαζον βασιλέως ὄντα στρατηγόν**· τὸ γνωστὸ ἀπὸ τὴν Κύρου Ἀνάβαση σατράπη τῆς Ἀρμενίας, εὐνοοῦμενο τοῦ βασιλιᾶ, πού εἶχε ἤδη ἀντικαταστήσει τὸν Τιθραύστη στὴ σατραπεία τῆς Ἰωνίας. — **ἀφίστημι** τινὰ πρὸς ἑμαυτὸν κάνω κάποιον ν' ἀποστατήσῃ καὶ νὰ ἔλθῃ μὲ τὸ μέρος μου. — **παῦσαι**· δηλ. αὐτόν. — **γιγνώσκω**· ἐδῶ : ἀποφασίζω. — **πέμπουσιν Ἀνταλκίδαν**· γύρω στὰ τέλη τοῦ 393 π.Χ. — **τῇ πόλει** γιὰ τὴν πόλη τους. — **συμπαρακαλῶ** προσκαλῶ μαζί. — **ἀπὸ Βοιωτῶν**· δηλ. Θηβαῖοι.

§ 14. **ἐκεῖ**· δηλ. στὶς Σάρδεις, ἔδρα τῆς σατραπείας τῆς Ἰωνίας κλπ. — **καὶ ταύτης** καὶ μάλιστα ἐκείνης. — **ἀντιποιοῦμαι** τινός τινι διεκδικῶ κάτι ἀπὸ κάποιον· — **οὐκ ἀντιποιοῖσθαι**· τὸ ἀπαρέμφ. αὐτό, ὅπως καὶ τὸ παρακάτω **ἀρκεῖν**, ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ **ἔλεγε**. — **αὐτονόμους εἶναι**· ἡ αὐτονομία τῶν πόλεων συνέφερε τοὺς Σπαρτιάτες, γιατί οἱ ἐχθροὶ τους θὰ ἔχαναν τὶς πόλεις πού ἦταν φόρου ὑποτελεῖς σ' αὐτούς, ἐνῶ οἱ ἴδιοι θὰ διατηροῦσαν τοὺς συμμαχοὺς τους, ἀφοῦ εἶχαν ἀποκτήσει τὴν αὐτονομία τους. — **καίτοι** καὶ πραγματικά, καὶ βέβαια. — **αὐτονόμων οὐσῶν τῶν πόλεων**· γιατί τότε δὲν θὰ ἦταν δυνατὸ νὰ συγκροτηθεῖ ἰσχυρὴ συμμαχικὴ δύναμη ἱκανὴ νὰ νικήσῃ τὸ βασιλιά.

§ 15. **τοῖς ἐναντίοις**· δηλ. στοὺς ἀντιπροσώπους τῆς Ἀθήνας, τῆς Θήβας, τῆς Κορίνθου καὶ τοῦ Ἄργους, πού βρῖσκονταν στὶς Σάρδεις. — **λόγοι** κούφια λόγια, ἀνοησίες. — **ταῦτα**· δηλ. οἱ προτάσεις τοῦ Ἀνταλκίδα. — **συντίθεμαι** κλείνω συνθήκη, συμφωνῶ. — **Δήμνου, Ἴμβρου καὶ Σκύρου**· παλιῶν ἀθηναϊκῶν κτήσεων, στὶς ὁποῖες ἦταν ἐγκαταστημένοι Ἀθηναῖοι κληροῦχοι. — **οἱ τε Θηβαῖοι**· δηλ. **ἐφοβοῦντο** συνθέσθαι αὐτονόμους εἶναι τὰς πόλεις. — **τὰς Βοιωτίας πόλεις**· τὶς ὁποῖες εἶχαν καταστήσει μὲ τὴν πάροδο τοῦ χρόνου ἀπὸ ἰσότητες ὑποτελεῖς. — **οὐ ἐπεθύμουν**· ἡ ἀντωνυμία ἀναφέρεται στὸ παρα-

κάτω ἔχειν. — τὴν Κόρινθον ... ὡς Ἄργος ἔχειν νὰ κατέχουν τὴν Κόρινθο σὰν νὰ ἦταν Ἄργος· οἱ Ἄργεῖοι εἶχαν ἐγκαταστήσει φρουρὰ στὴν ἀκρόπολη τῆς Κορίνθου καὶ θεωροῦσαν τὴν Κόρινθο δική τους. — ἀτελής γίνεταί ἡ εἰρήνη δὲν τελειώνει, δὲν γίνεταί ἡ εἰρήνη.

§ 16. γίγνομαι μετὰ τινος δέχομαι τίς προτάσεις κάποιου. — λάθρα κρυφά. — πληρώω -ῶ ἐπανδρώνω μὲ πληρώματα. — ὅπως ἂν ... προσδέοιντο γιὰ νὰ νιώσουν τὴν ἀνάγκη, νὰ ἐπιθυμήσουν. — εἶργω φυλακίζω. — εἶρξε· ὁ Κόνων δραπέτευσε ἢ ἀποφυλακίσθηκε ἀπὸ τὸν προσωρινὸ διάδοχο τοῦ Τιρίβαζου στὴ σατραπεία τῆς Ἰωνίας Στρούθα καὶ κατέφυγε στὸ βασιλιά τῆς Κύπρου Εὐαγόρα, ὅπου καὶ πέθανε.

(1, 25 - 36)

§ 25 - 26. **κατέβη**· γιατί στο μεταξύ είχε ανεβεί στα Σούσα, για να διαπραγματευθεί με τὸ μεγάλο βασιλιά τοὺς ὄρους τῆς εἰρήνης. — **διαπράττομαι** καταφέρνω, πετυχαίνω. — **χρῶμαι τῇ εἰρήνῃ** κάνω, δέχομαι τὴν εἰρήνη. — **Νικόλοχον**· ὕπαρχο τοῦ Ἀνταλκίδα, γιατί ὁ Ἀνταλκίδας εἶχε στὸ μεταξύ διορισθεῖ νάναρχος. — **Ἰφικράτους καὶ Διοτίμου**· Ἀθηναίων στρατηγῶν. — **ἀνάγομαι** ἀνοίγομαι στὸ πέλαγος. — **Περκώτη**· βόρεια τῆς Ἀβύδου· εἶχε λιμάνι ὅπου μπορούσε νὰ κρυφτεῖ στόλος. — **Δημαίνετον**· ποὺ τὸν ἔστειλαν οἱ Ἀθηναῖοι γιὰ νὰ ἐνισχύσει τὸν Ἰφικράτη. — **τὴν ἐπὶ Προκοννήσου**· δηλ. ὁδὸν = πρὸς τὴν Προκόννησο· ἡ Πρ. ἦταν νησί στὴν Προποντίδα (σημερινὸ νησί τοῦ Μαμαρᾶ). — **παραπλέω** προσπερνῶ μετὰ τὰ πλοῖα. — **τὰς ἀπὸ Συρακουσῶν**· τὰ πλοῖα ἔστειλε ὁ τύραννος τῶν Συρακουσῶν Διονύσιος, φίλος τῶν Σπαρτιατῶν. — **καὶ Ἰταλίας**· ἀπὸ τοὺς Θουρίους τῆς Ἰταλίας.

§ 27. ὁ **Κολλυτεύς**· ἀπὸ τὸν Κολλυτό, ἓνα ἀπὸ τοὺς δήμους τῆς Ἀθήνας. — **σημαίνω** δίνω σῆμα, εἰδοποιῶ. — **κελεύσας**· ἐνν. τοὺς τριηράρχους. — **προσπληρώσασθαι ... ἐκ τῶν καταλειπομένων** νὰ συμπληρώσουν τὰ πληρώματα ἀπὸ αὐτοὺς ποὺ ἔμειναν (στὴν Ἀβυδο). — **εἷ τις (ναῦς) ἐνεδεῖτο ἂν κανένα πλοῖο εἶχε ἔλλειψη** (ἀπὸ ναῦτες). — **πρωτόπλοι** ἢ ἐμπροσθοφυλακὴ τῶν πλοίων. — **ἐμβάλλω** ἐπιτίθεμαι. — **τὰς προεχούσας** τὰ πλοῖα ποὺ εἶχαν μπροστά τους. — **ὕπ' ἀθυμίας**· γιατί ἔχασαν τὸ ἠθικὸ τους. — **τῶν βραδυτέρων**· ἐνν. ὑπὸ τῶν βραδυτέρων νεῶν. — **ἤλωσαν** ἄφρ. τοῦ ρ. ἀλίσκομαι.

§ 28. **ἐγκρατὴς** κύριος. — **συμπληρώ - ῶ** (τὰς ναῦς) ἐπανδρώνω πλήρως μετὰ ναῦτες. — **Ἀριοβαρζάνους**· ποὺ εἶχε πάρει τὴ θέση τοῦ Φαρνάβαζου στὴ σατραπεία τῆς Αἰολίδας καὶ Μικρῆς Φρυγίας. — **ἄγομαι γυναῖκα** παντρεύομαι. — **κατάγω** (τὰς ναῦς) ὀδηγῶ στὸ λιμάνι.

§ 29 - 30. ὡς πρότερον· δηλ. στὸν Πελοποννησιακὸ πόλεμο, ὅταν ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν ἐνίσχυε μὲ χρήματα τοὺς Σπαρτιάτες. — **καταπολεμέω** - ὠ νικῶ στὸν πόλεμο. — **πολιορκούμενοι δὲ ἐκ τῆς Αἰγίνης ὑπὸ τῶν ληστών**· οἱ Αἰγινήτες, ἀπὸ πάντα ἐχθροὶ τῶν Ἀθηναίων, μὲ τὴν ὑποστήριξη πᾶ τῶν Σπαρτιατῶν ἔπιαναν τὰ ἀθηναϊκὰ ἐμπορικὰ πλοῖα καὶ τὰ κρατοῦσαν μαζί μὲ τὰ φορτία τους. — **μόρα**· σπαρτιατικὸ σῶμα 400 ἀνδρῶν. — **Ὀρχομενῶν**· τῶ βοιωτικῶ. — **πιστεύω τινι** ἔχω ἐμπιστοσύνη πρὸς κάποιον· ἀντίθετο **ἀπιστῶ** δυσπιστῶ. — **αἷς δὲ ἠπίστου**· ἐνν. τὸν Φλειοῦντα καὶ τὴ Μαντίνεια. — **πράγματα ἐνοχλήσεις**. — **χαλεπῶς φέρω** δυσανασχετῶ. — **φρουρὰ φαίνεται ἐπὶ τινι** κηρύσσεται ἐπιστράτευση ἐναντίον κάποιου. — **ἡ τῶν μηνῶν ὑποφορὰ** ἡ δικαιολογία γιὰ τὶς γιορτὲς τῶν μηνῶν. — **ἡ τῶν μηνῶν ὑποφορὰ οὐδὲν ἔτι σφᾶς ὠφελήσει**· οἱ Λακεδαιμόνιοι σκοπεύοντας νὰ ἐκστρατεύσουν εἰς τὴν Ἀθήνα ἢ εἰς τὴ Θήβα θεώρησαν ἀναγκαῖο νὰ καταστήσουν προηγουμένως τὸ Ἄργος ἀκίνδυνο γιὰ τὴ Σπάρτη. Ἔτσι ἐπιχείρησαν μὴ ἐκστρατεία εἰς τὰ ἀργολικὰ ἐδάφη. Οἱ Ἀργεῖοι μπροστὰ στὸν ἐπικείμενο κίνδυνο μεταχειρίσθησαν τὸ συνηθισμένον τους τέχνασμα· ἰσχυρίσθησαν δηλ. ὅτι κατὰ τοὺς μῆνες ἐκείνους τελοῦσαν τὶς κοινὲς δωρικὰς γιορτὲς, πού τὰ κατὰ τόπους δωρικὰ φύλα τὶς γιόρταζαν τὸ καθένα πρὸς διαφορετικὴ χρονικὴ περίοδο καὶ ἦταν ἐπομένως ἀσέβεια νὰ τοὺς ἐπιτεθοῦν τότε οἱ Λακεδαιμόνιοι. — **ὑπακούω τῇ εἰρήνῃ** συμμορφώνομαι μὲ τοὺς ὅρους τῆς εἰρήνης. — **παρεῖναι** πιθανότατα εἰς τὰ Σάρδεις. — **τὰ βασιλέως σημεῖα** ἡ βασιλικὴ σφραγίδα (μὲ τὴν ὁποία βεβαιωνόταν ἡ γνησιότητα τοῦ βασιλικοῦ ἐγγράφου).

§ 31. **καὶ τῶν νήσων Κλαζομενάς**· οἱ Κλαζομενῆς (σημερινὰ Βουρλά) εἰς τὴν ἀρχὴν βρισκόνταν ἐπάνω εἰς τὴν μικρασιατικὴν παραλία· ἀργότερα κτίσθησαν ἐπάνω εἰς ἓνα νησί ἀπέναντι ἀπὸ τὴ Μ. Ἀσίαν (Β τῆς Ἐρυθραίας), πού στὸν καιρὸ τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου συνδέθηκε ὕστερα ἀπὸ ἐπιχωμάτωσιν μὲ τὴν στεριά. — **Κύπρου**· εἰς τὴν ὁποία βασιλεύει ὁ Εὐαγόρας. Ἐναντίον του πολέμησε ἐπὶ μακρὸν χρόνον ὁ βασιλεὺς τῶν Περσῶν, χωρὶς νὰ κατορθώσῃ νὰ κυριεύσῃ τὸ νησί. — **καὶ μικρὰς καὶ μεγάλας**· τὸ ἐνδιαφέρον τοῦ Πέρση βασιλεῦς γιὰ τὴν αὐτονομίαν τῶν ἑλληνικῶν πόλεων προερινόταν ἀπὸ πολιτικὸν ὑπολογισμὸν· μὲ τὴν αὐτονομίαν δηλ. ἐκμηδενίζονταν ἢ μετὰ τὸν Πελοποννησιακὸν πόλεμον ἡγεμονία τῆς Σπάρτης. — **πλὴν Λήμνου καὶ Ἰμβροῦ καὶ Σκύρου**· γιὰτὶ

θεωρήθησαν σάν ἐδάφη καθαρῶς ἀθηναϊκά (Βιβλ. Δ', 8, 15).— **μετὰ τῶν ταυτὰ βουλομένων**: δηλ. μαζί μ' ἐκείνους ποὺ ἀποδέχονταν τοὺς ὅρους τῆς προτεινόμενης συνθήκης, δηλ. τῶν Σπαρτιατῶν.

§ 32. **ὄμνυμι** ὀρκίζομαι. — **ὠμνυσαν** ἀφοῦ συγκεντρώθηκαν, φαίνεται, στὴ Σπάρτη — **ἐμπεδώ** — **ῶ** ἐπικυρώνω. — **ὑπὲρ πάντων τῶν Βοιωτῶν** γιὰ λογαριασμό ὅλων τῶν Βοιωτῶν· αὐτὸ σήμαινε ὅτι οἱ Θηβαῖοι δὲν ἦταν διατεθειμένοι ν' ἀφήσουν αὐτόνομες τὶς βοιωτικὲς πόλεις. — **ὁ Ἀγσιλαος**: σάν ἐκτελεστής τῶν ὅρων τῆς συνθήκης. — **οὐ φημι ἀνιέμαι**. — **τὸ βασιλέως γράμμα** τὸ ἔγγραφο τοῦ βασιλιᾶ. — **ἐπιστέλλω** παραγγέλλω, δίνω ἐντολή. — **ταῦτα**: δηλ. ὀμνύναι αὐτονόμους εἶναι καὶ μικρὰν καὶ μεγάλην πόλιν. — **αὐτοῖς**: ἔνν. ἐκείνους ἀπὸ τοὺς ὁποίους εἶχαν πάρει τὴν ἐντολή. — **ἔκσπονδος** ἔξω ἀπὸ τὶς σπονδές, τὴ συνθήκη.

§ 33. **διὰ τὴν πρὸς Θηβαίους ἔχθραν**: βλ. Βιβλ. Γ', 4, 3 - 4. — **μέλλω** καθυστερῶ, ἀναβάλλω. — **ἐθύετο**: δηλ. τὰ διαβατήρια (βλ. Βιβλ. Γ', 4, 3 - 4). — **εἰς τὴν Τεγέαν**: πόλη τῆς Ἀρκαδίας, συνηθισμένο τόπο τῶν συγκεντρώσεων τῶν συμμάχων τῆς Σπάρτης στὴν Πελοπόννησο. — **τῶν ἱπέων**: ἔνν. τινάς. — **κατὰ τοὺς περιοίκους** στὶς πόλεις τῶν περιοίκων (ποὺ κατοικοῦσαν γύρω ἀπὸ τὴν Τεγέα). — **ἐπισπεύσοντας** (ἔνν. αὐτοὺς) γιὰ νὰ τοὺς παρακινήσουν νὰ σπεύσουν. — **ξαναγούς**: ἔτσι ὀνομάζονταν οἱ Σπαρτιάτες στρατηγοί, ποὺ διοικοῦσαν συμμαχικὰ στρατεύματα.

§ 34. **οἱ δ' αὖ Κορίνθιοι**: στὴν Κόρινθο ἐπικρατοῦσαν τὴν ἐποχὴ αὐτὴ οἱ δημοκρατικοί, ἐχθροὶ τῶν Σπαρτιατῶν. — **ἐκπέμπω** διώχνω, ἀπομακρύνω. — **οὐκ ἐξέπεμπον τὴν τῶν Ἀργείων φρουράν**: βλ. Βιβλ. Δ', 8, 15 «ὡς Ἄργος ἔχειν». — **καὶ τούτοις**: δηλ. στοὺς Κορίνθιους καὶ Ἀργεῖους. — **προεῖπε**: τοῦ ῥ. **προαγορεύω** δηλώνω ρητὰ. — **τοῖς μὲν**: δηλ. στοὺς Κορίνθιους. — **τοῖς δέ**: στὴ φρουρὰ τῶν Ἀργείων. — **πόλεμον ἐκφέρω τινὶ** κηρύσσω τὸν πόλεμο ἐναντίον κάποιου. — **αὐτὸς ἐφ' ἑαυτοῦ γίγνομαι** ἀποκτῶ τὴν ἀνεξαρτησία μου. — **οἱ σφαγεῖς**: τὸ 393 π.Χ. Κορίνθιοι δημοκρατικοί, μὲ τὴ σύμπραξη Ἀργείων, Ἀθηναίων καὶ Βοιωτῶν, ἔσφαξαν στὴν ἀγορὰ καὶ στὸ θέατρο τῆς Κόρινθου σὲ ὦρα θρησκευτικῆς γιορτῆς ἀρκετοὺς ἀπὸ τοὺς εἰρηνόφιλους καὶ φιλολάχωνες ἀριστοκρατικούς. Σ' αὐτοὺς ἀκριβῶς τοὺς.

σφαγείς αναφέρεται ἐδῶ ὁ Ξενοφῶν. — **μεταίτιός τινος** συνυπεύθυνος, συνένοχος κάποιου. — **τοῦ ἔργου** δηλ. τῆς σφαγῆς. — **αὐτοὶ γόντες** με δική τους ἀπόφαση, οἰκειοθελῶς. — **οἱ ἄλλοι πολῖται** δηλ. οἱ οὐδέτεροι, πού δὲν ἀνῆκαν φανατικά στὴ μιὰ ἢ τὴν ἄλλη παράταξη. — **καταδέχομαι τινα** ξαναδέχομαι κάποιον πού ἐπιστρέφει (συνήθως ἀπὸ ἐξορία). — **οἱ πρόσθεν φεύγοντες** οἱ πρῶν φυγάδες, ἐξόριστοι φαίνεται πὼς σὲ παράτημα τῆς συνθήκης ἀναγραφόταν ὁ ὅρος νὰ δεχθοῦν οἱ πόλεις τὴν ἐπιστροφή τῶν πολιτικῶν ἐξορίστων.

§ 35. **ἐμμένω μένω πιστός.** — **τὰ πεζὰ στρατεύματα** τὰ συγκεντρωμένα στὴν Κόρινθο καὶ στὴν Κύπρο, ὅπου βοήθουσαν τὸν Εὐαγόρα στὸν πόλεμό του ἐναντίον τῶν Περσῶν. — **καὶ τὰ ναυτικά**: ἔτσι ὁ περσικὸς στόλος ἔμεινε ἀνενόχλητος, στράφηκε ἐναντίον τοῦ Εὐαγόρα κ' ἐπέβαλε στὴν Κύπρο τὴν κυριαρχία τοῦ βασιλιᾶ. — **τὸν ὕστερον** δηλ. τὸν Κορινθιακὸ πόλεμο. — **τὸν ὕστερον ... τῆς καθαιρέσεως** τὸν κατοπινοῦ, αὐτὸν πού ἀκολούθησε τὴν κατεδάφιση (Βιβλ. Δ', 8, 12 - 13).

§ 36. **ἀντιρρόπως τοῖς ἐναντίοις πράττοντες** ἂν καὶ διατηροῦσαν τὴν ἰσορροπία δυνάμεων πρὸς τοὺς ἀντιπάλους τους. — **τοῖς ἐναντίοις** δηλ. πρὸς τοὺς συνασπισμένους συμμάχους (Ἀθηναίους, Θηβαίους, Ἀργεῖους, Κορινθίους). — **ἐπ' Ἀνταλκίδου** ἢ Ἀνταλκίδια εἰρήνη ὑπογράφηκε καὶ ἄρχισε νὰ ἰσχύει ἀπὸ τὸ 386 π.Χ. Οἱ ὅροι τῆς χαράχτηκαν σὲ λίθινες στήλες πού ἐκτέθηκαν σὰ πανελλήνια ἱερὰ γιὰ εὐρύτερη δημοσιότητα. — **προστάτης**: ἐδῶ : ἐκτελεστής καὶ φρουρός. — **πράττω**: ἐδῶ : πετυχαίνω, ἐξασφαλίζω. — **προσέλαβον σύμμαχον Κόρινθον** γιατί ἤδη τὴν ἐξουσία στὴν Κόρινθο τὴν εἶχαν ξαναπάρει οἱ φίλοι τους ἀριστοκρατικοί. — **αὐτονόμους ... τὰς Βοιωτίας πόλεις ἐποίησαν** ἔτσι ἐξασθένισαν τὴ δύναμη τῶν ἐχθρῶν τους Θηβαίων. — **σφετερίζομαι τι** κάνω δικό μου κάτι ξένο καταπατώντας το, οἰκειοποιῶμαι κάτι.

(2, 24 - 32, 35 - 36)

§ 24. **ἐκ δὲ τούτου** μετὰ δηλ. τὴν ἀπόφαση πού πῆραν οἱ Σπαρτιάτες νὰ στείλουν βοήθεια στὶς πόλεις Ἀκανθο καὶ Ἀπολλωνία στὴ χερσόνησο τῆς Χαλκιδικῆς, γιὰ ν' ἀντιμετωπίσουν τὴ γειτονική τους Ὀλυνθο, πού ζητοῦσε νὰ τὶς ὑποτάξει. Ἡ αἴτηση γιὰ τὴ βοήθεια εἶχε

ὑποβληθεῖ στους Σπαρτιάτες (383 π.Χ.) σὰν ἐπόπτες τῆς Ἀνταλκίδειας εἰρήνης. — **νεοδαμώδεις** εἰλωτες ἀπελευθερωμένοι, νέοι πολίτες τῆς Σπάρτης. — **Σχιρίται**: ἐκλεκτὸ σῶμα τοῦ σπαρτιατικοῦ στρατοῦ. — **μέτειμι** ἔρχομαι μετὰ. — **τῶν ἑαυτῷ προστεταγμένων** ἀπ' αὐτοῦς ποὺ εἶχαν ὀρίσθαι γιὰ τὸ δικό του σῶμα. — **Θράκης χωρία**: Θράκη ὀνομαζόταν στὴν ἀρχαιότητα μεγάλο μέρος τῆς κεντρικῆς Μακεδονίας καὶ ὀλόκληρη ἡ ἀνατολική. — **Ποτεΐδαιαν**: πόλη τῆς Χαλκιδικῆς ἐπάνω στὸ στενὸ τοῦ ἰσθμοῦ ποὺ συνδέει τὴ χερσόνησο Παλλήνη μὲ τὴ στεριά. — **ἐκείνων**: δηλ. τῶν Ὀλυνθίων.

§ 25 - 27. **στασιάζω** ἀναστατώνομαι ἀπὸ ἐσωτερικὲς ταραχές. — **στασιαζόντων τῶν Θηβαίων** μετὰ τὴν Ἀνταλκίδεια εἰρήνη διαλύθηκε ἡ βοιωτικὴ ὀμοσπονδία καὶ στὴ Θήβα πῆραν τὴν ἐξουσία οἱ ἀριστοκρατικοί, φίλοι καὶ σύμμαχοι τῶν Λακεδαιμονίων. — **πολεμαρχοῦντες**: τὴν ἀνώτατη ἐξουσία στὴ Θήβα πρὶν ἀπὸ τὴν Ἀνταλκίδεια εἰρήνη εἶχαν οἱ 11 Βοιώταρχοι· μετὰ ὅμως ἀπὸ τὴ διάλυση τῆς βοιωτικῆς ὀμοσπονδίας ἀνώτατοι ἄρχοντες ἦταν οἱ πολέμαρχοι. — **διάφορος** πολιτικὸς ἀντίπαλος. — **ἔταιρεία** πολιτικὸ κόμμα. — **ἄλλως** μὲ ἄλλο τρόπο. — **εἰσοικεῖομαι -οὔμαι τινί** γίνομαι οἰκειός, συνδέομαι στενὰ μὲ κάποιον. — **ἔξεστί μοι** μοῦ εἶναι δυνατόν, μπορῶ. — **ὑπουργέω -ῶ τινί τι** προσφέρω σὲ κάποιον κάτι. — **ἐγώ**: σὰν πολέμαρχος. — **εἰμί ὑπὸ τινι** περιέρχομαι στὴν ἐξουσία κάποιου. — **ἀποκεκῆρυκται** ἔχει ἀπαγορευτεῖ μὲ κήρυκα (λόγῳ τῆς ὑφιστάμενης εἰρήνης). — **καταστρέφομαι** ὑποτάσσω, ὑποδουλώνω.

§ 28 - 29. **ἀνακουφίζομαι** φουσκώνουν τὰ μυαλά μου. — **λογιστικός** ὁ ἱκανὸς νὰ ὑπολογίζει τὶς συνέπειες τῶν πράξεών του. — **ὀμολογῶ τι** συμφωνῶ γιὰ κάτι. — **προορμηῆσαι**: ἔνν. τὸ στράτευμα — νὰ κινήσει τὸ στρατὸ πρὸς τὰ μπρός. — **συνεσκευασμένος** ἔτοιμος γιὰ ἀναχώρηση. — **ἐν τῇ Καδμείᾳ**: δηλ. στὴν ἀκρόπολη τῆς Θήβας, ὅπου γίνονταν οἱ συνεδριάσεις τῆς βουλῆς. — **θεσμοφοριάζω** γιορτάζω τὰ Θεσμοφόρια. Στὴ γιορτὴ αὐτὴ ἔπαιρναν μέρος κάθε Ἰούνιο μόνον παντρεμένες γυναῖκες καὶ τιμοῦσαν τὴ θεσμοφόρο Δήμητρα, προστάτρια τῶν ἀγρῶν καὶ τοῦ γάμου. — **ἀποστρέφω τινὰ** γυρίζω πίσω κάποιον. — **βαλανάγραν**: ἡ βαλανάγρα ἦταν ἓνα ἐργαλεῖο μὲ τὸ ὁποῖο «ἤγγρευον», δηλ. ἐπιαναν καὶ ἀφαιροῦσαν ἀπὸ τὸ μοχλὸ (τὴν ἀμπάρα τῆς πόρ-

τας) τὴ **βάλανον**, δηλ. τὸ σιδεράκι τοῦ περνοῦσε μέσα ἀπὸ τὸ **μοχλό**, γιὰ ν' ἀσφαλίσῃ τὴν πόρτα. — **παρήμί τινα** ἐπιτρέπω τὴν εἴσοδον σὲ κάποιον.

§ 30 - 31. **ὅτι** διότι, ἐπειδὴ. — **ἀθυμέω -ῶ** στενοχωριέμαι. — **ἔράω -ῶ** ἐπιθυμῶ. — **ὄστις μὴ πολέμου ἔρᾱ** ὑπαιτιγμός γιὰ τοὺς δημοκρατικούς φίλους τοῦ Ἴσμηνία, τοῦ ἤθελαν νὰ βοηθήσουν τοὺς Ὀλύνθιους καὶ ἐπομένως νὰ πολεμήσουν τοὺς Σπαρτιάτες. — **λαμβάνω** συλλαμβάνω, πιάνω. — **ὡς πολεμοποιοῦντα** ὁ Ἴσμηνίας κατηγορεῖται ὅτι προσπαθεῖ νὰ προκαλέσῃ πόλεμον μὲ τοὺς Λακεδαιμόνιους. — **ἀνίσταμαι** σηκώνομαι. — **ἔνθα εἰρηται** δηλ. στὴ φυλακῇ. — **δείσαντες** μτχ. τοῦ ρ. **δέδια ἢ δέδοικα** φοβᾶμαι. — **οἶκαδε** στὰ σπίτια τους. — **εἰργμένον** τοῦ ρ. **εἰργομαι** φυλακίζομαι. — **γινώσκω ταῦτά τινα** ἔχω τὴν ἴδια γνώμη, εἶμαι ὁμοϊδεάτης κάποιου. — **μάλιστα τριακόσιοι** τὸ **μάλιστα** μὲ ἀριθμητικὰ = περίπου, κάπου.

§ 32. **χαλεπῶς ἔχω τινί** εἶμαι δυσανεστήμενος μὲ κάποιον. — **Ἄγησίλαος** ἀπ' ὅσα λέει ὁ Ἄγ. βγαίνει τὸ συμπέρασμα ὅτι αὐτὸς εἶχε ὑποβάλλει στὸν Φοιβίδα τὴν ἰδέαν νὰ καταλάβῃ τὴν Καδμεία. — **ζημιῶ -ῶ** τιμωρῶ. — **νόμιμον** συνήθεια, παράδοση. — **αὐτοσχεδιάζω** ἐνεργῶ μὲ προσωπικὴ μου πρωτοβουλία. — **σκοπέω -ῶ** ἐξετάζω.

§ 35 - 36. **ἀκούουσι** χρονικὴ μετοχή. — **κρίσιν ποιοῦμαι** τινὲς δικάζω κάποιον. — **βαρβαρίζω** συμπεριφέρομαι σὰν τοὺς βαρβάρους. — **ξένος τῷ Πέρσῃ** γιὰτὶ ὁ Ἴσμηνίας εἶχε σταλεῖ σὰν πρεσβευτὴς στὴν Περσία γιὰ νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν φιλίαν τοῦ «μεγάλου βασιλέως». — **μεταλαμβάνω** τινὸς παίρνω μερίδιον ἀπὸ κάτι· **μετεिल्φῶς εἶη**· βλ. Βιβλ. Γ', 5, 1 - 2. — **μεγαλοπράγμων εἰμί** κάνω μεγάλα σχέδια. — **κακοπράγμων εἰμί** κάνω κακό, βλάπτω. — **καταψηφίζομαι** (παθητ.) καταδικάζομαι σὲ θάνατον. — **ἔχω τὴν πόλιν** κρατῶ τὴν ἐξουσία τῆς πόλης.

(4, 1)

§ 1. **καὶ Ἑλληνικὰ καὶ βαρβαρικὰ** καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορία τῶν Ἑλλήνων καὶ ἀπὸ τὴν ἱστορία τῶν βαρβάρων. — **ἐκολάσθησαν** κυ-

ρίως με τή μάχη στά Λεῦκτρα, ὅπως θά δοῦμε παρακάτω. — **πώποτε** (ποτέ) μέχρι τώρα. — **κρατοῦμαι ὑπό τινος** νικιέμαι ἀπό κάποιον. — **δουλεύω τινί** εἶμαι δοῦλος σέ κάποιον.

ΒΙΒΛΙΟ ΕΚΤΟ

(4, 1 - 16)

§ 1 - 2. **ἐκ τούτου** ὕστερα ἀπὸ τὴν ἄρνηση τῶν Θηβαίων νὰ ὕπαγ· ἔχουν τὴν εἰρήνην ποὺ κλείστηκε στὴ Σπάρτη ἀνάμεσα στὶς ἐλληνικὰς πόλεις μὲ ἐνέργειες τῶν Ἀθηναίων. — **ἀπάγω** ἀποσύρω. — **ἐκ τῶν πόλεων** τῆς Κεφαλονιάς καὶ τῆς Ἀκαρνανίας. — **Κλεόμβροτον** τὸ νεώτερο γιὸ τοῦ τέως βασιλιᾶ τῆς Σπάρτης Παισωνία· ἀνέβηκε στὸ θρόνον ὕστερα ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ μεγαλύτερου ἀδελφοῦ του Ἀγησίπολη στὸν πόλεμο μὲ τοὺς Ὀλύμπιους. — **τὰ οἴκοι τέλη** οἱ ἄρχοντες τῆς πατρίδας. — **ἀφίριεν** ἄλλος τύπος τῆς εὐκτικῆς τοῦ **ἀφήμι** (ἀν-εὶ ἀφιεῖν).

§ 3. **οὐχ ὅπως ... ἀφιέντας** ὄχι μόνο ὅτι δὲν ἄφηναν. — ἦ ἐκεῖ ὅπου. — **Θίσβαι** χωριὸ κοντὰ στὶς Θεσπιές. — **ὄρεινὴν καὶ ἀπροδόκητον** ἔνν. ὁδόν. — **Κρεῦσιν** λιμάνι τῆς Βοιωτίας στὸν Κορινθιακὸ, ἐπίκειο τῶν Θεσπιῶν. — **ἐν Λεύκτροις** τὰ Λεύκτρα βρισκόνταν σὲ μιὰ δασώδη πεδιάδα ἀνάμεσα στὶς Πλαταιὲς καὶ τὶς Θεσπιές.

§ 4 - 5. **διαλείπω ἀπέχω**. — **οὐδένας** ἔνν. ἄλλους. — **τὰ ἔσχατα πάσχω** παθαίνω τὸ χειρότερο κακὸ· ἐδῶ: τιμωροῦμαι μὲ θάνατο. — **Κυνὸς κεφαλαί** τοποθεσία τῆς Βοιωτίας κοντὰ στὴ Θήβα. Στὴ θέση αὐτὴ ὁ Κλεόμβροτος τὸ 378, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ τὸν ἔστειλαν οἱ Σπαρτιάτες ἐναντίον τῶν Θηβαίων, καθόταν ἄπρακτος 16 ὁλόκληρες μέρες. — **δηῶ - ᾧ** καταστρέφω. — **ἀπεκρούσθης τῆς ἐμβολῆς** γιατί στὴ δευτέρη αὐτὴ ἐκστρατεία δὲν κατόρθωσε νὰ περάσει τὸν Κιθαίρωνά. — **Ἀγησιλάου αἰεὶ ἐμβάλλοντος** ἐνῶ ὁ Ἀγησίλαος πάντα κατόρθωνε νὰ εἰσβάλλει. — **κῆδομαί τινος** φροντίζω, ἐνδιαφέρομαι γιὰ κάτι. — **ἀκτέον = δεῖ ἄγειν** δηλ. τὸ στρατό. — **ὥσπερ λέγεται** ἐπειδὴ δὲν εἶχε πειράξει τὴ Θήβα κατὰ τὶς προηγούμενες εἰσβολές του στὴ Βοιωτία. — **παροξύνομαι** ἐρεθίζομαι, κεντρίζομαι.

§ 6 - 7. **οἱ προεστῶτες** δηλ. οἱ βοιῶταρχοι. — **περιοικὶς πό-**

λις γειτονική πόλη. — ὅτι κινδυνεύουσι· ἀπὸ τὸ ἐλογίζοντο. — ἄτε + μετοχή = ἐπειδὴ πραγματικά. — φεύγω ἐξορίζομαι. — πολλοὶ αὐτῶν· οἱ δημοκρατικοί. — οἱ νεώ· πληθ. τοῦ β' κλιτοῦ ἀττικὸκλιτοῦ ὀνόματος ὁ νεώς (= ναός). — Ἡράκλειον· ναός τοῦ Ἡρακλῆ. — τὰ ὄπλα· τοῦ Ἡρακλῆ πού, κατὰ τὴν παράδοση, φυλάγονταν ἐκεῖ. — ὡς τοῦ Ἡρ... ἐξωρμημένου γιὰ τὴν τάχα ὁ Ἡρ. εἶχε ξεκινήσει. — μὲν δὴ πάντως. — τῶν προεστηκότων· κυρίως τοῦ Ἐπαμεινώνδα.

§ 8 - 9. τάναντία ἀντίθετα, ἀνάποδα. — τοῖς δέ· δηλ. τοῖς Θηβαίοις. — κατορθόομαι -οὔμαι εὐδοῶνομαι, ἔρχομαι εὐνοϊκά. — ἄριστον πρόγευμα. — ἔστι μοι ἡ βουλή ἔχω συμβούλιο. — ὑποπίνω σιγοπίνω, "κουτσοπίνω". — ὑποπινόντων· δηλ. τῶν στρατιωτῶν. — ὠρμημένων ἐνῶ εἶχαν ξεκινήσει. — οἱ εἰς ἀγορὰν παρεσκευασότες οἱ μικρέμποροι ποὺ ἀκολουθοῦσαν τὸ στρατό. — οἱ οὐ βουλόμενοι μάχεσθαι· κυρίως οἱ Θεσπιεῖς. — περιέμι κύκλω περικυκλώνω. — μετὰ τοῦ Ἰέρωνος· δηλ. τοῦ Σπαρτιάτη ἀρχηγοῦ τῶν μισθοφόρων. — Ἡρακλεῶται· ἄποικοι τῶν Λακεδαιμονίων ἐγκαταστημένοι κοντὰ στὸ Σπερχειό. — ἐπιστρέφω τινὰ τρέπω σὲ φυγὴ κάποιον. — ἀθρόος πυκνός, πολυάριθμος. — τοῦ μεταξὺ· δηλ. τοῦ χώρου μεταξὺ τῶν δύο ἀντίπαλων παρατάξεων.

§ 10 - 11. μελετῶ γιὰ στρατό = ἀσκοῦμαι. — πονηρὸς ἄθλιος κ' ἐλεεινός. — φρουρὰ φαίνεται κηρύσσεται ἐπιστράτευση. — ὁ συντεταγμένος ὁ πολίτης ὁ καταγραμμένος στὸ σῶμα αὐτό. — ἐκ τοῦ παραχρῆμα ἐκείνη τῇ στιγμή, χωρὶς προηγούμενη ἄσκηση. — αὐτὸ ἐξἄλλου. — ἤμιστα ἐλάχιστα ἢ καθόλου. — φιλότιμος φιλόδοξος.

§ 12. φάλαγξ τὸ πεζικό. — εἰς τρεῖς σὲ μέτωπο τριῶν ἀνδρῶν. — τὴν ἐνωμοτίαν· ἡ ἐνωμοτία παρατασσόταν σὲ τρεῖς στίχους βάρους 12 στρατιωτῶν, δηλ. εἶχε δύναμη 36 ἀνδρῶν. — ἄγειν = τάττειν — τοῦτο δὲ συμβαίνειν αὐτοῖς καὶ ἔτσι (ἔλεγαν ὅτι) καταντᾶ νὰ ἔχει ἡ φάλαγγά τους. — ἐπὶ πεντήκοντα ἀσπίδων συνεστραμμένοι ἦσαν εἶχαν συμπυκνωθεῖ (= συνταχθεῖ) σὲ βάθος πενήντα ἀσπιδοφόρων. — εὐχείρωτός εἰμι νικιέμαι εὐκόλα — τὸ ἄλλο πᾶν εὐχείρωτον· γιὰ τὴν οἱ πτέρυγες αὐτὲς ἀποτελοῦνταν ἀπὸ συμμαχούς τῶν Λακεδαιμονίων, ποὺ καὶ ἀκολουθοῦσαν καὶ πολεμοῦσαν χωρὶς προθυμία.

§ 13. ἡγοῖτο· ἐνν. ἐπὶ τοὺς Θηβαίους. — καὶ δὴ καὶ τότε λοιπόν,

ἀμέσως. — **συμβάλλομαι** συγκρούομαι. — **ὡς ἔπι.** — **κρατῶ** νικῶ. — **τεκμήριον** ἀπόδειξη. — **γνοίῃ ἂν τις** θὰ μπορούσε νὰ τὸ καταλάβει κανεὶς. — **οὐ γὰρ** κλπ.: ἐπεξήγηση. — **ἀνελέσθαι** ἀπαρ. ἀορ. τοῦ ρ. **ἀναιροῦμαι** σιχῶνω (ἀπὸ τὸ πεδίο τῆς μάχης). — **ἀποφέρω** τινὰ μεταφέρω κάποιον. — **ἐν ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ.** τότε δηλ. πού πληγωνόταν ὁ Κλεόμβροτος. Ὡστόσο ἡ μεταφορὰ τοῦ πληγωμένου βασιλιᾶ δὲν στάθηκε σωτήρια, γιατί ὁ Κλεόμβροτος ὑπέκυψε στὰ τραύματά του.

§ 14. **οἱ περὶ δαμοσίαν** τὸ συμβούλιο τοῦ βασιλιᾶ: **δαμοσία** ὀνομαζόταν ἡ σκηνὴ τοῦ βασιλιᾶ πού τοῦ τὴν παραχωροῦσε ὁ λαός, ὁ δῆμος τῆς Σπάρτης. — **ἵπποι**: τῆς βασιλικῆς φρουρᾶς. — **οἱ συμφορεῖς** οἱ ὑπασπιστές. — **ὄχλος** ἡ πυκνὴ μάζα τῶν ἀντιπάλων. — **ἀναχωρῶ** ὑποχωρῶ στὴν ἀρχικὴ μοι θέση. — **οἱ τοῦ εὐωνύμου ὄντες τῶν Λακεδαιμονίων** ὅσοι ἦταν στὴν ἰουστερὴ πτέρυγα τῶν Λ. (δηλ. οἱ σύμμαχοι). — **ἐγκλίνω** τρέπομαι πρὸς φυγὴν. — **τεθνεώτων καὶ ἠττημένων ἂν καὶ ...** — **τίθεμαι τὰ ὄπλα παρατάσσομαι.** — **κατὰ χώραν** στὸ μέρος, στὴ θέση. — **πάνυ** πολύ. — **ἄρθιον** ἀνηφοριὰ. — **ἠγοῦμαι** νομίζω, θεωρῶ. — **ὑπόσπονδος** μετὰ ἀπὸ ἀναχωρήσας.

§ 15. **ἄχθομαι** στενοχωριέμαι. — **ἐπικαιριώτατοι**: ἔτσι ὀνομαζόνταν τὰ σπουδαιότερα πρόσωπα στὸ στράτευμα: ἴσως πρόκειται γιὰ τοὺς πολέμαρχους. — **ἐπεμψαν κήρυκα περὶ σπονδῶν**: αὐτὸ ἀποτελοῦσε ὁμολογία ἤττας. Ἡ ἤττα τῶν Σπαρτιατῶν, πού ὀφειλόταν στὴ στρατηγικὴ μεγαλοφυΐα τοῦ Ἑπαμεινώνδα, ἂν καὶ δὲν τὸν ἀναφέρει ὁ Ξενοφῶν, ἔθεσε τέρμα στὴν ἡγεμονία τῆς Σπάρτης στὴν Ἑλλάδα κι ἀπετέλεσε τὴν ἀρχὴ τῆς προσωρινῆς ἀκμῆς τῆς Θήβας.

16. εἰς Λακεδαίμονα: ἐνν. πεμφθείς. — **γυμνοπαιδιῶν**: οἱ γυμνοπαιδιῆς ὀργανώνονταν κάθε χρόνο καὶ διαρκοῦσαν δέκα μέρες. Στὴ γιορτὴ αὐτὴ τὰ Σπαρτιατόπουλα χόρευαν γυμνά κ' ἐκτελοῦσαν διάφορες γυμναστικὲς ἀσκήσεις γύρω ἀπὸ τὸ ἄγαλμα τοῦ Καρνείου Ἀπόλλωνα. — **τῆς τελευταίας**: ἐνν. ἡμέρας. — **ἐνδον** μέσα (στὸ θέατρο). — **εἴων** παρατατ. τοῦ ρ. **ἑάω -ῶ** ἀφήνω. — **ἀποδίδωμι τὰ ὀνόματα** ἀνακοινῶν τὰ ὀνόματα. — **προεῖπον**: τοῦ ρ. **προαγορεύω** παραγγέλλω ρητά. — **ἔστι** + ἀπαρέμφατο = εἶναι δυνατόν νά. — **ῶν** = **ἐκείνους ῶν**. — **ὁ προσήκων** ὁ συγγενής. — **λιπαρὸς** λαμπρός, περήφανος. — **φαιδρὸς** χαρούμενος, γελαστός. — **ἀναστρέφομαι** περιφέρωμαι, τριγυρίζω.

(5, 1 - 27)

§ 1 - 3. ταῦτα· δηλ. ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἐπαμεινώνδα στὴν πρεσβεία τῶν ἀρκαδικῶν πόλεων, ποὺ τοῦ ζητοῦσε ν' ἀνακαλέσει καὶ νὰ τιμωρήσει μὲ θάνατο τὸ Θηβαῖο ἀρμοστή στὴν Ἀρκαδία. Τὴν ἀπαίτησις αὐτὴ τὴ διατύπωσαν οἱ ἀρκαδικὲς πόλεις, ἐπειδὴ ὁ ἀρμοστής, δυσσареστημένος γιὰ τὸ οἱ Ἀρκάδες ἔκλεισαν εἰρήνη μὲ τοὺς ὡς τότε ἐχθροὺς τοὺς Ἡλείους, εἶχε συλλάβει καὶ φυλακίσει ἐξέχοντες Ἀρκάδες, τοὺς ὁποίους ἀργότερα ἀπέλυσε. Ἡ ἀπάντησις τοῦ Ἐπαμεινώνδα ἦταν ὠμὴ. Εἶπε δηλ. στοὺς πρέσβεις ὅτι ὁ Θηβαῖος ἀρμοστής ἐνέργησε σωστότερα, ὅταν συνέλαβε τοὺς ἄνδρες παρὰ ὅταν τοὺς ἀπέλυσε. Συγχρόνως τοὺς δήλωσε ὅτι θὰ εἰσβάλλει αὐτοπροσώπως στὴν Ἀρκαδία. — **τὸ κοινὸν τῶν Ἀρκάδων** ἡ ἀρκαδικὴ ὁμοσπονδία. — **ῥᾶστα**· ὑπερθετικὸ τοῦ ἐπιρρ. **ῥαδίως**. — **τί ... ἢ γιὰτί ... παρὰ**. — **δέομαι τινος** ἔχω ἀνάγκη κάτι. — **ἔξειμι** ἐκστρατεύω. — **ἐπὶ τῷ ... ἐργάζεσθαι ἡμᾶς** γιὰ νὰ μᾶς κάνουν. — **ἐπάριτοι**· ἐκλεχτὸ τάγμα στρατιωτῶν τῆς ἀρκαδικῆς ὁμοσπονδίας. — **αὐτόθεν** συγχρόνως, κιόλας ἀπὸ τὴν ἀρχή. — **διαπράττομαι περὶ τινος** συνεννοοῦμαι, συμφωνῶ γιὰ κάτι. — **ἕκαστοι** κάθε λαός.

§ 4 - 5. ταῦτα ἐπράττετο διεξάγονταν αὐτὲς οἱ διαπραγματεύσεις. — **Ἀλεξάνδρου**· τυράννου τῶν Φερῶν, ποὺ εἶχε νικηθεῖ ἀπὸ τοὺς Θηβαίους καὶ ἦταν σύμμαχος τοὺς χωρὶς τὴ θέλησή του. — **τῶν ἐναντίων αὐτῷ**· ἀντίπαλοι τοῦ Ἀλέξανδρου ἦταν πολῖτες θεσσαλικῶν πόλεων, ποὺ συμμαχοῦσαν μὲ τοὺς Θηβαίους. — **ὑπάρχω τινὶ** εἶμαι πρόθυμος νὰ ὑποστηρίξω κάποιον. — **οἱ τὰ σφέτερα φρονοῦντες** οἱ ὁμόφρονές τους· δηλ. οἱ δημοκρατικοί. — **Ἀσεᾶται καὶ Παλλαντιεῖς**· οἱ κάτοικοι τῆς Ἀσέας καὶ τοῦ Παλλαντίου, πόλεων δυτικὰ τῆς Τεγέας. — **ἐν μέσσις ταύταις οἰκεῖν** καὶ ἦταν ἐγκαταστημένους ἀνάμεσά τους. — **ἠναγκάζοντο**· νὰ τοὺς ἀκολουθοῦν.

§ 6. **πὶ ῥέρχομαι** περνῶ. — **ἐπιρρώνυμι** τονώνω τὸ ἥθικόν. — **ὡς**

δὲ συνελόντι εἰπεῖν καὶ γιὰ νὰ πῶ μὲ συντομία, κοντολογίᾳ. — **ὄ,τι** σ' ὅτιδῆποτε. — **συνῆσαν.** παρατατ. τοῦ ρ. **συνέρχομαι.** — **ὁμοφρονοῦντες:** ἔνν. αὐτῶ.

§ 7. **ἀπογινώσκω** ἀπελπίζομαι, ἐγκαταλείπω τὴν ἰδέα. — **ἀφορμέω** — ὦ ἀναχωρῶ, ξεκινῶ.

§ 8. **ἐλλείπω** ὑστερῶ. — **καὶ τοῖς πολεμίοις ... ὄ,τι πράττειτο** καὶ τοὺς ἐχθροὺς τοὺς ἔρριξε σὲ μεγαλύτερη ἀμφιβολία γι' αὐτὸ πού σχεδίαζε νὰ κάνει. — **του = τινός.** — **εὐπορος** εὐκολος. — **τῶν ἐτέρων:** δηλ. τῶν ἀντιπάλων του. — **ἐξῆν** = ἔνν. αὐτῶ. — **ἀμαρτάνω** κάνω λάθος. — **καὶ μὴν** καὶ μάλιστα, κι ἀκόμη. — **κρείττων** ἀνώτερος ἀριθμητικά. — **χωρίοις** χάρη σὲ ἰσχυρὲς θέσεις. — **ἐξάγομαι** παρασύρομαι.

§ 9 - 10. **ὁ χρόνος προβαίνει** ὁ καιρὸς περνᾷ. — **εὐκλεία** δόξα. — **ἀδοξία** κακὴ φήμη, δυσφήμιση. — **εἰ δὲ μὴ'** ἔνν. πράττει τι. — **Πελοπόννη** θέση τῆς Λακωνικῆς στὸ δρόμο πού ὀδηγοῦσε στὴν Ἀρκαδία. — **παραγγέλλω** δίνω (τὶς ἀναγκαῖες γιὰ τὴν πορεία) διαταγές. — **θεῖα μοῖρα** θεῖα πρόνοια. — **νεοττιὰ** φωλιὰ νεοσσῶν (νεογέννητων πουλιῶν). **προπυθάνομαι** τι πληροφοροῦμαι ἔγκαιρα κάτι. — **ἔφθη** ἄβρ. τοῦ ρ. **φθάνω** προφταίνω, προλαβαίνω. — **διατάττομαι** παίρνω κατάλληλη θέση. — **ἐν Ἀρκαδίᾳ:** δηλ. στὴ Μαντίνεια, ὅπου ἦταν συγκεντρωμένοι οἱ ἐχθροὶ τῶν Θηβαίων.

§ 11 - 13. **ἰσόπεδον** ἕδαφος ὁμαλό. — **μαχεῖσθαι** ἔνν. ἐμελλόν. — **ταύτη** ἐπίρρ. = σ' αὐτὸ τὸ μέρος, ἐκεῖ. — **οὐδ' ὅπου γε μηδὲν ... ὄντες** οὔτε ἐκεῖ, ὅπου κανένα πλεονέκτημα δὲν ἐπρόκειτο νὰ ἔχουν δίνοντας μάχη, ἀφοῦ ἦταν πολλοὶ ἐναντίον λίγων. — **χωρίον** μέρος, τοποθεσία. — **κατέβαινε καὶ οὐκ ἀνέβαινε** γιατί ἡ Σπάρτη ἦταν σ' ἓνα μέρος τῆς ἐπίπεδης καὶ στὸ ἄλλο ἐπάνω σὲ ὕψωμα. — **τὸ ἐντεῦθεν δὲ γενόμενον** ὡς πρὸς τὰ γεγονότα ἀπὸ ἐκεῖ κι ὕστερα. — **αἰτιᾶσθαι = λέγειν αἴτιον εἶναι.** — **ἀπονενοημένος** ἀπελπισμένος, σὲ ἀπόγνωση. — **οὐδεὶς ἂν ὑποσταίη τοῖς ἀπονενοημένοις** κανεὶς δὲ θὰ μπορούσε ν' ἀντισταθεῖ στοὺς ἀπελπισμένους. — **Ἀρχίδαμος** νεαρὸς γιὸς τοῦ Ἀγχιλάου. — **τι ἔχειν κώλυμα** ὅτι ἀποτελοῦσε ἐμπόδιο· πιθανῶς πρόκειται γιὰ χαράδρα. — **ὄρθιον** ἀνηφορικὸ μονοπάτι. —

ένταῦθα χρονικό. — **πῦρ πνέω** λεγόταν γιά πολεμιστές πού μάχονταν λυσσαλέα = βγάζω φωτιές ἀπ' τὸ στόμα μου. — **οἱ νενικηκότες Λακεδαιμονίους**: σὲ ποιά μάχη; — παντὶ σὲ ὄλα. — **ὑπερδέξιος ψηλός**. — **δέχομαι** στὴ στρατιωτικὴ γλώσσα — ἀντέχω στὴν ἐπίθεση, ἀντιστέκομαι. — **ἀγάλλομαι** μεθὰ ἀπὸ χαρά. — **οἱ ἔνδοθεν** = οἱ ἔνδον. — **πορρωτέρω τοῦ καιροῦ** πὺ μακριὰ ἀπ' ὅ,τι χρειαζόταν στὴν περίσταση, πέρα τοῦ δέοντος. — **περιεγέγραπτο** ἦταν προδιαγραμμένο. — **μέχρι ὅσου** ὡς ποῖὸ σημεῖο.

§ 14. **οἱ Ἀρκάδες**: ἔνν. οἱ συγκεντρωμένοι στὴ Μαντίνεια. — **ὁμοῦ γίγνομαι** συγκεντρώνομαι. — **ἄλλως τε καὶ καὶ μάλιστα**. — **εὐτυχῶ** στὴ μάχη = νικῶ. — **προσκαρτερέω -ῶ** ὑπομένω μὲ θάρρος καὶ τίς νέες ταλαιπωρίες. — **ἔξω** δηλ. τῶν τειχῶν, στὴν ὑπαιθρο. — **πάντας δὲ ἀνθρώπους**: ἔνν. **ἔξω εἶναι**. — **σίτου συγκομιδῆς οὐσης**: ἀπὸ αὐτὸ συνάγεται ὅτι ἡ εἰσβολὴ τῶν Θηβαίων στὴν Πελοπόννησο ἔγινε στὰ μέσα περίπου τοῦ Ἰουνίου.

§ 15. **ἱππεῖς**: ἀργότερα ἔστειλαν καὶ 6 χιλιάδες πεζοὺς. — **Κλεωνάς**: πόλη ἀνάμεσα στὴν Κόρινθο καὶ τὸ Ἄργος. — **προσελαύνω** πλησιάζω ἐπιππος. — **εἶναι** ἐξαρτᾶται ἀπὸ τὸ ἐννοούμενο ἔλεγον. — **γεραίτεροι** γέροντες. — **ἀνάριστός εἰμι** δὲν ἔχω πάρει τὸ ἀριστον, δὲν ἔχω γευματίσει.

§ 16 - 17. **ἄγαμαι** θαυμάζω. — **οἱ** = οὗτοι γάρ. — **δυστυχήματος**: φαίνεται πὼς συγκρούσθηκαν μὲ τοὺς Κορίνθιους, πού τηρώντας οὐδετερότητα στὴν τωρινὴ ρήξη θὰ ἐπιχείρησαν νὰ ἐμποδίσουν τὴ διέλευση τοῦ ἱππικοῦ. Ἀπὸ τὴ σύγκρουση πού ἀκολούθησε, εἶναι φανερό πὼς οἱ Ἀθηναῖοι θὰ εἶχαν ἀπώλειες. — **δοκοῦσιν**: ἀναφορικὴ μετοχή. — **ὡς εἶδον τάχιστα** ἀμέσως μόλις εἶδαν. — **συνέρραξαν**: ἀόρ. τοῦ ρ. **συρράττω** συγκρούομαι. — **ἀνασώζω (-ομαι)** ἀποκτῶ ξανά. — **δηλον ὅτι** ὅπως εἶναι φανερό. — **τοιούτους**: ἔνν. **ἀγαθοὺς ἄνδρας**. — **οὐδὲν οὕτω βραχὺ ὄπλον εἶχον**: ἐχρησιμοποίησαν δηλ. ὄλα τὰ ὄπλα τους, καὶ φυσικὰ καὶ τὰ ἀγγέμαχα (ξίφη, μαχαίρια) πολεμώντας σῶμα μὲ σῶμα. — **ᾧ οὐκ ἐξικνοῦντο ἀλλήλων** μὲ τὸ ὅποιο νὰ μὴ κτυπήθηκαν ἀναμεταξύ τους.

§ 18. **ἐλίγων ἡμερῶν** μέσα σὲ λίγες μέρες. — **ἐξήκει ὁ χρό-**

νος τελειώνει ὁ προκαθορισμένος χρόνος γιὰ τὴν ἐκστρατεία. — **λευμασμένος**: τοῦ ρ. **λυμαίνομαί** τινι καταστρέφω, ἀμαυρώνω κάτι. — **συνίσταμαι** συνασπίζομαι· αἴτιος... τοῦ **συνεστάναι** αἴτιος νὰ συνασπισθῶν. — **παρέρχομαι** φεύγω. — **ἀναλύω** (-ομαι) σβήνω, ἐξαλείφω.

§ 19 - 20. **ὡς** = ὥστε. — **ἀποκάμνω** πόνον ἐξαντλοῦμαι ἀπὸ τὸν κόπο. — **ἔχοντας** μοιλονότι εἶχαν. — **πείθομαι** πειθαρχῶ, ὑπακούω — **λευκῶ -ῶ** (-οῦμαι) τι λευκαίνω, καθαρίζω κάτι. — **ἐπεγράφοντο** **ρόπαλα** ζωγράφιζαν πάνω στὶς ἀσπίδες **ρόπαλα** (σὰν σύμβολα τοῦ Ἡρακλῆ καὶ ἐπομένως τῶν Θηβαίων, πού τὸν θεωροῦσαν προστάτη τους). — **ἤκονῶντο** παρατατ. τοῦ ρ. **ἀκονάομαι -ῶμαι** ἀκονίζω. — **λαμπρύνω** (-ομαι) γυαλίζω.

§ 21 - 22. **ἐξήγαγεν** ἀπὸ τὴν Τεγέα. — **κατανοῶ** μαθαίνω. — **σαφηνίζω** κάνω σαφές, φανερό. — **ἔδοκει** τοῖς πολεμίοις. — **ἄγω τὴν συντομωτάτην** προχωρῶ ἀπὸ τὸ συντομότερο δρόμο. — **ἑσπέρα** δύση. — **τὰ πρὸς ἑσπέραν ὄρη**: τὸ Μαίναλο. — **ἡγοῦμαι**: ἀμετάβ. προχωρῶ, βαδίζω. — **δόξα** ἐντύπωση. — **καὶ γὰρ δὴ καὶ πράγματι**. — **ὡς ... ἐγένετο** μόλις ἔφθασε. — **ἐκτείνω τὴν φάλαγγα** ἀναπτύσσω τὸ μέτωπο τῆς φάλαγγας. — **ὑπὸ τοῖς ὑψηλοῖς**: ἐνν. **χωρίοις** κάτω ἀπὸ ψηλὰ (ὄρεινὰ) μέρη. — **τίθεμαι τὰ ὄπλα** παρατάσσομαι. — **εἰκάζομαι** δίνω τὴν ὑποψία, τὴν ἐντύπωση. — **λύω** παραλύω. — **τὴν ἐν ταῖς συντάξεσιν (παρασκευῆν)** τὴν παράταξή τους. — **παράγω** μεταφέρω στρατιῶτες ἀπὸ τὶς πίσω σειρὲς στὰ πλάγια. — **ἐπὶ κέρως** σὲ μακριὰ γραμμῆ. — **τὸ περὶ ἑαυτὸν ἔμβολον**: δηλ. τὴν ἀριστερὴ πτέρυγα τῆς παρατάξεως, πού τὴν κρατοῦσαν οἱ Θηβαῖοι καὶ μὲ τὴν ὁποία πραγματοποίησε τὴν ἐφοδο, ὅπως στὴ μάχη τῶν Λευκτρῶν. — **ἔψκεσαν**. παρατατ. τοῦ ρ. **ἔοικα** μοιάζω, φαίνομαι. — **πεισομένοις** = **ἀνδράσι πεισομένοις** (μετοχὴ μέλλοντος τοῦ ρ. **πάσχω**).

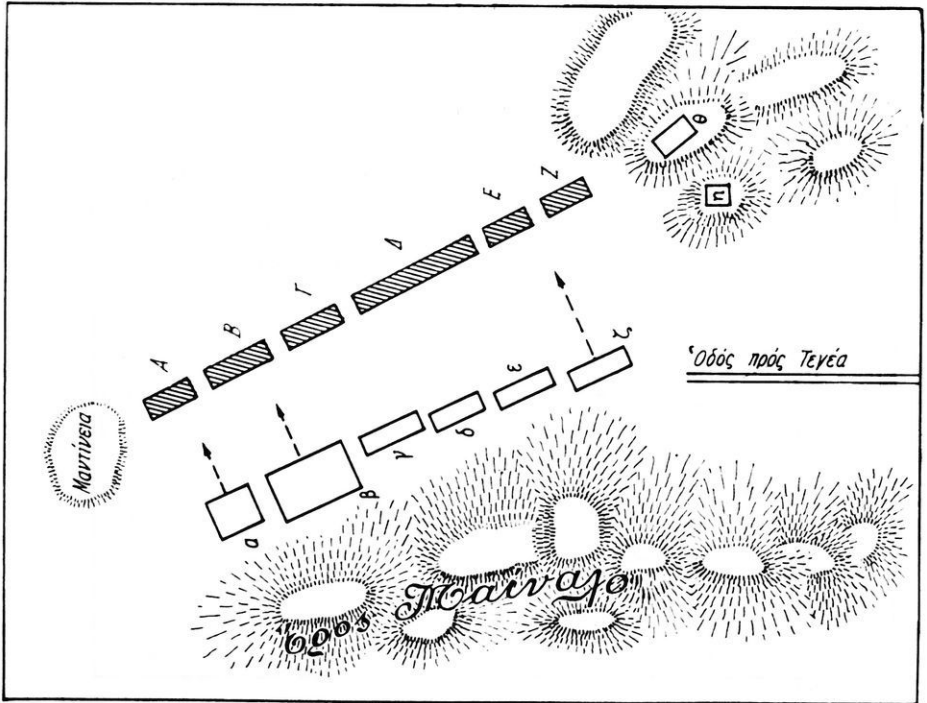
§ 23 - 24. **ἀντίπρωρος**: λεγόταν κυρίως γιὰ τὰ πλοῖα, ὅταν εἶχαν στραμμένη τὴν πρῶρα τους πρὸς τὸν ἐχθρό· στὴ στρατιωτικὴ ὀρολογία — ὁ παραταγμένος σὲ μικρὴ μετωπικὴ γραμμῆ καὶ μεγάλο βάθος σὲ σχῆμα σφίνας (λοξὴ φάλαγγξ). — **διακόπτω** ἐπιφέρω ρήγμα. — **τῷ ἰσχυροτάτῳ**: δηλ. μὲ τὴν ἀριστερὴ πτέρυγα, ὅπου ἦταν οἱ Θηβαῖοι καὶ οἱ Ἀρκάδες. — **τὸ ἀσθενέστατον**: τὸ δεξιό, ὅπου ἦταν οἱ Ἀργεῖοι.

— **πόρρω ἀφίστημι** παρατάσσω μακριά, πίσω. — **βάθος ἐφεξῆς** ὡς πρὸς τὸ βάθος τὸν ἓνα μετὰ τὸν ἄλλο· παρέταξαν δηλ. τοὺς ἵππεῖς σὲ βάθος 8 - 10 ἀνδρῶν χωρὶς ν' ἀφήσουν κενὰ ἀνάμεσά τους, ποὺ μπορούσε νὰ τὰ καταλάβει ἐλαφρὸ πεζικό. — **ἄμιπποι** πεζικό ἀνακατεμένο μὲ ἵππεῖς. — **τὸ ἱππικόν** τῶν ἐχθρῶν. — **ἐπὶ τὸ ἐχόμενον** στὸ παραταγμένο κοντὰ τους (τιμῆμα τῶν συμμάχων). — **ἐπίκειμαι τινι** ἐπιτίθεμαι σὲ κάποιον. — **συμβολή** παράταξη γιὰ τὴ σύγκρουση, μάχη (βλ. τὸ σχεδιάγραμμα). — **κρατῶ** νικῶ.

§ 25. **ἔπεσεν** ὁ Ἐπαμεινώνδας θέλοντας νὰ δώσει ὀριστική τροπή στὸν ἀμφίροπο ἀγώνα πέρασε στὸ κέντρο τῶν ἀντιπάλων. Κτυπήθηκε ὅμως μὲ δόρυ, ποὺ ζήτησε νὰ τοῦ τὸ βγάλουν ἀπὸ τὴν πληγή. Αὐτὸ στάθηκε μοιραῖο. — **χρῶμαι τῇ νίκῃ** ἐκμεταλλεύομαι τὴ νίκη. — **φυγούσης** μολονότι τράπηκε σὲ φυγή. — **προέρχομαι** προχωρῶ. — **διαπίπτω** διαφεύγω. — **ἐπὶ τοῦ εὐωνύμου** τῶν ἀντιπάλων, ὅπου βρισκόνταν οἱ Ἀθηναῖοι. — **ὡς κρατοῦντες** σὰν νικητές.

§ 26 - 27. **συνέρχομαι** συγκεντρώνομαι· **συνεληλυθυίας ἀπάσης τῆς Ἑλλάδος** στὴ μάχη τῆς Μαντινείας ὁ στρατὸς τῶν Λακεδαιμονίων καὶ τῶν συμμάχων τοὺς ἀνερχόταν σὲ 20 χιλιάδες πεζοὺς καὶ 2 χιλιάδες ἵππεῖς τῶν Θηβαίων καὶ τῶν συμμάχων τοὺς σὲ 30 χιλιάδες πεζοὺς καὶ 3 χιλιάδες ἵππεῖς. — **ἀντιτεταγμένων** ἐνν. ἀπάντων τῶν Ἑλλήνων. — **φάσκοντες** μολονότι ἰσχυρίζονταν. — **χώρα ... πόλει ... ἀρχῇ** ὡς πρὸς καμμιά χώρα. ... πόλη ... δύναμη. — **φαίνομαι πλέον ἔχων** φαίνομαι νὰ βρίσκομαι σὲ καλύτερη θέση, πλεονεκτῶ φανερά. — **ἀκρισία** σύγχυση. — **μέλει μοι τι** ἐνδιαφέρομαι γιὰ κάτι.

Πίνακας 2

Σχεδιάγραμμα τῆς μάχης τῆς Μαντινείας.

α = ἰππικὸ τῶν Θηβαίων μαζί με ἀμίππους. β = ἐπιτιθέμενη πτέρυγα τῶν Θηβαίων ὀπλιτῶν. γ = Ἀρκάδες. δ και ε = ἄλλοι σύμμαχοι τῶν Θηβαίων. ζ = ἰππεῖς και ἑλαφρὸ ἰππικὸ. η και θ = ὀπλίτες και ἰππεῖς ἐπάνω στὸς λόφους.

Α = ἰππικὸ τῶν Σπαρτιατῶν. Β, Γ και Δ = ὀπλίτες τῶν Λακεδαιμονίων και τῶν ἄλλων Πελοποννησίων. Ε = πεζικὸ τῶν Ἀθηναίων. Ζ = ἰππικὸ τῶν Πελοποννησίων.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

	Σελίδες
1. Είσαγωγή	5 - 11
2. Κείμενο	15 - 68
3. Έρμηνευτικές σημειώσεις	71 - 114
4. Πίνακες	115 - 116

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΕΡΕΥΝΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ ΔΙΔΑΚΤΙΚΩΝ ΒΙΒΛΙΩΝ (ΙΤΥΣΥΔΕ)

Τὰ αντίτυπα τοῦ βιβλίου φέρουν τὸ κάτωθι βιβλιοσήμον εἰς ἀπόδειξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν.

Ἐπίτιπον στερούμενον τοῦ βιβλιοσήμου τούτου θεωρεῖται κλεψίτυπον. Ὁ διαθέτων πωλῶν ἢ χρησιμοποιοῦν αὐτὸ διώκεται κατὰ τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 7 τοῦ Νόμου 1129 τῆς 15)21 Μαρτίου 1946 (Ἐφ. Κυβ. 1946, Α' 108).

ΕΚΔΟΣΗ ΚΕ 1979 (V) ΑΝΤΙΤΥΠΙΑ 95.000 ΣΥΜΒΑΣΗ 3207/11-4-79

ΕΚΤΥΠΩΣΗ «ΓΕΝ. ΤΥΠΟΕΚΔΟΤΙΚΗ» ΧΡ. ΧΡΗΣΤΟΥ & ΣΙΑ Ε.Ε.
ΒΙΒΛΙΟΔΕΣΙΑ «ΒΙΒΛΙΟΔΕΤΙΚΗ» ΑΦΟΙ ΧΑΤΖΗΧΡΥΣΟΥ & ΣΙΑ Ε.Ε.

